CU PARTICIPAREA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGIE, editat de profesorul N Ya Grot ANUL IV Cartea ( ) MARTIE MOSCOVA Tino-litografia a T-va I N Kushnerov și K , Pimenovskaya Uz , sobschv jotra Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Gnp X Ernest Renan -V V Chuiko Frumusețe, viață și creativitate (Sfârșit) -P D Bobory- kina / Problema existenţei lumii exterioare -N A Ivantsova /Teoria modei -R I Sementkovsky Secretul creativității (Notă) -M K Avrelin din Sensul iubirii (Continuare) -Vl S "Soloviev Departament special Principalele puncte în dezvoltarea unei noi filozofii V Leibniz şi şcoala lui -N I Grota Principii de bază ale monadologiei evolutive -N V Bugaeva Ochiul și iluziile vederii -E I Chelpanova "Despre modificările fizionomiei bolilor nervoase și mentale -L S Minora бó Critică și bibliografie I REVIZIA REVISTELOR Re\ che philosophique Clasificarea personajelor ' Ribot - N Abrikosova minte - P Mokievekago Revue philosophique -B Ivanovski II RECENZIE de cărți B Perez Le caractère, de l'enfant à l'homme -B Ivanovskago H Spencer Principiile eticii -P Mokivekago P Rosenbach misticismul modern eseu critic -V Ivayovekago S W Hartmann Die Analiza d kindlichen Gedankenkreises -H Gorbova Gnostisehe Scliriften livrante" v C belim lt E Radlova Biblioteca "Runivers" IV Pliant bibliografic -I N Kolubovsky gg Societatea Psihologică Şedinţa XCV (în plus): proces-verbal al dezbaterii referitor la ref N V Bugaeva / - KhSVPI - C (Administrativ anual; rezumat de D N Konissi A suta ședință publică: ref G Rossolimo și O Gerasimov Discursul președintelui N Ya TpOía) Lista membrilor Societății de Psihologie până pe ianuarie Controversă Scrisoare catre editor S N Kulyabki Anunturi de la biroul revistei si altele/ ¿Fo -: Biblioteca "Runivers" Ernest Renan Unul dintre cei mai talentați și mai învățați gânditori din Franța modernă, Ernest Renan, nu a avut prea mult noroc în literatura rusă Ca semitolog învăţat, el este, desigur, puţin cunoscut război Cealaltă latură a activității sale literare, poate cea mai bogată în conținut și cea mai valoroasă, o reprezintă lucrările sale despre istoria originii religiilor În , Renan a decis să scrie o "Istoria originii creștinismului", bazată pe ultimele cercetări, folosind toate lucrările critice ale oamenilor de știință germani Întreprinderea prezenta dificultăți considerabile și trebuia să dea naștere la controverse pasionale Cu toate acestea, Renan nu s-a retras nici înaintea acestor dificultăți, nici în fața unei posibile polemici captive și deja în prima jumătate a anilor șaizeci a publicat primul volum al operei sale, care conținea o poveste despre viața pământească a lui Isus Hristos Cartea a stârnit un zgomot fără precedent în literatura europeană, care a avut ecou, deși slăbit, în societatea rusă S-a dovedit că Renan, cu povestea lui Întrebări de filosofie, ki Biblioteca "Runivers" V CHUIKO despre viața pământească a lui Hristos nu a mulțumit pe nimeni, nici credincioși, nici necredincioși, nici catolici, nici protestanți, nici pozitiviști, nici atei, nici liberi gânditori, nici deiști Toți au fost nemulțumiți din motive foarte diferite În esență, însă, toate aceste motive de nemulțumire au constat în faptul că autorul a luat o notă prea mijlocie și, în loc de o direcție religioasă sau științifică ascuțită, a ales o soluție care nu mulțumește nici persoanele cu un cadru religios de spirit, fie oameni care au avut o atitudine negativă față de religie Primul volum al lui Renan nu a pătruns în Rusia, dar disputele și zvonurile despre cartea sa, sau, mai bine zis, ecourile, au continuat cu noi Literatura polemică împotriva cărții lui Renan a format o bibliotecă întreagă în Occident, la fel ca în Rusia nu numai pamflete, ci chiar lucrări întregi au fost publicate pentru a dovedi că Renan era

un diletant gol Dar această literatură polemică a făcut o impresie ciudată în Rusia: în timp ce mulți oameni nu aveau o idee clară despre carte în sine, toată lumea și toți au fost nevoiți să citească atacuri asupra ei, uneori cu pasiune amară Acum, că vrăjmășia se potolise, când cel mai mult vinovat de aceasta a mers în mormânt, este permis să se întoarcă la el și să încerce să evalueze imparțial activitățile sale literare și științifice eu Cariera științifică și literară a lui Renan a fost plină de cele mai variate și ciudate întorsături Părinții l-au pregătit pentru un cler (s-a născut la Treguier, în Bretania, în) După ce a absolvit colegiul, a intrat de fapt la seminarul Saint Sulpice din Paris Arhiepiscopul Dupanlou (pe atunci încă stareț) îl prețuia foarte mult Acolo a devenit dependent de studiul limbilor orientale, de vechea ebraică, arabă, siriană, aramaică Era un credincios și, fără îndoială, îi tulbura conștiința Dar cu trecerea timpului Biblioteca "Runivers" ERNEST REN AN a început să se îndoiască de mine Cu aceste îndoieli, nu s-a ascuns, le-a exprimat mentorilor săi și a manifestat dorința de a părăsi rangul spiritual pentru care era pregătit, în contradicție cu noile sale convingeri Apoi i s-a oferit transferul de la Seminarul Sf Sulpice la școala carmelită, fondată de Monseniorul Aor, Arhiepiscopul Parisului, unde predarea nu se distingea printr-o rigoare religioasă deosebită și unde profesorii încercau să împace adevărurile teologiei cu cunoștințele științifice moderne Dar tânărul Renan a refuzat să accepte această ofertă și a părăsit seminarul Nu avea avere, nici mijloace de subzistență Din întâmplare, i s-au oferit lecții într-o pensiune săracă din Faubourg Saint-Jacques la masă și îmbrăcat A acceptat oferta, dar și-a dedicat tot timpul liber studiului filologiei comparate și limbilor orientale antice Când și-a luat diploma universitară, i s-a oferit o catedra de filozofie în provincii, dar a refuzat, dorind să rămână la Paris De dragul hranei, a participat la unele ziare liberale, dar nu și-a uitat specialitatea În , Academia de Inscripții i-a încredințat o misiune științifică în Italia, de unde a adus materiale pentru un eseu, scris de el curând după aceea, despre filosofia lui Avveroes În a devenit bibliotecar la Departamentul de Manuscrise a Bibliotecii Naţionale, iar în a fost numit membru al Academiei de Inscripţii în locul lui Augustin Thierry *) În același an, lui Renan i s-a încredințat o misiune științifică în Siria Această călătorie a dat impuls unei noi direcții în activitatea sa științifică Pe *) Вотъ спискоъ ученыхъ сочиненій Ренана: "Istoria literară a Franței în secolul al XIV-lea", de Victor Leclerc și Ernest Renan - "Misiunea Feniciei" - "Cartea lui Iov", tradus din canle, ebraică " tradus din ebraică - "Istoria și sistemul general al limbilor semitice " - "Eclesiastul", tradus din ebraică - "Averroes și averroism " - "Din partea popoarelor în istoria civilizației", и множество статей, напечатанныхъ въ разное время въ спеціальныхъ ж урналахъ * Библиотека"Runivers" В ЧУЙКО a făcut cunoștință cu Asia Mică, a călătorit mult timp în Palestina și acolo pentru prima dată i-a venit ideea de a scrie istoria primelor timpuri ale creștinismului Primul volum al acestei lucrări extinse, La vie de Jesus, a fost scris în Palestina și a apărut la Paris în Chiar înainte de apariția acestei cărți, ministerul Duruy ia oferit lui Renan catedra de limbă și literatură ebraică veche la Collège de France Renan a acceptat oferta, dar împrejurările, sau mai degrabă intrigile clericale, l-au împiedicat pe celebrul savant să ocupe acest scaun Numărul imens (mai mult de) de ascultători adunați pentru prima prelegere a indicat că mulți veniseră acolo să facă zgomot Și într-adevăr, cea mai indecentă și nemotivată demonstrație a fost făcută imediat ce profesorul a intrat în catedră și

a rostit câteva cuvinte Renan a părăsit sala și și-a ocupat scaunul, care a rămas vacant, la numai zece ani de la proclamarea celei de-a treia republici Care au fost motivele pentru o asemenea dușmănie față de Renan din partidul clerical? Aici atingem una dintre cele mai curioase întrebări din viața intelectuală a Franței Până relativ recent, toată învățământul inferior și superior din Franța era în mâinile clerului catolic, sau mai bine zis, al iezuiților Pe de altă parte, spiritul antireligios, ca moștenire a filozofiei secolului al XVIII-lea, s-a răspândit din ce în ce mai mult în Franța Era evident că aceste elemente opuse trebuiau mai devreme sau mai târziu să intre în conflict, cu atât mai mult cu cât politica era amestecată cu chestiuni religioase, așa cum se întâmplă întotdeauna în Franța Partidul clerical a luptat pentru restabilirea legitimismului, pentru perioada prerevoluționară; partidul liberal, dimpotrivă, dorea să întărească moștenirea revoluției Este destul de clar că într-o situație atât de agravată, complicată de interferența religioasă, lucrările istorice despre istoria bisericii ar fi trebuit să fie Biblioteca "Runivers" ERNEST RENAN Õ dacă este necesar, cădeți în dezintegrare; și, într-adevăr, exegeza, care s-a dezvoltat strălucit în secolul al XVIII-lea, nu a prezentat nicio autoritate semnificativă în prima jumătate a secolului al XIX-lea Acest domeniu cel mai important al cunoașterii istorice a găsit un teren mai favorabil în Anglia și Germania, unde protestantismul și libertatea criticii au deschis un câmp larg pentru cercetarea istorică În special în Germania, exegeza s-a dezvoltat rapid și s-a îmbogățit cu studii de primă clasă, datorită progresului mitologiei comparate Wolf, Niebuhr, Gothorid Müller au explicat antichitatea greacă și romană; India și-a descoperit comorile și a livrat materiale prețioase, fără de care istoria minții umane cu greu ar putea fi înțeleasă Christian-Gotlieb Heine (Neupe) a proclamat principiul: "Și mythis omnis priscorum hominum cum historia tum philosophia procedit" (Din mituri provin atât întreaga istorie, cât și filozofia oamenilor antici) Gabler, Bauer, Fischer, Wette au aplicat istoriei bisericii principiile și metodele de critică aplicate deja istoriei în general și în curând a luat naștere așa-numita școală mitologică, cel mai faimos reprezentant al căreia a fost dr David-Friedrich Strauss Celebrul om de știință german a fost primul care a aplicat principiile hegelianismului în exegeză și a privit istoria originii religiei ca pe istoria originii mitului După el, Dumnezeu nu este infinit inexpugnabil; dimpotrivă, El se manifestă în finit, adică în lume Omul nu are adevăr absolut, pentru că este finit; Dumnezeu nu are realitate pentru că El este infinit Prin urmare, ființa adevărată și reală a spiritului nu este nici Dumnezeu, nici om, ci Dumnezeu-om Din momentul în care omenirea și-a dat seama că este suficient de matură pentru a baza o religie pe acest adevăr, a fost necesar să apară o persoană care să personifice conceptul acestui adevăr Acest Dumnezeu-om, care conține atât esența divină, cât și personalitatea umană Biblioteca "Runivers" V CHUIKO ness, nu păcătos, perfect; El domnește asupra naturii, dar în același timp este supus suferinței și morții Acest Hristos a priori, de la sine înțeles, nu este încă Hristosul istoric și este limpede că un asemenea punct de vedere, aplicat cercetării istorice, în mod necesar, ar fi trebuit să dea naștere istoriei mitului în tot ceea ce privea povestirea Evangheliilor De înțeles sunt, așadar, neînțelegerile provocate de cartea lui Strauss De exemplu, a prins rădăcini opinia că Strauss neagă însăși existența, în sens istoric, a lui Isus Hristos; aceasta, desigur, este o minciună: nu există nimic de acest fel în cartea sa, dar, din păcate, unele

inexactități în expresii ar putea da naștere la astfel de concluzii; Cu totul lipsit de fler istoric, Strauss nu lasă niciodată întrebări despre mit și simbol; pentru el, evenimentele primare ale creștinismului par să aibă loc în afara existenței și naturii reale Lucrarea lui Strauss ( ) a stârnit un tumult fără precedent până atunci în Germania și în toată lumea Europa Oponenții săi catolici și protestanți, cum ar fi, de exemplu, Gug, Neander, Toluk, Ulman, l-au atacat cu înverșunare pe autor, apărând realitatea istorică a Faptelor Evangheliei Aproape toată lumea a încercat să demonstreze că, pe de o parte, mitul era imposibil în epoca ascensiunii creștinismului; pe de altă parte, că formarea mitului nu ar fi putut avea loc în epoca dintre răstignirea lui Hristos și momentul în care a fost scrisă istoria lui Aceasta este, desigur, partea slabă a cărții lui Strauss La rândul lor, ultrahegelienii, nemulțumiți de moderația și, parcă, timiditatea concluziilor lui Strauss, au mers mult mai departe decât el "Ipoteza Strauss", spune Bruno-Bauer, "este mistică A explica povestea Evangheliei prin tradiție înseamnă a te angaja să explici tradiția însăși, să găsești o bază reală pentru ea Căutând dincolo de acest teren, noua școală a căzut în eroarea opusă: Strauss a explicat tradiția istorică în termenii unui mit lent format; partea stângă a hegelienilor, Biblioteca "Runivers" ERNEST RENAN Dorind să ocolească dificultățile generate de o astfel de explicație, ea a negat pur și simplu existența Faptelor istorice II Cea mai nouă școală din Tübingen, care a apărut deja la sfârșitul anilor patruzeci, se deosebește de școlile anterioare prin aceea că, lăsând în urmă toate abstracțiunile, respingând complet teoria mitului, caută temeiuri exclusiv în critica istorică Încă de la primii pași ai activității sale științifice, Renan s-a alăturat acestei școli A spune după aceasta, așa cum s-a făcut de mai multe ori, că Renan nu mai este ca un adept al lui Strauss și că "Vie de Jesus" a lui nu este decât o repovestire a "Leben Je'su" al lui Strauss diluat cu apă și in locuri comune inseamna a nu cunoaste istoria exegeza in secolul al XIX-lea Fără îndoială, Renan s-a folosit de erudiția lui Strauss, fără îndoială că a împrumutat ceva din datele Factuale ale lui Strauss, dar este complet în dezacord cu savantul german ca spirit și direcție Strauss nu a avut în vedere istoria, în sensul exact, a originii creștinismului (o astfel de istorie i se părea irealizabilă din lipsa unor date Factuale neîndoielnice), ci doar un anumit sistem teologic care să aibă o bază mai rațională decât sistemul care predomina în vremea lui Astfel, Strauss este un teolog, un teolog (pentru mulți, chiar un teolog foarte timid) și un elev al școlii hegeliene Renan, dimpotrivă, a apărut în domeniul științific mult mai târziu, într-o perioadă în care școala mitologică își pierduse deja creditul, crescut într-un mediu catolic, ba mai mult, prin convingere, un liber gânditor care nu aparținea niciunui grup filozofic anume , care s-a dezvoltat în sine într-un grad înalt de sentiment estetic, și, în cele din urmă, prin specialitate filolog și istoric, Renan a rămas istoric în exegeză Biblioteca "Runivers" secolul al VIII-lea h y fi to o Cu toate acestea, în acest ultim aspect, este nevoie de o oarecare rezervă Încă de mic, Renan a manifestat o înclinație pentru cunoașterea pozitivă, exactă Deja mai târziu, în anii șaptezeci, spune întâmplător într-o scrisoare către Vertelo ("Dialogues et fragments philosophiques",): "Aici, pe malul mării, revenind la primele mele idei, am început să regret că preferasem istoria științelor naturale, în special fiziologia comparată Anterior, la Seminarul din Issy, acest studiu m-a atras la un grad extraordinar; în seminarul Sf Sulpice am fost dus în cealaltă direcție, spre filologie și istorie; dar de

fiecare dată când se întâmplă să am o conversație cu tine sau cu Claude Bernard, regret că nu am decât viață la dispoziție și, involuntar, mă întreb, am primit o cotă mai bună când am devenit dependent de știința istorică a omenirii? Și într-adevăr, care este sensul a trei sau patru mii de ani de istorie, care sunt la îndemâna cunoștințelor noastre, în comparație cu timpul infinit care ne-a precedat! Absolut nimic, iar filozofii școlii pur literare, ostili sau indiferenți față de rezultatele obținute de știința naturii, vor fi mereu în afara progresului adevărat Istoria în sensul obișnuit al cuvântului, adică Seria de Fapte cunoscute de noi despre dezvoltarea omenirii este doar o parte microscopică a istoriei adevărate, înțeleasă ca o imagine a ceea ce putem ști despre dezvoltarea universului Mai mult, pasiunile trezite inevitabil de studiul trecutului nu permit să se introducă într-un asemenea studiu impasibilitatea și rigoarea care sunt condiția necesară pentru descoperirea adevărului Dacă științele istorice ar permite omului să rămână la fel de impasibil ca chimia, ele ar fi în prezent mult mai perfecte; dar ceea ce constituie slăbiciunea lor este în acelaşi timp şi avantajul lor Cu dificultățile enorme pe care le prezintă, în ciuda tuturor obstacolelor, Biblioteca "Runivers" ERNEST RENAN pentru ca ele să poată fi studiate destul de obiectiv, în ciuda legăturii lor strânse cu politica și morala, în ciuda inconvenientului pe care îl aduc multor interese și prejudecăți respectabile, științele istorice au dreptul să se consoleze Când mă gândesc la ce ar putea fi științele istorice dacă sunt dezvoltate de minți cu adevărat filozofice, îmi găsesc în mine curaj să le studiez în continuare, deși cei care nu înțeleg acest lucru consideră acest studiu doar o curiozitate inutilă; Astfel, dus de întoarcerea minții sale în direcția științelor naturii, Renan a rămas însă fidel istoriei, lingvisticii comparate și filosofiei Mi se pare că tocmai această împrejurare i-a oferit un avantaj uriaș față de alți specialiști învățați Cunoașterea mișcării intelectuale a Germaniei, a lucrărilor filologilor germani, a metafizicii germane i-a deschis un orizont larg și i-a oferit un spațiu uimitor pentru talentele sale După ce a publicat primul volum, consacrat poveștii vieții pământești a lui Isus Hristos, ignorând zgomotul care a apărut mai întâi în Franța, apoi în restul Europei, Renan a continuat să lucreze și din când în când a continuat să editeze volume ulterioare sub diverse titluri Al doilea volum este intitulat Les Apôtres, al treilea este Saint Paul, al patrulea este L'Antéchrist, al cincilea este Les Evangiles, al șaselea este L'Eglise chrétienne, al șaptelea și ultimul este Marc Aurèle ou la fin du monde" Fapte și evenimente care au avut loc la scurt timp după răstignirea lui Hristos, faptele apostolilor și ucenicilor, primele misiuni creștine; apoi activitatea Sf Pavel în Asia Mică, Grecia și Roma, epoca lui Nero și primele persecuții; Fapte și evenimente care însoțesc apariția Evangheliilor, atât canonice, cât și apocrife; formarea unei biserici creștine, organizarea ei internă și relațiile dintre diferitele comunități creștine; Gnosticii; capturarea Ierusalimului de către Titom și, în sfârșit, epoca marilor împărați, Biblioteca "Runivers" V chu y to o epoca lui Traian, Adrian, Antoninus, Marcus Aurelius; relațiile lumii antice cu creștinismul; În fine, triumful final al creștinismului - adică, în termeni generali, conținutul și dispoziția acestei opere capitale, care, fără nicio îndoială, constituie o contribuție bogată la literatura istorică și scrisă cu un talent extraordinar Astfel, toate cele șapte volume formează o istorie completă a primelor secole ale creștinismului (de la nașterea lui Hristos până în anul), scrisă pe un ton reținut și conciliant, așa cum a fost însă scris primul volum

Istoric talentat, bine familiarizat cu cele mai bune lucrări ale specialiștilor din Germania și Anglia, Renan a scris nu un studiu științific sec, accesibil doar câtorva, ci o lucrare talentată, care într-o poveste frumoasă îi familiarizează pe cititori cu marile răsturnări care au avut loc în lume datorită apariţiei creştinismului Toate acestea se referă, strict vorbind, la conținutul propriu-zis al cărții; În ceea ce privește opiniile personale ale lui Renan, nu vom extinde acest lucru, opiniile și direcția lui Renan sunt bine cunoscute Un sentiment religios, o dispoziție religioasă, formează elementul cel mai remarcabil în Renan, dar în istoria religiilor este un raționalist, deși este departe de a fi un adept al acelei școli care, din raționalism, face o negare dezbătută și nu să recunoască semnificația creștinismului în istoria omenirii Folosind drepturile unui om de știință, un cercetător independent, el introduce metodele și tehnicile științei critice moderne în istoria creștinismului Poți să nu fii de acord cu el, te poți certa cu el, multe dintre concluziile lui pot fi considerate greșite sau prea pripite, dar nu se poate decât să-i lase dreptul de a aplica istoriei creștinismului acele tehnici și metode care în prezent sunt aplicate cu mare măsură succes nu numai istoriei diverselor popoare, ci și istoriei diverselor religii Această metodă, însă, el completează cu o astfel de psihologică Biblioteca "Runivers" ERNEST RENAN unsprezece o analiză care i se pare absolut necesară când vine vorba de istoria originii creştinismului "Explicarea primelor începuturi, a germenilor", spune el, "presupune o minte filozofică specială, un simț ascuțit a ceea ce este sigur, probabil sau posibil, un simț profund al vieții și al transformărilor ei, o artă specială cu care se poate extrage totul din texte rare, TÒ ele cuprind în sine stări relativ psihologice ale unui timp atât de îndepărtat de noi Pentru istoria unei instituții deja organizate, ceva Tillemont este suficient De aceea secolul al XVII-lea, care a avansat atât de puternic studiul istoriei bisericești, nu s-a ocupat niciodată de problema originilor Secolul al XVII-lea a iubit doar ceea ce putea fi exprimat cu caracter de certitudine O anchetă al cărei rezultat nu se poate sfârși decât în descoperirea probabilităților, în afirmația "Iată două sau trei moduri în care Faptul trecutului poate fi înțeles", nu a fost în gustul secolului al XVII-lea În chestiunile de origine, secolul al XVII-lea a acceptat totul cu credință deplină sau a respins tot ceea ce nu avea caracter de certitudine Înțelegerea stărilor obscure în care umanitatea este predominant creativă este victoria mentală a secolului al XIX-lea III În L'Avenir de la science, cartea scrisă de Renan în zorii tinereţii sale, în , când părăsise deja Seminarul Sf Sulpice, toţi germenii viziunii sale viitoare asupra lumii sunt deja la vedere **) În opinia sa, unum necessarium (cel de care este nevoie) în viață ar trebui extins în mod egal la adevăratul, pre- *) Cercetările lui Renan despre istoria religiei mai includ: "Etudes d'histoire religieuse" şi, în principal, "Histoire d'Israéb", trei volume; ultimele doua nu au iesit inca **) Scrierile filozofice ale lui Renan: Essais de morale et de critique, Dialogues et fragments philosophiques, Spinoza, conférence donnée à la Haye, și trei drame filosofice: Caliban, L'Eau de Jouvence, L'Abbesse de Jouarre Biblioteca "Runivers" V CHUIKO roșu și bun, adică pentru întreaga viață a spiritului, pentru întregul tărâm al idealului Toate acestea sunt divine și sacre Numai ceea ce privește interesele practice și plăcerile senzuale este vulgar și vulgar - viața inferioară, care trebuie să se retragă în fundal înaintea celei superioare, ca tot ceea ce este finit înaintea infinitului Din acest punct de vedere, filosofia, știința, poezia, care

nu erau decât o îndeletnicire deșartă pentru asceza catolică, devin obiecte sacre, asemenea unor obiecte ale lumii spirituale Ele sunt părți ale "celui de nevoie", precum diferitele moduri ale vieții superioare, în aceeași măsură cu realizarea binelui cel mai înalt În această lucrare timpurie a sa, Hristos îi apare lui Renan ca un tip de perfecțiune umană, "care ar personifica nu numai latura morală în cea mai înaltă dezvoltare, ci și laturile estetice și științifice ale vieții umane" "Un sentiment minunat", adaugă el, "este la fel de prețios ca un gând frumos, iar un gând frumos este la fel de prețios ca o faptă frumoasă Un sistem filozofic bate o poezie, o poezie o descoperire științifică, o viață dedicată științei merită o viață dedicată virtuții Omul perfect va fi cel care este atât poet, cât și filozof, și om de știință și virtuos, și nu numai în intervale, în diferite momente ale vieții, ci în toate momentele și întotdeauna Se presupune prea des că numai morala constituie perfecțiunea, că căutarea frumosului și a adevăratului este doar plăcere, că un om perfect este un om cinstit Dar modelul perfecțiunii ne-a fost dat chiar de omenire Viața cea mai perfectă este aceea care reprezintă pe deplin întreaga umanitate, iar umanitatea civilizată nu este doar morală, ci este și conștientă, iscoditoare, poetică și pasională Unite în cea mai înaltă armonie, știința, poezia, moralitatea formează, după Renan, o adevărată și completă religie naturală, care va fi religia viitorului Cunoașterea este primul cuvânt al simbolului acestui lucru Biblioteca "Runivers" ERNEST RENAN religie; dintre toate actele vieții, cunoașterea este actul cel mai altruist, cel mai independent Stând față în față cu natura, omul nu poate rămâne indiferent; el caută fatal tainele naturii Are nevoie de un sistem care să explice universul, el însuși, prima cauză Religiile primitive sunt primele soluții la o mare problemă, neapărat contingentă Știința sistematică le întâlnește, se ciocnește de ei și este forțată să le lupte Este chemat să le înlocuiască și devine o știință doar atunci când le înlocuiește -Renan repetă această idee de bază a cărții sale de mai multe ori, fără teama de a se repeta "Știu", spune el, "există un singur scop pentru știință, scopul de a rezolva o ghicitoare, de a dezvălui omului secretul lucrurilor, de a-i explica el însuși, de a-i oferi, în numele singurei autorități legitime, că este, natura umană, simbolul pe care i l-au dat religiile primitive, gata făcut, dar nu mai este suficient Această credință optimistă în știință, care ulterior s-a slăbit considerabil, în părea să umple golul care se formase în inima și mintea lui Renan după pierderea credinței sale Mai mult decât atât, credința filozofică a dominat atunci societatea educată a Europei de Vest Renan a găsit această credință la toți gânditorii de atunci, la Hegel, la Saint-Simon și adepții săi, la Auguste Comte, Proudhon Și a elaborat pentru el însuși, pentru uzul său, Formula sa a legii istorice a progresului Această lege a lui, ca și legea pozitivismului, consta din trei stări, dar înțelese de el într-un mod deosebit, stări desemnate de el sub numele de sincretism, analiză și sinteză Așa cum cel mai simplu fapt al cunoașterii constă din trei fapte succesive: I) o viziune generală, obscure a întregului,) o viziune analitică a părților) reconstrucția sintetică a întregului, cu cunoașterea părților - deci, după Renan, mintea umană în felul său Biblioteca "Runivers" V CHUIKO miscarea progresiva trece prin trei stari corespunzatoare acestor trei faze ale cunoasterii Prima stare este starea de totalitate, confuzie, sincretism "Omul primitiv nu distinge unul de celălalt; el vede lucrurile în întregul lor natural, adică în stare organică şi vie Pentru el nu există nimic abstract, pentru că abstractul este împărțirea vieții Diferența nu există la

începutul cunoașterii; privire primară - generală, clară, dar nu exactă; în ea totul este amestecat, fără nicio distincție de părți Urmează apoi starea analitică "Gândirea, privind cu mai multă atenție obiectele, le vede complexitatea și nevoia de a le studia fragmentar Gândirea primară a văzut o singură lume; gândul, în a doua stare, observă mii de lumi, sau mai bine zis, vede lumea în fiecare lucru Privirea ei, în loc să se răspândească la suprafață, pătrunde în adâncuri, în loc să se piardă în orizontul nemărginit, se afirmă pe pământ și pe sine Este o stare de viziune parțială, precizie, distincție; atunci oamenii nu creează, ci doar analizează Gândul este fragmentat, se dezintegrează în particularități Dacă analiza ar fi ultima fațetă a vieții, atunci ar trebui să regretăm pierderea sincretismului primar, deoarece sincretismul cuprinde plinătatea vieții, care este inaccesibilă analizei Dar analiza este necesară ca bază a viitoarei sinteze "Nu există nimic mai asemănător decât sincretismul și sinteza, dar nu există nimic mai puțin asemănător, pentru că sinteza păstrează, dacă este posibil, toată munca analitică; o presupune şi se bazează pe ea Prin urmare, toate fazele gândirii umane, care luptă spre perfecțiune, sunt bune; ele pot, desigur, să nu fie complete, pentru că omenirea își face parțial lucrarea și își elaborează Formele succesiv, ținând cont de marea imagine finală și de epoca ulterioară, când, după ce a trecut prin sincretism și analiză, va desăvârși, Biblioteca "Runivers" ERNEST RENAN cu ajutorul sintezei, cerc de lucruri Renan aplică această lege a trei stări nu numai conștiinței umane, ci și vieții în general Germenul sincretic inițial, apoi analiza care îl desparte și, în final, noua unitate care decurge din această analiză - așa este legea evoluției a tot ceea ce trăiește Aceasta este legea evoluției universului Ființa primară este doar o unitate vagă, mixtă, fără viață; atunci această unitate se dezvoltă în multiplicitate și devine univers; în sfârşit, istoria fiinţei trebuie să fie umplută cu o sinteză perfectă a tuturor elementelor unităţii originare, sincretice, şi apoi "din tot ce există, va apărea o rezultantă (une résultante), care va fi Dumnezeu, ca într-un persoană, sufletul este rezultatul tuturor elementelor care îl alcătuiesc " Nu poate fi trecut cu vederea faptul că această filozofie a progresului, schițată de Renan încă din , prezintă o analogie foarte curioasă cu doctrina evoluționismului a lui Herbert Spencer *) "Avenir de la sience" este o carte scrisă destul de prost și dezordonat, dar este foarte bogată în idei, uneori foarte controversată, deși mereu curioasă și demnă de atenție Renan își expune aici, printre altele, părerile sale despre etică, pe care le reduce la ceva asemănător cu o estetică în viață; la filologie, care, după părerea lui, singură poate da un adevărat concept de umanitate; despre psihologie, așa cum a fost înțeleasă această știință în epoca în care și-a scris cartea; la drepturile supreme ale rațiunii, cărora le subordonează dreptul majorității; la libertate, care, în opinia sa, își găsește un loc numai în societățile în care domnește scepticismul; asupra statului, care, în opinia sa, nu ar trebui să fie o instituție de poliție, așa cum își doresc economiștii, și nu o instituție de caritate, așa cum înțelege statul socialist, ci o organizație a progresului; asupra guvernului, care, potrivit lui Renan, ar trebui să fie în mâinile unor oameni competenți, oameni de știință și să fie ceva ca o academie de științe morale și politice Niciuna dintre aceste idei nu a fost abandonată ulterior de Renan, dar multe dintre ele s-au schimbat, s-au dezvoltat sau au fost altfel formulate de-a lungul timpului Aplicând legea lui Renan a trei stări ca o comparație, s-ar putea spune că "Avenir de la

science" este, parcă, o stare sincretică a ideilor sale, "Istoria originii religiilor" este epoca analizei lor și "Dialogues et fragments philosophiques" este sinteza finală Biblioteca "Runivers" V CHUIKO IV În dezvoltarea ulterioară a ideilor filosofice ale lui Renan, așa cum sunt formulate în Dialoguri, concepția sa filozofică și-a pierdut o parte din caracterul dogmatic și a devenit mai critică Fără îndoială că a apărut din pozitivism, cu care poartă multe asemănări; precum pozitivismul, Renan nu recunoaște metafizica, pe care o înlocuiește cu știința, ci cu o știință specială; în timp ce știința pozitivismului constă exclusiv în studiul naturii materiale, știința critică a lui Renan constă în studiul naturii istorice și, mai ales, în studiul minții umane În raport cu filozofia în general, Renan este, dacă nu un sceptic, atunci cel puțin un fel de indie; pentru el, filosofia nu este atât o știință, cât una dintre laturile tuturor științelor, ceva ca un sos, fără de care toate felurile de mâncare sunt fără gust, dar care în sine încă nu constituie hrană ("Ia philosophie est l'assaisonnement sans lequel tous les mets sont insipides, mais qui à lui seul ne constitue pas un aliment," Dialogues, ,) El neagă la rândul său toate părțile filosofiei: psihologia nu este altceva decât o fantezie plină de duh, el amestecă dialectica cu scolastica; în ceea ce privește moralitatea, aceasta este soarta lui Dumnezeu Pentru el nu există un adevăr absolut, sau cel puţin un adevăr absolut accesibil omului; există doar stări succesive de opinie, care provin din stările omenirii, care sunt în continuă schimbare Ca rezultat al acestei variabilitati, apar credinte, doctrine, sentimente, sisteme Sistemele nu reprezintă natura lucrurilor, care este inaccesibilă, ci doar starea subiectivă a oamenilor, popoarelor, secolelor individuale Prin urmare, tot adevărul este relativ Nu adevărul interesează, ci doar căutarea adevărului, idee exprimată mult mai devreme de Lessing Și totuși, în ciuda acestei atitudini negative față de Biblioteca "Runivers" ERNEST RENAN filozofia ca știință, Renan insistă asupra necesității filozofiei și chiar a metafizicii "Majoritatea oamenilor", spune el, "în legătură cu problemele metafizice sunt împărțiți în două categorii, dar adevărul este, aparent, la o distanță egală de fiecare dintre ele "Ceea ce cauți a fost găsit de mult", spun mințile ortodoxe de toate nuanțele Desigur, nu se poate cunoaște Formula infinitului viu, dar, pe de altă parte, este imposibil să convingi o persoană că este inutil să lupți pentru cunoașterea întregului, din care el însuși se recunoaște ca parte Acele imagini uimitoare par copilărești, cu ajutorul cărora Rafael, în spatele lojelor Vaticanului, Michelangelo pe bolțile Capelei Sixtine, a încercat să exprime apariția universului Și totuși, cine nu se poate bucura că există? Filosofia, uneori, pare a fi ceva frivol, copilăresc, absurd sau singurul lucru serios Este periculos să te arunci în ea, pentru că, urmărind ceea ce scapă mereu, o persoană se uzează curând Dar, de asemenea, nu ar trebui să se privească de societatea ei, pentru că, refuzând-o, o persoană recunoaște astfel limitările sentimentelor sale și lipsa de profunzime a minții sale Universul are un scop ideal și este instrumentul scopurilor divine; nu este o mișcare fără scop care are zero în concluzia sa finală Scopul universului este tărâmul rațiunii; organizarea raţiunii este datoria omenirii Poți dovedi cât îți place că omenirea refuză această îndatorire înaltă, dar, după ce a ascultat aceste instrucțiuni ale materialismului de jos, va profita totuși de primul moment de libertate și va comite un fel de nebunie și prin aceasta va dovedi că simplul plăcerea nu o satisface" (Prefață, XIII, XIV, XV) Din aceste cuvinte, nu fără motiv, putem concluziona, Întrebări de filosofie, TUI Biblioteca "Runivers" secolul al XVIII-lea

h la ñ la aproximativ că pentru Renan filosofia este ceva asemănător unui vis poetic, care, deși nu poate da nicio certitudine, pentru că este un vis, este totuși caracteristic unei persoane care gândește și nu se poate lipsi de el O astfel de viziune asupra filosofiei este un fel de scepticism amator, în care mintea unei persoane cu minte poetică caută satisfacție pentru simțul său estetic Acesta este tocmai scepticismul lui Renan De altfel, această înfățișare are - cum să spun? - caracter educațional sau pedagogic Filosofia, potrivit lui Renan, este o afacere inactivă, sarcinile ei nu pot fi niciodată rezolvate, dar cu toate acestea educă mintea și mărturisește profunzimea și curiozitatea ei Renan, ca să spunem așa, cu toate sentimentele, cu toată mintea, pare să plutească în acest scepticism poetic, împodobindu-l cu toate culorile imaginației și poeziei sale "Aceste speculații (filosofice) nu au nicio aplicație practică sau, în orice caz, presupun, la fel ca "îndoiala metodologică" a lui Descartes, existența unor legi preliminare, create de om pentru uzul său propriu, și a cărora bunul simț este cea mai bună garanție Bunătate, bunăvoință față de toți, respect față de toți, iubire față de oameni, un sentiment de îngăduință, un sentiment de umanitate față de toate ființele fără deosebire - aceasta este legea cea mai adevărată, niciodată înșelătoare Cum pot fi împăcate astfel de sentimente cu ierarhia de fier a naturii și cu credința în supremația necondiționată a rațiunii? Nu știu asta, dar oricum nu asta e ideea Bunătatea nu depinde de nicio teorie Se poate iubi oamenii și, în același timp, se poate profesa cea mai aristocratică filozofie; se poate displacu de el și în același timp să facă reclamă la cele mai democratice principii De fapt, lipsa de preocupare pentru egalitate creează moale morală Chiar și, dimpotrivă, egalitatea invidioasă creează ceva crud, nepoliticos Cea mai bună bază de completare Biblioteca "Runivers" ERNESG RENAN compania este recunoașterea unei ordini providențiale, unde totul își are locul, utilitatea și chiar necesitatea Oamenii nu sunt egali, rasele nu sunt egale Negrul, de exemplu, trebuie să servească acele sarcini pe care omul alb încearcă să le rezolve Cu siguranță nu rezultă din aceasta că sclavia americană este legală Nu numai fiecare persoană, ci fiecare creatură are propriile sale drepturi Cele mai joase rase umane sunt nemăsurat mai înalte decât animalele și totuși avem îndatoriri chiar și față de animale Nu este suficient să nu faci rău ființelor vii, trebuie să le faci bine, să le mângâi, să le consolezi când severitatea naturii își pune mâna grea asupra lor Întăriți în aceste principii, ne putem preda viselor noastre rele Putem chiar să le facem publice căci omul care slujește societatea este obligat să-și împărtășească toate gândurile Dacă cineva este întristat de aceste vise, i se poate spune ce a spus părintele bun, care a făcut să plângă enoriașii, spunându-le patima Domnului: "Bunii mei enoriași, nu plângeți atât de mult; tot ce ți-am spus s-a întâmplat cu foarte mult timp în urmă și, în plus, poate că nu s-a întâmplat așa cum ți-am spus eu " Astfel, o bună dispoziție a spiritului corectează toată filozofia Nu cunosc filozofie veselă, dar natura este veșnic tânără și ne zâmbește mereu Pentru ea, nimic fără speranță Ea iese cu succes din cele mai disperate și fără speranță situații La prima vedere, poate părea că omenirea din prezent este într-o stare fără speranță Vechile credințe care ajutau o persoană să fie virtuoasă au fost zdruncinate și nu au fost încă înlocuite de altele Pentru noi mințile dezvoltate, echivalentele acestor credințe furnizate de idealism sunt aproape suficiente, căci operăm sub influența vechilor obiceiuri; suntem ca acele animale cărora creierul este luat de fiziologi, dar care, totuși, păstrează anumite funcții ale

vieții care își continuă acțiunea Biblioteca "Runivers" V CHUIKO pentru a forța impulsul dat Dar aceste mișcări instinctive slăbesc odată cu trecerea timpului A face bine altora pentru ca Dumnezeu, dacă există, să fie mulțumit de noi, multora le va părea o Formulă goală Trăim în umbra umbrei Dar cum vor trăi oamenii după noi? Un singur lucru este cert: omenirea va extrage din sânul ei tot ceea ce este necesar în sensul iluziei pentru a-și putea îndeplini îndatoririle și a tinde spre destinul conturat de sus Până acum a făcut-o; o va face în viitor" (XV, XVI, XVII, XVIII) În altă parte, în aceeași prefață la Dialoguri, Renan adaugă: "Vremea sistemelor absolute a trecut Dar de aici rezultă că omenirea a renunțat la dorința de a căuta consecințe logice în lanțul de fenomene reprezentate de univers? Deloc Dar înainte fiecare avea propriul său sistem; a trăit de ea și a murit cu ea; acum experimentăm succesiv toate sistemele sau, ceea ce este și mai bine, le înțelegem pe toate" (Préf , IX) Astfel, Renan avertizează cititorul că ar fi inutil să se caute orice integritate, orice dispozitiv științific, orice concluzie certă în concepțiile sale filozofice Nu este nimic altceva decât visele unei minți poetice și iscoditoare Și într-adevăr, nu există metode științifice, nicio integritate în opiniile lui Pentru el, matematica pure și metafizica sunt toate științe ale infinitului, imuabile, deloc științe istorice, deloc experimentale, neavând nimic de-a face cu realitatea și fenomenele Datorită lor, facem cunoștință cu lumea, care nu are început, nu are sfârșit, nu are niciun motiv de existență Cu toate acestea, ele nu pot fi negate; nu trebuie decât să fie plasate în afara realității v Fără îndoială, există o asemănare între viziunile lui Renan și Schopenhauer Cel mai mare izvor al vieții, după Re Biblioteca "Runivers" ERNEST RENAN nana, suferă, ființa se străduiește pentru dezvoltare și întâmpină obstacole în acest sens Mulțumirea completă dă naștere numai inerției; nemulțumirea este principiul mișcării De la stea de mare, reprezentând un organism ciudat, primitiv, apărut, desigur, cu foarte mult timp în urmă, până la cel mai dezvoltat om, totul se străduiește să fie din ce în ce mai mult Dorinta este marele izvor al activitatii Fiecare dorință este o iluzie, dar în natură totul este aranjat în așa fel încât inutilitatea dorinței se dezvăluie doar atunci când este satisfăcută Nu există niciun obiect de dorit a cărui inutilitate să nu știm după ce l-am stăpânit - Multe acțiuni ale unei ființe vii nu pot fi explicate ca rezultat al calculării beneficiului personal Natura a insuflat în animal atâta dragoste maternă cât este necesar pentru întreținerea rasei; în om ea a insuflat atâta altruism cât este necesar pentru întreținerea vieții superioare "Mulți dintre cei mai amabili burghezi trăiesc doar pentru a-și crește copiii, care, după ce au crescut, vor crește o nouă generație Cercul logic este evident, dar nu oprește pe nimeni, pentru că natura are nevoie de această grijă altruistă În felul acesta, ea își asigură posibilitatea de a ieși într-o zi din acest întuneric - un mare om care va absorbi într-o oră, în favoarea artei, științei, politicii, capitalul adunat cu modestie de strămoșii săi Este perfect vizibil și acest machiavelianism instinctiv al naturii, în înșelăciunea grosolană care constă în bunătate Bunătatea unui câine nu se diminuează niciodată, deși de foarte multe ori îi aduce doar bătăi Dacă datoria ar fi fost rodul unor considerații egoiste sau a unei concluzii filozofice, atunci câinele ar fi refuzat-o cu mult timp în urmă, pentru că de foarte multe ori o persoană, în raport cu un câine, este crunt nedreaptă și nerecunoscătoare Este exact la fel cu morala celor pe care natura i-a ales pentru rolurile de sacrificiu de sine Biblioteca "Runivers" V CHUIKO vaniya Vor exista întotdeauna voluntari dispuși să

se sacrifice pentru scopurile universului Rasele, în cea mai mare parte, amabile, primesc în schimbul bunăvoinței lor doar disprețul raselor mai puternice De fapt, toată lumea trăiește în acest noroi complicat "A intenționa să îndepărtezi din această lume sentimentul de milă și să reducă totul la egoism pur este la fel de lipsit de sens ca să-i iei unei femei numirea ei ca mamă Chiar și egoistul care este bine conștient de teoria utilității bine înțelese este jucăria naturii În fiecare minut el dovedește prin acțiunile sale absurditatea acestei teorii; viața unui egoist este o întreagă rețea a celor mai bizare inconsecvențe și astfel de acțiuni, care, din punct de vedere al utilității, sunt absurde sau nebunești Prof Kozlov ("Știri universitare", Kiev,) a observat corect diferența dintre Renan și Schopenhauer Potrivit lui Renan, universul are un scop, iar acest scop este realizarea conștiinței; dimpotrivă, voinţa lui Schopenhauer nu are nici un scop; doar manifestările sale individuale, indivizii, au scopuri Potrivit lui Schopenhauer, în spatele procesului mondial nu există nimeni care să-l ia în considerare și să-l predestine ca mijloc pentru un scop Dacă scopul poate fi conceput din punctul de vedere al procesului mondial, atunci numai negativ, adică astfel încât acest proces să nu existe deloc Dar chiar și în această privință, după Schopenhauer, este absolut imposibil de spus dacă un astfel de scop este inerent procesului mondial sau nu; din punctul său de vedere, ar trebui să se limiteze la o singură recunoaștere a faptului că inexistența procesului sau retragerea voinței este de conceput, i e posibilitatea ei nu conţine o contradicţie Începutul istoriei sau, ceea ce este la fel, trecerea de la animalitate la umanitate, a fost o ieșire bruscă dintr-o stare de imobilitate cu scopul de a trece într-o stare de iubire și ură Care a fost cauza acestui scandal inițial? Potrivit lui Renan, cauza mișcării, distrugerea armoniei a fost dorința de a fi, setea de conștiință, nevoia ca idealul să-și aibă reprezentantul Astfel, idealul este Biblioteca "Runivers" ORNEST I'ENAP în onoarea principiului evoluţiei divine Ideea pură este doar o posibilitate, materia pură este inertă Ideile devin realitate doar prin combinații materiale "Totul vine din materie, dar ideea animă totul, se străduiește să se realizeze pe sine Nu există clădire fără pietre, nu există muzică fără coarde și melodie, nu există gând fără masă nervoasă; dar pietrele nu sunt o clădire, o vioară nu este muzică, un creier nu este un gând Sunt doar condiții, fără de care nu ar exista clădiri, muzică, gânduri Sonata pe hârtie a lui Beethoven există doar ca posibilitate Fluctuația aerului, adică Faptul Fizic, accesibil măsurării, face din sonata o realitate, astfel încât concertul, un Fapt psihic, inaccesibil măsurării, este rezultatul a două principii: în primul rând, gândurile compozitorului și în al doilea rând , Faptul material al vibrațiilor aerului Astfel, cei doi poli ai naturii sunt ideali și materie Nu există nimic fără materie, dar materia este doar o condiție a ființei, și nu cauza ei Motivul aparține în întregime ideii Prin urmare, doar ideea există cu adevărat, ea se străduiește mereu spre ființa deplină, evocând combinații materiale care să-i faciliteze trecerea la ființă Așa ajungem la concluzia că numai ideea are o ființă perfectă, sau mai bine zis, ideea care este conștientă de sine, sufletul Lumea se străduiește din ce în ce mai mult să fie, iar a fi în plinătatea ei este o ființă conștientă Fiecare planetă, ca să spunem așa, fabrică gândirea, sentimentul estetic sau moralitatea; recolta nesemnificativă de virtute sau rațiune produsă de fiecare lume este scopul ultim al acelei lumi Adevărata reflectare a razelor lumii în realitate începe doar prin știință, virtute, artă Prin urmare,

umanitatea este cea mai înaltă expresie a vieții în natură Capul uman este cea mai perfectă mașinărie care produce conștiință, organizează mintea, cel puțin în acele părți ale universului care sunt accesibile observației noastre Cu siguranță, Biblioteca "Runivers" B C U II K O pot fi admise mașini mai perfecte, dar totuși putem afirma cu oarecare dreptate că nicio ființă gânditoare din afara planetei noastre nu a atins atotputernicia și atotștiința, deoarece nimic nu dovedește că o astfel de ființă și-ar putea răspândi influența de la o planetă la alta În orice caz, individul nu joacă niciun rol în economia naturii Natura îi sacrifică fără nici cea mai mică dificultate, atunci când un astfel de sacrificiu este necesar pentru scopurile procesului mondial Deci, dezvoltarea deplină a minții, dobândirea celei mai perfecte cunoștințe și, odată cu ea, puterea absolută asupra naturii, poate fi soarta viitoarei omeniri sau a naturii ei desăvârșite, fie că este pe pământ sau în alte părți ale univers Dar cum se va realiza această eră a conștiinței, rațiunii sau științei? "Conștiința", spune Renan, "este completă doar atunci când este concentrată într-un singur individ Dar putem spune că există indivizi colectivi Națiuni precum Franța, Anglia, Germania, orașe precum Atena, Veneția, Florența, Parisul se comportă ca niște indivizi înzestrați cu un anumit, anume caracter, o minte, cu anumite, anumite interese Același lucru se poate spune despre instituții precum Biserica și toate asociațiile, fiecare formând un tot organic Meritul cel mai mare al fiziologiei moderne constă în faptul că a arătat că viața unei plante și viața unui animal sunt doar echivalentul altor vieți, subordonate armonios una cu cealaltă și formând un întreg În același mod, conștiința este doar rezultatul a milioane de alte conștiințe care acționează în aceeași direcție Deja celula este o mică centralizare a individului; mai multe celule subordonate între ele formează conștiința de gradul doi (animal, uman) Conștiințe de gradul doi, fiind grupate, formează conștiința de gradul trei, conștiința orașelor, bisericilor, națiunilor Biblioteca "Runivers" erpest; REIIIAIGI Pornind de la aceste idei, Renan își imaginează conștiința viitoare a omenirii incomparabil mai sus decât cea care există acum: el prevede un moment în care omenirea va fi ca un copac uriaș, ai cărui muguri vor fi indivizi și când conștiințe separate vor constitui o singură conștiință , precum se spune despre biserica primitivă: "Multitudo credentium erat cor unum et anima una" Aceste gânduri îl conduc pe Renan la generalizări ample despre rolul omului, soarta societății umane și organizarea statului Aceleași întrebări sunt dedicate și celorlalte lucrări ale sale, care au un caracter special jurnalistic, cu diferența însă că în Dialoguri aceste întrebări sunt generalizate și le-a examinat aici, ca să spunem așa, à vol d'oiseau, în filosofie abstractizare VI Renan admite realizarea a trei tipuri de conștiință în umanitate - democratică, oligarhică și monarhică Tipul democratic de conștiință, potrivit lui Renan, are cele mai puține șanse de a fi realizat peste tot "Pentru a aduce la rațiune", exclamă el, "cele două miliarde de oameni care locuiesc pe pământ - este de imaginat? Majoritatea creierelor umane sunt inaccesibile la adevăruri sublime în vreun fel A educa oamenii este, desigur, prima datorie a societății, dar a-i educa pe toți oamenii în mod egal este imposibil O cultură mare a unei anumite părți a societății este posibilă numai cu condiția ca cealaltă parte să servească această cultură Important este ca o mare cultură să prindă rădăcini în lume și să înceapă să o domine, răspândindu-și influența benefică asupra părților mai puțin cultivate Pentru existența deplină a minții, nu este necesar ca întreaga lume să participe la ea În orice

caz, o asemenea participare a tuturor la cauza științei nu poate fi realizată de democrația de bază, care, ca în orice Biblioteca "Runivers" V CHUIKO este evident că tinde să coboare fiecare cultură Principiul că societatea există numai pentru binele și libertatea indivizilor care o compun nu pare să corespundă planurilor naturii, planuri în care se ține cont doar de genul, în care individul este sacrificat în beneficiul gen La urma urmei, pentru Renan, scopul umanității este să creeze oameni mari, nu democrație Nimic nu este de conceput fără oameni mari; mântuirea este în oamenii mari Principalul lucru este să nu înzestrăm masele cu ceva educație; ci să creeze mari genii și un public capabil să le înțeleagă "Dacă condiția necesară pentru aceasta este ignoranța maselor, atunci trebuie să ne împăcăm cu ea Înaintea unor astfel de dificultăți, natura nu se oprește; ea sacrifică rase întregi, dacă doar alte rase găsesc condițiile necesare existenței lor Mai probabil și mai potrivit scopurilor naturii i se pare lui Renan a fi tipul oligarhic O adunare de oameni mari, deținând toate secretele importante ale științei, va stăpâni lumea necondiționat, fără posibilitatea de a admite vreo rezistență și, astfel, va insufla lumii cea mai mare parte posibilă a rațiunii Prin aplicarea științei la armament, dominația lumii va fi posibilă, iar această stăpânire va aparține celor care vor avea armele în mâini Și de fapt, îmbunătățirea armelor mortale duce la eliminarea democrației; caută să întărească nu mulțimea, ci puterea În viitor, astfel de instrumente pot fi inventate, care în mâinile nespecialiștilor vor fi complet inutile Astfel, este ușor de prevăzut momentul în care un anumit grup de oameni va domina necondiționat restul omenirii Atunci însăși conceptul de putere spirituală, adică puterea bazată pe superioritatea mentală, va fi o realitate Brahminismul a dominat timp de secole, cu excepția Biblioteca "Runivers" ERNEST RENAN mult datorită credinței că un brahman poate ucide cu privirea pe oricine se înfurie Această credință, bazată pe superstiție, nu era fermă, dar știința de astăzi va avea o asemenea putere deloc fictivă Este de la sine înțeles că dominația absolută a unei părți a umanității asupra alteia nu corespunde concepțiilor noastre despre justiție, fie doar egoism personal sau egoism de clasă Dar aristocrația la care visează Renan va fi întruchiparea rațiunii: va fi papalitatea, cu adevărat infailibilă În acest fel, forțele umanității vor fi concentrate într-un număr mic de indivizi și vor deveni proprietatea unei ligi capabile să comandă chiar și existența planetei și să terorizeze întreaga lume cu această amenințare Potrivit lui Renan, oligarhicul decizia va fi dusă la îndeplinire de Germania (cartea sa a fost scrisă în , după pogromul Franței, Germania ei) Franța a înclinat întotdeauna spre democrație și liberalism; aceasta este gloria ei Fericirea omenirii și libertatea - acestea sunt idealurile ei Dacă ultimul cuvânt este că oamenii ar trebui să se bucure în mod pașnic de binecuvântările pământului - ceea ce, desigur, este probabil - atunci Franța liberală va triumfa Dar nu va atinge armonia universală Stăpânirea lumii prin rațiune este mult mai caracteristică geniului Germaniei, care nu a acordat niciodată atenție egalității și demnității umane și care, mai presus de toate, are ca scop creșterea puterilor mintale Ceea ce rămâne este forma monarhică Decizia în favoarea unității, când întregul univers va servi pentru perceperea senzațiilor, a plăcerilor unei singure ființe, nu poate fi considerată - ținând cont de infinitatea timpului - ca o imposibilitate Franța vremurilor lui Ludovic al XIV-lea și Ludovic al XV-lea este spectacolul unei țări întregi cufundate într-o înfățișare strălucitoare; toate funcțiile sociale erau operaționale Biblioteca

"Runivers" V C U I K O coborât în vederea gloriei și plăcerii regelui În mod similar, ne putem imagina o astfel de stare a lumii când totul va fi organizat în mintea unei ființe conștiente, când întregul univers va fi absorbit într-o singură persoană Întreaga natură vie creează o singură viață centrală, un mare imn care vine din miliarde de voci Universul va fi un copac uriaș de polipi, de care se vor atașa toate ființele, trăind în același timp propria viață și viața întregului Cea mai neînsemnată cantitate de materie este acum organizată, și foarte prost organizată; dar ne putem imagina un timp în care toată materia va fi organizată, când milioane de sori, adunați împreună, vor servi drept material pentru crearea unei ființe, simțind, vie, absorbind cu "gura sa arzătoare tot fluxul de voluptate", care se va răspândi în afara ei ca un flux de viață Acest univers viu va avea cei doi poli găsiți în orice masă nervoasă: polul gândirii și polul simțitor În prezent, universul gândește și simte prin milioane de indivizi Dar va veni vremea când gura colosală va înghiți infinitul; din el va curge un întreg ocean de ebrietate, secretia neîncetată a vieții, neștiind nici odihnă, nici oboseală, va ciuguli pentru eternitate "Marea majoritate a oamenilor", adaugă Renan, "ar trebui să gândească și să se bucure prin procură (par procuration)), dacă pot să spun așa Ideea Evului Mediu - de a avea oameni a căror datorie specială este să se roage, în loc de cei care nu au timp pentru asta - este foarte adevărată Lucrări în masă; unii îndeplinesc pentru ea funcțiile superioare ale vieții - așa este umanitatea Rezultatul muncii întunecate a o mie de țărani-sclavi ai vreunei mănăstiri a fost o boltă gotică într-o vale frumoasă, la umbra plopilor înalți, unde oamenii evlavioși, de șase sau de opt ori pe zi, cântau psalmi către Veșnic " Biblioteca Runiverse ORNESGU RENAN : " Trebuie adăugat, însă, că această ființă atotputernică amintește prea mult de Dumnezeul filosofiei hegeliene: căci chiar și în Hegel ideea absolută, din a fi sicii, trece la a fi un und fur sich Cu toate acestea, viitorul pe care Renan îl profetizează pentru omenire este contrar tuturor analogiilor pe care le putem extrage din studiul prezentului Renan presupune - și pe această presupunere este construit întregul său sistem de organizare umană - că nu numai știința, ci toate aplicațiile de care este capabilă, sunt din ce în ce mai concentrate în mâinile unui număr din ce în ce mai mic de oameni Dar o astfel de presupunere este contrară Faptelor În niciuna dintre descoperirile științifice ale vremurilor noastre nu putem vedea acel personaj ezoteric, datorită căruia viitorul despot mondial al Fanteziei lui Renan va domni asupra umanității cu ajutorul terorii De asemenea, nu există niciun motiv pentru a permite genul de progres nesfârșit pe care îl permite Renan, care vede începutul acestui progres nesfârșit în întreruperea echilibrului originar al universului, nu crede că omenirea se va întoarce vreodată la acest echilibru, adică la odihnă necondiționată și deci la moarte Dar pe ce bază refuză el să accepte această ipoteză? Toată mișcarea istorică indică tocmai această ieșire Totul sugerează că omenirea tinde spre o nivelare generală, în care toată magnitudinea va dispărea odată cu primatul și în care orice interes va dispărea odată cu dispariția luptei V Chuiko Biblioteca "Runivers" Frumusețe, viață și creativitate (Sfârşit) Nu se poate spune că crezul pseudo-realismului, proclamat de Cernîșevski, a rămas fără protest în anii șaizeci, deceniul în care critica militantă rusă s-a dedat la o asemenea exterminare a conceptelor sonore de artă și creativitate În anul în care a fost publicată disertația lui Cernîșevski și mai târziu, până la mijlocul anilor șaizeci, nu a existat, totuși, nici măcar un articol care să-i facă pe oameni să

vorbească cu tărie despre ei înșiși și în care să fie arătată inconsecvența științifică și filosofică evidentă a acestui experiment polemic , deși, cu excepția "Sovremennik", în restul jurnalismului din Sankt Petersburg și Moscova, scriitorii care erau angajați în critici au trebuit să fie în dezacord fundamental cu oricare dintre tezele disertației; iar între ei se aflau oameni cu talent și cu o educație literară și artistică versatilă, precum Apollon Grigoriev, Annenkov, Druzhinin și mai târziu domnul Strahov Și toți și apoi luminari ale ficțiunii: Turgheniev și cei mai apropiați colegi au privit cu nedumerire ideile estetice ale lui Cernșevski În anii , în cercurile literare care nu împărtășeau ideile lui Sovremennik de atunci, nimeni, parcă, nu considera disertația lui Cernîșevski un lucru care trebuie luat din nou și în serios Autorul acesteia, în plus, a recomandat Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE În "Eseurile sale despre perioada Gogol" el s-a descris ca un admirator entuziast al lui Belinsky și Gogol, iar la acea vreme toți prietenii literaturii au convergit spre aceste două nume, cu excepția cercului vechilor credincioși din Moscova: iar la Moscova, Slavofilii scriseseră de multă vreme Gogol în cartea lor memorială Talentul și succesul public al campaniei critice a lui Dobrolyubov au concentrat asupra lui interesul celor care în jurnalism nu au vrut să-i calce pe urme Și la începutul anilor șaizeci, în jurnalul fraților Dostoievski Vremya (mai târziu Epoca), protestul susținătorilor artei, care în același timp au susținut idealurile solului și naționale, a rezultat într-un editorial: "Dl Acest articol a fost mult timp atribuit lui Apollon Grigoriev, dar a venit din condeiul lui Fiodor Dostoievski Până la moartea lui Dobrolyubov și după aceea, Cernîșevski a fost unul dintre liderii lui Sovremennik, dar a scris din ce în ce mai puțin pe probleme de critică de artă, a devenit interesat de economia politică și a captat din nou, înainte de a părăsi în sfârșit arena literară, atenția publicului cu tendința roman social Chto Delat În acest deceniu, tezele tezei sale erau considerate încă cu autoritate în jurnalismul radical de atunci, iar exact zece ani mai târziu, în , prietenul său din redacția Sovremennikului, A N Pypin, fără numele autorului (care era atunci nu mai este permisă în presă), a fost scoasă la vânzare cea de-a doua ediție a Relațiilor Estetice Și abia la sfârșitul anului următor, - , a apărut, într-o broșură separată, prima analiză detaliată a disertației, în care autorul, vorbind în principiu împotriva prevederilor lui Cernîșevski, a prezentat publicului rus, în primul rând, de mână, la estetica lui Fischer Acest pamflet a aparținut unei serii de studii pe teme estetice cu un titlu comun: "Fenomene ale vieții rusești, sub critica esteticii" Autorul acesteia este dl K Slu- Biblioteca "Runivers" L BOBORYKIN Nevski, care a acționat simultan ca poet și acționând, până acum, în ficțiune În acel moment Domnul Sluchevsky tocmai se întorsese din străinătate, unde se pare că a studiat istoria filosofiei și esteticii, istoria artei și a literaturii El nu acționează ca un susținător necondiționat al metafizicii Nemskago, dar acest lucru nu-i dă să constate că critica literară rusă de atunci este lipsită de tot pământul științific și filozofic, că simbolul estetic al Chernyshevskago este știința artei și chiar stiinta in numele vietii, iar concluziile arbitrare ale concluziilor arbitrare ale concluziilor sanatoase La Autorul pamfletului, într-o serie de extrase mari, arată cititorului că a studiat toate volumele esteticii lui Fischer, le familiarizează în detaliu cu conținutul lor și dovedește cât de arbitrar și tendențios a tratat Cernîșevski obiectul atacurilor sale Din această expunere, cititorii ruși au putut înțelege mai clar opera

enormă a esteticianului german, care dorea să epuizeze întregul conținut al experienței estetice trăite de omenire Prin numeroase referiri la textul disertației, domnul Sluchevsky expune arbitrariul propunerilor lui Cernîșevski și contradicțiile în care se încurcă Dar argumentele sale, susținute de citate abundente din Estetica lui Fischer, sunt, din păcate, amestecate cu polemici prea personale, pe un ton nepotrivit sarcinii muncii serioase În special, ultimele pagini ale pamfletului dăunează criticii disertației lui Cernîșevski, nu în esență, ci în formă Are dreptul de a protesta în numele independenței artei și științei; el nu exagerează faptul că critica art-literară din acea vreme, acceptând crezul lui Cernîșevski, a căzut într-un sabat complet al utilitarismului și al tendinței; dar adresa autorului pamfletului către autorul disertației nu putea, în tonul ei, să-i atragă pe cei care ar fi gata să-i ia partea Biblioteca "Runivers" FRUMUSEŢE VIAȚA ȘI ARTA Iată un eșantion: "Te-am demontat ca un estetic și - deși acest lucru sună paradoxal - te-am demontat ca ființă umană Chiar crezi că cel care mi-a spus: "o suprafață convexă este un dezavantaj în comparație cu una plană" nu poate ajunge la concluzia: "furtul este o virtute"; nu-mi va spune cel care a spus: "mișcarea este interiorul unui obiect": "oxigenul este o cizmă cu pinten", "istorie: îți doresc multă sănătate, sunt băiat de naștere"? "Da, domnilor, uitați ce este estetica: se ocupă cu condescendență de tot ce există, de la moluște la critici Îi spun domnului Ch* , și știu ce spun, și nu-mi voi schimba cuvintele: te-ai târât ca reptilă în cartea ta, activitatea ta a avut ca scop păcălirea oamenilor" (p) Să ne amintim că la vremea aceea omul care a scris "Relații estetice" se afla la câteva mii de mile depărtare, ispășind grea pedeapsă pentru care a fost condamnat Astfel de metode polemice care vizează o persoană nu puteau, desigur, să ajute la clarificarea adevărului, iar farmecul celebrei disertații probabil doar s-a intensificat, mai ales în ochii tinerei generații de atunci, care la acea vreme tocmai citea articolele critice ale lui Pisarev și nu a găsit nicăieri o contrabalansare majoră la ideile și concluziile, neavând nicio legătură cu știința și gândirea filosofică, în întregul domeniu al artei și al creativității Dacă autorul broșurii s-ar fi abținut de la excesele polemicelor sale, ar fi putut convinge pe toți și pe toți că Cernîșevski nu și-a îndeplinit, în disertația sa, cele mai elementare îndatoriri ale oricărui cercetător în munca științifică obiectivă cu o singură prezentare a conținutului din mai multe volume din Estetica lui Fischer Același stilou, care a stârnit proteste legitime în mai multe tabere ale jurnalismului extrem de atunci, aparține Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN zac celelalte două pamflete, publicate sub un titlu comun ciudat: primul și al treilea la rând În prima, autorul analizează cartea lui Proudhon, publicată în traducere rusă sub redacția lui N Kurochkin, cu un an mai devreme: "Arta, fundația și scopul ei social" Această carte a fost pe gustul tuturor susținătorilor de atunci ai artei utilitare, chiar și al celor care considerau disertația lui Cernîșevski ca fiind evanghelia lor estetică, deși Proudhon, susținând semnificația socială și morală a artei, nu neagă deloc sentimentul grației ca o sursă de frumusețe creatoare și consideră nevoile estetice ale sufletului uman complet altruist și independent de lupta pentru adevăr și bunătate În al treilea, la rând, pamflet, autorul alege ca subiect al campaniei sale critice acei stâlpi ai lui Hercule ai pseudo-realismului utilitar, la care Pisarev ajunsese deja atunci Pamfletul a fost publicat în - , dar a fost scris în principal în legătură cu celebrul articol al lui Pisarev, apărut în mai în jurnalul Russkoe

Slovo, sub titlul "Distrugerea esteticii" Acest articol a fost foarte semnificativ, ca expresie a unui crez extrem pentru cei care, chiar și în disertația lui Cernîșevski, au văzut concesii aduse metafizicii cu cultul ei al artei și a fost scris atunci pentru a "distruge radical estetica și oamenii treji pentru totdeauna" Autorul pamfletului, cu toată dezacordul său fundamental cu Cernîșevski, nu poate trage o asemenea concluzie nici măcar din cuvintele sale: "dacă mai merită să vorbim despre estetică", asupra căruia am atras atenția mai sus La vremea aceea, domnul Antonovici era criticul lui Sovremennik, iar în articolul "Teoria estetică modernă", publicat în nr din Sovremennik, , a încercat să demonstreze că Cernîșevski nu a umilit arta la simpla imitație a naturii Această apărare era dublă, dar le-a permis celor care s-au bucurat de cartea lui Proudhon să se lanseze într-un fel de realism eclectic, în Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI TIHR-IES'GVO care mai există în critica literară rusă Pisarev, ca enfant teribil de atunci al jurnalismului rus, care nu se temea să-i pună la același nivel pe Beethoven, Mozart, Rafael, cu aceiași, după părerea lui, artiști: bucătarul Dusseau și markerul Tyurei, coborât în nu mai puțin celebru articol "Pușkin și Belinsky" , pentru a dezlănțui neînfrânat în slăbirea talentului și personalității marelui nostru poet național - ca natură nestăpânită și directă, a fost în disputa sa cu criticul lui Sovremennik mult mai sincer și consecvent Era clar lui că Chernyshevsky, în esență, distruge toată estetica până la rădăcină, plasând arta într-o poziție subordonată față de realitate și permițând-o doar ca un substitut rău pentru aceasta, TÒ dă viață Am văzut că aceste prevederi constituie esența disertației , și numai în ele stă o oarecare originalitate, deși complet falsă Pisarev este și expune cu claritatea și claritatea sa caracteristică El spune, în deplină concordanță cu ceea ce a citit din Cernîșevski: "Numai ceea ce ne place este frumos; toate cele mai diverse concepte de frumusețe sunt la fel de legitime - astfel, estetica se prăbușește Autorul pamfletului, care s-a opus anterior prevederilor disertației lui Ch* , îl atacă pe Pisarev, deși ar fi trebuit să se bucure că elevul a înțeles atât de corect esența teoriei distructive a profesorului El se bazează doar pe faptul că întreaga activitate a lui Cernîșevski a avut ca scop "prostul" oamenilor și că Pisarev a fost una dintre victimele sale cum pe un public tânăr, iar cei care plângeau căderea tuturor conceptelor științifice și estetice solide, ar fi trebuit să vadă în toată această bătaie de cap o neînțelegere tristă sau comică h* Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN Cu toate acestea, este indubitabil că în fața lui Pisarev, direcția care distruge toată estetica a fost doar o concluzie directă din prevederile tezei lui Cernîșevski și a primit, sub influența ideilor de natură socio-economică, un strop de utilitarism ascuțit Era greu să mergem mai departe, iar în continuarea criticii noastre literare, acest utilitarism, care a stat la baza atitudinilor față de artă, a fost mai mult sau mai puțin mascat de concesii care trebuiau făcute, parțial datorită dezvoltării mai mari a toleranță și simțul proporției, parțial sub presiunea gusturilor și privirilor publicului, în măsura în care nu se mai putea mulțumi cu radicalismul anti-estetic al lui Pisarev și al semenilor săi Este remarcabil că, la mijlocul anilor şaizeci, Proudhon, cu cartea sa despre artă, lansată publicului rus, a devenit, parcă, punctul în jurul căruia rătăcea gândirea, nevoit să-şi regleze socotelile cu arta şi estetica Susținătorii de atunci ai așa-zisei arte pure, cu tot triumful vizibil al adversarilor lor, încă nu se puteau condamna la tăcerea umilitoare Un articol remarcabil îndreptat împotriva concepției lui Proudhon despre artă este analiza

unui anumit Incognito în Notes of the Fatherland, , Acest autor, ca un estetician care reprezintă libertatea deplină a artei, nu poate suporta opiniile lui Proudhon, potrivit cărora arta ar trebui să slujească dreptății și adevărului, deși gânditorul francez recunoaște în cartea sa originea altruistă și independentă a simțului de frumusete Proudhon insistă asupra acestei formule: "Arta este reproducerea ideală a naturii și a noastră, cu scopul îmbunătățirii fizice și morale a rasei umane" Criticul, ascunzându-se sub pseudonimul Incognito, care a dedicat două articole cărții lui Proudhon, apără necondiționat principiul: "arta de dragul artei" Citând din Proudhon, unde Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE Acest principiu se aseamănă cu un vierme care ne "rânge" timpul și unde sunt astfel de cuvinte: "aici este expresia viciului în tot rafinamentul lui spiritualizant, iată răul în chintesența lui", scrie criticul, fără a ascunde ironia: "Puterea acestor linii este irezistibilă Fanatismul înalt cu care sunt impregnați nu poate avea decât ceva egal în Coran " Și mai departe: "Adevărurile copiilor trebuie lăsate în seama copiilor Și într-un moment în care acest adevăr imuabil nu exprimă pentru mintea noastră decât, de exemplu, , "lemne de foc pentru om", formula "artă de dragul artei" este aproape o întreagă doctrină a artei, care singură este adevărată, singură nu a fost infirmată și nu va fi niciodată infirmată atâta timp cât arta va exista Și acum autorul pamfletului, denunțându-i pe Cernîșevski și Pisarev și condamnându-l pe Proudhon pentru necugetare și diverse greșeli, toate cu aceleași metode polemice, își ia partea împotriva Incognito În el, ca și în majoritatea criticilor ruși din acea vreme, s-a manifestat acel eclectism la care am subliniat - eclectismul, care și-a găsit o expresie talentată și autorizată în cartea lui Proudhon De asemenea, a inspirat un alt autor, care de data aceasta s-a ocupat mult mai pe deplin și mai amănunțit de cearta estetică care fusese impulsionată de disertația lui Cernîșevski și asupra căreia, pe la mijlocul anilor șaizeci, luminarii jurnalismului radical, ieșind dintr-o direcție, au luat sfârșit în cea mai urâtă şi cinică ceartă care vreodată - sau distribuită în presa noastră La doi ani de la apariția cărții lui Proudhon, în , un anume A Nemirovsky a publicat o carte întreagă, sub titlul: "Idealiștii și realiștii noștri" Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN ieşiri, scrise pe un ton decent, sincer şi serios, şi arată în autor o persoană care s-a gândit mult la artă şi la semnificaţia ei modernă Cartea, care are aproximativ douăzeci de coli tipărite, este împărțită în șaptesprezece capitole Acestea includ: o definiție a realismului modern în sensul pe care îl înțelege autorul său, adică în spiritul definițiilor lui Proudhon; critica realismului extrem rusesc și a formulei utilitariste a lui Pisarev în numele principiului economic; un indiciu al idealismului realist, care s-a exprimat atât în extremele criticii, cât și în lucrări precum romanul Chto delat ; apărarea idealizării inerente oricărei arte; analiza realismului extrem rusesc, care neagă capacitatea estetică ca principiu al artei, stabilind principiile științei și artei, subliniind inconsecvența și curiozitățile criticii lui Pisarev; stabilirea conceptelor de frumusețe; luarea în considerare a întrebării - dacă realismul poate nega și respinge idealizarea inerentă artei; protecția frumosului, ca expresie a ideilor - a unui om general, a unei epoci separate și a unui individ; elucidarea idealului modern și critica acelui idealism care nu recunoaște nicio obligație morală și socială pentru art - Autorul, în calitate de susținător al lui Proudhon, familiarizat cu Filosofia artei lui Taine, este o expresie foarte completă a concepției care de-a lungul timpului a ajuns

să prevaleze în critica noastră, adică recunoașterea voluntară sau forțată a drepturilor artei , împreună cu cerința ca acesta să servească ideilor de adevăr, bunătate și dreptate socială și, ca urmare, cerința de a studia arta nu științific și filozofic, ci cu scopuri externe originii unui simț al creativității frumoase și artistice Domnul Nemirovsky, în al treilea capitol, exprimă ideea cărții sale după cum urmează: "Pentru a indica că cerințele artei adevărate nu contrazic cerințele vieții, cerințele adevăratei mazăre Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE lismă; împacă exigențele facultății estetice a omului cu cerințele vieții; a demonstra în acest fel legitimitatea artei, chiar și din punct de vedere realist, este ideea principală care ne călăuzește în această carte Iar autorul se comportă peste tot în conformitate cu propria sa viziune El apără, în egală măsură, cartea lui Proudhon atât de critica la Incognito, cât și de trăsăturile domnului Sluchevsky, care trezesc în el o binemeritată ironică zguduială Dar pentru noi contribuția cea mai valoroasă la această carte este analiza disertației lui Cernîșevski (în capitolul VIII), împreună cu apărarea teoriei sale, făcută de domnul Antonovici în articolul pe care l-am menționat mai sus Autorul nu intră într-o analiză a Esteticii lui Fischer pentru a arăta unilateralitatea criticii lui Cernîșevski, ci ridică fundamental problema frumuseții și artei, concentrându-și critica pe dovezile deplinei inconsecvențe a tezei: "frumoasă este viața " În toți primii doisprezece ani de la apariția în tipar a disertației lui Cernîșevski, studiul domnului Nemirovski este cea mai serioasă și obiectivă experiență de analiză a acelor prevederi de pseudo-realism, care au pus un cui în intelectualitatea noastră artistico-critică; prin urmare, am anumite motive să-l consider pe autor drept predecesorul meu, dar numai din epoca tulbure a perioadei militante a criticii utilitariste și pseudo-realiste ruse În anii următori, problema artei, așa cum am menționat mai sus, a fost tăcută în critica noastră și, în sensul științei științifice și filozofice, cercetarea în domeniul creativității nu a căzut pe un teren real, solid Nici autorul cărții Idealiștii și realiștii noștri nu stă pe asta, dar profesia sa de foi este caracteristică și semnificativă pentru acel compromis între estetica științifică și cea jurnalistică, din care, până acum, nu a ieșit din noi critici, împărțind diplome pentru talent şi semnificaţia în literatură Punctul de vedere al înțelegerii istorice a modului și Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN de ce, de câteva decenii, studiul artei plastice nu a căpătat un caracter științific și filozofic serios în rândul nostru, nu ne lipsește complet de dreptul de a dori și chiar cere ca acest teren mai solid să fie ales de acum înainte atât în materie de critica artistică și literară și, în general, în chestiuni de artă Poate doar muzica a avut noroc cu noi; şi chiar şi atunci, realismul ideologico-naţional prost îndreptat îi impune sarcini nu prea caracteristice lumii sunetelor În critica de artă, care se ocupă de pictură și sculptură, există și o intruziune a sarcinilor literare morale care a influențat de mult artiștii noștri Publicul, în persoana celor care s-au obișnuit să privească tot felul de artă cu o dispoziție moral-utilitara, a susținut această direcție, care nu prea se pretează pentru a insufla în mase simțul frumosului Literatura fină a devenit și mai mult proprietatea oamenilor care o privesc doar ca pe un mijloc Chiar dacă au făcut unele concesii, au trebuit să recunoască talentul și importanța celor mai buni scriitori și artiști ai noștri, ei au rămas totuși străini în suflet de Sfera Frumosului, incapabili, din propria lor voință, să-și recunoască unilateralitatea, să îşi schimbă

radical atitudinea faţă de studiul artei şi literaturii de creaţie Ar fi ciudat și prea târziu să le ceri mea culpa, ar fi inutil să se întocmească un rechizitoriu împotriva lor pentru că sunt oameni prea simpli ai epocii lor Este admis, însă, să regretăm că, ocupând locuri influente în jurnalism, au întârziat astfel apariția în presă a încercărilor, unde arta ar deveni subiectul unui studiu neprefăcut, simpatic, liber de tot ce răspunde dorinței de a Privește produsele sale ca pe un serviciu de ajutor în scopuri sociale, politice și moral-educative Între timp însă, la tinerele generații a început să aibă loc un ferment în numele artei Scriitori- Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE scriitorii de ficțiune, iubitorii de literatură și alte tipuri de creativitate, nu au găsit un răspuns direct la solicitările lor în ceea ce critica a repetat în diferite moduri, apucându-se rolul de lider al opiniilor și gusturilor publicului Timp de mai bine de zece ani, au început să se arate semne ale unei astfel de reacții, destul de legitime și de înțeles Luptători geloși ai criticii jurnalistice au tras un semnal de alarmă cu privire la ficțiunea tinerilor scriitori; au văzut în ei un simptom al căderii idealurilor sociale și morale, au început să se plângă și să-i mustre pentru cultul nesănătos al Formei, pentru atitudinea lor impasibilă față de realitatea înfățișată Dar nici în ultimul deceniu, această reacție a tinerilor scriitori, care doreau să fie mai îndrăzneți în munca lor artistică, aproape că nu a fost exprimată deloc, în tipărire, sub forma unor experimente critice Este greu de punctat chiar și un articol, de exemplu, în ultimii cinci ani, care, dacă nu prin talent, atunci cel puțin prin certitudinea ideii generale, a fost în felul său ceea ce a văzut publicul rus, mai mult decât acum o jumătate de secol, în primul articol al lui Belinsky, distrugând autoritățile literare de atunci Dar se apropia vremea formulării altor opinii asupra artei; acest lucru ar putea fi recunoscut și în faptul că în tabăra criticilor și publiciștilor au început uneori să se ocupe de chestiuni de estetică și să facă concesii notabile în tot ceea ce privește evaluarea adecvată a meritelor artistice și independența procesului de creație - desigur, încă pe baza predicării sociale şi etice Fermentul dintre tinerii esteticieni, negăsindu-se, la început, acces mai ușor la presă, s-a dus, ca să spunem așa, spre interior În cercurile tineretului literar din Sankt Petersburg din ultimii ani, diletismul literar și artistic a început să se dezvolte Alături de preocupările legitime cu privire la Formă, a existat o tendință către cultul ei exclusiv, creându-se fetișuri pentru sine din cutare sau cutare scriitor A terminat diferit "Flaubert" și Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN "Baudelaireiști", cu înclinație pentru o direcție care altfel nu poate fi numită retorică, adică pentru studiul modelelor preferate pentru a se închina în fața fiecărui cuvânt al idolului lor Propaganda a fost și este produsă mai mult pe cale orală și are atât de mult succes încât tinerii scriitori și pur și simplu iubitorii de literatură nu se mai pot mulțumi cu ceea ce revistele și ziarele le prefac drept critică literară Diletant sau nu, ei iubesc arta, vor să o slujească, vor să o cultive ca zonă a vieții spirituale a unei persoane care se domină pe sine Iar pe lângă tendința pe care am numit-o retorică, la Sankt Petersburg de câțiva ani există o mișcare artistico-critică mai serioasă în unele cercuri private și chiar în societățile care au statut Și această mișcare se află departe de critica care încă își repetă metodele din anii șaizeci și șaptezeci Cele mai bune studii și eseuri citite în aceste cercuri și societăți aparțin, în cea mai mare parte, a două categorii: fie în ele avem de-a face cu un cadru mai științific sau științific-filosofic de

probleme și metode, fie cu dorința de a simpatiza cu un opere sau autor celebru și prezentați-le în lumina lor cuvenită, fără a vă permite vreo solicitare inutile, vreo jurnalism tendențios Unul dintre semnele mișcării indicate acum este schița unui tânăr scriitor, ales de mine ca motiv pentru această trecere în revistă a cursului criticii noastre literare - aproape jumătate de secol Autorul a dat prelegerii sale un titlu dublu și foarte amplu, obligându-l să stabilească (dacă nu epuiza) problema simțului frumosului și al creativității Dar el ajunge imediat pe un teren zdruncinat, alegându-mă pe mine Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE V Punctul și punctul de plecare în studiul sistemului estetic al sufletului uman nu este conținutul, nici Funcția, nici sentimentul însuși al frumosului, ci doar indicatorul acestuia, adică "plăcerea artistică" El respinge imediat prin aceasta teoria bazată pe studiul însăși semnelor și proprietăților obiectelor care evocă un sentiment estetic și reduce totul la sfera senzațiilor subiective și a neliniștii Dorind să se elibereze de toate absoluturile metafizice, el, fără să observe, se lipsește de ajutorul științei în tot ceea ce ține de determinarea obiectivă a fenomenelor din afara noastră care satisfac simțul frumosului El asociază plăcerea artistică cu termenul pentru care folosește cuvântul francez émotion, traducându-l destul de arbitrar în cuvintele: înviere, yuya, extaz Și aici, la început, intră într-o interpretare complet arbitrară a acestui cuvânt francez, care în psihologii francezi înseamnă emoție, adică emoție, cu alte cuvinte: un sentiment atât de puternic încât să influențeze mintea și voința Cuvântul émotion nu este folosit de francezi în sensul exclusiv de răpire și plăcere, nici în conversație, nici în cărți Aceasta este o emoție în general și deloc una artistică deosebită, deloc estetică Fără jenă de acest lucru, tânărul autor merge mai departe și încearcă să purifice plăcerea estetică de toate impuritățile străine, în care are mare dreptate; de aceea, primul capitol al studiului său poartă subtitlul: "falsă plăcere artistică" Asemenea amestecuri străine sunt sentimentul național sau simbolismul, care în ultima vreme a primit o colorare aparte în Franța într-o întreagă școală de poeți și scriitori de ficțiune Dar simbolismul lor, notăm autorului, este de o calitate cu totul aparte Sunt senzualiști, nu simboliști în adevăratul sens Autorul merge mai departe, elimină curiozitatea, mediul în care se desfășoară percepțiile frumosului, starea de spirit personală, pe care autorul o consideră și "falsă" Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN nym Factor", deși acum, după cum am văzut, el a luat sentimentul personal ca principală măsură a esteticii sale, și nici măcar sentimentul, ci indicatorul ei Prin dispoziție personală, el înțelege tot ceea ce în momentul prezent provoacă în noi o puternică agitație spirituală și morală Aici a trebuit să se confrunte cu privirea lui Taine, conform căreia o operă de artă este în legătură directă cu rasa și epoca, și în special cu starea spirituală a scriitorului și artistului Și estetismul autorului nostru este atât de sever, încât se exprimă despre critica franceză astfel: "Taine în general reprezintă un exemplu tipic de "colateral", ca să spunem așa, atitudine față de artă, exemplu cu atât mai periculos decât provine de la o persoană atât de autorizată" Există aici unele presupuneri că teoria lui Taine, care reduce întreaga mișcare a artei la rasă, epocă și psihologia indivizilor, conține o considerabilă unilateralitate și poate, de asemenea, să degenereze într-un fel de jurnalism; dar este ciudat să negi că o operă de artă este întotdeauna în legătură directă cu totalitatea stărilor de spirit ale creatorului Iar elementul pur artistic din sufletul unui scriitor

sau artist, care îl îndeamnă să creeze, se hrănește nu numai cu el însuși, ci și cu ceea ce sufletul percepe din afară și din interiorul său Prin urmare, nu este în niciun caz posibil să numim starea spirituală doar un factor "lateral" Adevărat, nu epuizează toată plăcerea estetică, dar de foarte multe ori poate da un impuls creativ capacității de a crea, fără de care nu ar exista artă Autorul uită în mod constant de acest lucru și se deranjează doar să disece în cea mai pură formă "granul" plăcerii artistice Urmând metoda sa de purificare a criticii, el exclude și elementul amintirilor personale, care, după părerea lui, împrăștie și grânele După ce a făcut această curățare, autorul trece la analizarea rolului jucat în bucuria de frumos Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE conștiința noastră El distinge corect între două obiecte ale simțului frumosului sau, în nomenclatura sa, plăcerii estetice: frumusețea în general și frumusețea în artă Al doilea fel corespunde plăcerii, pe care el o numește "artistică" Simțind că, cu criteriul lui pur subiectiv, ar fi greu să facă obiectul, adică frumusețea, subiect de discuție, autorul nu intră în el Dar scepticismul lui merge prea departe De asemenea, în cercetarea științifică, psihică, este posibil să pornim, ca de la Faptul principal, de la simțul nostru de frumos și totuși să determinăm ce proprietăți ale obiectelor din natură și din operele de artă satisfac nevoile frumosului Estetica științifică nu neglijează astfel de observații și chiar experimente Atât școala engleză, cât și cea mai nouă școală germană, cu Fechner în frunte, aderând la metoda analitică, încearcă să înțeleagă nu numai senzațiile subiective, ci și trăsăturile obiective ale a ceea ce se numește în mod obișnuit grație și frumusețe Degeaba se retrage autorul pentru un loc comun despre frumusețea eternă abstractă În estetica științifică nimeni nu mai vorbește despre asta de multă vreme *) Ar fi mai bine pentru el, de la început, să nu confunde principiul relativității, la care dorește să adere, cu lipsa de principii a senzațiilor personale, care nu sunt legate de niciun semn definit, obiectiv Plăcerea estetică, prin care se referă la percepția frumuseții revărsate în viață, el reduce la două calități care dau nuanță acestui sentiment: arta și conștiința '^ sursa primei se află în obiectul însuși, iar a doua în persoană Prin aceasta, autorul, vrând-nevrând, arată nevoia unui studiu obiectiv, dar se ocupă doar de cel de-al doilea și declară cu multă îndrăzneală că primul nu are nicio semnificație pentru el, deși pozitiv și nu îl neagă Tut *) Redactorii își permit să nu fie de acord asupra acestui punct cu venerabilul romancier Știința, care neagă eternul, se neagă pe sine V Biblioteca "Runivers" p în aproximativ în o p y k și n dar vedem că autorul renunță la distincția dintre plăcerea estetică și cea artistică, pe care el însuși a stabilit-o Dar nu este important El vrea să arate că plăcerea artistică trebuie să fie conectată cu elementul conștiinței, în timp ce percepția inconștientă, nu tocmai definită a frumosului, este doar încântare, pe care continuă să o desemneze complet greșit cu cuvântul francez émotion Caracteristicile unei astfel de agitații sunt pasivitatea și puterea ei Aceasta este prima fază a senzației de frumusețe; a doua este bucuria conștientă Chiar și cuvântul "plăcere" autorul consideră că este necesar să îl traducă în franceză și să pună între paranteze jouissance ·, acest lucru este cel puțin adevărat, în timp ce delectarea în franceză nu este emoție, ci "extase" Răpirea este pasivă, dar plăcerea este activă, reprezentând "un act al voinței noastre", iar autorul asigură că, spre deosebire de răpirea, care este întotdeauna neașteptată, plăcerea este provocată voluntar de noi El numește răpire o senzație inconștientă, care nu este supusă evaluării

Probabil că autorul a vrut să spună în loc de "inconștient" - involuntar, pentru că fiecare persoană, aflată într-o stare de vigilență, trăind încântare, este conștientă de aceasta; dar chiar și bucuria, cu toată conștiința ei mai mare, nu este nicidecum un act complet spontan al voinței noastre Nu te poți forța să te bucuri de un tablou, un roman sau o simfonie Va depinde dacă munca îți va afecta simțul frumuseții și de ce dispoziție personală te afli Este ciudat să întâlnim într-o estetică care vrea să se lipească de terenul psihologic, un astfel de amestec de concepte și Fapte și astfel de definiții ale actelor noastre de voință Autorul susține chiar că plăcerea poate fi transmisă, în timp ce încântarea nu poate, uitând complet că judecata și evaluarea percepțiilor cuiva se transmite, și nu sentimentul în sine, care în ambele Forme de afect estetic este la fel de subiectiv Are nevoie, prin toate mijloacele, să ne convingă că criteriul Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, F' ICIIБ ȘI CREATIVITATE cel mai înalt sentiment estetic - conștiința lui și chiar arbitrariul Stările de spirit pasive și inconștiente, așa cum ar fi, nu au dreptul de cetățenie în adevărata estetică El tinde să recunoască cea mai înaltă demnitate doar pentru astfel de opere de artă, care provoacă savurarea lor artistică El spune direct că încântarea completă este avantajul stadiilor inferioare ale dezvoltării umane Dacă o astfel de poziție ar fi corectă, ar scoate tot terenul examinării științifice-psihologice a procesului creativ Dar, așa cum vom vedea mai târziu, autorul, recunoscând plăcerea artistică drept momentul cel mai înalt, care este cauzat doar de operele de artă, părea să fi uitat de psihologia creativității Dar este de neconceput fără recunoașterea unor stări sufletești deosebite, adesea entuziaste, contribuind la faptul că o idee creativă, coaptă sub pragul conștiinței, iese brusc pe neașteptate pentru artistul-creator însuși Autorul ilustrează diferența dintre răpire și plăcere, în special în muzică, și ajunge la concluzia că, în cazul celei mai înalte plăceri conștiente, Factorul este totalitatea cunoștințelor unei persoane într-un anumit domeniu al artei, împreună cu dezvoltarea sa generală Subliniind caracterul activ al plăcerii, el afirmă că materialul acesteia este de ordin mental și, din nou, amestecă sentimentul cu munca intelectuală Și mai arbitrară și neîntemeiată este evaluarea sa asupra naturii creative a plăcerii El susține că activitatea rațional-conștientă asociată cu cea mai înaltă apreciere artistică este cel mai favorabil teren pentru creativitate Acest lucru este diametral opus naturii sufletului creator Întreaga experiență a omenirii a arătat că evaluarea minții, indiferent de modul în care ar putea contribui la dezvoltarea gustului artistic și a conștiinței plăcerii, nu duce deloc la creativitate, a cărei proprietate principală constă în independența sa față de noi rațiune și voință Nu e de mirare că p concluzionează Biblioteca "Runivers" II BOBORYKIN Concluziile acestui capitol al studiului sunt, de asemenea, inconsistente și arbitrare: de exemplu, opoziția naturii umane față de abilitățile sale, ca și cum abilitățile nu ar fi legate de aceeași natură Însă autorul nu este jenat de acest lucru și declară pe tonul unei axiome că "aspirația artiștilor creativi nu este ceva deosebit, stând în afara aspirației artistice a altor oameni" A recunoaște acest lucru înseamnă a întoarce orice formulare științifică a problemei creativității Pentru autor, cea mai mare plăcere a artei este "aceeași artă ca și creativitatea însăși" Această frază arată în mod direct că el amestecă arta, adică dezvoltarea anumitor metode, la care rațiunea și voința participă, cu creativitatea, adică cu capacitatea mentală organică și involuntară Formularea unilaterală a întrebărilor, cu toată

seriozitatea ei aparentă, obligă autorul să ajungă la aceleași concluzii arbitrare în capitolul în care este luat în considerare rolul personalității artistului Acum ne confruntăm cu următoarea situație: arta este dorința de a ieși din natură, iar în acest sens este direct opusă naturii Această viziune este mai arbitrară decât generalizările cele mai abstracte ale esteticii metafizice Arta nu-l face pe om să iasă din natură; este totalitatea întregii sale activități creatoare, care la rândul ei constituie continuarea naturii, și nu opusul acesteia Arta descoperă adevărul, la fel ca și știința; doar ea este legată de o altă nevoie a sufletului nostru, iar oamenii de știință, făcându-l subiectul studiului lor, nu fac decât să extindă sfera cunoașterii, în care tot ceea ce există aparține naturii, pornește din ea și se transformă în ea Prin urmare, este imposibil să recunoaștem, așa cum o face autorul nostru, o subiectivitate, o personalitate a artistului ca punct central și măsura frumuseții Operele de artă creativă - în multe dintre domeniile sale - pot și trebuie să fie obiective chiar și atunci când trec prin temperamentul și starea de spirit a artistului Dezvoltarea diferitelor Toate tipurile de artă nu constă deloc într-o victorie asupra naturii, ca asupra a ceva opus acestora ostile, dar dimpotriva, din ce in ce mai mult se contopesc cu natura in sfera frumusetii Sarcina artistului și măsura meritului său nu constă doar în exprimarea strălucitoare a personalității sale artistice, așa cum susține autorul, ci în combinarea creativă a elementului subiectiv cu obiectivul, căci tot ceea ce el creează va fi doar un continuarea și îmbogățirea naturii mentale a unei persoane și prin el întreaga natură Ceea ce spune autorul despre lupta dintre realitate și convenționalitate în artă s-a stabilit de mult chiar și în estetica hegeliană și, în plus, mult mai profund și mai amplu Iar artistul nu este deloc judecătorul suprem în lupta dintre realism și convenționalitate, el însuși este un instrument al evoluției artei, unul dintre momentele dezvoltării acesteia Acordând o asemenea importanță excepțională personalității artistului, autorul cade într-o nouă contradicție cu sine însuși Am văzut că el nu recunoaște principiul lui Taine, potrivit căruia arta se reduce la semnele caracteristice ale epocii, rasei și dispoziției mentale ale artistului și, între timp, reduce totul la individ și, parcă, nu își dă seama că toate formele de creativitate au evoluţia lor Această absență a unui punct de vedere evolutiv face ca aproape toate concluziile autorului să se construiască pe nisip Demonstrând, și de data aceasta mai adevărat, că un artist (în exemplul său, un actor) nu poate experimenta neliniște și suferință reală, el vorbește în esență doar despre pricepere artistică, și nu despre creativitate, în care epoca, rasa, destinul personal și temperamentul artistul participă, ca aerul și solul, la formarea unui organism vegetal Și nimeni care este deloc familiarizat cu psihologia creativității nu va afirma, ca și autorul, că "un artist creează nu datorită umanității sale, care îl face asemănător cu toți oamenii, ci datorită acelor proprietăți ale naturii sale artistice cu care el este dotat în - de la alți oameni", fără a mai adăuga că abilitatea creatoare, care apare ca un dar, are totuși o bază mentală generală și că nu operează într-o sferă a artei, ci și în știință și tehnologie, unde are aceeași natură, dar răspunde doar altor solicitări ale sufletului Condițiile creativității artistice nu constau exclusiv în "ieșirea din viața externă, generală" și "în ieșirea în viața interioară, individuală", după cum crede autorul; una dintre

principalele sale condiții este o capacitate sintetică, generalizantă, care se hrănește cu cea mai mare pătrundere posibilă a naturii și a vieții societății, chiar și în astfel de domenii ale artei precum, de exemplu muzica, în care "elementele picturale și imitative aproape că nu există Autorul folosește din nou muzica (în general, abuzează de ea) pentru a arăta inconsecvența concepției conform căreia inspirația artistică se hrănește din pasiunile universale ale omului Dar și muzica vorbește mai degrabă împotriva autorului decât pentru el Sonatele și simfoniile lui Beethoven nu emană oare din epoca sa și din dispozițiile sale, pictate din nou în culoarea acestei epoci, alături de frumusețea Formelor în care se reflectă creativitatea și priceperea lui subiectivă? nu ar fi deloc necesar pentru domenii precum pictura și poezia Nimeni nu neagă faptul că fiecare artist are propria sa lume interioară, în care se coc ideile, imaginile și tehnicile de măiestrie Se mai poate admite că, fără dezvoltarea personalității creatoare a artistului, arta nu ar înceta niciodată să fie imitativă, dar repet: un artist, oricât de strălucit ar fi, este doar o verigă în lanțul general al creativitatea umană, doar un instrument al funcției principale stabilite de natură în sufletul uman Formula la care autorul ajunge în definiție Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE obiect de artă, sau mai degrabă ceea ce a spus în special despre plăcerea artistică: el pune acest obiect nu în viața înfățișată de artă, ci în însăși reprezentarea ei, care este încă confuză peste tot, unde impun artei scopuri străine și fac din ea un subordonat un ajutor pentru viața reală El ia pentru a-și ilustra concluzia exemplul artei teatrale, care este în esență imitativă în sine, și subliniază că în arta actorului este valoroasă pentru noi, întrucât înfățișează anumite stări de spirit Dar, mergând mai departe și uitându-se în vastul câmp al picturii, el interpretează deja binecunoscutele Fapte mai puțin corect, ca, de exemplu, că vechii maeștri ai picturii religioase erau atât de săraci în alegerea subiectelor, iar între timp imaginile de toate aceste Madone și membri ai Sfintei Familii încă atât de atractive prin înaltul lor artă Astfel de Fapte nu pot fi explicate doar prin faptul că conținutul nu înseamnă absolut nimic într-o operă de artă Nu se poate susține că artiștii care au pictat tablouri și imagini religioase au luptat doar din cauza stăpânirii imaginii Nu trebuie uitat că toți erau impregnați de o credință naivă, sau cel puțin de absența oricărui scepticism care îi împiedică să fie umpluți cu un plan spiritual În toate acestea trebuie văzute faptele evoluției creativității și a meșteșugului, care duce inevitabil orice artă nu numai la perfecțiunea Formelor, ci la o înțelegere din ce în ce mai mare atât a vieții exterioare, cât și a stărilor interioare ale artistului și, prin urmare, la o mai mare diversitate și la o mai mare profunzime de conținut Autorul însuși consideră că definiția sa a artei echivalează cu sterilitatea atunci când este aplicată unui domeniu atât de vital al creativității precum poezia, în special celui mai cuprinzător tip de literatură fină, romanul Face chiar rezerve în privința literaturii, dar o face parcă fără tragere de inimă, extrem de sumar, parcă rămânând în convingerea că literatura, care este de neconceput fără Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN comploturi, la urma urmei, numai artă în măsura în care imaginea stă în ea de la sine Definind proprietățile literaturii, permițându-i, odată cu dezvoltarea ei în timp, să atingă cele mai diverse aspecte ale vieții, el a trecut cu vederea faptul că principala diferență dintre poezie și toate celelalte tipuri de reprezentare constă în capacitatea ei de a acționa cu simboluri - cuvinte; de aceea ea are nevoie, pentru a produce

acțiunea potrivită, pentru a-și realiza planurile, în participarea activă constantă a imaginației și sentimentelor cititorului sau ascultătorului însuși, dacă lucrările ei nu sunt transferate pe scenă și nu sunt întruchipată de actorul Aici vedem din nou la autor un amestec de creativitate cu pricepere Acesta din urmă este de imaginat și cu intriga cea mai nesemnificativă, în timp ce prima, adică generarea de idei și imagini, este inacceptabilă fără vitalitatea interioară, bogată a sufletului artistului, care, sub forma unei creații artistice, este inacceptabilă se străduiește să se manifeste în exterior Însuși autorul nostru admite că plăcerile literare "ne permit să ne apropiem de asemenea abisuri morale, spre care toate artele sunt neputincioase să ne conducă" Dar autorul cere ca scriitorul să întruchipeze doar "elementele eterne neschimbate", fără să ne explice care sunt aceste elemente, sau să ofere explicații cele mai obișnuite, împodobite în retorică Creațiile artistului scriitor ar trebui, susține el, să aibă doar o demnitate umană generală Fără îndoială, există o mare diferență între un artist și un acuzator-satiric; dar dacă recunoaștem deja talentul unui satiric, de exemplu, cel puțin aceluiași Juvenal, al cărui nume îl dă autorul, atunci este complet insuficient să ne mulțumim în operele sale cu un singur element comun O tendință îngustă dăunează oricărei opere artistice: nu se poate decât să fie de acord cu aceasta dacă se privește științific domeniul artei, iar în aceasta nu putem decât să simpatizăm cu autorul, care nici măcar nu ar trebui să facă o rezervă de teamă că gândurile sale nu vor fi reinterpretat a despre tendințe; nu numai acest loc, ci întregul său studiu, ar fi trebuit să-i indigneze suficient pe susținătorii criticii noastre tendențioase Ajuns la finalul capitolului, nu găsiți în el, nici în ultimul capitol, cea mai mică încercare de fundamentare a psihologiei creativității, în sens strict Acest decalaj este cel mai esențial și privează orice muncă de bază și de focalizare, deoarece în capacitatea sufletului uman de a-și imagina și de a crea propriile imagini și idei se află legătura de legătură dintre natura externă și psihicul nostru Fără această abilitate de bază, arta ar fi imitativă grosieră Fără ea, toate discuțiile autorului despre personalitatea artistului și caracterul subiectiv al artei pierd teren Iar creativitatea rămâne invizibilă în programul estetic al prințului Volkonsky Ultimul capitol se numește: "Plăcerea, ca contact a două personalități artistice" Acest titlu este oarecum vag Autorul vrea să le spună că în domeniul esteticii personalitatea creatoare a artistului atrage sufletul cunoscătorului de artă și intră în contact cu acesta Autorul I-I, chiar la începutul capitolului, crede că în paginile anterioare ne-a arătat psihologia creativității, întrucât își permite să declare, sub forma unei concluzii finale, că creativitatea constă în cel mai deplin posibil expresia personalitatii artistice Nu, spunem noi, creativitatea nu constă doar în asta Personalitatea în sine nu înseamnă totul Poate fi foarte versatil, plin de sentimente și gânduri, gust și aspirații artistice și nu poate crea nimic Dorința, efortul voinței, efortul minții, nu pot face nimic acolo unde nu există o muncă creativă involuntară Autorul își continuă necugetarea, amestecând priceperea, priceperea artistică cu creativitatea, care poate fi asemănată cu procesul de fertilizare și concepție din regnul vegetal și animal O femeie va fi cea mai caracteristică și mai talentată persoană, prin priceperea și simțirea sa artistică; ea va dori cu pasiune să aducă pe lume un copil de o frumusețe minunată și calități spirituale înalte și va muri fără copii

dacă este sterilă Deci este exact în chestiunea creativității Dar chiar dacă personalitatea artistică pe care prințul Volkonsky și-a construit argumentul conținea grăunte de creativitate, atunci totuși expresia acestei personalități nu ar fi în niciun fel echivalent cu procesul creativ în sine Exprimarea, ca orice manifestare a sentimentului, este doar un indicator, nu conținut, nu o Funcție, nu un proces Frigul și căldura nu constituie esența febrei, care constă în prezența în organism a unui microb terț, care acționează asupra economiei organismului Iar autorul a dedicat întreg ultimul capitol exemplelor care arată cum "contactul a două personalități artistice" determină plăcerea artistică Această analiză nu ar fi lipsită de interes dacă în ea nu am întâlni o serie întreagă de interpretări arbitrare, inexactități și concepte confuze Nu ne este deloc clar, de exemplu, contrar afirmației autoarei, de ce fiecare intriga în sensul plăcerii este un "element secundar?" Intriga echivalează cu o idee creativă în lucrări cu adevărat talentate; iar ideea este produsul procesului de creaţie, fără de care, repetăm, nu ar exista artă în cele mai înalte manifestări ale ei Nu putem fi de acord cu ideea că originalitatea și forța personalității artistului se manifestă doar în execuție Execuția, în sensul tehnologiei, poate fi cu mari neajunsuri, dar munca este totuși creativă Nu trebuie decât să indice romanele contelui L Tolstoi, scrise, oriunde autorul vorbește de la sine, într-un stil departe de a fi artistic; iar stilul pentru scriitor este același ca pentru pictor - scris, poshib Da, chiar dacă ne limităm la unele metode de reprezentare, personalitatea artistului poate, desigur, să fie suficientă deasupra modului general inerent epocii, dar chiar acest lucru Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE ÕÕ o persoană, oricât de strălucitoare ar fi, este doar un instrument pentru evoluția unui anumit tip de artă În zadar, autorul este atât de răstignit pentru truism încât este imposibil ca un artist să producă ceva decent dacă este impersonal; dar ar fi trebuit să se gândească la exemplele lui cu mai multă sârguință și nu cu scopul grăbit de a ilustra cumva poziția sa precară Revenind la manifestarea personalității artistului în literatură, el citează ca exemplu imaginea lui Cicikov și se întreabă de ce îl admirăm? Admirăm, vedeți, nu pentru ceea ce se înfățișează Cicikov - ceea ce, mi se pare, nu necesita dovezi - ci pentru ceea ce gândește Gogol despre el; Dar în materia reprezentării artistice, nu atitudinea personală a autorului contează, ci originalitatea și capacitatea sa creatoare Exemplul ales de prințul Volkonsky este foarte regretabil • Satira nu este deloc idealul unei imagini creative, chiar dacă a fost a lui Gogol Umorul, desigur, este o trăsătură a personalității artistului, dar umorul dăunează întotdeauna creativității obiective, care însă, conform teoriei prințului Volkonsky, ar trebui să fie retrogradată pe plan secund Umorul este una dintre limitele extreme ale subiectivității, care interferează cu reproducerea transparentă a imaginilor creative O astfel de subiectivitate va îmbătrâni cel mai probabil și își va pierde farmecul pentru cititorii generațiilor ulterioare, care pot fi văzute cât de mult vrei, recitind multe lucrări care erau considerate exemplare la vremea lor Prințul Volkonsky crede în mod destul de arbitrar că trăim cea mai înaltă plăcere spirituală doar atunci când intrăm în contact cu autorul, cu personalitatea lui Să rămână cu el acest criteriu, pentru estetica personală O astfel de teorie este o apărare a subiectivismului arbitrar însuși Experimentați cea mai mare plăcere artistică când citiți un roman sau vizionați o dramă, când creativitatea imaginilor și priceperea de a le interpreta acționează asupra voastră ca pe ceva

organic viu, ca un plus minunat pentru natură și viață, Biblioteca "Runivers" x I VOBORYK li n uiți cu desăvârșire de personalitatea autorului, oricare ar fi ea, și tot ce se intervine între operă și nu interferează decât cu plăcerea ta Și ceea ce spune autorul despre impresiile din piesa artistică a unui actor care interpretează o persoană creată creativ, de parcă cu cât interpretul își arată mai mult personalitatea, cu atât mai viu simțim prin el personalitatea dramaturgului - o asemenea perversiune a esteticii adevărul că este greu și provoacă-l pe un ton serios Subiectivitatea la un actor este o proprietate negativă, nu una pozitivă, iar el este obligat să înfățișeze chipul creat de autor, și nu cel care l-a creat; nu atitudinea personală a artistului față de opera este importantă pentru noi, ci rezultatul muncii sale artistice Un exemplu de arte spectacolului precum teatrul și alte tipuri de îndemânare, nu este deloc convingător pentru tema autorului Nu trebuie uitat că esența lor constă în simplitatea comparativă a sarcinii și în puterea senzuală a impresiei directe În sfera virtuozității, despre care vorbește autorul, impresia este mereu mai largă și mai puternică, ea cuprinde întreaga masă a publicului; dar tocmai acest lucru arată că performanța artistică, fără legătură cu un conținut mare, aparține categoriei sferelor inferioare ale artei Și de ce nu se poate îmbina o mulțime care admiră un cântăreț sau un violonist cu personalitatea artistului, care, în acest caz, ar trebui să se manifeste doar în sunete? Chiar și evaluarea autorului asupra mărimii efectului virtuozității asupra masei este complet greșită: astfel, de exemplu, el spune că arta actoricească acționează mai mult asupra masei decât interpretarea muzicală Toată lumea știe că tenorii și violoniștii sunt chiar mai populari decât actorii și actrițele Și, în sfârșit, toată această argumentare nici măcar nu clarifică problema contactului dintre personalitatea artistului și sufletul cunoscătorului său și formula cu care autorul își încheie analiza: "volumul unei unități artistice este invers proporțional cu gradul Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE Oí individuality" - nu face decât să confirme absența în opera sa a unei metode serioase științific-psihologice și cultural-istorice Înainte de a-și încheia schița cu două teze principale, autorul prevede că s-a abținut de la a doua jumătate a sarcinii, adică de a analiza bucuria frumuseților naturii, și aruncă doar o remarcă întâmplătoare că, în acest gen de desfătare, cunoscătorul nu intră în contact cu personalitatea artistului, ci cu a ta Iată ambele prevederi care completează studiul prințului Volkonsky: "Plăcerea artistică este rezultatul dezvoltării abilităților conștient active ale unei personalități artistice* care vizează găsirea în operă a trăsăturilor individuale ale unei alte personalități artistice, cu scopul de a deveni un contact cât mai strâns și complet cu aceasta " "Creativitatea artistică este rezultatul dezvoltării abilităților conștient active ale unei persoane artistice, care vizează exprimarea individualității sale în lucrare, cu scopul de a găsi satisfacție deplină în contact cu aceasta" *) Aceste două propoziții sunt urmate de un rezumat de jumătate de pagină, în care autorul pune din nou în contrast natura cu arta ca lucru care nu există fără om, ca și cum omul însuși nu ar fi o parte a naturii și declară că singurul scop pe care îl urmărește umanitatea în artă este să se exprime și să "salveze de la uitare latura subiectivă a ființei cuiva" De asemenea, declară cu încredere că "singurul scop al artei este să te facă să te îndrăgostești de artă" Ne putem permite astfel de aforisme doar uitând că noi, oamenii, facem parte din natură și nu suntem în măsură să prezicăm dinainte ce scop

anume urmărește cutare sau cutare zonă a existentului Dezvoltarea art *) Cursive în original Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN la infinit, iar în ea se manifestă anumite legi, pe care mintea umană le descoperă în toate felurile de ființă Generalizarea finală a autorului este colorată de același subiectivism, unde spune că "dragostea de sine este sămânța pe care o seamănă arta; iar ceea ce va încolți depinde de natura personală a fiecăruia, iar monotonia recoltei nu poate face obiectul preocupării artei A doua jumătate a frazei exprimă prost gândul autorului și nu ne vom opri asupra ei; pentru aceasta, prima jumătate este capabilă să stârnească proteste nu numai în rândul susținătorilor artei moralizatoare Un astfel de principiu de autoservire contrazice în mod clar natura simțului frumosului Toți gânditorii a priori și psihologii cu experiență care s-au ocupat de această zonă a sufletului uman recunosc în egală măsură că acest sentiment și plăcerea pe care o dă sunt complet altruiste, mai altruiste decât chiar și cele mai sincere impulsuri ale sentimentului nostru moral Avem dreptul să-i spunem tânărului estetician că sămânța semănată de artă nu mai poate fi doar iubire pentru sine, cu alte cuvinte, egoism, că sentimentul de frumos este legat de cele mai altruiste emoții și stări ale sufletului nostru: uimirea, reverență înaltă, reverență, diferite feluri de simpatie Și în toate acestea conștiința propriului ego, în sens egoist, se retrage complet și dă loc unor tendințe opuse Iubirea de sine, și deci nu poate fi sămânța semănată de artă, pentru că merge mână în mână cu activitatea creatoare a sufletului nostru; iar legea de bază a creativității este involuntaritatea ei, care, în esența sa, elimină orice predominanță a sentimentului egoist, orice dorință deliberată de a te mulțumi într-o formă sau alta Ceea ce există și caută să se manifeste prin satisfacerea simțului frumosului nu poate avea ca scop principal să te îndrăgostească de sine în manifestările sale Este ca și cum ai spune: scopul naturii este de a face Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE x apreciez-o Nu știm nimic pozitiv despre scopurile sale; dar este puțin probabil să știm vreodată Chiar și ultimul gând din schița prințului Volkonsky, că arta este deja un dar sacru pentru că "oferă bucurie și pace spirituală" "cel puțin cu prețul unei evadari temporare din realitate" - este capabilă, din nou, de a stârni o obiecție puternică din partea tuturor, care privesc arta cu ochii unui gânditor științific Nu reprezintă deloc o evadare din realitate Dimpotrivă, dezvoltarea sa neîntreruptă este doar un proces de absorbție a elementelor realității în sine, pas cu pas, și de prelucrare a acestora în ceva care constituie culoarea și frumusețea ei Ne-am dat osteneala să discutăm mai în detaliu metodele de analiză și conținutul concluziilor din schița prințului Volkonsky, deoarece această schiță este un semn al unei noi direcții a tinereții noastre în materie de artă și ficțiune Dar autorul nu poate fi considerat singur responsabil pentru ideile principale ale experienței sale Ii apartine personal doar in detalii, cu atat mai mult in acele ilustratii cu care a incercat sa le furnizeze În literatura occidentală, care se ocupă științific și filozofic de domeniul artei și creativității, s-au stabilit deja metode serioase; oameni de cunoștințe și de mare talent au lucrat suficient la analiza și sinteza întregului câmp vizual Am văzut că tânărul estetician este într-un loc critic la adresa lui Taine, a metodei și a sintezei sale Nu negăm că ambele au nevoie de rezerve semnificative, că există o sistematicitate excesivă la Taine, posibil datorită faptului că, în ciuda devotamentului său pentru metoda științelor naturii, a rămas totuși cu un strop de idei metafizice În

orice caz, ne-ar fi mai util să avem esteticieni care au absorbit tot acel cu adevărat rodnic care se află în lucrările lui Taine despre istoria artei și literaturii și în partea filozofică a acestor lucrări Al nostru Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN autorul, care a apărut, parcă, cu o pretenție la ceva nou și original, și-a construit sistemul estetic pe părerile unui scriitor francez, a cărui carte arată într-o notă de subsol într-un loc Aceasta este "Estetica" unui anume Veron, o carte destul de superficială, întocmită la comandă pentru "Biblioteca de Științe Moderne", apărută la librarul parizian Rhinewald Cartea Veronei a fost publicată în și conține o teorie compusă de acest francez, care l-a inspirat pe autorul nostru și reduce totul la plăcerea estetică și la personalitatea artistului Veron este un înflăcărat campion al metodei științifice, dar o înțelege prost; este un apărător al realismului și, oriunde poate, iese cu dispozitive polemice împotriva oricărei metafizici Taine îl primește de la el pentru generalizări prea îndrăznețe; el nu îi recunoaște formula de bază, conform căreia arta ar trebui să exprime esența lucrurilor și să expună trăsăturile lor cele mai importante Vedem, așadar, că în raport cu Taine, estetica rusă merge doar pe urmele francezilor Și cine își va face osteneala să citească întregul capitol al doilea din cartea lui Veron, care se ocupă de plăcerea estetică, va fi cu siguranță de acord că concluziile esteticianului francez au avut o influență foarte puternică asupra autorului nostru Dar chiar și în inspiratorul său, prințul Volkonsky ar putea găsi ceva care contrazice direct propria sa afirmație că scopul artei este să semănăm în noi iubirea pentru noi înșine În al patrulea paragraf al capitolului despre plăcerea estetică, Veron spune direct că este o uimire veselă (une joie admirative), iar uimirea este un sentiment care aparține ordinului stărilor psihice opuse egoismului ' Ideea că plăcerea estetică, și prin ea întregul domeniu al artei, se reduce exclusiv la un element personal, prințul Volkonsky a preluat-o deja direct de la Veron, ceea ce, de altfel, este dovedit de următorul pasaj din același capitol al doilea: " daca te obosesti sa analizezi Biblioteca "Runivers" FRUMUSEȚE, VIAȚĂ ȘI CREATIVITATE Gl la uralele și criticile mulțimilor care vizitează duminică, veți recunoaște că, în ciuda Formei Judecății, ceea ce mulțimea admiră sau dezaproba cu adevărat nu este fidelitatea mai mare sau mai mică a reproducerii, ci diferența de talent pe care ei atribuie artiștilor Atacă opera, dar în spatele ei vizează mai mult sau mai puțin conștient pe cel care a creat-o" (p ibs) Lipsa de originalitate nu este o problemă la un scriitor foarte tânăr Este doar păcat că în protestul său legitim împotriva vederilor despre artă ca ceva util, supus ideilor de moralitate și utilitate, el nu a asimilat suficient dobândirea ultimei științe psihologice, nu și-a stabilit metoda pe acest teren, nu s-a angajat într-o definiție mai științifică a procesului de creație cu una, pe de altă parte, a pierdut din vedere tot ceea ce are legătură cu evoluția artei, ceea ce singur face posibilă conectarea întregii zone cu departamentul de cunoaștere numit sociologie, unde psihologia colectivă a umanității, manifestată în știință, în artă, în religie, în morală, în lupta socială, intră ca material principal Prin urmare, nu este nimic surprinzător că ambele teze, în care Prințul Volkonsky îngroșează conținutul studiului său, suferă de arbitrar și unilateralitate A le lăsa necorectate ar însemna a da naștere unor noțiuni complet greșite, iar oponenților esteticii științifice un prilej de a disprețui astfel de încercări, cu care ar trebui, în principiu, să simpatizeze toți adepții concepțiilor științifico-filozofice Plăcerea artistică a focurilor este doar un

indicator al ntjucmoei frumosului, iar dacă poți servi ca măsură a dezvoltării estetice a unei persoane date, atunci nu concluzi deloc cu tine însuți faptul de bază la care întregul domeniul artei este redus Creativitatea artistică este o forță independentă de a noastră (¡ , și, prin urmare, nu poate fi rezultatul unui Biblioteca "Runivers" P BOBORYKIN abilitățile active ale individului Fără a defini psihologia creativității, estetica nu poate fi fundamentată; la fel cum creativitatea nu trebuie confundată cu măiestria, în care activitatea conștient-intelectuală, ghidată de gust, joacă rolul principal Aceste două teze nu le ofer ca pe ceva care epuizează întregul conținut al esteticii, ci le contur ca un indiciu a ceea ce a obținut știința și prin intermediul căruia este întotdeauna posibil să se înțeleagă concluzii și generalizări de natură mai arbitrară La sfârșitul lucrării mele, în care am încercat în același timp să schițez un tablou al mișcării criticii noastre literare de-a lungul a aproape o jumătate de secol, declar încă o dată că a sosit momentul să scutur jugul anti-ului -tendință științifică care încă cântărește asupra artei și literaturii noastre fine Oricât de imature ar fi încercările tinerilor scriitori care vor să se scuture de acest jug, ei merită totuși o atitudine serioasă față de ei, ca simptome și precursori ai unei noi mișcări de gândire științifică și filozofică, îndreptată spre tărâmul frumosului Criticii moraliști, apărători ai idealurilor sociale și utilitare, își pot îndeplini scopul în alte ramuri ale literaturii și ale presei, dar este timpul ca ei să înceteze ocuparea lor, oricât de involuntară, a domeniului estetic și să cedeze locul celor pentru care arta este nu un mijloc, ci un scop P Boborykin Biblioteca "Runivers" Problema existenței lumii exterioare*) Există probleme care la prima vedere par extrem de ușoare și uneori chiar naive și, totuși, atunci când încercăm să le rezolvi, se dovedește că acest lucru este departe de a fi atât de ușor și, uneori, este direct imposibil Ce este mai simplu, se pare la prima vedere, cum se construiește un pătrat, aria care ar fi egală cu aria unui cerc dat? Sau de ce nu s-ar putea face o astfel de mașină care, odată pusă în mișcare, și-a continuat mișcarea pentru totdeauna, fără a face muncă exterioară, dar fără a împrumuta energie din exterior, ci doar transformând depozitul său inițial de energie dintr-o Formă în alta? Sau de ce, având capacitatea de a obține alte substanțe dintr-o substanță, de ce nu găsim o modalitate de a transforma plumbul în aur? etc Cu toate acestea, au trecut secole, milenii de când s-au pus astfel de probleme și până acum nu numai că nu au fost rezolvate, ci chiar sunt recunoscute ca fiind direct de nerezolvat Cu toate acestea, mai sunt oameni din când în când care lucrează la rezoluția lor Aceasta din urmă depinde în principal de faptul că și acum, la fel ca înainte, aceste probleme continuă să pară extrem de ușoare la prima vedere și nu toată lumea este încă suficient de conștientă de motivul pentru care sunt de nerezolvat Dovada indecidibilității lor nu este în niciun caz accesibilă și de înțeles oricui, deși există *) Un rezumat citit la o reuniune a Societății de Psihologie Pentru o expunere a dezbaterii asupra acestui rezumat, vezi cartea ij-th (mai), pagina a secțiunii a n-a Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV A arăta de ce asemenea probleme sunt insolubile înseamnă, în același timp, a indica condițiile în care ar fi posibilă rezolvarea lor, dar care, din păcate, nu sunt de fapt prezente Perpetuum mobile este imposibil deoarece, în timp ce energia de ordinul cel mai înalt în energia de ordinul cel mai de jos este convertibilă fără urmă, o transformare inversă completă este imposibilă; în plus, în timpul unei astfel de transformări, o parte din energia inițială este redusă la un nivel încă mai scăzut Dacă se

găsește posibilitatea unei transformări complete a diferitelor forme de energie în orice direcție, atunci se va realiza perpetuum mobile Aceasta este o problemă nouă, mai amplă, mai puțin interesantă și mai puțin accesibilă înțelegerii obișnuite, dar, în același timp, nu poartă aparența falsă a unei soluții ușoare Este imposibil să transformi plumbul în aur, deoarece ambele sunt corpuri simple și necompuse Vor fi descoperite mijloacele de transformare a elementelor, se va dovedi empiric unitatea materiei și se va găsi piatra filosofală Este imposibil să construiți un pătrat a cărui zonă ar fi egală cu aria unui cerc dat, deoarece numărul care exprimă raportul circumferinței la rază, care este inclus în formula pentru aria unui cerc, este o fracție neperiodică infinită, nereductibilă nici la o fracție simplă, nici la o astfel de expresie, care ar include doar rădăcinile pătrate Dacă nu ar fi fost asta, s-ar fi rezolvat la pătrarea cercului În același timp, există adesea ocazia de a arăta mai mult sau mai puțin sigur cum putem aborda soluția unor astfel de probleme Este imposibil să construiești un perpetuum mobile, dar este posibil să construiești o mașină în care risipa de energie ar fi cât mai mică Este imposibil să transformi orice substanță în alta, dar numărul transformărilor chimice este extrem de mare O cuadratura exacta a cercului este imposibila Biblioteca "Runivers" PROBLEMA DE A FI LUMEA EXTERNĂ ha, dar inexactitatea ei poate fi adusă la orice valoare mică Dacă se recunoaște acum de către toți că mijloacele pe care le avem la dispoziție sunt improprii pentru rezolvarea acestor probleme, atunci mai există o altă problemă, care încă se încearcă deseori să fie rezolvată, o problemă de genul similar, dar mai esențială, dacă nu chiar și cel mai esențial dintre toate, asupra căruia mintea umană s-a oprit vreodată Înțelegem întrebarea cum să dovedim existența unei lumi exterioare Ce pare să fie mai ușor? Întrebarea în sine pare goală și naivă pentru o persoană obișnuită Cine se îndoiește atunci de existența lumii în care trăim? Totuși, de la îndoiala cu privire la realitatea fenomenelor individuale, la care este supus toată lumea, se trece ușor la o îndoială asupra realității fenomenelor în general, adică la o îndoială asupra realității lumii exterioare Găsirea unei căi de ieșire dintr-o astfel de îndoială se dovedește a fi imposibilă Dimpotrivă, se poate dovedi absența unor astfel de mijloace eu Noua filozofie, începută în principal de Descartes și Bacon, s-a dezvoltat apoi în direcții aparent extrem de variate Dar dacă vă aprofundați în însăși esența acestor direcții, caracterul lor, punctele de plecare și, în principal, concluziile lor finale, atunci puteți observa o mare similitudine în ele Mai mult decât atât, întreaga filozofie nouă va fi apoi conturată ca ceva foarte integral Principala sa caracteristică este critica Filosofia lui Kant este de obicei numită filozofie critică, dar acest lucru este adevărat doar în sensul că Kant a fost cel mai tipic reprezentant al criticii și a mers în această privință mult mai departe decât predecesorii săi-filozoful Bonpocu:, KN ir Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV nikov Dar Kant nu a dat deloc noii filozofii o direcție cu totul nouă, un punct de vedere cu totul nou, nu a apărut pentru ea, așa cum credea el însuși, un fel de Copernic, deși a făcut pentru noua filozofie poate mult mai mult decât oricine altfel Critica noii FILOZOFII constă în faptul că, înainte de a recunoaște orice viziune ca fiind de încredere, ea examinează modul în care putem ajunge la ea, pune întrebarea posibilității și certitudinii, cunoașterii subiectului În acest sens, Descartes și Bacon aparțin aceleiași școli ca și Kant și majoritatea celorlalți filozofi moderni A doua trăsătură la fel de esențială a noii filosofii este idealismul ca rezultat al criticii Aici numim idealism

doctrina filozofică care afirmă că ne cunoaștem doar senzațiile și ideile - stări ale conștiinței noastre și nu lucrurile așa cum există ele cu adevărat - nici măcar nu știm dacă există ceva în afară de senzațiile și ideile noastre În acest sens, noua filozofie se va dovedi a fi complet idealistă în caracterul ei și concluzia finală, deși nu în toți reprezentanții ei individuali Soluția finală a noii filozofii este aceasta: nu cunoaștem lucrurile din afara noastră, ne cunoaștem doar propriile stări de conștiință, obiectele noastre sunt reprezentările noastre și nu se știe dacă au vreo căptușeală exterioară nouă La prima vedere, o astfel de decizie poate părea oarecum ciudată și, pentru bunul simț obișnuit, chiar absurdă, dar nu este așa în realitate Kant a arătat deja că numai raţiunea noastră transcendentală întâlneşte lucrul în sine; pentru mintea științifică obișnuită, mintea care investighează legătura și succesiunea fenomenelor, nu are absolut nicio diferență oricare ar fi aceste fenomene în esența lor obiectivă Astfel, știința și filozofia în sensul sistemului de fenomene mondiale Biblioteca "Runivers" PROBLEMA DE A FI LUMEA EXTERNĂ bi niy, sau cosmologia, în sensul propriu al cuvântului, va rămâne aceeași, indiferent de modul în care principala problemă epistemologică este rezolvată Doctrina idealismului este înconjurată de astfel de întărituri de nezdruncinat prin care este imposibil să străpungi Este greu de inventat un sistem mai complet și mai consistent decât idealismul pur și strict, care în dezvoltarea sa extremă nu merge încă direct la negarea lucrurilor din afara spiritului cunoaștere, ci doar ne afirmă ignoranța asupra lor Dacă ne întoarcem la istoria filozofiei, vom vedea cât de slabe, adesea copilăresc de naive, au fost obiecțiile realismului față de idealism și cât de puternice, grele și consistente au fost obiecțiile contrare Într-adevăr, cum pot demonstra că sentimentele și ideile mele trebuie să corespundă realității? Se va spune că trebuie să aibă vreun motiv, iar un astfel de motiv este lucrul din afara noastră - cea mai comună dovadă Dar este posibil să demonstrez că legătura cauzală nu este viziunea mea personală, una dintre Formele minții mele sau un termen condiționat pentru relațiile cunoscute dintre Fenomenele care îmi apar, dar are un loc în lumea din afara mea? Pentru a face acest lucru, ar fi necesar mai întâi să demonstrez că această lume în sine nu este doar ideea mea, ci există în afară de aceasta din urmă, în afara mea, și numai atunci ar fi posibil să se ridice întrebarea dacă există relații cauzale în aceasta Oricare ar fi obiecțiile aduse idealismului, răspunsul acestuia din urmă rămâne același: să demonstrez că pe ce trebuie să mă bazez pentru a ajunge la concluzia despre existența lumii din afara mea nu este starea conștiinței mele personale, ci a ceva de-a face cu ea lume Toate senzațiile și impresiile le cunosc direct și numai ele le cunosc direct; arată-mi ceva, adică lasă-mă să simt ceva care, în același timp, nu ar fi senzația mea și care, totuși, Biblioteca "Runivers" N IVANCOV As simti Subliniază-mi o asemenea stare a conștiinței mele, care în același timp nu ar fi o stare a conștiinței mele, ar fi ceva în afară de conștiința mea și pe care l-aș ști în continuare Este posibil, nu este absurd? În sentimentele mele, ca atare, nu mă îndoiesc și nu mă pot îndoi, pentru că ele sunt pentru mine un Fapt imediat evident Nu mă îndoiesc că văd, aud și ating, dar cine îmi poate dovedi că ceea ce văd, aud și ating nu este halucinația mea sau, mai precis, nu un simplu agregat al senzațiilor mele, care poate să nu aibă căptușeli adevărate? Cu toate acestea, bazele pe care se sprijină idealismul sunt, desigur, familiare oricui este mai mult sau mai puțin versat în chestiuni filozofice și, prin urmare, nu mă voi opri mai detaliat asupra acestui lucru Astfel, problema existenței

lumii exterioare este teoretic de nerezolvat pentru noi*) Întrebarea este cât de departe ne putem apropia de rezolvarea acestei probleme și cu ce grad de acuratețe Am văzut că pătrarea cercului este indecidabilă din punct de vedere geometric; dar în viața de zi cu zi această problemă este rezolvată cu cea mai mare simplitate Dacă un fierar trebuie să monteze o roată cu o anvelopă de fier (o sarcină în esență similară cu pătrarea unui cerc), pur și simplu - pe - pur și simplu măsoară circumferința roții cu o frânghie și apoi taie piesa necesară dintr-o bandă de fier conform acestei măsuri Și totuși, presupunând că o astfel de operațiune a fost realizată complet *) Această afirmație a venerabilului autor ni se pare oarecum prematură, întrucât nu analizează toate dovezile care au fost înaintate vreodată în favoarea obiectivității lumii exterioare și hotărăște chestiunea aproape a priori Dacă de ex a recunoaște voința cuiva ca fiind singurul început sigur și real, cognoscibil direct în experiența interioară, atunci percepția interioară-experiențială a impacturilor suferite de această voință și inexplicabilă din propria ei stare este cea mai de încredere dovadă a existenței unei lumi exterioare, deși s-ar putea să rămână necunoscut la fel de sincer ca el, doar pentru tine însuți Dacă totuși, chiar și din acest punct de vedere respingem ființa lumii exterioare, atunci va trebui să mergem mai departe și să ne îndoim chiar de corectitudinea propoziției lui Cogito ergo sum (adică toată cunoașterea, chiar și despre sine) Ed Biblioteca "Runivers" PROBLEMA DE A FI LUMEA EXTERNĂ exact, cu ajutorul unor instrumente ideal perfecte și peste obiecte ideal perfecte, niciun matematician nu poate demonstra că lungimea piesei tăiate este exact egală cu circumferința roții, deși va demonstra că inexactitatea poate fi infinit de mică Acum trebuie să ne gândim cum se rezolvă în practică problema existenței lumii exterioare și care poate fi acuratețea unei astfel de soluții - la ce cifră (pi) putem, ca să spunem așa, să ajungem verificând teoretic rezultatele dat de practica si viata Întrebați orice non-filozof dacă lumea pe care o vede în jurul lui există cu adevărat, dacă existați și voi care vorbiți cu el și veți primi răspunsul că - da, totul există Încearcă să demonstrezi că poate doar lui i se pare așa, dar în realitate poate să nu fie nimic de genul acesta; încercați să vorbiți cu el în spiritul îndoielii carteziane și veți vedea cu ce dificultate cedează rațiunea obișnuită, solidă, deși nu filozofică Chiar și în raport cu Descartes însuși, dacă se acordă atenție cât de des extrem de naiv își rezolvă îndoielile, apare inevitabil gândul dacă scepticismul lui a fost destul de sincer și, dacă este sincer, atunci Descartes este cel mai bun exemplu al cât de greu se luptă un simplu om sensibil adică cu o îndoială filozofică, logic perfect consecventă cu privire la existența unei lumi exterioare Istoria filozofiei ne arată cât de rar a fost scepticismul strict consistent Adeseori vezi cum cutare sau cutare filosof vrea pur și simplu să demonstreze existența lumii din afara noastră, deși, pe de altă parte, toate aceste dovezi sunt extrem de insuportabile Existența lumii din afara noastră este, în cele din urmă, pur și simplu luată de bună și este prima dogma care stă la baza tuturor celorlalte dogme, tuturor celorlalte credințe Suntem ideali Biblioteca "Runivers" N I V A n ts o v b • rușine - în timp ce știm, dar suntem realiști, de îndată ce începem să credem Un exemplu remarcabil în acest sens este oferit de Berkeley, care este adesea prezentat drept unul dintre cei mai extremi idealiști Episcopul Berkeley (-) neagă sensul real al lucrurilor din afara noastră, spune că acestea sunt doar ideile noastre; dar ființa altor ființe ca noi, ființa de reprezentare a ființelor, este o dogmă nedovedită pentru el

și, în opinia lui, aceste ființe, spirite, trebuie să aibă aceleași idei ca și noi, deși aceste idei, reprezentări și senzații, și nu nu au căptușeli de material direct Dacă Berkeley a găsit posibil să se îndoiască de existența unei lumi materiale în afara noastră, atunci aceleași motive nu ar trebui să-l facă să se îndoiască de existența altor spirite în afara noastră? Același personaj are monadologia lui Leibniz și doctrina armoniei preconcepute Fiecare monada are o idee despre întreaga lume exterioară în raport cu ea, despre întregul univers Dar întreaga serie de idei despre lumea exterioară nu se naște în ea ca urmare a influenței lumii exterioare însăși și este predeterminată de Dumnezeu pentru însăși creația ei și, fără a recurge la un miracol, nu putem dovedi existența o lume exterioară nouă, pentru că -e , în general vorbind, este de nedemonstrat, şi totuşi credem cu toţii în ea *) Este remarcabil că în majoritatea celor mai idealiste tratate de cunoaștere se folosesc adesea astfel de expresii: ne îndoim, simțim, ne imaginăm, nu știm nimic despre existența lucrurilor din afara noastră Autorii unor astfel de tratate înșiși nu pot scăpa de credința, cel puțin în existența altor oameni ca ei Dar să lăsăm filosofia deoparte și să ne întoarcem la ·) Pentru o expunere detaliată a învățăturilor lui Leibniz, vezi mai jos în articolul prof N Ya Grota (partea a II-a) Biblioteca "Runivers" PROBLEMA EXISTENTEI LUMII EXTERNE ştiinţele care au ca obiect studiul fenomenelor - ştiinţele naturii Vom vedea aici că departe de toți oamenii de știință sunt conștienți că nu are absolut nicio diferență pentru știință dacă aceste fenomene există cu adevărat sau dacă sunt doar ideile mele, că pentru știință sunt importante doar conexiunea și relațiile reciproce ale obiectelor noastre, indiferent de esență de această legătură şi aceste obiecte nu au fost În cele mai multe cazuri, mai mult sau mai puțin clar, și aici este convingerea că o lume exterioară există de fapt Așa că P J Tat în cartea sa "Properties of Matter" scrie pe prima pagină: "Vom lua ca punct de plecare anumite propoziții sau axiome, care, totuși, nu au un caracter a priori, ci au fost obținute prin observații și experimente de mai multe generații: I) Lumea fizică are o existență obiectivă " Este ca și cum prin experiența, chiar și a generațiilor întregi, se poate recunoaște existența obiectivă a lumii din afara noastră, când tocmai aceste generații, alți oameni, sunt încă doar ideile noastre pentru noi și nimic nu a fost încă dovedit că ei înșiși a avut o existență obiectivă Trecând la activitatea practică, vedem că toată lumea acționează cu deplină încredere că lumea din afara lui există cu adevărat În Sfera de activitate, nu arăt ca o facultate speculativă - un singur subiect, spre deosebire de o multitudine de obiecte nenumărate -, ci ca o forță care acționează pentru un lucru sau contracarând alte forțe mai mult sau mai puțin similare În activitatea practică se presupune în mod necesar că alte ființe există la fel de bine ca mine Desigur, nu există nicio îndoială că mintea noastră teoretică se poate îndoi întotdeauna de însăși activitatea noastră; pentru aceasta, nu acțiunile sunt evidente, ci doar ideile despre acțiuni *) Dar fără îndoială *) În această afirmație a autorului, tocmai nevoia de a respinge propria ființă ca subiect activ (voință) este ceea ce vedem Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV și faptul că, fără a ne ridica la înălțimi transcendentale, nu putem decât să ne îndoim de realitatea unora dintre senzațiile și ideile noastre, dar nu și de lumea percepută și imaginată în sine Astfel, existența lumii exterioare este luată de la sine înțeles Dar a crede nu înseamnă încă a ști, și deci a te îndoi: credo ergo dubito Totuși, un asemenea aorism, oricât de ciudat ar părea unora, nu este atât de teribil ca faimosul "credo

quia absurdum" Sarcina fiecărui filozof al noii ere este de a clarifica relația corectă dintre credință și îndoială în problema recunoașterii existenței unei lumi exterioare În consecință, în funcție de întorsătura personală a minții și de influențele străine, unii filozofi sunt înclinați să evidențieze îndoiala, exagerând-o parțial și subjugând prețul credinței, iar apoi sistemele lor capătă o culoare idealistă; alții, dimpotrivă, sunt înclinați să ia drept dovadă credința în existența unei lumi exterioare și atunci obținem sisteme de realism Ce parte este mai corectă este absolut imposibil de hotărât, pentru că pentru aceasta ar fi necesar să se dovedească exact că lumea exterioară există cu adevărat sau că ea cu siguranță nu există A la să ne îndoim de existenţa lumii exterioare (vezi mai sus, p , notă) În general, construcția autorului este admisibilă numai cu negarea completă a oricărei ființe reale (chiar și a subiectului), adică cu fenomenism absolut și scepticism, care poate fi ușor răsturnat prin "reductio ad absurdum" Dar merită să presupunem existența unui singur subiect real activ al ideilor noastre (adică voința), pentru a veni cu necesitatea logică de a recunoașterea altor forțe sau voințe, limitative, active, adică realitatea activă a lumii exterioare La această concluzie necesară, în mod indirect, se reduc toate discuțiile ulterioare ale autorului despre probabilitatea existenței unei lumi exterioare, caz în care această probabilitate s-ar transforma într-o certitudine logică pentru el, dacă ar admite, că admiterea existenței subiectului echivalează cu admiterea existenței substanței metafizice a voinței noastre -Ed Biblioteca "Runivers" PROBLEMA EXISTENTEI LUMII NOI B a spune că aceasta este dincolo de limitele facultăților noastre cognitive Ambele soluții nu sunt altceva decât ipoteze Ne rămâne doar să cântărim argumentele pro și contra ale uneia sau celeilalte ipoteze, iar pe baza unei asemenea evaluări să ne aplecăm într-o parte sau pe cealaltă, să recunoaștem una dintre ipoteze ca fiind mai probabilă Atunci, fără îndoială, vom depăși limitele cunoașterii exacte, dar aceasta este departe de a fi o problemă atât de mare, dacă am fi în permanență conștienți de adevărata noastră poziție și, în loc să ne apărăm cu furie convingerile nedovedite, am fi gata să ne îndoim de ele cu fiecare ocazie și reevaluați-le Zona de cunoștințe exacte este prea limitată și îngustă pentru o persoană Zona cunoașterii exacte este doar o mică parte din zona așa-numitelor științe exacte Restul sunt doar mai mult sau mai puțin probabile sau, în limbaj tehnic, o serie de ipoteze Acestea sunt bunurile noastre, pentru care nu avem acte Dacă vrem să acționăm cinstit, atunci nu trebuie să ne străduim să amânăm prin evaziuni cazuistice ceea ce nu ne aparține, ci ar trebui să fim pregătiți în orice caz să recunoaștem proprietarul de drept, de îndată ce acesta este găsit și drepturile sale sunt eliminate dovedit indiscutabil Pe de altă parte, am acționa extrem de impracticabil dacă nu am obține posibile beneficii din bogăția unei regiuni care aparține nimeni cui nu știe și căreia nimeni nu ne contestă drepturile Am spus că la întrebarea existenței obiective a lumii exterioare se răspunde aproape întotdeauna afirmativ Nu voi analiza în detaliu toate argumentele în baza cărora se ia o astfel de decizie, și voi indica aici doar acele temeiuri care mi se par cele mai solide și care, din câte știu cel puțin, nu au fost încă exprimate de către oricine · În primul rând, pentru a evita neînțelegerile care pot apărea, ar trebui să-și dea seama clar despre ce este vorba Biblioteca "Runivers" N IVANCOV cortegiul are loc aici Terminologia filozofică este ceva extrem de confuz, vag și confuz și, în timp ce în știință termenii sunt de mare folos și este aproape imposibil să se facă fără ei, în filozofie

ei trebuie să fie evitati uneori sau, atunci când sunt folosiți, să explice de fiecare dată ce înseamnă ei Luați, de exemplu, cuvântul "eu" Pe lângă o mulțime de sensuri secundare, cuvântul "eu" în filosofie are cel puțin trei semnificații principale: reprezentare;) "Eu" înseamnă totalitatea fenomenelor mele subiective, spre deosebire de cele obiective - "Eu" ca reprezentând spre deosebire de reprezentat și) "Eu" - ca o ființă într-un număr de alte ființe În acest sens, corpul meu este o parte a "eu-ului" meu, în timp ce în al doilea este pentru mine nu-eu Relația reciprocă a acestor trei semnificații poate fi reprezentată astfel: * nu~I) I nu-I) * I) Din confuzia acestor trei înțelesuri - ceea ce este foarte ușor - adică din transferul unui subiect la altul, pot apărea erorile cele mai dezastruoase și, din câte pot să judec, au apărut efectiv Așadar, în acest caz, cuvântul "existență" are două sensuri principale, din păcate și adesea confundate În primul rând, existența este ceva ce văd sau, mai degrabă, simt direct în fiecare act al conștiinței mele - cogito ergo sum Fiecare stare a conștiinței mele, ca atare și nu mai mult ca atare, există fără îndoială Există acel punct roșu pe care îl văd dacă apăs pe ochi - desigur că există doar ca senzație; există o masă pe care o văd Biblioteca "Runivers" PROBLEMA DE A FI LUMEA EXTERNĂ in fata mea cel putin ca ideea mea; lumea mea există, chiar dacă înnebunesc - din nou, la fel ca ideea mea În acest sens, cuvântul existență este aplicabil la tot ceea ce este aplicabil cuvântul cogito în sensul lui Descartes, ceea ce nu este surprinzător, căci în fiecare act al meu cogitando I (văd mentis in-tuitu, în sensul lui Descartes)) care sunt, din fiecare act al conștiinței își dezvăluie existența Acesta este un adevăr care nu poate fi pus la îndoială și care, într-adevăr, după cum observă Descartes, nu poate fi zguduit de cele mai extravagante presupuneri ale scepticilor După ce am vorbit despre Descartes, trebuie să facem o mică digresiune Dacă cineva ia problema cu strictețe, Descartes nu intră în raționamentul său destul de consecvent Dintr-un "act de senzație sau de conștiință" separat decurge în mod clar doar realitatea acestui act în sine, și nu realitatea mea, care în același timp pot avea și alte acte, - eu, ca un fel de substrat metafizic al acestor acte, după cum o înţelege Descartes în discuţiile ulterioare Totuși, asta nu înseamnă deloc că doar simplele senzații de culoare roșie, gust acru etc , sunt reale, fără nicio legătură între ele A înțelege chestiunea în acest fel ar fi extrem de eronat De obicei distingem între senzațiile simple și cele complexe: obiecte și fenomene - și spunem că acestea din urmă sunt compuse din primele Dar, strict vorbind, acest lucru este fals Așa-numitele senzații simple sunt deja un produs al abstracției, sau, mai bine, o separare de cele complexe, un produs al diferențierii lor Stările conștiinței noastre îmbrățișează o întreagă masă de senzații dintre cele mai variate, dintre care unele sunt mai distincte, altele mai obscure, unele simple, altele complexe, unele stabile, altele trecătoare etc Nu simt separat culorile , sunete etc , ci deodată obiecte întregi și întregul lor agregat sau, mai bine spus, întreaga stare a conștiinței mele, ca ceva întreg și deja prin Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV analiză disting în ea părți constitutive separate Și nu numai dintr-o senzație sau idee separată este realitatea ei, ci și din întreaga stare generală a conștiinței mele, întreaga lume a ideilor, ideilor, dorințelor și senzațiilor, conectate și unite într-un întreg și constituind "Eul" meu, ei realitatea ca atare este de asemenea evidentă în timp ce o asemenea stare există Dar această realitate este cunoscută doar prin senzația sa directă, la fel ca culorile și sunetele, și nu este supusă unei definiții ulterioare Dar

prin senzație pot să cunosc și să cunosc doar propria mea existență și a nimănui altcuiva Dacă mă îndoiesc de asta lucrul pe care nu l-am văzut este roșu - cum poți să mă convingi altfel decât arătându-mi chestia asta? Și dacă mă pot îndoi de existența altora, cum pot fi convins de ea altfel decât prin senzație directă? Dar, din păcate, ochiul meu spiritual, spre deosebire de cel fizic, este întors nu spre exterior, ci spre interior; își vede propria existență, este orb față de a altcuiva Cuvântul "existență" are un alt sens Oamenii pe care îi văd acum în fața mea și oamenii pe care i-am văzut ieri în vis, amândoi, ca și ideile mele, sunt reali, dar este posibil ca amândoi să fie doar ideile mele Totuși, despre primul spun că ele există cu adevărat, despre al doilea - că sunt doar visele sau halucinațiile mele Evident, aici cuvântul "existență" are un alt sens și nu este greu de văzut care este acest sens Dacă visele noastre cu ochii deschiși, halucinațiile noastre s-ar dezvolta în măsura în care ne-ar ocupa aproape întreaga viață, iar cele din urmă ar deveni un vis coerent sau un delir, iar ceea ce numim acum fenomene reale părea a fi doar niște priviri împrăștiate separate, atunci prima ar fi devin pentru noi cu adevărat existente, iar acestea din urmă halucinații Astfel, cuvântul "existență" înseamnă aici personajul Biblioteca "Runivers" PROBLEMA DE A FI LUMEA EXTERNĂ unele dintre fenomenele noastre, spre deosebire de altele, și anume că nu sunt disparate, ca viziunile în vis, ca halucinațiile, produse ale imaginației etc , ci sunt legate între ele într-o singură ordine generală definită Dacă cuiva nu îi place această definiție, poate numi existente în acest sens acele fenomene care ne dau ideea posibilității constante a senzațiilor lor, după Millem (filozofia lui Hamilton, cap XI) Nu este greu de observat, însă, că diferența dintre definiția mea și cea a lui Millevsky nu este esențială și constă doar în cuvinte Acum devine clar în ce constă problema existenței lumii exterioare Înțelesul său este următorul: există ceva în afară de mine în același mod în care exist eu; ceva în afară de mine are aceeași existență pe care o simt imediat în mine? La această întrebare, așa cum s-a spus, trebuie să răspund: nu știu, dar răspund: da, există Sarcina noastră este să luăm în considerare cât de corecte ne putem considera a fi afirmative Să remarcăm în primul rând, pentru a nu reveni din nou la aceasta, că refuzăm imediat să recunoaștem orice realitate obiectivă din spatele unor obiecte ale reprezentării noastre Acestea sunt tocmai visele noastre, halucinațiile, produse ale imaginației Aceste reprezentări nu au stabilitate, deși posedă adesea aceeași vioitate ca și senzațiile reale, nu se potrivesc cu alte obiecte într-o singură ordine generală, nu evocă în noi ideea posibilității constante a senzațiilor lor , iar pe această bază le negăm existența, în orice sens Astfel, întrebarea noastră ia următoarea formă Cuvântul "existență" are două sensuri: unul pe care îl recunosc în mine prin senzație directă, Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV celălalt, denotând un anumit caracter al fenomenelor externe Trebuie să investigăm ce temei avem pentru a crede că acele obiecte ale reprezentării noastre pe care le recunoaștem ca realitate în al doilea sens, o posedă și în primul Să notăm imediat: ne putem imagina, așa cum am spus deja, că halucinațiile noastre se vor dezvolta într-o asemenea măsură încât vor deveni conectate între ele într-o ordine generală, iar senzațiile reale, dimpotrivă, vor fi separate priviri rare Dacă păstrăm nu mai puțin capacitatea de a filozofa, atunci, evident, vom rezolva problema existenței lumii exterioare într-un mod cu totul opus Nebunii, după toate probabilitățile, pe aceleași temeiuri psihologice ca și noi, cred în obiectivitatea oamenilor și a obiectelor inexistente pe care și

le imaginează Este clar că în niciun caz nu putem fi siguri că problema existenței lumii exterioare a fost rezolvată corect de noi, indiferent de motivele pentru care o rezolvăm, - De obicei, întrebarea despre existența obiectivă a lumii exterioare se pune sub următoarea formă: există lucruri în afara mea, adică corespund senzațiilor mele de realitate? Astfel, întrebarea capătă imediat o formă generală și abstractă, în care, rămânând insolubilă, își pierde toate temeiurile practice care vorbesc în favoarea soluției sale afirmative Mi se pare că întrebarea ar trebui pusă de la început într-o formă diferită, mai concretă, și anume următoarea: există ceva în afară de mine așa cum exist, sau chiar mai sigur, există și alte ființe ca mine, adică - e în primul rând alți oameni? Dacă știu că un lucru are anumite caracteristici (cum eu, în acest caz, exist) și doresc să știu dacă și aceste caracteristici există și Biblioteca "Runivers" PROBLEMA DE A FI LUMEA EXTERNĂ în alte lucruri, va fi firesc în primul rând să apelăm la obiectele cele mai asemănătoare cu lucrul dat Aceasta este, cel puțin, calea, calea analogiei, pe care o urmează cel mai adesea știința, care duce cu siguranță la scop și care, mi se pare, ar trebui urmată și în această chestiune Raționamentul în sine poate proceda după cum urmează Mă simt, deci exist - cogito ergo sum Am sentimente față de alți oameni Adevărat, nu rezultă încă de aici că ele există, ci doar că eu exist Cu toate acestea, pentru aceste alte persoane, în opinia mea, tot ceea ce știu pentru mine este aplicabil La fel ca mine, ei își pot vedea propria existență direct în senzațiile lor, dar a nimănui altcuiva Îmi imaginez că ei mă simt exact așa cum îi simt pe ei și la fel de incapabili să demonstreze că eu exist așa cum există ei etc Mai mult, celelalte senzații ale lor și ale mele în trăsăturile lor esențiale, după părerea mea, sunt asemănătoare între ele, chiar și până în cel mai mic detaliu: ei simt și reprezintă aceeași lume, în aceeași legătură, ca și mine Între ei și mine există aceeași relație ca și între mine și ei - cu alte cuvinte, egalitate deplină Acești alți oameni sunt ca mine în toate privințele; Nu știu doar dacă ele există la fel de cu adevărat cum exist eu, deși, pe de altă parte, știu sigur că, dacă există, atunci nici eu nu le pot dovedi existența, nici ei nu o pot cunoaște cu siguranță pe a mea Sunt exact ca mine, cu excepția faptului că nu le cunosc în mod direct existența Prin analogie, trag concluzia ca si ele exista Astfel ajungem la recunoașterea existenței Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV inducerea altor oameni (și de aici, după cum se va vedea mai târziu, până la recunoașterea existenței obiective a întregii lumi din afara noastră) prin inducția și analogia cu noi înșine a altor oameni pe care îi simțim Totuși, trebuie să ne amintim că nu ne putem verifica niciodată concluzia prin experiență și, prin urmare, oricât de mare ar fi analogia (și este uriașă), concluzia trasă pe baza ei, este totuși o concluzie doar mai mult sau mai puțin probabilă (Urmează sfârșitul ') N Ivantsov Biblioteca "Runivers" Teoria la modă Toată lumea știe că suntem foarte lacomi de așa-numitele "ultime cuvinte" ale științei O teorie la modă apare în Occident - științifică, financiară, politică, socială - o adoptăm imediat, prezentând-o ca pe un adevăr incontestabil Nici măcar nu ne obosim să ne gândim bine; prețuim doar că ar trebui să fie nouă, să pară originală, să aibă un caracter radical - într-un cuvânt, să țipe În Occident, scriitorii și gânditorii serioși supun o astfel de teorie unei evaluări profunde și cuprinzătoare înainte de a o asimila pentru ei înșiși sau de a o include în știință ca atu de durată, dar la noi, de îndată ce apare o astfel de teorie, ea este imediat proclamată singurul salvator Buchner, Moleschot, Proudhon, Buckle, Lassalle Marx, Schopenhauer, Dühring, Spencer au fost sau sunt

recunoscuți în Occident ca cercetători mai mult sau mai puțin profundi sau talentați într-unul sau altul domeniu al științei; teoriile lor sunt supuse unei analize cuprinzătoare, eliminând din ele tot ceea ce este de nesuportat, prematur, prost conceput și, de obicei, se dovedește că contribuția lor la vistieria științei, oricât de semnificativă ar fi în sine, ocupă doar un loc foarte modest în comparaţie cu acele rezultate grandioase pe care le-a obţinut ştiinţa timp de multe secole La noi, de îndată ce un inovator îndrăzneț apare în Occident, el este recunoscut ca un geniu mondial care a proclamat "sa- Întrebări și "I'P ILSS^ I I, I,ıI eu; b Biblioteca "Runivers" S P CEJlEHTKOBCKlft ultimul meu cuvânt" de știință și, prin urmare, merită o atenție excepțională În același timp, predecesorii săi, contemporanii, poate de o mie de ori mai merituoși în fața științei, sunt recunoscuți ca învechiți, înapoiați, iar gândurile lor profunde sunt imediat predate arhivei Această fascinație pentru teoriile la modă, această neputință de a le privi critic, admirația pentru inovatorii îndrăzneți, tendința de a arde idoli astăzi, în fața cărora abia ieri ne-am plecat - toate acestea sunt, fără îndoială, semne ale unei maturități mentale insuficiente Totuși, această atitudine pur imitativă față de Occident nu se manifestă printre noi în toate ramurile cunoașterii Există discipline în care reprezentanții științei ruse nu numai că nu imită, ci, dimpotrivă, într-o anumită măsură deja deschide noi drumuri și, prin urmare, se bucură, atât aici, cât și în Occident, de faima destul de meritată Dar este curios faptul că astfel de gânditori s-au născut până acum printre noi doar în domeniul cunoașterii exacte, în timp ce în domeniul cunoașterii abstracte, mai ales în domeniul științelor sociale și de stat, există încă foarte puțini astfel de oameni de știință Cum poate fi explicat acest lucru? Din întâmplare sau prin natura minții rusești? Noi nu credem Și Germania, și Franța și Anglia au dat lumii mari naturaliști, filozofi și oameni de stat În consecință, caracteristicile naționale ale spiritului nu constituie un obstacol în calea dezvoltării de către o națiune dată a mai mult sau mai puțin a tuturor ramurilor cunoașterii Dar există și alte motive pentru care un anumit popor creează mari cunoștințe în unele ramuri ale cunoașterii, în timp ce în altele pare să rămână într-o stare infantilă Printre aceste motive, locul principal este ocupat de influența însăși a vieții asupra științei Omul nostru de știință naturală, matematicianul, tehnicianul este mult mai puțin influențat în activitatea lor științifică de mediul în care trăiesc și acționează decât un filozof sau un om de stat Tăcerea de la birou a primului nu este întreruptă de intruziunea- Biblioteca "Runivers" TEORIA MODEI o societate care le face cereri arzătoare și cere un răspuns imediat Pot lucra în liniște și pot culege treptat lauri binemeritați; nu vor fi defăimați, băgați la pilori pentru cutare sau cutare concluzie științifică: răspund doar în fața instanței imparțiale a științei În ceea ce privește filozofii și oamenii de stat, acest lucru nu se poate spune: o judecată imparțială asupra lor va fi pronunțată de descendenții îndepărtați, în timp ce generația modernă predetermina și, în plus, uneori foarte sensibil pentru ei, această judecată, mai ales dacă ei înșiși, dorind să să-și împărtășească concluziile cu societatea și să-i aducă ceea ce pot beneficia, să meargă la departament sau să ia parte la presă pentru a comunica unui public larg rezultatele muncii și cercetării lor De aici, reticența oamenilor de știință care se respectă de a împărtăși publicului rezultatele muncii lor și, ceea ce este și mai rău, răceala față de aceste lucrări, care se regăsește adesea printre noi Se poate

generaliza chiar această idee și spune că nu numai oamenii de știință, ci și oamenii în general, care prețuiesc libertatea și independența deplină în operele lor: literare, științifice, artistice, trăiesc adesea o dezamăgire profundă, din cauza intoleranței societății la credințele și concluziile care nu corespund stării sale de spirit Ceea ce a trăit Turgheniev când, în Tați și Copii, apoi în Fum și, în cele din urmă, în Novi, a decis, fără să acorde atenție stării de spirit a societății, să tragă mai mult sau mai puțin direct o concluzie din gândurile și observațiile sale, experimentează aproape orice acțiune independentă minte care decide să vorbească deschis cu opiniile sale în întrebări publice și politice Dar departe de toți sunt înclinați și au ocazia să împlinească sfatul poetului nostru: "Lauda și calomnia au fost primite cu nepăsare", și nu sunt înclinați să privească în jos atunci când mulțimea "scuipă pe altarul unde le arde focul", pentru că puțini oameni trebuie să se aștepte la judecata urmașilor îndepărtați suficientă răbdare - nu au ocazia, deoarece lupta pentru existență G * Biblioteca "Runivers" V SEMENTKOVSKII pune mâna grea asupra lor Trebuie să câștigi pâine, trebuie să trăiești sub amenințarea de a fi complet lipsit de posibilitatea de a munci, chiar dacă încetul cu încetul, în folosul științei și al gândirii Dacă nu faceți compromisuri cu starea de spirit a societății, atunci pentru majoritatea lucrătorilor puțin cunoscuți oportunitatea de a vorbi în public încetează Pe de altă parte, același fenomen contribuie la succesul sau chiar la exaltarea diverselor mediocrități, a căror întreagă artă constă în faptul că renunță la gândirea independentă și merg cu fluxul Istoria jurnalismului nostru prezintă multe exemple ale unui astfel de triumf al mediocrităţii; conținutul jurnalelor noastre este o dovadă clară în favoarea gândului pe care l-am exprimat, că este cel mai ușor să vă asigurați ospitalitatea într-o presă temporară, evitând cu grijă ciocnirea cu opinii bine stabilite În acest fel, este cel mai convenabil să-ți creezi o reputație și, prin urmare, majoritatea, nu numai a scriitorilor începători, ci și a celor care s-au stabilit în munca literară, evită orice cuvânt care nu se împacă cu starea de spirit a acelei părți a societatea care le prescrie legile, le impune voinţa De ce, însă, societatea însăși este atât de înclinată să se lase purtată, în domeniul gândirii sociale și politice, de diverse teorii la modă? Am subliniat deja că imaturitatea mentală, experiența insuficientă joacă un rol semnificativ aici Oamenii fără experiență sunt în cea mai mare parte nerăbdători - cu atât nerăbdarea lor este mai puternică, cu atât prețuiesc mai mult atingerea scopului lor Cele mai multe teorii la modă promit un remediu rapid și radical pentru afecțiunile sociale și de stat, iar societatea noastră se află încă într-un asemenea stadiu de dezvoltare când oamenii își imaginează că, prin intermediul câtorva reforme fundamentale, totul poate fi recreat, se poate stabili prosperitatea acolo unde întunericul ignoranței atârnă într-un întuneric gros, iar umanitatea poate fi stabilită , o înțelegere rezonabilă a propriilor interese acolo, Biblioteca "Runivers" TEORIA MODEI, unde domnea cruzimea și superstiția Că este nevoie de decenii, și chiar de secole, pentru a obține astfel de rezultate, nimeni dintre noi nu vrea să se gândească De exemplu, societatea rusă și-a imaginat că dacă numai țăranii ar fi eliberați și ar fi adoptate anumite alte reforme, Rusia ar deveni imediat de nerecunoscut; majoritatea mai crede că, dacă multe lucruri merg prost cu noi, așa cum ar trebui, este doar pentru că nu a fost adoptată cutare sau cutare reformă și că, de îndată ce va fi acceptată, totul se va schimba brusc în bine și într-un fel bunăstare fabuloasă Și acum

societatea se așteaptă să fie îndemnată de reforma dorită și îi crede de bunăvoie pe cei care o susțin în prejudecata că succesul vieții noastre naționale depinde nu de societate și de popor înșiși, ci de forțe străine, iar într-o altă prejudecată și mai periculoasă, că se poate realiza progresul cu mâinile încrucișate, de parcă secolele de experiență nu ar fi convins omenirea că orice reformă este rodnică numai atunci când este la îndemâna celor cărora le este dăruită Astfel, societatea rusă a trecut printr-o serie întreagă de teorii la modă, care, totuși, au făcut puțin pentru a o duce mai departe, deoarece o teorie a distrus-o în cea mai mare parte pe cealaltă Pur și simplu rămâne uimit când comparăm viziunea clară asupra lumii care a predominat în rândul poporului iluminat rus din secolul trecut cu acea eternă oscilare a gândirii sociale, care este o trăsătură caracteristică a timpului nostru Atunci poporul iluminat rus era profund conștient de sarcina enormă care trebuia rezolvată, s-a străduit să unească toate forțele intelectuale pentru un scop destul de precis, care era acela de a risipi întunericul ignoranței care înconjura poporul rus și, prin difuzare, să se alăture Rusiei pentru familia popoarelor civilizate Petru cel Mare, prin cuvânt și faptă, a îndreptat Rusia către această cale și, pentru o lungă perioadă de timp, în ciuda tuturor greutăților politice care s-au abătut asupra patriei noastre, Biblioteca "Runiverse" ' F SEMENTKOVSKY în ciuda luptei plictisitoare, dar puternice, pe care a intrat-o antichitatea, înăbușită de Petru, cu spiritul și aspirațiile noului timp, această unire a tuturor forțelor iluminate a continuat să atingă un scop comun, prin semnificația ei lăsând cu mult în urmă toate celelalte Cu un fel de dispute infinite, agitația, vrăjmășia, care domnea în societatea inteligentă rusă în mesele noastre, ar fi crezut că sarcina la care strămoșii noștri în trecut era deja atinsă a fost deja îndeplinită că întunericul unității, înconjurător poporul rus apoi, în cele din urmă alungat, complet alungat și că, prin urmare, societatea inteligentă rusă își poate permite luxul unei verbiaj fără sfârșit pe baza diverselor teorii la modă, poate argumenta despre diverse întrebări abstracte, uitând complet cerințele și sarcinile care decurg din o evaluare sobră a realității rusești Sistemul filosofic al lui Hegel a dat naștere la noi teorii occidentale și slavofile Aceste două ramuri ale perspectivei noastre publice și statale asupra lumii au dat naștere la o masă de urmași, astfel încât este chiar dificil să le enumerăm Idealism, materialism, pozitivism, socialism, comunism, constituționalism, nihilism, anarhism - până la și inclusiv evoluționism (cea mai recentă teorie, care se regăsește cu mulți adepți printre noi) - toate aceste teorii ne-au ocupat și ne-au fascinat în așa măsură încât marele problema nerezolvată lăsată moștenire tuturor trecutului nostru, a fost în mare măsură uitată de noi Iluminarea publică, da, aceasta este o condiție necesară pentru progres Toată lumea pare să fie de acord cu asta Cu aceasta au fost și marii noștri scriitori ai secolului trecut, care aproape cu fanatism s-au dedat în interesul educației populare Cu ei, însă, lucrurile s-au înțeles fără niciun "dar" La noi, aceste "dar" se întâlnesc la fiecare pas În funcție de tabăra din care aparține cineva, el își formulează "dar" Iluminarea populară este necesară, dar trebuie condusă într-un asemenea spirit, altfel poate aduce Biblioteca "Runivers" TEORIA MODEI S mai mult rău decât bine: dar pentru ca ea să se desfăşoare într-un asemenea spirit, este necesar să se pregătească profesori potriviţi, să se elimine aceste sau alte elemente din predare, pentru a evita stagnarea în gândirea populară, sau, pe dimpotrivă, progres prea rapid în ea

Conservatorismul, liberalismul, socialismul, anarhismul, chiar evoluționismul, toate își pun limitele învățământului public Conservatorismul, recunoscând iluminarea în general ca un lucru util, consideră însă că trebuie să fii extrem de atent Liberalismul pledează cu ardoare pentru iluminism, dar crede că în condițiile actuale, când etc - corul este cunoscut de multă vreme de toată lumea Socialismul rezolvă problema astfel: bineînțeles, iluminarea este bună, dar pentru ca aceasta să devină posibilă este nevoie în primul rând de distrugerea violenței și, cel mai important, a capitalului Anarhismul recunoaște iluminarea doar în viitor, iar acum, în opinia sa, ignoranța este mai bună, pentru că este mai bine să "operați" cu o masă ignorantă Evoluționismul, desigur, este o doctrină prea avansată pentru a respinge beneficiile iluminismului, dar în persoana lui Spencer sfătuiește cu fermitate eliminarea oricărei constrângeri în materie de educație și mai ales intervenția statului, pentru că dacă statul ia problema educației în propriile mâini, atunci țara este inevitabil amenințată cu o stagnare mentală completă cu care ne întâlnim, de exemplu, în China Strămoșii noștri nu aveau aceste "dar" nesfârșite Ei au spus pur și simplu, ca și Lomonosov, că "răspândirea științelor în patrie le este cea mai dragă" sau, ca Sumarokov, au răspuns asigurării că "când toată lumea va fi luminată, nu va exista nicio supunere și, prin urmare, nicio ordine": - "Acest sistem aparține sufletelor mici și capetelor fără creier Ei au vorbit așa și au fost gata să-și dea viața pentru iluminarea publică De atunci, viziunea noastră despre utilitatea educației publice, pentru a folosi termenul preferat al teoriei la modă actuală, Biblioteca "Runiverse" P SEMENTKOVSKII puternic "diferențiat", - diferențiat până la punctul în care ucide în noi orice atitudine veselă față de chestiune - cu excepția cazului în care presupunem că suntem atât de mult purtați de teoriile la modă pentru că tratăm chestiunea la rece - de acea mare sarcină, care este atât de mult clar recunoscut în secolul trecut de cei mai buni reprezentanţi ai gândirii noastre sociale şi statale Aici se dezvăluie întreaga falsitate a căii pe care am ales-o Dacă Petru cel Mare și asistenții săi au aflat din Occident ce corespundea nevoilor poporului rus, dacă activitatea lor era preponderent practică, în sensul aplicării tuturor cunoștințelor dobândite de Occident pentru ridicarea nivelului cetățeniei noastre, binele nostru -fiind, atunci în secolul nostru inteligența rusă a devenit interesată de Occident ca să spunem așa, indiferent de cerințele practice ale realității Un număr imens de sarcini propuse de viața însăși au fost ignorate sau lăsate în grija exclusivă a guvernului Suntem bine conștienți de obiecția care se opune acestei concluzii, atât de jignitoare pentru noi: se spune că nu am fost chemați, nu aveam voie să acționăm, altfel ne-am fi arătat Dar să luăm timpul premergător emancipării țăranilor În ce clasă de societate era întruchipată atunci inteligența rusă: în birocrație, cler, nobilime? Să ne amintim cu această ocazie de lupta purtată de cea mai înaltă administrație împotriva mitei sub toate formele ei, să ne amintim economia moșierească, care a dus la faptul că proprietarii noștri, în ciuda condițiilor extrem de favorabile pentru eliberarea țăranilor, cu cea mai mare dificultate a îndurat această inevitabilă lovitură socială și economică; să ne amintim de imaginea vieții proprietarilor de pământ, înfățișată de pensula strălucitoare a lui Gogol, a concluzionat el, cumplita sa propoziție, că "pământul nostru moare nu din cauza invaziei a douăzeci de limbi străine, ci din cauza noastră, că afacerea dezonorantă a luării de mită a devenit o necesitate și o nevoie chiar și pentru asta Biblioteca "Runivers" TEORIA MODEI unii oameni care nu

sunt născuți pentru a fi necinstiți, că niciun mijloc, nici frici, nici pedepse nu pot eradica neadevărul, pentru că este deja prea adânc înrădăcinat Acesta este verdictul lui Gogol, acel cunoscător al realității rusești În consecință, așa era inteligența rusă înainte de emanciparea țăranilor și nimeni nu îndrăznește să afirme că se poate aștepta ca această intelectualitate să îndeplinească marea sarcină pe care am indicat-o și ar fi naiv sau pur și simplu lipsit de scrupule să ne opunem acestei concepții de tot cu exemple de personalități luminoase unice din regiune - fie gândire, artă sau activitate practică, pentru că pentru a ridica bunăstarea spirituală sau materială a unui întreg popor, eforturile indivizilor individuali încă nu sunt suficiente: eforturile majorității sunt necesare Dar, în cele din urmă, s-a realizat marea reformă a emancipării țăranilor, iar după aceea au fost efectuate alte reforme, prin care societatea însăși era deja chemată deschis să participe la activitatea administrativă Aceste reforme, în esența lor, corespundeau pe deplin aspirațiilor celor mai luminate elemente ale societății ruse; au marcat un pas major spre dezvoltarea în continuare a vieții noastre sociale și statale; cele mai strălucite figuri rusești îi așteptau cu nerăbdare Și acum s-au adeverit S-ar părea că acum a sosit momentul să "te arăți" Și într-adevăr au existat muncitori care și-au propus scopul vital de a apăra aceste reforme în cuvânt și faptă în viața practică; dar astfel de muncitori s-au dovedit a fi putini, iar oameni care au baut numai Fraze si, cu o oarecare ardoare de neinteles, s-au apucat de toate teoriile la moda aparute in Occident pentru a dovedi inconsecventa sau insuficienta acestor reforme, s-a ivit o mare multime Această fascinație pentru teoriile la modă și-a pus amprenta asupra întregii noastre jurnalism, fără deosebire de direcție Corpurile conservatoare au păcătuit Biblioteca "Runiverse" P SEMENTKOVSKSH această atitudine nu este mai puțin liberală sau radicală, pentru că primii aveau și propriile lor teorii de origine occidentală, pe care le venerau orbește, uitând de nevoile și interesele urgente ale poporului rus? Astfel, toată lucrarea de iluminare de către societate a întrebărilor arzătoare ale realității a căpătat caracterul unei lupte între diferite teorii, adesea cu uitarea completă a vieții însăși: aceasta din urmă a fost luată în considerare numai în măsura în care se încadra în una sau alta teorie , și adesea chiar direct distorsionat pentru a-i face plăcere Aceasta este o pagină prea cunoscută din istoria jurnalismului nostru pentru a merita să insistăm Există vreun progres acum în acest sens? Fara indoiala Dar totuși, tendința noastră de a ne lăsa duși de teoriile la modă este încă foarte mare printre noi Luați, de exemplu, evoluționismul atât de la modă astăzi Din când în când se dă peste acest termen preferat în reviste: înainte totul "progresa", acum totul "evoluează", "se integrează", "se diferențiază" Ce este această teorie a modei? Ne explică sensul realității care ne înconjoară cu diversele ei manifestări, răutate, aspirații? Ne oferă un punct de sprijin mai mult sau mai puțin stabil pentru o activitate veselă și inteligentă? Să aruncăm o privire mai atentă la ea Reprezentantul său principal este, după cum știți, Spencer Acest filosof modern scrie de multă vreme, dar până acum viziunea sa asupra lumii nu a fost pe deplin elucidată, pentru că el însuși nu a formulat-o imediat, ci a publicat treptat lucrări în care a analizat separat una sau alta problemă de filosofie, sociologie și politică Poate că unificarea viziunii sale asupra lumii nu ar fi avut loc până astăzi, dacă unul dintre admiratorii lui Spencer, dl Biblioteca "Runivers" TEORIA LA MODA sophia gânditorului englez Cartea lui Collins, aprobată de însuși Spencer, a apărut recent

cu noi într-o traducere excelentă a domnului Mokievsky sub titlul general: Filosofia lui Herbert Spencer, numită "ultimele cuvinte" ale științei Ce este această teorie? Citind cartea domnului Collins, o persoană familiarizată cu istoria filozofiei își va spune la fiecare pas: în această inovație se aude vremurile de demult; Krause, Hegel, Schelling sunt înviați, Bluntschli și alți reprezentanți ai teoriei organice sunt amintiți Dar mai multe despre asta mai târziu și acum, pentru a evita orice neînțelegeri, vom face o rezervă că vom atinge filozofia lui Spencer doar din punctul de vedere al ideii principale a studiului nostru, adică să o considerăm ca pe o teorie la modă, care, în opinia unora dintre editorialiştii noştri şi a adepţilor lor, poate sau ar trebui să formeze baza celei mai moderne şi perfecte perspective ale lumii Să remarcăm în continuare că, în sine, filosofia lui Spencer, chiar și în rezumatul lui Collins, este foarte instructivă și interesantă, conține nu puține indicii foarte valoroase, este, fără îndoială, o contribuție la marele atelier în care știința elaborează adevărul și, prin urmare, Nu se poate să nu salutăm apariția în limba rusă a unei cărți care prezintă o adevărată privire de ansamblu asupra filozofiei lui Spencer în întregime Spencer se alătură parțial mișcării științifice, care a găsit un ecou puternic printre noi la începutul anilor șaizeci și a învins mințile rusești sub conducerea lui Moleshot Nu a mai rămas nicio urmă din fostul idealism, al lui Schelling și Hegel, noii conducători ai minții i-au zdrobit-o în cap și l-au înlocuit cu materialism Epoca Oneginilor și Pechorinilor a trecut, a venit epoca Bazarovilor Spiritul s-a dovedit a fi ceva fantomatic: din De Biblioteca "Runivers" P SEMENTKOVSKII Kart: "cogito, ergo sum", din Fichte: "Eu", ca bază a tot ceea ce există, nu rămâne nici o urmă; cu o forță neobișnuită a crescut brusc și a pus stăpânire pe mințile conștiinței că nu suntem mai mult decât grăunte de nisip în oceanul nemărginit al universului, că forțele care stăpânesc asupra lumilor acționează și în noi, că le ascultăm necondiționat, că spiritul nostru, plutind atât de des peste nori, este, de asemenea, doar una dintre manifestările materiei, într-un cuvânt, că bătrânul Derzhavin a căzut într-o puternică exagerare poetică, numind o persoană atât "rege", cât și "Dumnezeu", și avea dreptate numai atunci când el îi spunea "vierme" Această teorie ne-a mulțumit atunci, poate mai ales pentru că a dat joc deplin instinctului nostru Aceasta înseamnă că orice constrângere asupra naturii noastre sunt de prisos; toate aceste dictaturi ale moralei > sunt invenţii, de sub puterea cărora fiecare om progresist, stând la înălţimea vârstei, încearcă şi trebuie să se elibereze, şi toată disciplina socială şi statală, manifestată [în familie, căsătorie etc , ar trebui respinsă ca depășită, învechită, o instituție inventată de oameni egoiști care vor să paraziteze și să se bucure în detrimentul celorlalți Astfel, doctrina materialistă ne-a condus la o predicare intensificată a libertății, în sensul plăcerii propriei personalități, iar acum, la o distanță de aproape treizeci de ani de vremea înălțimii acestei doctrine, trebuie să recunoaștem în sfârșit acest Fapt , care încă se reflectă foarte regretabil asupra moralității noastre sociale și individuale Între timp, chiar și atunci a fost posibil să se avertizeze societatea rusă (și s-au făcut încercări în această direcţie, care au fost întâmpinate cu extrem de ostilitate) împotriva acestui entuziasm pentru viziunea materialistă asupra lumii, deoarece creatorii ei occidentali nu s-au gândit niciodată la acele extreme la care am adus-o, ascultându-se de larg * sau, mai bine spus, de firea sa neînfrânată Către mama- Biblioteca "Runivers" TEORIA LA MODA teoria alistă s-a alăturat și Spencer; el atunci, adică în anii şaizeci, i-a

dat o dezvoltare ulterioară, deşi în lucrările sale nu se găseşte nimic care să încurajeze desfrânarea morală, care a marcat apogeul doctrinei materialiste la noi Dimpotrivă, concluziile la care ajunge Spencer în domeniul eticii și politicii se disting prin rigoare, chiar rigorism, și servesc drept dovezi clare că, pornind de la aceeași viziune materialistă asupra lumii, se pot gândi la principii morale, sociale și politice care diferă puţin de general recunoscute şi constituind moştenirea dezvoltării milenare a omenirii Este adevărat că la Spencer doctrina materialistă are o colorație oarecum diferită față de predecesorii săi ai lumii noi și antice Potrivit acestora, el susține că "pretutindeni în univers, atât în general, cât și în special, există o redistribuire neîntreruptă a materiei și a mișcării" (Buchner: "Kraft und Stoff") Această redistribuire a materiei și a mișcării este evoluție sau dezintegrare, în funcție de dacă predomină integrarea materiei și dispersia mișcării, sau absorbția mișcării și dezintegrarea materiei Dar ce este materia, ce este mișcarea și, în cele din urmă, care este forța care provoacă această mișcare? La aceste întrebări găsim următoarele răspunsuri la Spencer: "Ceea ce rămâne neschimbat cantitativ, dar își schimbă veșnic Forma, depășește cunoștințele umane; iar înțelegerea este puterea necunoscută și incognoscibilă, pe care ¡ trebuie să o considerăm ca neavând limite în spațiu și neavând nici început, nici sfârșit în timp Spencer mai admite că spațiul și timpul sunt complet de neînțeles El ajunge la aceeași concluzie în ceea ce privește spiritul: spiritul, la egalitate cu materia, prezintă aceeași insolubilitate ca toate celelalte întrebări finite Nu putem cunoaşte decât manifestări; esența însăși este pentru noi un mare mister nerezolvat Biblioteca "Runivers" P CEMEHTKOBCKlñ S-ar părea că în asemenea împrejurări ne rămâne doar să studiem aceste manifestări, cu alte cuvinte, să culegem Faptele, să le clasificăm și să generalizăm, adică să facă ceea ce face știința într-un mod pozitiv De fapt, dacă nu știm din ce substanță constă universul, fiecare fir de iarbă care crește pe pământ și fiecare creatură care trăiește pe el, dacă nu cunoaștem forța care acționează în ele, atunci ce rămâne pentru noi, cum să nu observăm și studiați manifestările acestei forțe și deja prin aceste manifestări treptat, pas cu pas, trageți concluzii despre proprietățile materiei și despre esența forței care o pune în mișcare Toate acestea se aplică în special omului, care constituie cea mai înaltă combinație de materie și spirit, adică Factori, după Spencer, de necognoscibili, de neînțeles, cu atât mai mult cu cât Spencer însuși recunoaște personalitatea ca ceva pe care nu-l putem cunoaște deloc, pentru că "cunoașterea ei este interzisă de însăși natura gândirii" Cu o astfel de formulare a întrebării, doctrina materialistă încetează să mai fie materialistă Incognoscibilitatea materiei și a forței, a substanței și a spiritului, a naturii exterioare și a personalității ne face imposibil să distingem între ele, să stabilim unde începe primul și unde se termină al doilea În acest caz, viziunile idealiste și materialiste sunt la fel de legitime, la fel de concepebile și, în același timp, credința și rațiunea, religia și știința, primesc o semnificație egală și nu pot fi subordonate în niciun fel una altuia: la urma urmei, atât credința, cât și rațiunea sunt în acest caz manifestări ale materiei sau spiritului, materiei sau forței, într-un cuvânt, doi factori de neînțeles și, prin urmare, nu pot fi diferențiați precis Spencer, ca minte logică, admite pe deplin acest lucru "Dacă se ajunge la un acord asupra religiei și științei, atunci baza acordului trebuie să fie cea mai profundă, mai extinsă și cea mai sigură dintre toate Faptele, că forța care ni se manifesta în univers

este complet de necunoscut " Deci, suntem în esență Biblioteca "Runivers" TEORIA LA MODA nu știm nimic despre substanță și nici despre forța manifestată în ea Într-un cuvânt, așa cum spunea Socrate, știm doar că nu știm nimic Acesta este cel mai de încredere dintre toate faptele Dar se dovedește că Spencer încă știe ceva despre forța care a format una dintre particulele de praf ale universului - planeta pe care trăim și reflectăm asupra nesemnificației cunoașterii umane Despre ce vorbește, el revine constant la problema originii sistemului nostru solar și a formării suprafeței pământului, iar conform învățăturilor vulcaniștilor, focul apare în prim plan Ca un adevărat fiu al cețosului Albion, are o pasiune specială pentru lumină și căldură În acest sens, filosofia sa nu s-a îndepărtat departe de filosofia lui Heraclit cel Întunecat, care a trăit acum de ani în însorita Grecia, dar, în ciuda acestui fapt și chiar în ciuda poreclei sale, avea aceeași pasiune pentru foc, lumină, căldură, precum precum și Spencer Conform învățăturilor lui Heraclit, focul este sursa primară a tuturor; în plus, a mai învățat că totul în lume se mișcă, prejudecând astfel teoria evoluției, a mișcării constante a lui Spencer Este pur și simplu uimitor cât de mult le ia altor filozofi să se întoarcă la vechile învățături și concluzii S-au gândit și s-au certat aproape trei mii de ani și te uiți: Spencer îl repetă pe Heraclit Cu Spencer, chiar și forțele "sociale" , despre care fericitul Heraclit nu le-a auzit niciodată, se dezvoltă din radiația solară "și o astfel de afirmație este cu atât mai ciudată din partea lui, căci o pagină mai devreme spunea categoric: "Cum poate o forță care există sub formă de mișcare, căldură sau lumină, poate deveni un fel de conștiință, modul în care vibrațiile aerului dau naștere la senzația numită sunet, iar forțele eliberate de interacțiunea chimică din creier dau naștere la emoție, toate acestea mistere care nu pot fi pătrunse Dintre toate aceste mistere, însă, Spencer și-a creat-o pe ale lui Biblioteca "Runivers" P SEMENTKOVSKII o teorie evoluționistă care seduce unii gânditori occidentali și întâmpină o simpatie considerabilă în rândul compatrioților noștri De exemplu, cărțile lui dl III Letourneau, președintele Societății Antropologice din Paris, "evoluțiile" sale ale familiei, proprietății și moralității sunt ușor traduse și citite de noi Ce este însă această teorie evoluționistă notorie cu toate integrările, dezintegrarile, diferențierile, agregatele, descompunerea și absorbțiile ei de mișcare? Pentru a rezolva această întrebare, trebuie în primul rând să clarificăm pentru noi înșine ce este însăși "evoluția" Bătrânul Heraclit spunea că "totul curge", adică mișcându-se și evoluând continuu Spencer afirmă că în întreaga lume, anorganică și organică, materială și spirituală, există o evoluție neîntreruptă, înlocuită de o descompunere la fel de neîntreruptă Conform învăţăturii amândurora, prin urmare, perpetuum mobile este deschis Materia este în perpetuă mișcare, ca și forța care o pune în mișcare Spunem: "pentru totdeauna", deși de fapt nu avem dreptul să o facem, întrucât timpul este și pentru noi ceva de neînțeles Dar ideea este că nu ne referim la esența lucrurilor, ci doar la manifestările ei, iar conform teoriei lui Spencer reiese că una dintre manifestările materiei și ale forței este mișcarea lor neîntreruptă Deci, într-adevăr, "totul curge" Dar Heraclit era încă un om întunecat și, prin urmare, s-a exprimat destul de grosolan și neclar Acum, după de ani, trebuie să ne exprimăm mai bine și mai precis, spunem deja că "în agregatele de stele și nebuloase, în sistemul solar, în pământ ca masă anorganică, în fiecare organism, animal și vegetal, în colecția de organisme, în spirit, în societate, în toate produsele activității sociale", într-un cuvânt, peste tot și

în orice are loc evoluția, dar nu numai evoluția, ci și descompunerea, și un fel de mișcare, ci în ordine inversă Dacă în timpul evoluţiei predomină Biblioteca "Runivers" TEORIA MODEI integrarea materiei și mișcarea împrăștiată, apoi în timpul descompunerii predomină absorbția mișcării și dezintegrarea materiei Alături de procesul de integrare, există și un proces de diferențiere, adică trecerea de la "omogenitatea nedeterminată la eterogenitatea definită" Totul pare a fi foarte clar Dar, cu toate acestea, ne întrebăm, ce este mai exact evoluția? Este greu să-l batjocorești pe Spencer mai rău decât face, desigur, involuntar, traducătorul rus Preocupat de posibila acuratețe a traducerii, el face următoarea notă de subsol la cuvântul evoluție, pe care noi, având în vedere umorul său inimitabil, o citām aici în întregime: "Cel mai bine ar fi să traducem cuvântul englezesc "évolution" prin rusă cuvântul "dezvoltare", dar atunci nu ar fi nimic care să traducă cuvântul "dezvoltare" "De aceea folosim cuvântul "evoluție", cu care publicul rus este deja bine familiarizat" De fapt, dacă traducem cuvântul "evoluție" cu cuvântul: "dezvoltare", atunci cum putem traduce cuvântul: "dezvoltare", care înseamnă fără îndoială "dezvoltare"? Întrebarea, așa cum o văd cititorii, este una foarte dificilă Evident, potrivit traducătorului, în esență nu există nicio diferență între cuvintele dezvoltare și evoluție, iar dacă evită să spună dezvoltare în loc de evoluție, este din cauza unui motiv exterior Aceasta înseamnă că conceptul de evoluție nu are trăsături atât de caracteristice încât să poată fi distins de conceptul de dezvoltare și, în același timp, este imposibil să ridicați un anumit termen rusesc pentru el Dar conceptul de dezvoltare ne este de mult cunoscut, îi asociem o anumită idee; conceptul de evoluție nu este legat de noi și, întrucât este ceva relativ nou, ne este străin și solicităm involuntar o definiție clară în ce constă diferența lui față de "dezvoltare" Traducătorul nu găsește nicio diferență și de aceea spunem că era imposibil să râzi de Spencer mai rău: a abordat adevărul, Bolrosi· F ose ri :, kp eu; Biblioteca "Runivers" P SEMENTKOVSKII, fără să observ eu însumi Evoluția, în ciuda tuturor dorinței lui Spencer de a-i afla sensul cât mai exact posibil, rămâne totuși un concept foarte obscur, în orice caz la fel de nedefinit și extensibil ca și conceptul de dezvoltare Dar să renunțăm la toate aceste "agregații, integrări, dezintegrari, diferențieri" etc și să spunem pur și simplu la ce avem tot dreptul, deoarece Spencer folosește aceste expresii doar pentru concizie, așa cum matematicienii folosesc semne algebrice Deci, materia și forța sunt un mister pentru noi, dar forța se manifestă prin mișcare, în timp ce mișcarea provoacă mișcarea particulelor de materie În acest fel, se creează o varietate infinită de lucruri și obiecte care sunt tangibile pentru simțurile noastre Același lucru se întâmplă și în așa-numita lume spirituală: aici această varietate de lucruri și obiecte corespunde unei varietăți de cuvinte, limbi, obiceiuri, obiceiuri, idei, concepte Toate acestea sunt create sau, așa cum mi-a exprimat profund respectatul profesor de filozofie, regretatul P G Redkin, devine datorită redistribuirii neîntrerupte a materiei și mișcării Dar există vreo ordine în această redistribuire? Bineînțeles că există, altfel nu ar exista filozofia lui Spencer Această ordine este cea care constituie esența sa principală În lumile anorganice și organice, Spencer a observat aceeași redistribuire a materiei și a mișcării Materia tinde să se combine și să se separe, mișcarea să se disperseze și să absoarbă Astfel rezultă, după cum am văzut, pe de o parte evoluția, pe de altă parte, descompunerea Cu alte cuvinte, observația dezvăluie că toate corpurile devin mai întâi, așa cum ar fi,

create și apoi distruse Același lucru se întâmplă cu organismele Procesul devenirii este însoțit de o creștere a diferenței, a eterogenității; pe cifra de afaceri, procesul de descompunere-revenire la omogenitate Deci, de exemplu, vedem că pământul, care era o minge de foc, Biblioteca "Runivers" TEORIA MODEI PU spumoasă acoperită cu o suprafață dură, iar pe această suprafață, reprezentând o mare varietate în structura sa, s-a creat o lume întreagă de corpuri și organisme anorganice Se poate prevedea că atunci când are loc un proces omogen cu soarele, când " radiația solară" devine mai puțin intensă, atunci această diversitate va dispărea și pământul va semăna cu imaginea tristă a încetării oricărei vieți, pe care o reprezintă luna În special, un proces omogen are loc cu toate corpurile pământești: ele sunt mai întâi compuse, create, devin, apoi treptat distruse Lumea organică este supusă aceleiași legi imuabile Dar ce este nou în această teorie? Aceasta nu este altceva decât ideea veche că tot ceea ce este pământesc se naște și moare, se dezvoltă și decade Spencer nu încearcă decât să definească mai precis acest proces și stabilește, ca principiu principal, trecerea de la uniformitate la diversitate, de la omogenitate la eterogenitate, iar apoi trecerea inversă la uniformitate și omogenitate Dar să vorbim despre integrarea, dezintegrarea materiei, care este un mare mister pentru noi, despre dispersarea și absorbția mișcării, care este un mister la fel de mare, sau! despre viață și moarte, dezvoltare și decădere - cu toții ne vom învârti într-un cerc vicios de "concepte de neînțeles^ Atâta timp cât nu știm ce este materia, ce este puterea, ce este spiritul, procesul de evoluție sau dezvoltare ne va fi disponibil doar în manifestările sale și tot nu vom găsi un principiu unificator Nu putem decât să comparăm, să comparăm, iar acum Spencer folosește pe scară largă comparația și comparația, le folosește atât de larg încât în multe dintre lucrările sale încetează să mai fie gânditor și devine poet, copleșit de nevoia de a crea o viziune holistică asupra lumii, chiar și atunci când știința iar o metodă pozitivă nu îi conferă niciun drept asupra generalizărilor sale largi De fapt, din ipoteza că pământul va înceta în cele din urmă să mai existe- * Biblioteca "Runivers" P SEMENTKOVSKY pentru a exista în forma sa actuală, în legătură cu faptul că tot ce este pământesc este distrus și că organismele mor, nu se poate încă concluziona că legile dezvoltării și descompunerii lor sunt aceleași Aceasta, în starea actuală a științei, este doar o presupunere, dar nu un fapt declarat Dacă ne permitem să facem astfel de generalizări, atunci revenim la metodele învechite ale metafizicii Într-adevăr, la baza filozofiei lui Hegel stă o rezervă uriașă de observații, iar legea sa de dezvoltare, învățătura lui că totul este creat, apoi se neagă și prin acest proces atinge o mare perfecțiune, se bazează pe o masă de observații, dar în ea concluzia finală, cu toate acestea, nu mai este ca un concept abstract spiritual Legile formării suprafeței pământului - cu atât mai puțin legile formării vieții pe pământ și generarea acelei forțe pe care o numim spirit - rămân nerezolvate și, între timp, ce generalizări largi face Spencer din observația că totul trece de la omogenitate și uniformitate la eterogenitate și diversitate și pe cifra de afaceri Acest extrem de arbitrar în generalizări este izbitor mai ales atunci când Spencer trece de la univers în general la societatea umană și începe să construiască edificiul "sociologiei" sale Rupând lanțul concluziilor sale logice, ne declară brusc că "societatea este un organism", pentru că în ea are loc un proces similar, ca și în restul lumii Pentru concizie, vom numi acest proces dezvoltare, decădere și moarte Și în viața societății umane există o tranziție de la monotonie

la diversitate, de la dispersarea mișcării la absorbția ei În consecință, societatea este supusă acelorași legi ca și pământul și tot ce există pe el Să presupunem că așa este Dar atunci de ce nu spune Spencer că societatea umană este supusă acelorași legi cărora le este supusă formarea suprafeței pământului și, cu siguranță, acelor legi cărora le este supus orice "organism"? Biblioteca "Runivers" TEORIA MODEI, La prima vedere, întrebarea mea poate părea inactivă De fapt, după cum vom vedea imediat, este de mare importanță În primul rând, Spencer însuși admite că personalitatea în general, și personalitatea umană în special, este un mister nerezolvat Aceasta înseamnă că ar trebui să vorbim despre asta cu mare atenție - și din personalități necunoscute se formează o societate, care, prin urmare, este un secret pur După ce am făcut o generalizare despre tot ceea ce este pământesc, nu se poate concluziona din aceasta că se extinde în mod necesar la societatea umană Desigur, dacă totul pământesc trebuie să piară, dacă în timp viața, cel puțin organică, încetează, atunci societățile umane nu vor exista, deoarece sunt formate din organisme Această concluzie este, fără îndoială, logică Dar ghidat de legea lui Spencer, sau, mai degrabă, de legea veche, că tot ceea ce este pământesc este muritor, nu se poate concluziona în niciun fel că o societate moare așa cum moare alta Aici întâlnim legile generale care guvernează universul, în contrast cu legile care guvernează societatea umană Poate că pământului se va întâmpla o catastrofă, care va opri viața organică pe el Dar nu de această catastrofă ne pasă atunci când ne gândim la legile care guvernează societățile umane: a spune că ele vor pieri din cauza unor cauze aflate în afara controlului lor înseamnă a nu spune nimic, pentru că ne interesează acele cauze interne care creează longevitatea ale societăților umane sau să le conducă spre decădere și moarte Și ce dovedește evoluția în acest sens? Absolut nimic Istoria ne convinge că multe societăți umane pierd Roma a pierit, Grecia a pierit, dar China există A existat, conform legendei, de aproape o sută de mii de ani, poate că va mai exista încă o sută de mii de ani, sau poate că nu va mai exista nici măcar câteva secole Toate acestea sunt ghicitoare și evolutiv Biblioteca "Runiverse" P SEMENTKOVSKY Oriya nu ne dezvăluie nimic cu privire la această întrebare fundamentală Materia și forța, materia și spiritul ne sunt de neînțeles; Formele politice sunt la fel de de neînțeles, "căci", după cum spune Spencer, "putem fi siguri că în viitor vor apărea combinații politice neprevăzute, precum și multe lucruri neprevăzute în general" În mod involuntar, aici vă amintiți cuvintele lui Hamlet: Da, prietene Horatio, sunt multe lucruri pe lume la care înțelepții noștri nu le-au visat niciodată Și cum s-ar putea altfel, când activitatea noastră nervoasă, care, desigur, este una dintre principalele surse ale nașterii, dezvoltării și decăderii societăților, constituie și ea un mare mister Acest mister, însă, este rezolvat de alți evoluționiști foarte simplu Astfel, de exemplu, Letourneau, un adept zelos al lui Spencer, pune la baza "Evoluției moralei" sale capacitatea celulei nervoase de a acumula și de a păstra urmele actelor funcționale care au loc în ea Din moment ce această abilitate există, evoluția moralității este un proces extrem de simplu Au existat organisme inferioare, în celulele lor nervoase acumulate și păstrate urme de "Acte funcționale"; treptat, s-au născut organisme mai perfecte, până la om inclusiv, și tot mai multe dintre aceste urme s-au acumulat în celulele lor nervoase În omul însuși, în cele din urmă, același proces a avut loc din generație în generație și în acest fel, moral, omenirea s- a îmbunătățit din ce în ce mai mult Este într-adevăr foarte simplu Apare doar următoarea ciudățenie: este posibil, de

exemplu, să afirmăm că înainte oamenii erau mai puțin morali decât sunt acum, că Socrate era mai puțin moral decât orice moralist modern, dintre care sunt foarte mulți în societățile noastre extrem de civilizate? Și poate exista vreo îndoială că cele mai înalte legi etice au fost formate cu foarte mult timp în urmă și că de atunci nu
 nu a avut loc evoluția, că omenirea este încremenită de aceste legi și se gândește doar la cum să le aducă triumful, chiar și într-un grad slab, în comparație cu recunoașterea generală de care s-a bucurat, de exemplu, printre primii creștini Apoi, dacă luăm rasele inferioare - negrii, acești sclavi de ieri, care erau exclusiv forță de muncă, nu foarte diferită de animalele de tracțiune - atunci de ce sunt atât de capabili de dezvoltare mentală și de îmbunătățire morală, în ciuda faptului că în celulele lor nervoase prin transmitere ereditară "multe urme de acte funcționale" nu s-au putut acumula? De ce vedem tot timpul că în aceeași familie, copiii acelorași părinți, dezvoltându-se exact în aceleași condiții, reprezintă o diferență uriașă atât mental, cât și moral, de ce genii și oameni exemplari din punct de vedere moral ies dintr-un mediu întunecat și ignorant și În mijloc; înalt educat și moral pur se vor naște atât de mulți proști și ticăloși? Evident, "acumularea de urme de acte funcționale" în celulele nervoase nu este prea mare pentru noi: este clar, iar această acumulare în sine este un proces foarte obscur Iată cum ne explică antropologul Letourneau: "Se știe că anumite substanțe absorb lumina și au proprietatea de a emite raze după expunerea mai mult sau mai puțin prelungită la soare Aceasta înseamnă că lumina soarelui, care nu este altceva decât o anumită formă de mișcare, a conferit particulelor corpurilor iluminate de acesta o anumită oscilație constantă, care se poate transforma în fosforescență sau acțiune fotografică Același fenomen organic fundamental determină funcționarea celulei nervoase Dar, evident, această explicație nu este o explicație, ci nimic mai mult decât o comparație - poate avea succes, sau poate nu, pentru că știința nu ne poate explica ce se întâmplă într-o celulă nervoasă pot fi Spencer însuși spune cu această ocazie că "geneza reală a sistemelor nervoase este atât de complexă încât o descriere exactă a acesteia ar fi greu de înțeles; nici măcar nu putem înțelege definiția exactă a unor astfel de termeni uzuali precum fibră și plex> Dar într-un astfel de caz, putem vorbi serios despre evoluția moralității în sensul în care vorbim despre evoluția unui organism viu sau despre evoluția, de exemplu, a suprafeței pământului Se presupune, pe baza unei ipoteze mai mult sau mai puțin convingătoare, că pământul a fost cândva o minge de foc, că suprafața pământului s-a format doar treptat, pe măsură ce tot ce creștea și trăia pe el a fost creat treptat; se presupune în continuare că suprafața pământului, datorită scăderii căldurii solare, va înceta să mai dea naștere vieții în toate Formele ei Aceasta este o prejudecată poziţie Știm că tot ceea ce este viu se naște, se dezvoltă, decade, moare Deci avem o presupunere și un Fapte indubitabil Dar prin ce proces logic se poate ajunge la concluzia că legile care provoacă schimbări pe glob și provoacă schimbări într-un organism viu trebuie inevitabil să fie valabile pentru societățile umane? Cum ne putem transfera ideile despre schimbarea suprafeței pământului în procesul vieții și morții ființelor vii și să concluzionăm de aici că societățile umane sunt supuse aceleiași legi, fără să știm măcar care sunt nervii, acest presupus substrat al spiritului? , sunt Evident, aici părăsim tărâmul cunoașterii pozitive, avem de-a face cu presupuneri și comparații și, mai mult, cu comparații foarte cunoscute

Cu mult înainte de Spencer, a existat așa-numita teorie organică, care se bazează pe compararea societății umane cu organismul - cu mult timp în urmă, ideea s-a repetat până la trăsătură că popoarele, ca și oamenii separați, se nasc, se dezvoltă, putrezire, muri Acest lucru este comparabil Biblioteca "Runivers" TEORIA MODEI era uneori adusă la punctul de curiozitate Așadar, Bluntschli, de exemplu, în , în Physiologische Studien über Staat und Kirche, numără toate organele organismului politic și este de acord până la punctul în care el aseamănă un minister al memoriei, iar celălalt aproape ca buricul organism de stat Dar Bluntschli avea la dispoziție un depozit enorm de cunoștințe pozitive în domeniul statului și, contrar teoriei sale ciudate, pe care, totuși, a abandonat-o parțial în lucrările ulterioare, a putut să analizeze și să generalizeze fapte uneori foarte subtil pozitive Toate acestea nu pot fi spuse despre Letourneau, sau chiar despre Spencer, când ating chestiuni sociale și politice Pornind de la teoria lor evoluționistă, ei se întorc constant la omul primar, despre care un cunoscător atât de profund al perioadei preistorice, precum Virchow, a declarat categoric tocmai recent la Moscova: "Cu privire la problema omului primitiv, suntem respinși pe întreaga linie Toate investigațiile întreprinse pentru a găsi continuitatea dezvoltării ascendente au eșuat; nu există proanthropos; nu există om-maimuță; veriga lipsă rămâne Fantoma " În consecință, în teoria evoluționistă, încă de la primii pași, întâlnim o presupunere, fără o bază științifică solidă Între timp, în po- o modificare treptată a vieții organice, începând cu ființele inferioare și ajungând la cele superioare, adică omului, și acesta este întregul scop al teoriei evoluționiste, deoarece în chestiunile morale, sociale și politice, așa cum vom confirma acum, ea arată o neputință deplină Ea încă nu poate oferi o viziune holistică asupra lumii Refuzând să facă distincția între materie și spirit, din cauza imposibilității de a înțelege esența lor, ea, în persoana celor mai buni reprezentanți ai săi, se mulțumește cu studiul manifestărilor, adică, spre deosebire de metafizică, studiază doar Faptele pozitive Dar o aduce mai aproape de metafizică Biblioteca "Runivers" P CEMEHTKOBCKlfi ■ dorinţa de a uni legile care guvernează materia şi spiritul, de a le aduce sub unul şi acelaşi principiu Acest principiu, spre deosebire de filosofia metafizică, vede aproape exclusiv în legile care guvernează materia, în Faptul că tot ce este creat de pe pământ se întoarce la ea Pentru ea, așadar, întreaga întrebare se rezumă la înțelegerea dezvoltării treptate a tot ceea ce este pământesc și să urmărească exact cum se dezvoltă Dar aici se întâlnește cu două obstacole până acum de netrecut: în primul rând, știința nu a explicat cum viața anorganică trece în viața organică, iar în viața organică însăși, legătura dintre originea omului din organismele inferioare nu a fost stabilită Astfel, se poate vorbi doar de o probabilitate, și nu de un Fapte pozitiv În al doilea rând, esența activității nervoase rămâne un mister; prin urmare, știința este neputincioasă să descopere legile care guvernează spiritul, dacă nu este recunoscută ca fiind altceva decât una dintre manifestările puterii conținute în materie În astfel de condiții, teoria evoluționistă este lipsită de bază științifică Totul în ea este construit pe ipoteza încă nedovedită a unei tranziții constante de la o formă de viață la alta, iar legile acestui proces rămân foarte obscure, iar evoluționiștii sunt forțați în mod constant să se refere la imposibilitatea de a înțelege cutare sau cutare fenomen și , în consecinţă, să admitem imposibilitatea stabilirii unei succesiuni exacte în dezvoltare a tot ceea ce există pe pământ În ceea ce privește

legile care guvernează lumea morală, socială și politică, aici este pronunțată mai ales neputința evoluționștilor Din punct de vedere logic, ar trebui să respingă orice progres Progresul este o tranziție de la o stare mai puțin perfectă la o stare mai perfectă Acesta este sensul folosit în mod obișnuit al cuvântului; dar nu degeaba Spencer l-a înlocuit cu cuvântul evoluție, parcă eliminând prin aceasta ideea îmbunătățirii treptate a tot ceea ce este pământesc Dacă întrebarea se reduce la integrarea și dezintegrarea materiei, la împrăștierea și absorbția mișcării, atunci care este criteriul pentru a determina perfecțiunea relativă a acestei stări sau aceleia? Nu-l căuta de fapt în diferite · ■ tsiatsii, i e "în trecerea de la omogenitatea nedefinită" la eterogenitatea definită" Toate acestea sunt un concept atât de general, care nu oferă niciun punct ferm de sprijin pentru a se clarifica, pentru a fi de fapt recunoscut ca fiind mai mult sau mai puțin perfect Evoluţioniştii sunt nevoiţi să caute acest punct de sprijin în concepte subiective de fericire, utilitate etc Adevărat, şi aceste concepte evoluează odată cu ele, dar, după cum am văzut, foarte fără succes, pentru că majoritatea nu sunt supuse timpului: ele și-au încheiat deja ciclul, evident că nu au fost capabili de dezvoltare ulterioară de mult timp, dar în același timp nu par să se descompună și nu mor Acestea sunt, de exemplu, conceptele morale de bază Poate că ele se vor schimba în timp, poate crima, furtul, înșelăciunea, minciunile - vor fi recunoscute ca fiind complet normale și care merită simpatie, dar până acum omenirea s-a străduit pentru eradicarea lor, s-a străduit de milenii și nu este în legile evoluţiei că vom găsi acea autoritate cine le condamnă -Dacă legile morale au fost formulate clar cu milenii în urmă, dacă mințile cele mai profunde sunt acum incapabile să schimbe o singură iotă în ele, dacă sunt prezentate ca un ideal spre care va aspira omenirea, cât de departe poate ea să prevadă viitorul, atunci ce înseamnă teoria evoluționistă are de-a face cu asta? Evident, avem de-a face aici cu misterul spiritului, pe care evoluţioniştii înşişi îl recunosc ca de neînţeles Prin urmare, când vine vorba de diverse concepte morale, sociale și politice, ele se transformă brusc în gânditori care condamnă sau aprobă cutare sau cutare fenomen nu din punctul de vedere al integrării sau diferențierea, nu din punctul de vedere al teoriei evoluționiste, care, după cum am văzut, nu are niciun criteriu pentru determinarea perfectului și imperfectului, ci din punctul de vedere al conceptelor, uneori foarte înguste, ale uneia sau alteia părți care operează la un timp dat printre un popor dat Iată, de exemplu, una dintre principalele concluzii ale antropologului Letourneau "Orice fel am aborda istoria civilizației, ideea de evoluție va ieși inevitabil din ea, iar toate științele antropologice în acest sens susțin același lucru În special, evoluția poate fi adesea regresivă Domeniul istoriei și chiar al preistoriei este presărat cu fragmente de triburi și popoare învinse în lupta pentru existență, dar omenirea, luată în ansamblu, aderă totuși la lozinca: înainte Cu siguranță auziți chemarea celebrului nostru poet adresată tinerilor: "Prieteni, să ne dăm mâna Și să mergem înainte împreună " Între timp, profesorul domnului Letourneau, Spencer, spune că relațiile sociale sunt determinate de "radiația solară", care, conform ipotezei recunoscute de același Spencer, este în scădere În consecință, umanitatea nu numai că nu merge înainte, ci, dimpotrivă, se mișcă înapoi În acest exemplu vedem cât de puțin aderă evoluționiștii la teoria lor când vine vorba de concepte morale sau politice Dar aceste exemple pot fi date foarte multe În tratarea cu omul primitiv,

evoluţioniştii, sau cel puţin cei eminenti, sunt erudici Ei știu foarte bine cum privea omul primitiv la căsătorie, la familie, la putere etc și citează, de asemenea, multe fapte interesante din viața omului primitiv Aceasta este distracția și utilitatea muncii lor, dar când vine vorba de etapele ulterioare de dezvoltare a diferitelor concepte morale, sociale și politice, Biblioteca "Runivers" TEORIA LA MODA atunci evolutionistii dau dovada nu numai de lipsa de cunoastere, ci de multe ori chiar de ignoranta de-a dreptul Este deosebit de imposibil să fii surprins de acest lucru, deoarece este dincolo de puterea oamenilor să studieze o zonă atât de vastă de cunoaștere, în plus, ei s-au întors complet în perioada preistorică Într-adevăr, când facem cunoștință cu lucrările unui evoluționist atât de remarcabil precum Spencer, suntem convinși la fiecare pas al nepregătirii sale de a ne înțelege pe noi înșine - să nu spunem evoluția, ci pur și simplu dezvoltarea istorică a diferitelor forme sociale și politice, precum și concepte morale Deci, de exemplu, Spencer susține că un stat militar trece în mod necesar într-un stat industrial, industrial Suntem hotărât nedumeriți cu privire la modul în care se poate ajunge la o astfel de concluzie Când s-au transformat Roma sau Grecia în state industriale? Cu toate acestea, este posibil să nu se fi dezvoltat, în opinia lui Spencer, caz în care trebuie cel puțin să se gândească că propria sa patrie, Anglia, s-a dezvoltat într-un stat industrial Dar nu vedem că Anglia este în prezent la fel de mult un stat militar ca și un stat industrial și că englezii se dedică fiecărei ramuri a activității umane Dacă avem în vedere tipul predominant de ocupație, atunci statele industriale au fost întotdeauna și pretutindeni (fără a exclude Grecia și Roma), deoarece majoritatea populației s-a dedicat, voluntar sau voluntar, activității economice Același Spencer susține că oamenii capătă o importanță guvernamentală în virtutea faptului că pot prescrie condițiile în care acceptă să aprobe impozite Acest lucru, deși nu în totalitate, este confirmat de istoria Angliei și a altor state Dar nu au fost destule cazuri când oamenii au primit instituții reprezentative în afară de orice vot de taxe? Marea majoritate a statelor au stabilit o formă constituțională de guvernare într-un mod complet diferit Biblioteca "Runivers" P SELIENTKOVSKII tem Așa sunt toate statele germane, statele americane din Balcani Ar fi mult mai corect să spunem, dacă recurgem deja la generalizări largi, că pericolele interne și externe au determinat necesitatea unei comunicări mai strânse între elementele statului: popor și guvern, și că guvernul parlamentar a fost astfel instituit, deși această generalizare nu ar fi pe deplin corectă, pentru că deseori s-a întâmplat ca statele nou create sau în renaștere să stabilească direct în sine o formă constituțională de guvernare Un exemplu sunt statele balcanice: Grecia, România, Serbia, Bulgaria În plus, toată lumea este conștientă de teoria lui Spencer despre limitele îndatoririlor statului În opinia sa, statul este obligat să susțină doar justiția, și nu poate avea alte îndatoriri Se opune hotărât activității statului în materie de sănătate publică, învățământ public etc În acest sens, este un adevărat englez, propovăduind că orice altă activitate a statului, cu excepția menținerii dreptății, duce inevitabil la o restrângerea directă sau indirectă a libertăţii cetăţenilor Aceasta, însă, este o teorie demult învechită, la care chiar și Anglia însăși a încetat să adere, extinzând constant activitățile guvernamentale îndreptate spre asigurarea sănătății publice și dezvoltarea educației publice Nu este nimic de spus despre alte state și, în orice caz, dacă aderăm la teoria evoluționistă, atunci vom ajunge la concluzia că așa-numitul socialism de stat, adică,

intervenția statului în libertatea cetățenilor, pentru a le asigura bunăstarea materială și spirituală, este cea care a făcut progrese deosebit de rapide în ultima vreme Să auzim mai departe cum rezumă Collins punctul principal al lui Spencer despre drepturile politice în general și despre drepturile femeilor în special Ce Biblioteca "Runivers" TEORIA LA MODA În ceea ce privește dorința popoarelor de a dobândi drepturi politice, Spencer constată că, în această privință, ele seamănă cu "avarii care uită că banii sunt doar un mijloc, nu un scop" În consecință, activitățile guvernamentale care au ca obiect menținerea drepturilor sunt considerate ele însele drept drepturi, mai degrabă drept drept cel mai important Această confuzie este recunoscută de Spencer ca fiind de înțeles, dar nu mai puțin eronată și, prin urmare, dezaprobă urmărirea drepturilor politice De fapt, vedem că această dorință este peste tot în prezent dominantă și, în consecință, din punctul de vedere al teoriei evoluționiste nu poate fi condamnată În ceea ce privește drepturile femeilor, iată punctul de vedere al unui gânditor progresist englez: "Deoarece forța, trupească și spirituală, este principala pricepere masculină care atrage femeile, prin selecție, acestea au dezvoltat treptat un cult al forței în toate Formele sale, și de unde conservatorismul comparativ al femeilor Orice autoritate, orice putere, politică, ecleziastică sau publică, poate conduce femeile chiar mai necondiționat decât îi conduce pe bărbați Având în vedere acest lucru, Spencer se pronunță împotriva participării femeilor în administrația politică - în plus, el constată, de asemenea, că acestea nici măcar nu au dreptul de a cere aceleași drepturi ca și bărbații pe motiv că femeile nu pot oferi contingent pentru armate și marine - dar le oferă din anumite motive dreptul de a participa la administrația locală Logica este uimitoare! Dar de ce Spencer, într-un astfel de caz, nu îi exclude, de exemplu, pe toți cocoașii, care nici nu pot oferi contingente armatelor și marinei, orbii, care au fost oameni de știință de seamă și chiar oameni de stat în Anglia și de ce se închina puterea spirituală este considerată a fi un semn al conservatorismului lor? Se poate ca farmecul evocat de gânditori străluciți și îndrăzneți Biblioteca "Runivers" P SEMENTKOVSKII mi, este inevitabil un semn de conservatorism? În sfârșit, ce legătură au toate acestea cu teoria evoluționistă? La această întrebare nu vor răspunde cei mai înfocați admiratori ai lui Spencer Astfel, teoria la modă pe care am luat-o în considerare, de fapt, se dovedește a fi nu numai nu nouă, ci chiar, contrar părerii majorității adepților săi, departe de a fi avansată Acesta nu ar fi un defect dacă ar fi adevărul! Din păcate, este rodul creativității poetice și, după cum am văzut, nu rezistă criticilor științifice serioase R Sementkovski Biblioteca "Runivers" Secretul creativității *) NOTĂ În vremea noastră, unul după altul, marile talente vechi dispar și doar ca stelele fixe de a doua, a treia și chiar mai mică magnitudine sclipesc pe cerul nostru artistic și mental, noi, tineri Aparent, secretul creativității este pierdut Unii artiști și scriitori tineri, ca în vremurile bune, la început promit multe și sunt primiți cu bucurie de public și critici; dar trec anii și promisiunile nu se țin, speranțele se dovedesc a fi iluzii Unii încă se țin cumva de nivelul de talente creative la care au ajuns la început, alții merg repede la vale și degenerează în ceva urât, cu pretențioși și mizerabil; dar nu se vede nimeni care ar merge vizibil în sus, cel puțin printre poeți și scriitori de ficțiune Nu vom numi pe nimeni Dar să ne întrebăm, ce rost are aici? Mulți din societatea noastră cred că întregul motiv este că nu există talente adevărate pe care le experimentăm *) Acest articol nu reprezintă o analiză strict filozofică

a problemei; dar din moment ce autorul, cu un sincer entuziasm liric, de care filosofia, din vremea lui Platon, nu s-a ferit niciodata, atinge subiecte foarte interesante si arzătoare, ne hotărâm sa-i tiparim eseul in speranta ca va trezi atentia asupra problema pusă în titlu de la filozofii profesioniști din afară și, de asemenea, că autorul însuși își va îndeplini promisiunea, iar în articolul următor va prezenta mai detaliat viziunea sa asupra naturii creativității Ediție Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" M AB P E L ȘI H b ■eşecul pentru talent Este ca și cum forțele spirituale cresc din pământul negru, ele sunt create doar de mediu, timp, sol Ar fi insultător pentru demnitatea umană să presupunem că puterea creativității depinde și de sol, mediu, atmosferă Și totuși depinde fără îndoială de condițiile de timp, și chiar de spațiu, dar nu în sensul în care această dependență este adesea înțeleasă Nu este o chestiune de sol sau de mediu - în sensul materialului, mecanic Totul este despre credințe, opinii, principii spirituale de viață Ce a fost fostul artist și scriitor și care este prezentul? Fostul scriitor rus a trăit mai ales, și uneori aproape exclusiv, prin creativitate, muncă spirituală, viață spirituală Orice altceva era un obstacol inevitabil și adesea neplăcut Relațiile publice și relațiile, serile, cinele, petrecerile și divertismentul au fost pentru el doar materiale și un prilej de creativitate A suferit printre mulțime și în plăceri, îi era rușine să-și irosească forțele în zadar, era chinuit de idee, era urmărit de afluxul de imagini și imagini ale vieții, nu a părăsit niciodată întrebarea sensului lor și a metoda de iluminare a acestora Un alt lucru este scriitorul actual Având abia înflorit, abia după ce a gustat primul succes, s-a pus deja pe același nivel cu cele mai mari genii El este un creator, un artist, puterea și speranța patriei Deja culege lauri și se bucură - și nu mai suferă, pentru că visele i s-au împlinit Tânjea după glorie și succesul exterior și le-a obținut Cu ce? Una sau două povești, două sau trei scene, o operă, două drame: - fără pește! Dar nu acesta este ideea De ce este atât de mulțumit, atât de repede mulțumit, atât de ieftin cumpărat? Pentru că, desigur, idealul lui este gloria, faima, închinarea mulțimii, securitatea materială și nu nemurirea, nu eternitatea și perfecțiunea spirituală Dar de ce nu tânjește după nemurire Biblioteca "Runivers" SECRETUL CREATIVITĂŢII tiya și eternitatea, perfecțiunea și isprava? Pentru că el caută doar plăcerea și mulțumirea de sine, adică senzație, și nu întruchiparea ideilor lor, încă de neînțeles pentru lume, idealurile lor prețuite De ce visele și aspirațiile lui sunt atât de superficiale? Dar pentru că el consideră că omul este doar un organism, o mașină materială, un automat mai mult sau mai puțin perfect Talentul în ochii lui este cea mai bună armă în lupta pentru existență, adică un mijloc de a atinge fericirea personală și de a se bucura deplin de viață Geniul este perfecțiunea creierului și chintesența adaptabilității la existența pământească S-a făcut ajustarea, s-a realizat recunoașterea Pentru ce altceva să te străduiești? Trebuie doar să-ți păstrezi poziția De dragul acestui lucru, merită să faceți un mic efort, dar cu moderație - pentru a nu pierde principalul lucru, adică plăcerea, pacea, succesul extern Scopul final este fericirea personală, fericirea fetală, creșterea aritmetică a adorației vecinilor Astăzi, o tânără mă citește, mă cunoaște și mă apreciază, iar într-o lună, fără noi eforturi din partea mea, vor fi deja citite, cunoscute și apreciate de ea și încă o lună mai târziu I etc Pot să apar peste tot și mă vor recunoaște peste tot și vor șopti: acesta este A , acesta este Ch , acesta este B , acesta este K Ce altceva este nevoie? Idealuri, nemurire? La ce? Când?

Pentru cine? Voi muri - oasele vor putrezi în mormânt, oricum vor ridica un monument pe acest mormânt (la urma urmei, l-au ridicat lui Nadson), ce mai? Creativitatea este o sticlă de vin, o cină bună, beatitudinea iubirii (cu cea pe care inima mea a ales-o de ceva vreme) Creativitatea este doar plenitudinea întrupării energiei nervoase trezite și agitate a ființei mele Creativitatea este cea mai înaltă orgie a sufletului (adică a creierului) a unei ființe auto-plăcute, pe deplin dezvoltate Acesta este un proces psihofiziologic al aparatului cerebral, cu cel mai înalt grad de excitare și iritare Teorie reconfortantă! Scopul creativității este plăcerea ta- dezvoltarea personalitatii, remediul este hiperestezia creierului, arma este vinul, dragostea si alte stimulente Pușkin, Gogol, Lermontov, Turgheniev, Dostoievski, Tolstoi - au considerat creativitatea la vremea lor drept "o faptă dificilă a vieții", o mare luptă și triumf al spiritului Filosofii-spiritualiştii noştri moderni îl consideră probabil aceeaşi "grea ispravă a vieţii, acelaşi triumf al spiritului" Ce este creativitatea? Care este secretul lui? *) Secretul ei este să renunți la sine, să te sacrifici, să înțelegi nesemnificația completă a iubirii de sine și a mulțumirii de sine și, prin urmare, să-ți ridici la infinit puterea spirituală activă Succes și faimă, plăcere și plăcere - nimic, fantomă, absurd Nu trăim pentru închinare și de dragul respectului față de aproapele noștri, nu pentru plăcerile și plăcerile senzuale, ci de dragul eternității Trupul nostru este un instrument bun în puterea unui suflet bun și a unui suflet bun caută mântuirea spirituală, vindecarea de afecțiunile pământești, auto-mulțumirea senzuală Un suflet bun suferă, nu se mulțumește cu nimic pământesc, caută cele cerești, încearcă să înțeleagă neînțelesul și se smerește numai în fața neînțelesului Plăcerea animală a zilei ei este cel mai profund chin, un fel de "tragedie" a vieții Satisfacția instinctului vieții personale este moartea spiritului, începutul decăderii și căderii Unde sa te straduiesti? Ce să cauți? - Divin și ideal, chiar dacă nu trebuie să-l atingi și să-l realizezi pe pământ, dar nu pământesc - nu glorie și onoare, nu plăceri și răpire Toate acestea sunt vulgaritate, nu demnă de un singur efort al sufletului, nici de un singur impuls creator Așa s-au gândit înainte, așa că în curând se vor gândi din nou, dacă unii nu gândesc deja acum *) Să facem o rezervă că nu ne stabilim încă scopul de a determina însăși geneza forțelor creatoare în om, ci doar condițiile de creștere, dezvoltare și manifestare a acestor talente prin natură Vom încerca să răspundem la întrebarea cum sunt create talentele într-un alt articol h A SECRETUL CREATIVITĂȚII Creativitatea este o mare realizare, o ispravă spirituală, rezultatul reținerii de sine și al sacrificiului plăcerii Creativitatea este munca grea a unui spirit care lucrează în mod constant la auto-îmbunătățire și epuizat constant și luptă împotriva tuturor restricțiilor și ispitelor pământești, creativitatea este victoria spiritului asupra cărnii poftitoare, asupra setei de satisfacție trupească, care ucide de la rădăcină nevoie de satisfacție spirituală, ideală Creativitatea este o manifestare a puterii atotcuceritoare a spiritualului, și nu a creierului și a corpului Aceasta este însăși ideea de "lucrare autentică a spiritului" În timpul nostru, talentele nu se dezvoltă pentru că s-a pierdut credința în începutul spiritual al vieții și pentru că forțele spirituale sunt toate reduse la manifestări ale energiei cerebrale În timpul nostru, predomină teoria că, cu cât corpul este mai bine hrănit, cu atât mai bună și mai normală ar trebui să fie munca spiritului Știința medicală

propovăduiește ideea că, pentru a fi sănătos din punct de vedere spiritual, trebuie să dormi suficient, să mănânci bine, să bei vin de porto cu moderație, să gândești mai puțin și să te antrenezi, să respiri cel mai bun aer și așa mai departe Și în confirmarea acestui gând, se dă zicala strămoșilor: "un suflet sănătos într-un trup sănătos" În același timp, ei nu se gândesc deloc la viața pe care au trăit-o înainte marii creatori și figuri ale spiritului, nu se gândesc la lupta neîncetată pe care o duceau cu dorințele lor trupești, la acele privațiuni la care s-au supus, despre acele suferințe trupești pe care le-au îndurat, despre acele canise în care uneori trăiau și despre sărăcia și greutățile în care atât de des au crescut și au fost crescuți Între timp , tocmai pe mâncare și apă proastă, uneori în aer prost și în canise urâte, cu muncă obositoare, cu lipsă de somn și odihnă, au crescut mulți oameni de geniu Asta nu înseamnă că, fără greș, este nevoie de mâncare proastă și aer prost, de sărăcia și nenorocirile vieții, pentru ca talentul să nu se stingă, pentru ca geniul să se trezească Modern, nu analizat Biblioteca "Runivers" M AB P E D U H b puternică în mijloace de respingere, critica va trage cu siguranță tocmai o asemenea concluzie din cuvintele noastre Aceasta înseamnă doar că puterea creativității se dezvoltă nu pe baza unei bune nutriții și respirație, a somnului abundent și a consumului moderat de vin, nu cu ajutorul cafelei, ceaiului, tutunului și excitării energiilor amoroase, ci doar pe sol lupta spirituală și morală împotriva ispitelor vieții trupești, pe baza abstinenței și mortificării dorințelor trupești Dacă sărăcia și adversitatea din copilărie au trezit atât de des talente și au crescut geniul, este doar pentru că acestea sunt stimulente involuntare pentru a lupta cu trupul și poftele lui Și dacă cineva este bogat și fericit, atunci talentele și forțele spirituale vor apărea în el numai cu restrângerea artificială a dorințelor trupești, cu o luptă continuă și neîncetată cu șarpele triumfător Pentru a face aceasta, se va forța să nu doarmă, să nu-și termine masa, să trăiască castos și cumpătat, să muncească din greu etc Cel mai mare dușman al creativității este stilul de viață modern, în special rusesc, un somn lung, mâncare grasă din abundență, excesul de vin, fumatul, lipsa mișcării sănătoase, o atitudine ușoară față de plăcerile sexuale, o veghe de noapte la cină, însoțită prin ', băutură şi vorbă goală, o abundenţă de tot felul de distracţii de la miezul nopţii Ne ucidem și înăbușim în mod sistematic puterile creatoare Talentele noastre sunt surde, mute și degenerate din modul nostru de viață, din convingerea că trebuie să trăim vesel și ușor, să ne satisfacem dorințele și poftele pentru a fi sănătoși și productivi din punct de vedere spiritual · Care este performanța aici? Ce fel de talent este posibil în astfel de condiții? Viața unui intelectual rus modern, și chiar a unui scriitor, a unui artist și mai ales a unui actor, este, în medie, o orgie aproape continuă de senzații și plăceri, cu intervale de trezire și muncă cu jumătate de inimă Dacă înainte în basme Biblioteca "Runivers" SECRETUL CREATIVITĂȚII se spunea: "e un spirit rusesc, acolo miroase a Rusia", acum putem spune chiar despre acest Rus: "un spirit de crâşmă, miroase a tavernă" Nu este în noi înșine că se află cauza eșecului recoltei pentru talanți? "Duhul este dornic, carnea este slabă" Dar pentru ca spiritul să fie vigilent, este necesar să lupți cu infirmitățile cărnii Dar cum să lupți? Cum să trăiești pentru a nu-ți îngropa talentele în pământ, ci dimpotrivă să le dezvolți și să le îmbunătățești? Voi raporta observațiile mele asupra unui scriitor binecunoscut de mine, care a reprezentat o extraordinară rezervă de forțe creatoare Le-a arătat în repetate

rânduri în literatură și cititorii ruși îl cunosc, deși mie personal mi se pare doar un om care și-a îngropat talentele în pământ Să-i spunem N II N prin natura sa era deja o persoana talentata versatila Un scriitor, un muzician, un pic pictor, o persoană cu studii științifice superioare, mereu ușor, în glumă studiind și arătând chiar și în gimnaziu (eram prietenul lui) mari talente filologice, matematice, științifice și artistice naturale - ceea ce este rar combinate Tot felul de distincții au plouat asupra lui în timpul tinereții sale, fără niciun efort vizibil din partea lui Din copilărie a lucrat atât de ușor și rapid, atât de vesel și cu inspirație, încât camarazii lui nu au știut niciodată când lucrează A fost primul nu numai la muncă, ci și în orice altceva: o gimnastă excelentă, un călăreț și înotător impecabil, un interlocutor frumos, zvelt, vioi și plin de duh, puternic, vesel Așa a fost el la gimnaziu și la universitate Ne așteptam ca de la ea, Dumnezeu știe ce se va dezvolta, ceva ieșit din comun Acum are de ani A scris mult și a devenit celebru; dar nu numai că nu a devenit o stea de primă mărime, ci chiar a realizat ceea ce alții neagă complet în el Biblioteca "Runivers" M AB P E L П H b cadouri Și a fost victima timpului, adică a teoriilor false Am fost mereu interesat de ceea ce face, de modul în care trăia și lucra și l-am urmărit cu atenție Și este remarcabil: a visat adesea la eternitate, la nemurirea și isprava adevărată, s-a ridicat în mod repetat în spirit sus deasupra mulțimii, a fost plin de imagini nemuritoare și uneori și-a stăpânit cu putere puterile creatoare Dar nu a fost atât slăbiciunea caracterului (întotdeauna a atins obiectivele stabilite în mod conștient cu un succes surprinzător), cât teoria falsă a vieții l-a răsturnat în mod constant din Olimp: a cedat laș hobby-urilor și farmecele plăcerii și a căzut moral, pierzând rapid ceea ce dobândește putere spirituală Cu toate acestea, nu a fost complet descurajat și a început să se lupte din nou cu el însuși, sub influența vreunui instinct sau a unei voci secrete a inimii sale, și s-a ridicat din nou la înălțimea anterioară, apoi a căzut din nou Istoria acestor suișuri și coborâșuri constante a fost cu adevărat tragică, iar K a suferit uneori teribil din cauza conștientizării că nu mergea înainte, nu se dezvolta, dar totul stătea într-un singur punct Care a fost motivul? N este o persoană foarte pasionată, o persoană cu impulsuri senzuale și hobby-uri, un iubitor de societate și un admirator al femeilor Succesul ușor în rândul acestora din urmă, precum și în societate, l-a ispitit și a dus la faptul că el, prin fire, extrem de moderat, s-a predat într-un cerc de prieteni la orgii vesele și zgomotoase, iar alteori, profund cast la inima, a fost sedus de victorii ușoare asupra unei femei și dăruit nebunește iubirii Nu a avut niciodată relații cu femei de moravuri ușoare și a rămas complet străin și ostil lumii cocottes Dar, în același timp, a experimentat atât de multe romane și hobby-uri serioase, încât, dacă toată energia cheltuită în această chestiune s-ar duce la creativitate și munca spirituală, am putea avea noi lucrări majore în literatură Biblioteca "Runivers" SECRETUL CREATIVITĂȚII El însuși îmi spunea adesea: "Iată, frate, simt că dacă nu ar fi fost povestea asta cu X , aș fi putut crea un mare roman sau o dramă anul acesta Dar orice ai spune, nu pot fi sigur că o persoană nu este doar un organism și că există într-adevăr un suflet nemuritor în el, că poezia este mai bună decât iubirea și că este eliberarea spiritului din cătușe, senzualitate, și nici una dintre formele capricioase pe-/ cântarea unei privighetoare umane care seduce o femeie frumoasă De ce nu pot verifica? Am citit Kraft und Stoff în tinerețe, i-am citit pe Buchner, Haeckel, Bockley, Darwin și Pisarev, iar muzica asta îmi stă în cap În

același fel, el a tratat și sărbătorile nocturne dintre tovarășii săi Uneori, pentru o lună întreagă sau două - petreceri zilnice, cine cu libații, vorbărie inactivă și nervozitate absurdă! Ziua umblă trist, obosit, rupt și posomorât: "Nu muncesc, nu am niciun gând în cap, nici nu am chef să citesc " "Ai renunța, te-ai duce undeva și te-ai închide la muncă - "Și tu, prietene, mai întâi convinge-mă că există un Dumnezeu în cer și un suflet în trup, că e de ce să ne chinuim, că nu suntem praf și putrezire, \ ci o esență divină! Să muncesc și numai / să muncesc, să-mi dau toată tinerețea și toată puterea mea hârtiei și pixului, să renunț la prieteni și femei, la discursuri fierbinți și la vise lenețe? Pentru ce? pentru cine? De ce? Am mare nevoie de un monument care să se ridice într-o piață sau pe un bulevard în ani "Drumul oamenilor nu va crește până la el" Cui? - la marmură și cupru? - Când mor, nu am nevoie de faimă și este greu să cred în triumful ideilor și al idealurilor pe nenorocita noastră planetă Dar nu era întotdeauna în această dispoziție sumbră și grea Conștiința golului unei astfel de vieți l-a copleșit uneori și a fugit de lenevie și plăcerile senzuale, s-a închis, s-a retras și a început să creeze și să lucreze Avea un ascet special pentru asta Biblioteca "Runivers" M A V P E L П H b mod chesky, adaptat cerințelor naturii sale *) A început cu plimbări lungi pe străzile izolate ale capitalei, s-a culcat cu cocoși câteva zile, s-a învățat să se trezească în zori, a citit o oră sau două pe stomacul gol și, după o masă ușoară, a început să scrie Involuntar, instinctiv, toată viața a devenit o luptă continuă cu trupul S-a trezit din somn, spunând că un asemenea efort al voinței asupra celei mai urâte și mai ucigă formă de senzualitate întărește sufletul cel mai mult și îi dă apoi puterea de a se lupta cu alte dorințe materiale În aceste perioade a devenit aproape vegetarian, a redus cantitatea de mâncare în general la minim, nu a băut nimic, a fugit de femei, a renunțat la fumat Cele mai bune lucrări ale lui, deși întotdeauna mici, dar dându-i faimă, au fost scrise la acea vreme Și ce s-ar întâmpla dacă ar putea îndura un astfel de stil de viață timp de un an, doi, trei? Dar mai mult de , săptămâni sau luni nu a suportat-o niciodată, de vreme ce în organism a apărut o reacție, la care a cedat, doar din cauza falsei convingeri că "schimbarea este utilă pentru organism, că munca excesivă îl poate epuiza , că plăcerea este un instrument de ascensiune a energiilor spirituale, care sunt utile sistemului nervos, incitant El nu și-a dat seama că acestea erau sofismele ispititorului - carnea noastră Aceasta este, pe scurt, povestea prietenului meu Cred că este instructiv N Mi-a descris adesea starea sa spirituală în perioadele de luptă internă pe care le-a dus și consider că este util să raportez această descriere N a spus că atunci când a trăit, ca toți oamenii, apoi, treptat, toate interesele sale mintale și spirituale s-au tocit, memoria *) Nu credem că acesta a fost singurul regim posibil pentru înfrânarea senzualității și dezvoltarea forțelor creatoare Cunoaștem un alt scriitor care a purtat aceeași luptă cu trupul prin alte mijloace, smulgându-se noaptea din somn; dar pentru asta a îmbătrânit mai devreme Λí A Biblioteca "Runivers" SECRETUL CREATIVITĂȚII slăbit vizibil, imaginația a încetat să tulbure mintea, creativitatea s-a stins aproape complet "Două ore de scris (foarte neproductive) și trei ore de citit pe zi, și chiar și atunci cât mai ușor posibil, mi-au satisfăcut pe deplin setea spirituală în aceste perioade Am fost atacat de lene, sibarism, apatie Fostul meu sine - neliniștit, anxios, deschis la tot felul de impresii și spiritul de gândire, imaginare și creare neliniștit a plecat undeva, a dispărut fără urmă și am crezut că am devenit deja o persoană obișnuită pentru

totdeauna și mi-am pierdut toate puterile creatoare Dar, în același timp, disprețul față de sine a crescut atât de mult, ura față de pântecele nesatisfăcut și nesatisfăcut a devenit atât de groaznică, încât adeseori îmi venea în minte gândul păcătos "de a pune capăt odată" Și aici, amintirile strălucitoare din copilărie și tinerețe au apărut brusc în fața ochilor mei spirituali, când un tată strict, un colonel cu mustață, m-a trezit la ora dimineața și mormăind de lenea și lenea mea, m-a făcut imediat să sară afară de pat și toarnă apă rece peste mine Cel mai greu minut a fost, dar o jumătate de oră mai târziu stăteam deja la biroul meu, vesel, vesel, asimilând cu ușurință fiecare gând, purtat de imaginația mea în lumea strălucitoare a viselor și reflecțiilor, cu o memorie intensă și sensibilă și oarecum amabil de adânc, pătrunzând în întreaga mea compoziție, bucurie în suflet Și așa, amintindu-mi acele momente bune, am decis că mâine voi începe din nou viața reală "Și imaginează-ți, prietene, după câteva zile de luptă grea și bunăstare dezgustătoare de la nopți netrimise, de la postul artificial, de la nervii rupti de luptă, în a patra, a cincea zi m-am trezit în aceeași, bătrână, minunată dispoziție de tinerețe Am devenit tot spirit și putere Memoria a fost pe deplin restaurată, vechile gânduri, cunoștințe și imagini au izbucnit din nou; gândul a lucrat vioi și îndrăzneț Am început să scriu, iar imaginile au căzut cu ușurință pe hârtie, reflectate involuntar în armonia fără artă a cuvintelor Înainte ca imaginația să crească foarte Biblioteca "Runivers" M AVRE I P H ъ imagini complexe ale vieții, abstracțiuni pline de spirit și formule formate în minte Am devenit o persoană spirituală nouă, complet nouă, sau mai degrabă veche Femeile, vinul, prietenii au devenit dezgustătoare Am spus că am părăsit orașul, m-am închis în biroul meu, am scris, am creat și am fost dureros de fericit - dureros pentru că niciodată atât de puternic ca zilele astea, toată senzualitatea mea s-a trezit după câteva ore de muncă și nu a fost niciodată atât de greu să mă lupt cu această sugestie demonică," - Dar de ce nu păstrezi acest mod de viață luni, ani? - "Am îndurat uneori trei luni Și apoi? Ți-am spus deja că mai târziu au început vechile îndoieli: pentru nou, pentru chiu, de ce să te chinuiești, oricum vei muri, oricum vei putrezi, dar nu vei trăi de două ori , târât în sine Încă o dată , vei fugi, apoi vei flutura mâna către altarul tău și vei începe din nou arderea proastă a vieții Vorbea astfel, însă, doar în perioadele de descurajare, când se gândea deja la "renaștere", așa cum se exprima mereu Și dacă trebuia să-l întâlnești la începutul perioadei de "perversiune din calea adevărată", atunci el a evitat întâlnirea, nu m-a recunoscut, dacă ar putea evita să vorbească și m-a salutat sec dacă era imposibil să merg oriunde, încercând să se despart cât mai curând posibil pentru a evita întrebările Îi era rușine să vadă privirile mele de reproș, îi era frică de explicații și de nevoia de a se justifica Și cum i s-a schimbat aspectul în acest timp! Ochii cumva s-au decolorat, creț, negri ca bezna, cu o strălucire strălucitoare, părul cumva s-a desfăcut și și-a pierdut strălucirea mătăsoasă, au apărut riduri pe față, părul cărunt nou părea să apară în barbă, spatele cocoșat, mersul și-a pierdut elasticitate și energie Și este uimitor: aproape tot ce este vechi a fost restaurat din nou când a început "învierea spirituală", iar el Biblioteca "Runivers" SECRETUL CREATIVITĂȚII parcă mai tânăr cu câțiva ani; doar cenușiul în creștere din barbă a trădat excesele trăite Am descris una dintre observațiile mele Poate că nu a ieșit destul de strălucitor, din moment ce nu sunt artist În orice caz, observațiile lui N nu au fost singurele Le-am testat pe mulți alți scriitori, figuri ale literaturii, artă și peste

tot am observat același lucru cu diverse variații Și pe baza tuturor acestor observații, am tras concluzia de mai sus că declinul talentelor și creativității la acel moment se datorează ma- viziune terialistică asupra lumii, - o privire la omul, ca animal superior, fără suflet, nemurire, liber arbitru și esență divină III Ar fi o greseala sa credem ca exista o vreme in care talentele si geniile (potentialul) nu s-ar naste, si ca uneori se nasc mai multe dintre ele decat in altele Poate din punctul de vedere al stiintei, asta este erss , dar cred că talentele și geniile "în posibilitate" se nasc întotdeauna IO- de ori mai mult decât se manifestă de fapt, chiar și în cele mai bune vremuri În cel mai bun caz, doar o parte nesemnificativă a acestor talente și genii atinge o anumită plenitudine de dezvoltare și manifestare Această concluzie este deja justificată de faptul că încă nu știm deloc, nu înțelegem și nu am studiat condițiile de creștere, condițiile pentru cultura talentelor și geniilor În plus, există un instinct direct - la fel de sigur ca orice instinct - care mărturisește multor oameni despre darurile neîndoielnice ale unor tineri și, dacă speranțele de mai târziu nu sunt justificate, aceasta confirmă din nou doar presupunerea că aceste daruri nu s-ar putea dezvolta din cauza condiţiilor nefavorabile Și aceste condiții nefavorabile sunt în mare parte morale La urma urmei, societatea și individul în dezvoltarea forțelor spirituale ale unei persoane bâjbâie, - instruirea și educația sunt complet mecanizate și sub supus mai multor modele uniforme - personalitatea, individualitatea nu sunt luate în considerare Grădinarul, atunci când plantează și udă plante, cântărește caracteristicile fiecărei rase cu mai multă atenție decât facem noi atunci când educăm personalități umane infinit de diverse Și câte talente, câte forțe, sub cultura mecanică modernă a sufletului uman, trebuie să devină surzi, schilodiți și să piară De aceea prima, mai dezinvoltă educație "cadet-nobilă" era încă mai bună și mai favorabilă dezvoltării talentelor decât cea actuală "burghezo-clasică" De aceea, atât de mulți scriitori și artiști mari au ieșit din fostul mediu nobil Dar cum, spun ei? Aceasta este o contradicție Nu au trăit ei, foștii nobili, liberi, grași, satisfăcători și distrași? Înseamnă că talentele și geniile sunt crescute pe pâine grasă și în lux! Dar permiteți-mi: să gândim până la capăt această afirmație Într-adevăr, în fostul mediu nobiliar, educația morală și chiar fizică, cel puțin în cele mai bune familii, era strictă, adesea spartană Copiii se trezeau în zori, ziua era strict programată, disciplina era aspră, aproape crudă, până și distracțiile temperau spiritul și trupul și aduceau o voință curajoasă - vânătoarea în zori, călărie, înot, plimbări lungi La urma urmei, moderația în mâncare, abstinența de la tot felul de băuturi, protecția strictă a castității în copilărie erau axiomele vechii, bune educații nobile Ei au fost cei care, aplicați constant, până la trimiterea în corpul de cadeți și la serviciul militar, unde disciplina era și mai strictă și mai inexorabilă, au creat naturi puternice, temperate spiritual Desigur, au existat și Mitrofanushki, dar Mitrofanushki s-a transformat în Oblomov, și nu în Pușkin, Lermontov, Turgheniev și Tolstykh Pușkin a fost crescut de un liceu țarist-rural, aproape militar, Lermontov și Turgheniev au fost crescuți de o casă aspră Aceeași situație, același Lermontov și D'va-Telsty a fost zguduit după serviciul militar Dostoievski a fost în cele din urmă modelat de servitutea penală Și, în același fel, toate marile noastre talente au crescut nu pe hrana grasă și somnul liber, ci pe disciplina aspră lumească a vremurilor trecute *) Exemplul lor, dacă ne gândim la asta

în biografia lor, nu infirmă, ci doar confirmă poziția noastră că un άι/хъ puternic este crescut doar într-o școală dură a vieții, într-o luptă continuă cu slăbiciunea trupească și poftele trupești, pentru a la care oamenii timpului nostru se renunță cu atâta nepăsare Și aceeași concluzie se va confirma și mai clar dacă ne amintim de biografiile marilor genii ale Occidentului - artiști, scriitori, filosofi **) Dar de ce, ni se va spune, în vremea noastră de discordie economică, de sărăcie, de luptă insuportabilă cu viața, marile talente nu se nasc dintre săraci? La aceasta răspundem: I) se nasc în număr mare, căci trei sferturi dintre scriitorii și artiștii moderni provin din acest mediu;) dacă această școală dură a vieții are ca rezultat prea puține puteri spirituale remarcabile și talentele care apar sub influența ei *) Bineînţeles că nu va fi o obiecţie să subliniem desfrânarea şi desfrânarea unora dintre poeţii noştri în tinereţe Există o perioadă scurtă în viața unei persoane (perioada tinereții înfloritoare) când anumite excese nu afectează atât de nociv sănătatea spirituală și scapă cu ea Dar vai de cel care, nici în această perioadă, munca spirituală și viața psihică nu predomină și nu domină Cei mai buni scriitori ai anilor și , totuși, au petrecut aproape jumătate din an într-un mediu de țară sănătos și simplu, care a împrospătat sufletul și a restabilit corpul, au dus indirect la moarte prematură (Pușkin și Lermontov), sau la declinul prematur al talentelor marilor noștri artiști (Turgheniev, Pisemski, Goncharov) Nu se poate afirma serios că artistul dobândește experiență și cunoaștere a vieții doar în compania femeilor dizolvate, peste o sticlă de vin și la o masă de cărți! M A **) În "Cartea săptămânii" din februarie în articolul "Din lumea literară (despre modul în care lucrează scriitorii occidentali)" cititorul va găsi confirmarea că ultimii scriitori occidentali au păstrat în munca lor de creație unele tradiții ale vechilor principii ascetice M A Biblioteca "Runivers " M ASRELPN atât de curând încetează în dezvoltarea lor și îngheață, apoi pentru că întreaga civilizație a secolului al XIX-lea și-a propus ca și cum scopul nu ar fi să distrugă luxul și să îngreuneze viața în clasele bogate, ci să răspândească acest lux și să faciliteze slujirea senzualităţii şi arderea vieţii în clasele sărace Timpul nostru a perfecționat "kabak"-ul ca mijloc universal de a înăbuși conștiința și de a dezvolta senzualitatea Timpul nostru a creat o "tavernă cu muzică" și nenumărate vizuini de desfrânare pentru săraci, chiar și pentru cerșetori; timpul nostru s-a răspândit printre săracii vodcă și gustări ieftine, tutun ieftin, cafenele chantany, circuri și tot felul de alte farmece, care contribuie în orice fel la coruperea spiritului, la tocirea gândirii, la dezvoltarea senzualității și la înăbușirea a tuturor forțelor și talentelor creatoare trezite Și, în paralel cu aceasta, preoții imparțiali ai științei sunt preocupați de deschiderea unui număr cât mai mare de spitale pentru îngrijirea nenumăraților bolnavi mintal, al căror procent crește în fiecare an, și apoi facilitarea tranziției către o altă lume a lumii victime nefericite ale civilizației noastre pseudo-avansate*), iar statul, negindându-se să închidă tavernele, crește numărul închisorilor și coloniilor pentru adulți și delincvenți minori Este timpul să ridici vocea pentru adevăr, este timpul să înțelegem încotro mergem Secretul creativității s-a pierdut, dar au fost descoperite secretele tulburărilor nervoase și mentale și ale degenerării Am uitat cum să creăm și să educăm forțe și talente spirituale, dar știm să le distrugem și să le distrugem Calea către nemurirea spiritului s-a pierdut, dar pentru asta s-au găsit nenumărate căi către moarte, spirituale și trupești Și continuăm să repetăm Fraza ciudă "despre

recolta săracă de talente" Într-adevăr, există un fel de eșec al recoltei - nu în talente, ci în personaje sau, *) Pentru aceasta, notăm autorului că reprezentanții științei medicale își îndeplinesc doar datoria - organizarea de caritate și vindecarea victimelor vieții false și nu este vina lor că morala ușoară și concepțiile materialiste au zdruncinat atât de profund fizic și spiritual sanatatea societatii Peu Biblioteca "Runivers" SECRETUL CREATIVITĂȚII mai precis, credințele care le creează Nimeni nu are curajul să spună adevărul cu voce tare - nimeni, cu excepția câtorva puțini, și mai ales a unui mare scriitor al epocii trecute, a cărui viață întreagă și predicare în ultimul deceniu a fost un protest viu împotriva "tavernei moderne" civilizaţia psihiatrică, în numele idealurilor superioare şi a unei morale mai puternice a călit vechile generaţii Fără să-și dea seama, marele nostru artist servește cel mai înalt obiectiv - dezvoltarea forțelor creative în noua generație de popor rus Și pentru aceasta, unii psihopați moderni încearcă în toate modurile posibile să-l ridiculizeze și să-l umilească Sperăm să dezvoltăm în curând mai în detaliu gândurile care au fost exprimate în acest mic eseu La început am vrut doar să ridicăm întrebarea, să excităm gândirea cititorului într-o nouă direcție și să deschidem la un capăt vălul care ascunde multora adevărata natură a idealurilor morale ale timpului nostru, despre care a vorbit în articolul său, în ultima carte a revistei, redactorul acesteia Să punem capăt deocamdată la asta M Avrelin Întrebări de filosofie KN Biblioteca "Runivers" Sensul iubirii Articolul patru eu "Dionisos și Hades sunt unul și același", a spus cel mai profund gânditor al lumii antice ^ Dionysos, zeul tânăr și înfloritor al vieții materiale în plină tensiune a forțelor sale fierbinți, zeul unei naturi emoționate și roditoare, este la fel ca Tades, stăpânul palid al întunericului și al tărâmului tăcut al umbrelor dispărute Zeul vieții și zeul morții sunt unul și același zeu Acesta este adevărul dincolo de limitele lumii organismelor naturale Plinătatea forțelor vitale care fierbe într-o ființă individuală nu este propria sa viață, este viața altcuiva, viața unui fel indiferent și fără milă față de el, care pentru el este moartea În părțile inferioare ale regnului animal acest lucru este destul de clar; aici indivizii există doar pentru a produce urmași și apoi mor; la multe specii nu supraviețuiesc actului de reproducere, mor chiar acolo pe loc, în altele supraviețuiesc doar pentru o perioadă foarte scurtă de timp Dar dacă această legătură între naștere și moarte, între păstrarea rasei și moartea individului este o lege a naturii, atunci, pe de altă parte, natura însăși, în dezvoltarea ei progresivă, limitează și slăbește din ce în ce mai mult acest lucru legea proprie; nevoia ca individul să servească drept mijloc de întreţinere a speciei şi să moară conform Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII prestarea acestui serviciu rămâne, dar efectul acestei necesități se dezvăluie din ce în ce mai puțin direct și exclusiv proporțional cu perfecțiunea Formelor organice, proporțional cu creșterea independenței și conștiinței ființelor individuale Astfel, legea identității lui Dionysos și Hades, a vieții tribale și a morții individuale sau, ceea ce este același lucru, legea opoziției și confruntării dintre gen și individ, acționează cel mai puternic la nivelurile inferioare ale lumii organice , iar odată cu dezvoltarea Formele superioare sunt din ce în ce mai slăbite; și dacă da, atunci odată cu apariția unei Forme organice necondiționat mai înalte, învelind o ființă individuală, conștientă și autoactivă, separându-se de natură, raportându-se la ea ca obiect, în consecință capabilă de libertate internă de cerințele generice - cu apariția acestei ființe,

nu ar trebui să vină sfârșitul acestei tiranii a familiei asupra ossby? Dacă natura în procesul biologic tinde să restrângă tot mai mult legea morții, nu trebuie oare omul să desființeze complet această lege în procesul istoric? Este de la sine înțeles că atâta timp cât un om se reproduce ca un animal, moare și el ca un animal Dar, pe de altă parte, este la fel de clar că o simplă abstinență de la actul nașterii nu salvează deloc de la moarte: mor persoanele care și-au păstrat fecioria, mor și eunucii; nici unul, nici celălalt nu se bucură nici măcar de o durabilitate deosebită Acest lucru este de înțeles Moartea în general este dezintegrarea ființei, dezintegrarea Factorilor ei constitutivi Însă separarea sexelor - nedesființată prin unirea lor exterioară și trecătoare în actul nașterii - această separare între elementele masculine și feminine ale ființei umane este în sine o stare de dezintegrare și începutul morții A rămâne în separarea sexuală înseamnă a rămâne pe calea morții, iar cine nu vrea sau nu poate părăsi această cale trebuie în mod natural Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV trece până la capăt Cine susține rădăcina morții va gusta inevitabil din rodul ei Nemuritor nu poate fi decât regele o persoană? iar dacă Fizio- uniunea logică nu poate să restabilească cu adevărat integralitatea ființei umane, asta înseamnă că această unire falsă trebuie înlocuită cu o unire adevărată, și nu sub nicio formă abținerea de la orice unire, adică nicidecum o străduință de a menține în statu quo natura umană divizată, dezintegrată și, în consecință, muritoare În ce constă și cum se realizează adevărata unire a sexelor? Viața noastră este atât de departe de adevăr în această privință încât doar o anomalie mai puțin extremă, mai puțin flagrantă este acceptată ca normă aici Acest lucru necesită clarificări suplimentare înainte de a merge mai departe - II Recent, în literatura de psihiatrie din Germania și Franța au apărut mai multe cărți speciale, consacrate a ceea ce autorul uneia dintre ele a numit psycho-pathia sexualis, i e diverse abateri de la norma în relaţiile sexuale Aceste scrieri, pe lângă interesul lor deosebit pentru avocați, medici și pacienții înșiși, sunt interesante și dintr-o latură la care probabil nici autorii, nici majoritatea cititorilor nu s-au gândit, și anume, în aceste tratate, scrise de oameni de știință respectabili, probabil de o moralitate ireproșabilă , absența oricărui concept clar și definit despre norma relațiilor sexuale, despre ce și de ce se datorează în acest domeniu, drept urmare definirea abaterilor de la normă, i e însuși subiectul acestor investigații se dovedește a fi luat la întâmplare și în mod arbitrar Singurul criteriu este comunitatea sau neobișnuirea fenomenelor: acele pulsiuni și acțiuni în zona genitală, care sunt relativ rare, sunt recunoscute ca abateri patologice care necesită tratament, iar cele care sunt obișnuite și general acceptate sunt presupuse Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII ca normă În același timp, confuzia normei cu abaterea obișnuită, identificarea a ceea ce ar trebui să fie, cu ceea ce este banal, vine uneori aici la înalta comedie Deci, în partea cazuistică a uneia dintre aceste lucrări, găsim, sub mai multe numere, o repetare a următoarei tehnici terapeutice: pacientul este forțat, parțial de sfatul medical persistent, în principal prin sugestie hipnotică, să-și ocupe imaginația cu reprezentarea un corp feminin gol, sau prin alte picturi obscene sic), și atunci tratamentul este considerat reușit și recuperarea completă dacă, sub influența acestei stimulări artificiale, pacienta începe să viziteze lupanaria de bunăvoie, des și cu succes Este uimitor cum acești respectabili oameni de știință nu au fost opriți nici măcar de simpla considerație că ceea ce ar fi o terapie de acest fel mai reușită, cu atât mai ușor pacientul

poate fi forțat dintr-o specialitate medicală să caute ajutor de la alta și că triumful psihiatrului poate cauza mari probleme dermatologului Perversiunile sentimentelor sexuale studiate în cărțile de medicină sunt importante pentru noi ca o dezvoltare extremă a exact ceea ce a intrat în viața de zi cu zi a societății noastre, care este considerat permisiv și normal Aceste fenomene neobișnuite reprezintă doar într-o formă mai vie aceeași urâțenie care este și inerentă relațiilor noastre obișnuite în acest domeniu Acest lucru ar putea fi dovedit examinând toate perversiunile particulare ale simțului sexual; dar sper ca in acest caz sa fiu scuzat pentru incompletitudinea argumentului si imi voi permite sa ma limitez la o anomalie mai generala si mai putin dezgustatoare in domeniul sentimentului sexual La multe persoane, aproape întotdeauna de sex masculin, acest sentiment este trezit predominant, și uneori exclusiv, de curent sau de o altă parte a unei ființe de celălalt sex (de exemplu, păr, braț, picior), sau chiar de exterior obiecte, anumite părți ale îmbrăcămintei etc Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV Madiya a primit numele "Fetishism in love" Anormalitatea unui astfel de fetișism constă în mod evident în faptul că partea este pusă în locul întregului, aparținând în locul esenței Dar dacă părul sau piciorul care îl excită pe fetișist sunt părți ale corpului feminin, atunci acest corp însuși în toată compoziția sa este doar o parte a ființei feminine și, totuși, atât de mulți iubitori ai corpului feminin însuși nu sunt numiți fetiști, sunt nu sunt recunoscuți ca nebuni și nu sunt supuși niciunui tratament Care este diferența aici, totuși? Oare chiar pentru că un braț sau un picior reprezintă o suprafață mai mică decât întregul corp? Dacă, conform principiului, acea relație sexuală este anormală în care partea este pusă în locul întregului, atunci oamenii care într-un fel sau altul cumpără corpul femeilor pentru a satisface nevoile senzuale și, prin aceasta, separă trupul de suflet fi recunoscut ca anormal în relațiile sexuale, bolnav mintal, fetiști îndrăgostiți sau chiar necrofeed Și, între timp, acești iubitori de trupuri care mor în viață sunt considerați oameni normali și aproape toată omenirea trece prin această a doua moarte! O conștiință neînăbușită și un sentiment estetic nu aspru, în deplin acord cu înțelegerea filozofică, condamnă necondiționat orice relație sexuală bazată pe separarea și izolarea rațiunii animale inferioare a ființei umane de cele superioare Iar în afara acestui principiu este imposibil de găsit vreun criteriu ferm pentru a face distincția între ceea ce este normal și ceea ce este anormal în zona genitală Dacă nevoia anumitor acte fiziologice are dreptul de a fi satisfăcută cu orice preț doar pentru că este o nevoie, atunci nevoia acelui "fetișist îndrăgostit" pentru care singurul obiect al dorinței în relațiile sexuale se dovedește a fi singurul obiect a dorinței în relațiile sexuale are exact același drept la satisfacție atârnat de frânghie, tocmai spălat și încă nu uscat Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII Õ șorț pentru gât * **)) Dacă există o diferență între acest excentric și vreun vizitator cronic al lupanarilor, atunci, desigur, această diferență va fi în favoarea fetiștilor; Atracția pentru șorțul umed este, fără îndoială, naturală, autentică, pentru că este imposibil să ne gândim la vreun motiv fals pentru acesta, în timp ce mulți oameni vizitează lupanarii nu dintr-o nevoie reală, ci din considerente false de igienă, din imitație de exemple proaste, sub influența intoxicației etc P Manifestările psihopatice ale sentimentului sexual sunt de obicei condamnate pe motiv că nu corespund scopului natural al actului sexual, și anume reproducerea A afirma că un șorț proaspăt spălat, sau chiar un pantof

bine purtat, poate servi pentru procreare, ar fi, desigur, un paradox; dar nu ar fi mai puţin paradoxal să presupunem că instituţia femeilor publice ar fi potrivită în acest scop Desfrânarea "naturală" este, evident, la fel de respingătoare naşterii ca și "nenaturală", astfel că din acest punct de vedere nu există nici cel mai mic motiv să considerăm una dintre ele normală, iar pe cealaltă anormală Dacă, în cele din urmă, cineva ia punctul de vedere al vătămării pentru sine și pentru alții, atunci, bineînțeles, un fetișist care le taie șuvițe de păr de la doamne necunoscute sau le fură batiste *'*) dăunează proprietății altcuiva și a lui reputație, dar se poate compara acest rău cu cel cauzat de nefericiții răspânditori ai unei infecții teribile, care este o consecință destul de comună a satisfacerii "naturale" a unei nevoi "naturale"? III Spun toate acestea nu ca o justificare a antinaturalului, ci ca o condamnare a modurilor presupus naturale de a satisface *) Vezi Binet, Le fétichisme en amour, și Krafft-Ebing, Psychopathia sexualis **) Vezi ibid Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV creații ale sentimentului sexual În general, vorbind despre naturalețe sau nefiresc, nu trebuie uitat că omul este o ființă complexă și că ceea ce este firesc pentru unul dintre principiile sau elementele sale constitutive poate fi nenatural pentru altul și, prin urmare, anormal pentru întreaga persoană Pentru om, ca animal, satisfacerea nelimitată a nevoii sale sexuale printr-o anumită acțiune fiziologică este destul de firească, dar omul, ca ființă morală, găsește această acțiune contrară naturii sale superioare și se rușinează de ea animal, este firesc ca o persoană să limiteze Funcția Fiziologică legată de alte persoane, cerințele legii sociale și morale Această lege din exterior limitează și închide administrarea animalelor, o face un mijloc pentru un scop social - formarea unei uniuni familiale Dar esența problemei nu se schimbă de aici Uniunea familială se bazează totuși pe o uniune materială externă a sexelor, ea lasă animalul uman în starea sa anterioară dezintegrată, cu jumătate de inimă, ceea ce duce în mod necesar la dezintegrarea în continuare a ființei umane, adică la moarte Dacă omul, în afară de natura sa animală, ar fi doar o ființă socială și morală, atunci dintre aceste două elemente opuse - la fel de firești pentru el - triumful final ar rămâne cu primul Legea socio-morală și principala sa obiectivare - familia - introduc natura animală a unei persoane în granițele necesare progresului tribal, fluidizează viața muritorilor, dar nu deschid calea către nemurire Ființa individuală este și ea epuizată și moare în ordinea socio-morală a vieții, de parcă ar fi rămas exclusiv sub legea vieții animale Elefantul și corbul se dovedesc a fi chiar mult mai rezistente decât cele mai virtuoase și Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII om precis Dar în om, pe lângă natura animală și legea socială și morală, există și un al treilea principiu superior - spiritual, mistic sau divin Și aici, în domeniul dragostei și al relațiilor sexuale, este acea "piatră care o construiește neglijent" și "care a fost în capul colțului" Înainte de unirea fiziologică în natura animală, care duce la moarte, și înainte de unirea juridică în ordinea socio-morală, care nu salvează de la moarte, trebuie să existe o unire în Dumnezeu, care să ducă la nemurire, pentru că nu limitează numai viața muritoare a naturii prin legea umană, dar o regenerează cu puterea eternă și nepieritoare a harului Acest al treilea, și în ordinea adevărată, primul element, cu cerințele sale inerente, este complet firesc pentru o persoană în întregul său, ca ființă care participă la cel mai înalt principiu divin și mijlocește între el și lume Iar cele două elemente inferioare, natura animală și legea

socială, care sunt și naturale în locul lor, devin nefirești atunci când sunt desprinse de cel superior și puse în locul lui În domeniul iubirii sexuale, nu numai orice dezordine, lipsită de cea mai înaltă sfințire spirituală, satisfacerea nevoilor senzuale este nefirească pentru o persoană *) În ceea ce privește discuțiile recente despre moarte și frica de moarte, trebuie menționat că pe lângă frică și indiferență - la fel de nedemn de o ființă gânditoare și iubitoare, există o a treia atitudine - lupta și triumful asupra morții Nu este vorba de propria moarte, de care oamenilor sănătoși din punct de vedere moral și fizic, bineînțeles, puțin le pasă, ci de moartea altora, ființe iubite, față de care o atitudine lipsită de pasiune este imposibilă pentru iubit (vezi Ev Ioan XI) , -) Resemnarea în acest sens ar fi o cerință a rațiunii numai dacă moartea ar fi un rezultat absolut inevitabil pentru o persoană Dar acest lucru este întotdeauna doar presupus, niciodată dovedit și nu fără motiv, pentru că este imposibil să se dovedească Că, în anumite condiții, moartea este necesară, nu există, desigur, nicio dispută în acest sens; dar că aceste condiții sunt singurele posibile, că nu pot fi schimbate și că, în consecință, moartea este o necesitate - pentru aceasta nu există nici măcar o umbră de rațiune temeiuri Biblioteca "Runivers" S VLADIMIR SOLOVIEV asemenea animalelor (pe lângă diversele fenomene monstruoase de psihopatie sexuală), dar și nedemne de persoană și nefirești sunt acele uniuni între persoane de sexe diferit, care se încheie și se mențin numai pe baza dreptului civil, exclusiv în scopuri morale și social, cu eliminarea sau cu inacțiunea propriului început spiritual, mistic, în om Dar tocmai o astfel de nefirească, din punctul de vedere al unei întregi ființe umane, rearanjarea acestor relații este cea care domină viața noastră, și este recunoscută ca normală, iar toată condamnarea este transferată nefericiților psihopați ai iubirii, care nu duc decât la ridicol, urât, uneori dezgustător, dar în cea mai mare parte relativ inofensiv extreme, aceasta este perversia cea mai universal recunoscută și dominantă IV Multiplele perversiuni ale instinctului sexual cu care se confruntă psihiatrii sunt doar varietăți ciudate ale perversiunii generale și atotpătrunzătoare a acestor relații în umanitate, acea perversiune prin care împărăția păcatului și a morții este susținută și perpetuată Deși toate trei sunt naturale pentru o persoană în întreaga sa relație sau legătură între sexe, și anume legătura în viața animală sau în natura inferioară, apoi legătura moral-lumească sau sub lege și în sfârșit legătura în viața spirituală sau unire în Dumnezeu, deși toate aceste trei relații există în umanitate, dar se desfășoară în mod nefiresc, și anume separat unul de celălalt, în inversul adevăratului lor sens și ordinea succesiunii și într-o măsură inegală Pe primul loc în realitatea noastră este ceea ce în adevăr ar trebui să fie în ultimul loc - legătura fiziologică animală Este recunoscut ca fundamentul întregului lucru, în timp ce ar trebui să fie doar finalizarea sa extremă Pentru mulți aici baza coincide cu Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII completare: nu merg mai departe decât relaţiile animale; pentru alţii, pe această bază largă, se ridică suprastructura socio-morală a unei uniuni familiale legitime Aici mijlocul vieții este luat drept vârful vieții, iar ceea ce ar trebui să servească drept o expresie liberă cu sens, într-un proces temporar, de unitate eternă, devine un canal involuntar al vieții materiale fără sens Și apoi, în sfârșit, ca fenomen rar și excepțional, rămâne pentru câțiva aleși, un roi de iubire spirituală, din care tot conținutul real a fost deja luat în prealabil de alte legături inferioare, astfel încât să fie mulțumit cu o sensibilitate

visătoare ~ și * inutilă fără vreo sarcină reală și țel de viață Această dragoste spirituală nefericită amintește de îngerii picturii vechi, care au doar cap și aripi și nimic altceva Acești îngeri nu fac nimic din lipsă de mâini și nu pot merge înainte, deoarece aripile lor au doar suficientă putere pentru a-i menține nemișcați la o anumită înălțime Iubirea spirituală se află în aceeași poziție exaltată, dar extrem de nesatisfăcătoare Pasiunea fizică are în față o faptă cunoscută, deși rușinoasă; Munca prestează și uniunea familială legală, atâta timp cât este necesar, deși de demnitate mediocră Dar dragostea spirituală, așa cum a fost până acum, evident nu are nimic de-a face și, prin urmare, nu este de mirare că majoritatea oamenilor eficienți sunt glaubt ap keine Liebe odor nimmt's für Poésie Această iubire exclusiv spirituală este, evident, aceeași anomalie ca iubirea exclusiv fizică și uniunea exclusiv lumească Norma absolută este restabilirea integrității ființei umane, iar dacă această normă este încălcată într-o direcție sau alta, rezultatul, în orice caz, este un fenomen anormal, nefiresc Dragoste-fantomă-spirituală Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV este un fenomen nu numai anormal, ci și complet fără scop, căci acea separare a spiritualului de senzual, la care aspiră, se realizează deja în cel mai bun mod prin moarte Adevărat, iubirea spirituală nu este o slabă imitație și anticipare a morții, ci un triumf asupra morții, nu o separare a nemuritor de muritor, eternul de temporal, ci transformarea muritorului în nemuritor, percepția temporală în etern Falsa spiritualitate este negarea cărnii, adevărata spiritualitate este renașterea, mântuirea, învierea ei v "În ziua în care Dumnezeu l-a creat pe om, după chipul lui Dumnezeu l-a creat, bărbat și femeie i-a creat " "Această taină este mare, dar eu vorbesc în Hristos și în Biserică " Nu la orice parte separată a ființei umane, ci la adevărata unitate a celor două laturi principale, masculină și feminină, se referă imaginea inițial misterioasă a lui Dumnezeu, conform căreia omul a fost creat Așa cum Dumnezeu tratează creația Sa, așa cum Hristos tratează Biserica Sa, la fel și soțul ar trebui să-și trateze soția Cum aceste cuvinte sunt în general cunoscute, atât de puțin este înțeles sensul lor Așa cum Dumnezeu creează universul, așa cum Hristos creează Biserica, tot așa un bărbat trebuie să-și creeze și să-și creeze complementul feminin Că un bărbat reprezintă un principiu activ, iar o femeie un principiu pasiv, că primul ar trebui să influențeze educațional mintea și caracterul celui de-al doilea - aceasta, desigur, este o propoziție elementară, dar o avem nu această atitudine superficială, ci acea "mare taină" despre care vorbește apostolul Acest mare mister reprezintă o analogie esențială, deși nu o identitate, între relațiile umane și cele divine La urma urmei, deja construirea Bisericii de către Hristos este diferită așteaptă cu nerăbdare crearea universului de către Dumnezeu ca atare Dumnezeu creează universul din nimic, adică din pur potențial Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII ființa sau golul umplut în mod consecvent, adică percepând din acțiunea lui Dumnezeu Formele reale ale lucrurilor inteligibile; în timp ce Hristos zidește Biserica din material care este deja divers format, animat și, în părțile sale, autoactiv, căruia este necesar doar să-i comunice începutul unei noi vieți spirituale într-o nouă formă superioară de unitate În fine, un bărbat pentru acțiunea sa creatoare are în persoana unei femei o mamă egală cu el din punct de vedere al gradului de actualizare, peste care se bucură doar de avantajul potențial al unei inițiative, doar de dreptul și îndatorirea primului pas pe calea către perfecțiune și nu perfecțiunea reală Dumnezeu se raportează la creatură ca totul la nimic, adică Ca

deplinătate absolută a ființei la potențialul pur a ființei, Hristos se raportează la Biserică ca perfecțiune actuală la potențialul perfecțiunii, transformată în perfecțiune reală, în timp ce relația dintre soț și soție este relația a doi care acționează diferit, dar la fel de imperfect potenţialităţi, ajungând la perfecţiune numai prin procesul de interacţiune Cu alte cuvinte, Dumnezeu nu primește nimic de la creatură pentru sine, adică fără spor, dar îi dă totul; Hristos nu primește de la Biserică nici o creștere a simțului desăvârșirii, ci îi dă toată desăvârșirea, ci primește de la Biserică o creștere a sensului plinătății trupului Său colectiv; în cele din urmă, omul și alter ego-ul său feminin se completează reciproc nu numai în sens real, ci și în sens ideal, atingând perfecțiunea doar prin interacțiune O persoană poate restabili în mod constructiv imaginea lui Dumnezeu în obiectul viu al iubirii sale numai în așa fel încât, în același timp, să restaureze această imagine în sine; și pentru aceasta nu are puterea lui însuși, căci dacă ar avea, nu ar avea nevoie să fie restaurat; dar dacă nu o are cu sine, trebuie să o primească de la Dumnezeu Prin urmare, o persoană (soț) este un principiu creativ, constructiv în raport cu complementul său feminin Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV cunoașterea nu în sine, ci ca mediator sau conducător al puterii divine De fapt, Hristos, de asemenea, zidește Biserica nu prin puterea sa separată, ci prin aceeași putere creatoare a Divinului; dar, fiind însuşi Dumnezeu, el posedă această putere prin natură şi actu, dar noi, prin har şi asimilare, având în noi doar posibilitatea (potenţialul) de percepere a ei Trecerea la prezentarea punctelor principale din procesul realizării iubirii adevărate, i e în procesul de integrare a unei ființe umane sau de restabilire a chipului lui Dumnezeu în el, prevăd nedumerirea multora: de ce să urce pe înălțimi atât de inaccesibile și Fantastice despre un lucru atât de simplu precum iubirea? Dacă aș considera norma religioasă a iubirii ca fiind Fantastică, atunci bineînțeles că nu aș propune-o La fel, dacă aș avea în minte doar iubirea simplă, adică relațiile obișnuite, obișnuite între sexe - ce se întâmplă și nu ce ar trebui să fie - atunci m-aș abține cu siguranță de la orice discuție pe acest subiect, căci, fără îndoială, aceste simple relațiile aparțin acelor lucruri despre care cineva a spus: nu este bine să faci asta, dar este și mai rău să vorbești despre asta Dar iubirea, așa cum o înțeleg, este, dimpotrivă, o chestiune extrem de complexă, obscure și confuză, care necesită o analiză și o investigare complet conștientă, în care trebuie să ne preocupe nu simplitate, ci adevăr Un ciot putrezit este, fără îndoială, mai simplu decât un copac cu multe ramuri, iar un cadavru este mai simplu decât o persoană vie Relația simplă cu iubirea se încheie în acea simplificare finală și extremă care se numește moarte Un astfel de sfârșit inevitabil și nesatisfăcător al iubirii "simple" ne îndeamnă să căutăm un alt început, mai complex, pentru ea VI Lucrarea iubirii adevărate se bazează în primul rând pe credință , Sensul rădăcină al iubirii, așa cum sa arătat deja, constă în " Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII în recunoaşterea unei alte fiinţe de semnificaţie necondiţionată Dar în ființa sa empirică, supusă percepției senzoriale reale, această ființă nu are o semnificație absolută: este imperfectă în demnitatea sa și tranzitorie în existența sa Prin urmare, nu putem afirma semnificația sa necondiționată decât prin credință, care este anunțul sperat, denunțarea lucrurilor invizibile Dar la ce se referă credința în cazul de față? Ce înseamnă exact să crezi în semnificația necondiționată și, prin urmare, infinită a acestei persoane individuale? Ar fi pe cât de absurd, pe atât de blasfemie să afirmăm că

ea în sine, ca atare, în această particularitate și separație, are o semnificație absolută Desigur, cuvântul "adorare" este foarte răspândit în domeniul relațiilor amoroase, dar și cuvântul "nebunie" își are uzul legitim în acest domeniu Deci, respectând legea logicii, care nu permite identificarea unor definiții contradictorii, precum și porunca adevăratei religii, care interzice idolatria, trebuie să înțelegem prin credință în obiectul iubirii noastre afirmarea acestui obiect ca existent în Dumnezeu iar în acest sens având o semnificaţie infinită Desigur, această relație transcendentă cu celălalt, acest transfer mental în Sfera Divinului, presupune aceeași relație cu sine, același transfer și afirmare a sinelui în sfera absolută Pentru a recunoaște semnificația absolută a unei anumite persoane sau a crede în ea (fără de care iubirea adevărată este imposibilă) nu pot decât să o afirm în Dumnezeu, deci crezând în Dumnezeu însuși și în mine, ca având în Dumnezeu centrul și rădăcina ființei mele Această credință triunică este deja un fel de act intern, iar acest act pune prima temelie pentru adevărata reuniune a omului cu ceilalți săi și restabilirea în el (sau în ei) a chipului Dumnezeului în treimi Actul de credință, în condițiile actuale de timp și loc, este rugăciunea (în Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV în sensul de bază, non-tehnic al cuvântului) Unirea inseparabilă a sinelui și a celuilalt în acest sens este primul pas către uniunea reală În sine, acest pas este mic, dar fără el nimic mai mult și mai mult nu este posibil Întrucât pentru Dumnezeu, etern și nedespărțit, totul este împreună și deodată, toate într-unul, atunci a afirma o ființă individuală în Dumnezeu înseamnă a-l afirma nu în separarea sa, ci în totul, sau mai precis, în unitatea tuturor Dar întrucât această ființă individuală, în realitatea ei dată, nu intră în unitatea tuturor, ci există separat, ca fenomen material separat, obiectul iubirii noastre credincioase se distinge în mod necesar de obiectul empiric al iubirii noastre instinctive, deși este inseparabil legat de acesta Este una și aceeași persoană în două forme diferite sau în două tărâmuri diferite ale ființei - ideală și reală Prima este doar o idee Dar în dragostea adevărată, credincioasă și văzătoare, știm că această idee nu este invenția noastră arbitrară, ci că ea exprimă adevărul obiectului, doar nerealizat încă în mijlocul unor fenomene reale exterioare Această idee adevărată a unui obiect iubit, deși strălucește prin fenomenul real în momentele de patos amoros, dar într-o formă mai clară apare la început doar ca obiect al imaginației Forma concretă a acestei imaginații, imaginea ideală în care îmi îmbrac chipul iubit în acest moment, este desigur creată de mine, dar nu este creată din nimic, iar subiectivitatea acestei imagini, ca atare, adică, apărând acum și aici înaintea ochilor sufletului meu, nu dovedește deloc subiectivitatea, adică pentru mine doar caracterul existent al obiectului imaginar în sine Dacă pentru mine, care sunt de această parte a lumii transcendente, un anumit obiect ideal apare doar ca un produs al imaginației mele, acest lucru nu interferează cu realitatea sa deplină într-un alt obiect superior Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII gâtul Sferei ființei Și deși viața noastră reală se află în afara acestei sfere superioare, mintea noastră nu este complet străină de ea și putem avea un concept speculativ despre legile ființei sale Și iată prima lege de bază: dacă în lumea noastră existența separată și izolată este Fapte și actualitate, iar unitatea este doar un concept și o idee, atunci, dimpotrivă, realitatea aparține unității sau, mai precis, unității, iar separarea şi izolarea există doar potenţial şi subiective Și de aici rezultă că ființa acestei persoane în Sfera transcendentă nu este individuală în sensul

ființei reale locale Acolo, adică în adevăr, persoana individuală este doar o rază vie și reală, dar o rază indivizibilă a unui singur luminar ideal - esența atot-una Această persoană ideală, sau idee personificată, este doar o individualizare a unității, care este prezentă indivizibil în fiecare dintre aceste individualizări proprii Așadar, atunci când ne imaginăm Forma ideală a unui obiect iubit, atunci sub această Formă, esența atot-una în sine ne este comunicată Cum ar trebui să ne gândim la asta? VII Dumnezeu, ca unul, deosebindu-se de Sine pe celălalt al său, adică tot ceea ce nu este El Însuși le unește pe toate cu Sine, prezentându-l Lui Sine deodată, într-o Forma absolut perfectă, așadar, ca una Această altă unitate, diferită, deși nu se poate separa de unitatea originară a lui Dumnezeu, este o unitate pasivă, feminină în raport cu Dumnezeu, întrucât aici golul etern (potenţialitatea pură) percepe plinătatea vieţii divine Dar dacă această feminitate eternă se bazează pe neantul pur, atunci pentru Dumnezeu acest neant este veșnic ascuns de imaginea perfecțiunii absolute percepută de la Divin Aceasta este perfecțiunea, care încă se realizează pentru noi, pentru Dumnezeu, adică, în adevăr, există deja în realitate Acea unitate ideală la care aspiră lumea noastră, Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV care constituie scopul procesului cosmic și istoric, nu poate fi doar conceptul subiectiv al cuiva (pentru al cui?), este cu adevărat ca obiect etern al iubirii lui Dumnezeu, ca celălalt al Său etern Acest ideal viu al iubirii lui Dumnezeu, care precede iubirea noastră, conține secretul idealizării sale Aici idealizarea ființei inferioare este, împreună cu ea, realizarea de început a celei superioare și în aceasta constă adevărul patosului iubirii Realizarea deplină, transformarea unei ființe feminine individuale într-o rază de feminitate divină eternă, inseparabilă de sursa ei radiantă, va fi reală, nu doar subiectivă, ci și o reunificare obiectivă a unei persoane individuale cu Dumnezeu, restabilirea în el a imagine vie și nemuritoare a lui Dumnezeu Subiectul iubirii adevărate nu este simplu, ci dual: iubim, în primul rând, acea ființă ideală (nu în sensul abstracției, ci în sensul apartenenței la o altă sferă superioară a ființei), pe care trebuie să o introducem în lumea noastră ideală , iar în al doilea rând, iubim acea ființă umană naturală care "furnizează materialul viu pentru această realizare și care, prin aceasta, este idealizată nu în sensul imaginației noastre subiective, ci în sensul schimbării sau renașterii sale obiective efective Astfel, dragostea adevărată este Este inseparabilă și descendentă · (Amor · asceendens și amor descendons, sau există un fel de afrodita, pe care Platon o distingea bine, dar prost dezbrăcat - αφροδίτη ο'υρανία și "αφροδίτη πάνδημος) Pentru Dumnezeul Său, celălalt (adică universul) are din timpuri imemoriale imaginea feminității perfecte, dar El dorește ca această imagine să fie nu numai pentru El, ci să fie realizată și întrupată pentru fiecare ființă individuală capabilă să se unească cu ea Feminitatea eternă însăși se străduiește pentru aceeași realizare și întrupare, care nu este doar o imagine inactivă în mintea lui Dumnezeu, ci o ființă spirituală vie, care posedă toată plinătatea forțelor și acțiunilor Întreaga lume și Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII procesul istoric este procesul realizării și încarnării sale într-o mare varietate de Forme și grade În dragostea sexuală, cu adevărat înțeleasă și cu adevărat realizată, această esență divină primește un mijloc pentru întruparea sa finală, extremă în viața individuală a unei persoane, o cale a celei mai profunde și, în același timp, cea mai exterioară, real-perceptibilă conexiune cu el De aici acele sclipici de fericire

nepământeană, acel suflu de bucurie nepământeană care însoțește iubirea, chiar imperfectă, și care o fac, chiar imperfectă, cea mai mare încântare a oamenilor și a zeilor - hominum divomque voluptas De aici și cea mai profundă suferință a iubirii, neputincioasă să se țină de adevăratul său obiect și să se îndepărteze din ce în ce mai mult de el Aici își ia locul de drept și acel element de adorație și devotament nemărginit, care este atât de caracteristic dragostei și are atât de puțin sens dacă se referă doar la subiectul său pământesc, în afară de cel ceresc Fundamentul mistic al caracterului dual, sau mai degrabă dual al iubirii, rezolvă și chestiunea posibilității de a repeta iubirea Obiectul ceresc al iubirii noastre este unul singur, întotdeauna și pentru toți una și aceeași - eterna feminitate a lui Dumnezeu; dar din moment ce sarcina iubirii adevărate nu este doar să se închine acestui obiect cel mai înalt, ci să realizeze şi pentru a o întrupa într-o altă ființă, inferioară, de aceeași Formă feminină, dar de natură pământească, este doar una dintre multe, atunci singurul său sens pentru iubit, desigur, poate fi trecător Și dacă ar trebui să fie așa și de ce, acest lucru este deja decis în fiecare caz individual și depinde nu de baza mistică unică și neschimbătoare a adevăratului proces de iubire, ci de condițiile sale morale și fizice ulterioare, pe care trebuie să le luăm în considerare Vladimir Solovyov (Urmeaza finalul) Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " Principalele puncte în dezvoltarea unei noi filozofii V*) Leibniz și școala lui Semnificația lui Leibniz în istoria filozofiei secolului al XVII-lea poate fi exprimat în două moduri Pe de o parte, sistemul lui Leibniz este una dintre cele mai mari verigi în dezvoltarea filozofiei metafizice a raționalismului pe continentul european, iar Leibniz în această mișcare are același loc important ca Descartes și Spinoza Pe de altă parte, acest gânditor acționează în parte și ca un reconciliator al ambelor direcții, metafizic și empiric, din punctul de vedere al unei teorii particulare a cunoașterii, încercând să implementeze în sistemul său o sinteză largă a tuturor aspirațiilor filosofice ale sale epocă, la fel cum a încercat J Bruno să rezuma filosofia Renașterii și cum, la un secol după Leibniz, Kant a încercat, la rândul său, să reconcilieze în sistemul său toate curentele filozofice ale secolului al XVIII-lea În ceea ce privește amploarea captării, gândirea filozofică și științifică a lui Leibniz este un fapt uimitor și rar Nu a existat aproape nicio zonă de cunoaștere și viață de care Leibniz să nu fie interesat, oriunde nu ar încerca să aducă o lumină originală cu puterea creatoare a geniului său Și dacă ar fi reușit să co- ♦) Vezi "Întrebări Philos", carte -io și η Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" N GROT să se concentreze, să-și adună toate gândurile laolaltă, să găsească o formă pentru exprimarea lor literară cu totul completă și sistematică, atunci am avea în el, poate, un gânditor care stă la aceeași înălțime cu Platon și Aristotel Dintre toți filozofii europeni ai secolului al XVII-lea Leibniz este, fără îndoială, cel mai talentat om; oricât s-ar fi împrăștiat, oricât ar fi schimbat pe monede mici, oricât de largi și de versatile ar fi fost planurile și pretențiile lui, era străin de orice superficialitate și, dimpotrivă, gândul său, mereu clar și distinct, lovește cu ei profunzime, percepția sa subtilă și prudentă Dar, totuși, a împrăștiat, a împrăștiat darurile bogate ale naturii sale în toate direcțiile, s-a interesat adesea de treburile complet străine de sarcinile unui gânditor, a încercat să joace un rol în întreprinderile politice și uneori, din păcate, chiar și în domeniul politic intrigi ale timpului său și, în cele din urmă, el însuși a devenit victima prematură a

ambiției sale În caracterul exterior al vieții sale, Leibniz nu seamănă deloc cu Descartes, Malebranche, Spinoza, Locke - nu este un contemplativ și pustnic, ci o figură publică și predicator plină de viață și energic Cu mobilitatea lui neliniștită, seamănă cu J Bruno, cu ambiția sa extremă și chiar cu vanitatea - pr Bacon, cu deosebirea că a trăit și a murit om cinstit, iar lăcomia îi era cu totul străină *) *) Leibniz s-a născut în , era fiul unui profesor de științe morale la Universitatea din Leipzig, de origine slavă La șase ani și-a pierdut tatăl Chiar înainte de a intra la universitate, la vârsta de șaisprezece ani, era deja atât de bine citit și de cunoscător încât avea o cunoaștere temeinică a sistemelor filosofice ale lui Platon și Aristotel, Bacon, Hobbes, Descartes etc Prin lucrările lui Gassendi, atomistul francez al secolului al XVII-lea, asupra căruia a avut influența lui J Bruno, Leibniz era familiarizat și cu doctrinele atomilor și monadelor La Universitatea din Leipzig și-a continuat studiile în filozofie sub îndrumarea lui Jacob Tomasius, tatăl celebrului avocat; a studiat matematica sub îndrumarea lui Weigel la Jena Subiectul oficial de studii pentru Leibniz era științe juridice Universitatea din Leipzig a refuzat să-l admită la titlul de doctor în drept, din cauza tinereții sale, iar după o susținere strălucită a disertației, a primit diploma cerută la mica universitate din Altdorf Leibniz a refuzat postul de profesor care i-a fost oferit și a intrat în serviciul Electorului de Mainz În , a călătorit la Paris într-o misiune diplomatică, a petrecut patru ani în Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII Alături de numeroase și variate lucrări de matematică, științe ale naturii, filologie, istorie, drept, religie și politică, lucrările filozofice ale lui Leibniz sunt, desigur, de o importanță capitală, dar Leibniz a avut puține lucrări filosofice mari și complet finalizate Cel mai adesea, el și-a exprimat gândurile filozofice în mici tratate, note și scrisori Cele mai semnificative scrieri filozofice ale sale sunt "Monadologie", scrisă în , și "Noile experimente asupra cunoașterii umane", scrise împotriva lui Locke, în , dar ed abia în , întrucât Leibniz însuși nu a vrut să publice această lucrare după moartea adversarului său, ceea ce s-a întâmplat în același Cea mai mare lucrare religioasă și filozofică a lui Leibniz: Paris, unde a continuat să studieze matematica și mecanica sub îndrumarea celebrilor Huygens A călătorit de la Paris la Londra În , la vârsta de de ani, Leibniz a devenit bibliotecar și consilier al ducelui de Hanovra și s-a angajat aici în dezvoltarea și tipărirea lucrărilor științifice din diverse domenii ale cunoașterii, a scris articole jurnalistice, a studiat chimia și geognozia, a scris istoria de croitorese maro acasă, - în cele din urmă, s-a angajat cu sârguință în probleme politice și religioase, a împăcat curțile din Brandenburg și Hanovra și a încercat să realizeze unificarea bisericilor luterane și reformate Din îl vedem la Berlin la curtea Electorului de Brandenburg, iar aici în , după ideea lui și sub președinția sa, a fost înființată prima Academie de Științe, în timp ce Leibniz a lucrat în ea, ca poliistor, în toate domenii de cunoaștere și, de asemenea, a scris despre reforma școlilor și s-a agitat cu privire la dezvoltarea sericulturii în Prusia De asemenea, se știe ce influență a avut asupra înființării academiilor de științe de mai târziu din Viena și Sankt Petersburg În același timp, Leibniz a căutat cu sârguință, printre altele, onoruri, ordine și titluri Leibniz a călătorit frecvent: în anii a călătorit prin Italia și Germania, de la Berlin la Viena, apoi în sudul Germaniei În s-a întors la Hanovra Electorul hanovrian George-Ludwig la acea vreme era

deja regele englez George I Dar Leibniz nu a reușit să intre în Anglia, deoarece erau amărâți de el pentru disputa sa cu Newton pe tema primatului descoperirii calculului diferențial , iar la curtea hanovrană Leibniz nu s-a mai bucurat de favoarea În , Leibniz a murit în urma unui accident vascular cerebral, singur și tulburat de răceala prietenilor săi Zeller în istoria filozofiei germane își caracterizează personalitatea în felul următor "Era un om nobil și amabil, cu o dispoziție directă, deschisă, binevoitor și filantropic, bine educat și inteligent în manipulare, un exemplu de dispoziție filozofic strălucitoare și uniformă " Zeller își laudă, de asemenea, dragostea pentru patria sa și pentru bunăstarea spirituală a poporului său, precum și toleranța și liniștea sa religioasă * Biblioteca "Runivers" N GROT "Essai de Théodicée, sur la bonté de Dieu, la liberté de l'homme et l'origine du mal" Numeroase mici lucrări ale lui Leibniz considerăm inutil să le enumeram Lucrări filozofice alese și articole ale lui Leibniz au fost publicate în traducere rusă sub redacția domnului V Preobrazhensky în numărul IV Trudov de la Societatea Psihologică din Moscova New Essays on Human Cognition este cea mai matură, completă și aprofundată lucrare filosofică a lui Leibniz și, desigur, nu putem decât să regretăm că nu a apărut tipărit în timp util și că nu ar fi putut avea un impact asupra dezvoltării secolului al XVIII-lea filozofie influența semnificativă la care se putea aștepta de la el În această lucrare, Leibniz este deosebit de izbitor în acel rol de conciliere în raport cu doctrinele empirismului și raționalismului metafizic, despre care am vorbit mai sus Dezvoltarea filozofiei lui Kant "Noile experiențe" a avut un impact semnificativ Caracterul sintetic al filozofiei profesorului Konigsberg în a -a perioadă a activității sale se explică, probabil, tocmai prin influența ideilor și aspirațiilor lui Leibniz, deși Kant a fost mult mai productiv și profund în opera sa de creație sintetică, datorită mai multă răbdare, perseverență, concentrare Dar Leibniz poseda în mod natural o fantezie constructivă mai semnificativă, o minte mai strălucitoare și chiar mai versatilă decât Kant, deși opera gândirii sale nu se distingea printr-o asemenea rigoare Potrivit lui Windelband, "datorăm integritatea maiestuoasă a viziunii despre lume a lui Leibniz nu atât dominației metodelor stricte în el, cât armoniei interioare a întregii sale ființe" Astfel, în modul de a gândi și a crea, găsim din nou o mare asemănare între Leibniz și J Bruno Și ceea ce este deosebit de remarcabil este că la Leibniz, ca și la Bruno, "zborul poetic al fanteziei este combinat cu o căutare seacă și pedantă a unui instrument mecanic al gândirii" (mașina mentală îmbunătățită a lui Raymond Lull) Este ca și cum gânditorii cu o imaginație foarte înflăcărată caută instinctiv un fel de cadru forțat și artificial care să le înfrâneze gândirea Totuși, ideea, aparent, nu este aceea: printre oamenii bogat înzestrați cu abilități creative, gândurile noi se nasc atât de ușor încât faptele și metodele cunoscute la acea vreme nu au timp Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII б pentru a justifica și a da suficientă forță probantă construcțiilor lor Prin urmare, ei sunt nevoiți să caute noi metode de justificare și deducere riguroasă a adevărurilor care le dezvăluie intuitiv geniul Windelband remarcă inteligent despre Leibniz: "și omul care a fost geniu însuși lucrează atât de mult pentru a face geniul de prisos" Se poate obiecta doar că Leibniz, la fel ca Bruno, nu a căutat mijloace de a slăbi geniul, ci mijloace de a da un teren "matematic" mai ferm muncii mentale a geniului Cu toate acestea, în visele sale de a îmbunătăți mașina lui Lull, Leibniz nu a fost doar sub influența ideilor lui Lull

și Bruno Baza studiului său asupra metodei filosofice a fost, în primul rând, doctrina carteziană conform căreia metoda construcțiilor filosofice ar trebui, pe cât posibil, să se apropie de acuratețea matematică în acuratețea ei; în al doilea rând, părerea lui Hobbes, împărtășită de el, că este posibil să înveți "să numere în concepte", așa cum se numără în numere; în al treilea rând, doctrina lui Bacon despre necesitatea pentru succesul științelor de a găsi o metodă de descoperire; în al patrulea rând, convingerea proprie a lui Leibniz că metoda de a descoperi noi adevăruri trebuie să coincidă cu metoda de a le dovedi "De obicei, înțelegem adevărurile întâmplător, intuitiv, prin analogie, ipotetic, dar este posibil să ajungem la aceleași adevăruri în modul în care descoperim mult mai târziu pentru a le dovedi " Evident, este extinderea metodei corecte de deducere a adevărului metafizic, metoda corectă a concluziilor, care a fost exprimată în suita aristotelică, dar pe noile principii, care nu sunt esența aristotelicului, într-un asemenea sens, nici decarnish, dar nici Betskovsky, dar nici Spatele Reciclat pe baza lor - Luldievskaya De altfel, Leibniz este de acord cu Aristotel și Descartes că trebuie să existe propoziții supreme nedemonstrabile pe care toate celelalte să se sprijine ca dovezi Dar el crede, contrar părerii lui Descartes, că este imposibil să se deducă toate adevărurile dintr-o singură propoziție, că pot exista mai multe astfel de propoziții superioare nedemonstrabile Tot ce tocmai am afirmat, demonstrează clar că Leibniz a stat în doctrina sa despre cunoaștere, într-un anumit sens, într-un punct de vedere diametral opus față de cunoștințele sale Biblioteca "Runivers" N GROT un contemporan schimbător al lui Locke Locke, așa cum am încercat să arătăm, a stat din punct de vedere psihologic, a căutat fundamentele psihologice și sursele cunoștințelor noastre și, determinând condițiile psihologice ale acesteia, a încercat să-i găsească limitele și sfera competenței obiective a ideilor noastre Leibniz, mai presus de toate, a stat din punct de vedere logic El căuta bazele logice ale cunoașterii în anumite proprietăți și legi ale gândirii, în operațiunile sale regulate cunoscute Acesta este punctul de vedere al lui Descartes și Spinoza, dar într-o expresie cu totul aparte Leibniz a fost primul care a visat să exprime operații logice asupra conceptelor în formule matematice și algebrice cu ajutorul anumitor semne matematice Prin urmare, mulți îl consideră fondatorul logicii matematice moderne (vezi Jevons: Fundamentals of Science) Leibniz, pe de altă parte, a fost unul dintre primii care au visat la un limbaj universal, la un simbolism universal al conceptelor Dar Leibniz este complet străin de entuziasmul cartezian, în virtutea căruia acest fondator al metafizicii moderne credea că era posibil să construiască lumea întreagă, să-i descopere toate legile într-un mod pur deductiv logic, prin analiza unui adevăr de bază al motiv · "Leibniz era prea familiarizat cu rezultatele studiilor experimentale ale naturii, astfel încât să poată trata cu atâta dispreț pentru semnificația experienței, precum Descartes și Spinoza", spune Windelband Leibniz distinge între două tipuri de adevăruri: unul, adevărurile minții, care nu au nevoie să fie confirmate prin experiență, sunt adevăruri înnăscute; celălalt, adevărurile experienței, care nu pot fi niciodată dovedite prin acțiunile logice ale mintea Primele sunt adevăruri geometrice și metafizice sau eterne, al doilea sunt adevăruri faptice, întâmplătoare Discreția celui dintâi este pur logică, bazată pe "legea contradicției", adică asupra imposibilităţii de a admite contrariul Așa este, de exemplu, adevărul matematic că suma unghiurilor unui triunghi este egală cu două unghiuri drepte, adevăr care poate fi dedus din

conceptul de triunghi și din axiomele geometriei Adevărul că astăzi plouă sau ninge este faptic, bazat pe experiență, în funcție de prezența unei anumite idei Adevărurile de primul fel sunt propoziții Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII analitice, adevăruri de al doilea fel - sintetice Caracterul lor este la fel de direct intuitiv ca și adevărurile superioare nedemonstrabile ale cunoașterii raționale În această învățătură, din nou, se remarcă dorința de a reconcilia pozițiile de empirism și raționalism ale lui Bacon și Descartes Nu degeaba Leibniz a exprimat odată ideea că, citind lucrările diverșilor gânditori, a fost de acord cu toată lumea și a constatat că fiecare are dreptate în ceea ce a afirmat, și numai greșit în ceea ce a negat Desigur, fundamentul adevărurilor faptice este destul de diferit de cel al adevărurilor metafizice Și anume, acestea din urmă exprimă legătura faptelor experienței percepute direct de noi și, în consecință, în măsura în care vedem această legătură, ele se bazează pe "principiul rațiunii suficiente" Astfel, adevărurile rațiunii se bazează pe o necesitate logică absolută, adevărurile experienței sunt expresia unei necesități condiționate și ipotetice, iar în acest sens sunt accidentale Aici Leibniz are elementele de a distinge necesitatea logică (legătura dintre cauze și efecte) de necesitatea reală sau reală (legătura dintre cauze și efecte) Este clar că Leibniz acordă preponderența necesității logice asupra faptului: ceea ce este gândit absolut există absolut, iar ceea ce este gândit condiționat există condiționat Cu alte cuvinte, ceea ce este real în experiență este real doar condiționat Vom găsi o explicație a acestei afirmații aparent ciudate mai jos în doctrina lui Leibniz despre substanțe și existența lor interioară În orice caz, din moment ce ideile noastre sunt doar posibilități (prishae posibiles, în cuvintele lui Leibniz), ceea ce este posibil pentru Leibniz este mai real decât realitatea însăși Se amintește involuntar de afirmația lui Dostoievski că tipurile artistice sunt "mai reale decât realitatea în sine" Gândurile de mai sus nu epuizează teoria cunoașterii a lui Leibniz, dar ele constituie expresia inițială a principalelor sale vederi teoretice și epistemologice Am spus la începutul cursului că Leibniz a elaborat o teorie completă a cunoașterii ca acord final și ultimă justificare a sistemului său metafizic Într-adevăr, forma teoriei cunoașterii pe care a expus-o în încercările Nouveaux a fost elaborată de el numai după elementele esențiale ale metafi- Biblioteca "Runivers" N GROT Doctrina fizică a prins deja contur Sistemul lui Leibniz a fost, până la urmă, o doctrină dogmatică, nu una critică Și-a construit metafizica fără să aibă timp să justifice și să dezvolte toate prevederile teoriei sale a cunoașterii Centrul de greutate al sistemului metafizic al lui Leibniz este întrebarea: care sunt și care sunt substanțele reale} Întrebarea este aceeași la care au încercat să răspundă sistemele anterioare și, așa cum am văzut deja, au rezolvat-o foarte diferit Dificultatea acestei întrebări, așa cum se arată, constă în explicarea corectă a interacțiunii dintre substanțele spirituale și cele materiale Spinoza a evitat această întrebare recunoscând unitatea și identitatea substanței de bază, infinite a lumii, Maica Domnului, cu nenumăratele ei atribute Dar prin aceasta fiecare acţiune a substanţei a fost anihilata, pentru cine şi asupra ce ar acţiona ea? Substanța cu toată ființa sa transformată într-un singur fenomen continuu Printre ocazionaliști, întreaga forță activă a substanței a fost transferată lui Dumnezeu, adică scos din ea însăși Descartes a recunoscut interacțiunea substanțelor materiei și spiritului, dar nu a explicat cum a fost posibilă În același timp, în calitățile sale de bază ale

materiei, nu a existat acțiune, deoarece Descartes a caracterizat materia doar ca o substanță extinsă, astfel încât Dumnezeu era forța care acționează a materiei în el Materia, natura, pentru toți acești gânditori, s-au transformat într-un mecanism mort Întreaga ființă a lui Leibniz, plină de energie vitală, a protestat împotriva unei astfel de ucideri a naturii, împotriva concepției carteziene a organismului ca mașină (cf Windelband) Poziția principală a lui Leibniz este că se poate vorbi de substanțe doar acolo unde avem de-a face cu forțe care acționează Prin urmare, conceptul de substanță este conceptul de "forță care acționează" De aici viziunea complet originală a lui Leibniz asupra numărului, naturii și relației de substanță Dacă substanța este într-adevăr o forță, atunci oriunde există o forță activă, avem de-a face cu o substanță separată Fiecare corp este o substanță, sunt atâtea substanțe câte corpuri sunt și nu corpuri și forțe elementare complexe, ci simple, adică set infinit Spre deosebire de dualismul cartezian și de monismul lui Spinoza, doctrina lui Leibniz este una dintre cele mai pure și cele mai Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII au realizat succesiv forme de pluralism (în antichitate, reprezentanții săi erau Anaxagoras, Democrit, Epicur, în timpurile moderne J Bruno, Gassendi) Dar istoria filozofiei ne prezintă două forme de pluralism: una materialistă sau cantitativă (cantitativă), cealaltă spiritualistă sau calitativă (calitativă) Pluralismul lui Democrit, Epicur, Gassendi este cantitativ, materialist, nenumăratele lor substanțe reale, atomii, diferă doar prin formă, poziție, mărime, ordine, nu există forță activă în ele, cu excepția gravitației pur mecanice și pasive Celălalt pluralism este spiritualist - nenumăratele substanțe individuale ale corpurilor simple diferă calitativ, în principal ca forțe și agenți spirituali În Anaxagora, în antichitate, diferențele materiale în elemente calitativ diferite erau încă predominante J Bruno în "monadele" sale se gândește mai ales la forțele psihice, dar alături de acestea admite existența atomilor pur fizici Leibniz este cel mai consistent pluralist cu o culoare spiritualistă: monadele sale (a luat acest concept, fără îndoială, de la J Bruno) nu sunt ființe materiale, ci spirituale, dar nu în sensul doctrinei idealiste ulterioare a lui Berkeley, care a recunoscut ca existând într-adevăr doar "suflete" cu ideile lor, dar într-o direcție mai largă și iarăși conciliantă, care nu neagă extinderea și corporalitatea substanțelor complexe, ci o consideră ca pe o manifestare a ființei interioare a monadelor, a forței lor, ca un produs al activităţii lor Prin urmare, Leibniz vorbește despre monade, până la urmă, ca despre elementele lumii corporale, ca despre corpuri-forțe și, desigur, el neagă extinderea și divizibilitatea celor mai simple, elementare monade În această învățătură, el se apropie foarte mult de concepțiile moderne ale unor fizicieni, care consideră elementele materiei ca nimic mai mult decât "centre de forțe" În același timp, este foarte curios faptul că Leibniz neagă complet granița dintre natura animată și cea neînsuflețită și o consideră pe toată aceasta din urmă și ca suma forțelor vii care posedă o viață psihică inferioară Acest lucru nu-l împiedică să recunoască diferența dintre monade, în principal spirituale Biblioteca "Runivers" n GROT khovnykh, adică posedând cele mai înalte proprietăți spirituale și dezvoltare, din monade predominant corporale și materiale Dar este evident că această opoziție pentru Leibniz este complet relativă, că aceștia sunt doi poli ai unui întreg, două trepte extreme ale unei singure scări de realități Astfel, conceptul de monade la Leibniz este mai consecvent și mai clar elaborat decât la J Bruno Iată cum definește

Leibniz conceptul de monada în primele șase puncte ale monadologiei sale*): Monada, despre care vom vorbi aici, nu este altceva decât o substanță simplă, care face parte din cele complexe; simplu înseamnă să nu aibă părți Și trebuie neapărat să existe substanțe simple, pentru că sunt și complexe; căci substanţele complexe nu sunt altceva decât o colecţie sau un agregat al celor simple Iar acolo unde nu există părți, nu există nici extensie, nici figură, iar divizibilitatea este imposibilă Aceste monade sunt adevărații atomi ai naturii - într-un cuvânt, elementele lucrurilor Nu este nimic de care să-ți fie atât de frică de descompunerea monadei și nu este în niciun caz posibil să ne imaginăm un mod în care substanța ar putea "pieri în mod natural" Din același motiv, nu ne putem imagina cum o substanță simplă "începe natural", deoarece nu se poate forma prin adăugare Deci, putem spune că începutul sau sfârșitul unei monade poate apărea o singură dată, adică monadele pot începe doar prin a crea și pot pieri doar prin anihilare, doar ceea ce este complex începe sau se termină fragmentat După ce a stabilit conceptul de monade ca individ elementar (un fel de personalitate), Leibniz trece la întrebarea interacțiunii monadelor și o neagă în mod absolut consecvent: - De asemenea, nu există nici un mijloc de a explica cum o monadă poate suferi o schimbare în ființa sa interioară față de orice altă creație, deoarece nimic nu poate fi mișcat în ea și este imposibil să ne imaginăm în ea vreo mișcare interioară care ar putea fi provocată, dirijată, crescut - *) Vezi "Proceedings of Psych General, vol IY, p și urm   dispariția sau diminuarea în cadrul monadei, așa cum este posibil în substanțele complexe, unde există variații în relațiile dintre părți Monadele nu au deloc ferestre prin care orice ar putea intra sau ieși Totuși, monadele trebuie să aibă neapărat niște proprietăți, altfel nu ar fi ființe Și dacă substanțele simple nu s-ar deosebi câtuși de puțin unele de altele în ceea ce privește proprietățile lor, atunci nu ar exista niciun mijloc de a observa vreo schimbare a lucrurilor, deoarece tot ceea ce este într-un complex poate proveni numai din părțile sale constitutive simple și monade, având nicio proprietăți, ar fi imposibil de distins una de alta, mai ales că nu diferă în niciun fel ca număr Y De asemenea, accept ca adevăr incontestabil că fiecare ființă creată, și deci o monadă creată, este supusă schimbării și chiar că această schimbare în fiecare monadă este neîntreruptă Din cele spuse, rezultă că schimbările naturale ale monadelor provin dintr-un principiu intern, întrucât o cauză externă nu poate avea influență în interiorul unei monade Dar pe lângă începutul schimbării, trebuie neapărat să existe o diversitate a ceea ce este schimbat, care produce, ca să spunem așa, specificitatea speciei și varietatea substanțelor simple Această diversitate trebuie să-i îmbrățișeze pe cei mulți în unul sau simplu Căci, pe măsură ce schimbarea naturală are loc treptat, unele lucruri se schimbă, iar altele rămân aceleași; și, în consecință, într-o substanță simplă trebuie să existe în mod necesar o pluralitate de stări și relații, deși nu are părți Ce fel de stare internă experimentează monada, care este ființa sa internă? Următoarele puncte (-) ale monadologiei răspund la aceasta: Starea tranzitorie, care îmbrățișează și este o mulțime într-o substanță unică sau simplă, nu este altceva decât ceea ce se numește percepție (percepție), care trebuie distinsă de apercepție sau conștiință, așa cum se va clarifica în prezentarea următoare Și aici cartusienii au făcut o mare greșeală, socotind ca nimic   percepțiile de care suntem conștienți Acest lucru i-a făcut, de asemenea, să creadă că

numai spiritele sunt monade și că nu există deloc suflete de animale sau alte "entelehii"; prin urmare ei, urmând opinia actuală, au amestecat o vrajă prelungită de leșin cu moartea în sens strict Iar acest lucru i-a făcut să cadă în prejudecata scolastică că sufletul poate fi complet separat de corp și chiar a întărit mințile îndreptate în cealaltă direcție în opinia mortalității sufletelor Activitatea principiului interior, care produce o schimbare sau o tranziție de la o percepție la alta, poate fi numită efort Este adevărat că străduința nu poate atinge întotdeauna pe deplin întreaga percepție către care se străduiește, dar într-o anumită măsură realizează întotdeauna acest lucru și ajunge la percepții Putem observa în noi înșine o mulțime într-o substanță simplă, dacă acordăm atenție faptului că cel mai mic gând de care suntem conștienți îmbrățișează diversitatea în obiectul său Astfel, oricine recunoaște sufletul ca o substanță simplă trebuie să recunoască și această pluralitate în monada, iar domnul Bayle nu ar trebui să găsească deloc dificultăți aici, așa cum face în dicționarul său, în articolul "Rorarius" În general, trebuie admis că reprezentarea și tot ceea ce depinde de ea sunt inexplicabile din motive mecanice, adică cu ajutorul figurilor şi mişcărilor Dacă ne imaginăm o mașină a cărei structură produce gândire, simțire și percepții, atunci o putem imagina într-o formă mărită, cu aceleași relații păstrate, astfel încât să putem intra în ea ca într-o moară Presupunând acest lucru, atunci când îl examinăm, nu vom găsi nimic în interiorul ei, cu excepția părților care se împing unele pe altele și nu vom găsi niciodată nimic care ar putea explica percepția Deci, într-o substanță simplă, și nu într-una complexă, și nu într-o mașină, percepțiile trebuie căutate Nimic altceva nu poate fi găsit într-o substanță simplă, în afară de aceasta, adică cu excepţia percepţiilor şi a modificărilor acestora Și numai în ele pot consta toate acțiunile interne ale substanțelor simple Toate substanțele simple sau monadele create ar putea primi numele de entelehii, pentru că au în sine Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII perfecțiune cunoscută (εχουσι το εντελές), iar în ele există autocapcană (αυτάρκεια), ceea ce îi face sursa acțiunilor lor interne și, ca să spunem așa, automate fără trup Dacă am vrea să numim suflet tot ceea ce are percepții și aspirații, în sensul general, așa cum tocmai am explicat, atunci am putea numi suflete toate substanțele simple sau monadele create; dar din moment ce simțirea este ceva mai mult decât simpla percepție, sunt de acord că pentru substanțele simple care au numai pe cea din urmă este suficientă denumirea generală de monade și entelehii și că numai astfel de monade pot fi numite suflete, ale căror percepții sunt mai distincte și însoțite prin memorie Căci putem observa în noi înșine o stare în care nu ne amintim nimic și nu avem o singură percepție clară, cum ar fi, de exemplu, atunci când cădem într-un leșin, sau când suntem îngreunați de un somn adânc fără vise În această stare, sufletul nu diferă în niciun fel de o simplă monada; dar din moment ce această stare este de scurtă durată și sufletul este eliberat de ea, este ceva mai mult decât o simplă monada Și nu rezultă deloc din aceasta că o substanță simplă nu avea atunci deloc percepții Acest lucru nu poate fi tocmai din motivele de mai sus: monada, până la urmă, nu poate pieri, nu poate exista și fără nicio stare, care nu este altceva decât percepția ei Dar când avem un număr mare de percepții mici în care nu există nimic separat, atunci ne pierdem simțurile; de exemplu, când ne întoarcem de mai multe ori la rând în aceeași direcție, atunci avem amețeli, de care putem leșina, și care nu ne permite să distingem nimic clar Și moartea poate aduce animalele în aceeași stare pentru o perioadă Și întrucât fiecare stare

prezentă a unei substanțe simple este în mod natural o consecință a stării sale anterioare, prezentul ei este plin de viitor Dar întrucât, totuși, trezindu-ne dintr-o stare inconștientă, suntem conștienți de percepțiile noastre, acestea din urmă trebuie să fi existat în mod necesar imediat înaintea ei, deși Biblioteca "Runivers" N GROT nici nu am fi conștienți de ele Căci o percepție poate veni în mod natural doar dintr-o altă percepție, la fel cum o mișcare poate veni în mod natural doar dintr-o mișcare Din aceasta se poate observa că dacă în ideile noastre nu ar exista nimic clar și, ca să spunem așa, remarcabil și nimic de ordin superior, atunci am fi într-o stare constantă de inconștient Și așa este poziția monadelor perfect simple Vedem, de asemenea, că natura a oferit animalelor o percepție remarcabilă, prin grija pe care a avut-o, furnizându-le cu organe care colectează câteva raze de lumină, sau câteva valuri de aer, pentru a le da mai multă putere atunci când combinate Există ceva asemănător în simțurile mirosului, gustului și atingerii și poate într-o mulțime de alte simțuri care ne sunt necunoscute Și acum voi explica cum ceea ce se întâmplă în suflet reprezintă ceea ce se întâmplă în organe Memoria conferă sufletului un fel de legătură prin succesiune, care seamănă cu intelectul, dar care trebuie distinsă de acesta Într-adevăr, după cum vedem, animalele, atunci când percep ceva care le lovește, de la care au avut anterior o percepție similară, cu ajutorul memoriei se așteaptă la ceea ce a fost combinat în această percepție anterioară și în ele se trezesc sentimente ca întunericul, ce aveau atunci De exemplu, când câinilor li se arată un băț, își amintesc durerea pe care le-a provocat-o și fie urlă, fie fug Și o performanță puternică care uimește și emotionează lor, provine fie din amploarea, fie din multitudinea percepțiilor anterioare Căci o impresie puternică produce adesea deodată efectul unui obicei lung, sau al multor impresii moderate repetate * Oamenii, întrucât succesiunea percepțiilor lor este determinată doar de începutul memoriei, se comportă ca niște animale, ca acei empiristi care au doar informații practice, fără teoretice; iar în trei sferturi din acțiunile noastre suntem doar empiric: de exemplu, acționăm pur empiric atunci când ne așteptăm Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII * că ziua va veni mâine, căci s-a întâmplat mereu până acum Și doar un astronom judecă în acest caz cu ajutorul rațiunii Dar cunoașterea adevărurilor necesare și veșnice ne deosebește de animalele simple și ne dă stăpânirea rațiunii și a științelor, ridicându-ne la cunoașterea noastră și a lui Dumnezeu Și aceasta este ceea ce se numește în noi suflet sau spirit rațional Aceasta este urmată de o explicație a diferenței deja afirmate de noi în cunoașterea adevărurilor rațiunii și a adevărurilor de fapt, precum și o investigare a chestiunii existenței și proprietăților lui Dumnezeu, ca creator de monade Cu opiniile de bază de mai sus cu privire la relația dintre monade, Leibniz, desigur, a trebuit să găsească o modalitate de a explica faptul aparent al interacțiunii lor și al cunoașterii lor unul cu celălalt El o explică pe aceasta din urmă spunând că fiecare monada este o oglindă a lumii, un microcosmos care reflectă în sine toate proprietățile lucrurilor Monada nu are ferestre și uși, dar în reprezentările ei reflectă toate faptele, fenomenele și evenimentele lumii Aceste idei pot fi neclare, vagi și, tocmai din acest motiv, imperfecte, eronate și invers: clare, distincte, adevărate Aceasta este diferența dintre senzații, percepții ale experienței și conceptele de rațiune Aici Leibniz oferă o nouă interpretare a opoziției cartezian-spinoziane de cunoaștere clară, adevărată (adecvată) și neclară, falsă (inadecvată) O nouă trăsătură a acestui

concept este că falsitatea senzațiilor pentru Leibniz, care nu recunoaște ferestre și uși în monade, nicio percepție care nu intră în ele, poate fi doar relativă: deoarece percepțiile sunt doar stări interne care decurg din natura monadei însăși , sunt relativ la fel de adevărate ca și concepte clare, dar unilateral adevărate, imperfect adevărate Această doctrină este în total acord cu punctul de vedere al lui Leibniz, conform căruia toate ideile și credințele oamenilor sunt doar relativ false și cu punctul de vedere că toate afirmațiile filozofilor sunt adevărate, că toate învățăturile lor conțin un sâmbure de adevăr și că toată eroarea din ele se reduce la negări unilaterale ale altor adevăruri și adevăruri Există oameni care cred că adevărul este atât de unic încât adevărul lor este singurul adevăr posibil Că adevărul lor este o parte din adevăr, din acesta ei sunt fără îndoială N GROT dar au dreptate, dar negarea lor a adevărurilor altora este o amăgire și un păcat Leibniz a găsit o justificare teoretică profundă pentru acea toleranță față de convingerile altor oameni, pe care Locke a practicat-o și a predicat în practică "Există un singur adevăr" este o frază banală și stupidă a unor oameni care nu sunt familiarizați cu istoria gândirii, cu faptul complexității unui singur adevăr universal Nu, fiecare persoană trăiește doar pentru că cunoaște o parte din adevăr și este profund sigur de el Altfel, nu ar putea trăi Altfel, oamenii cu o dezvoltare mentală inferioară, care se uită la oameni de dezvoltare superioară și cunoștințe superioare, ar trebui să simtă rușine, frică și disperare, deoarece adevărul este probabil mai dezvăluit celor din urmă decât celor dintâi Dar, din fericire, ei sunt bine conștienți că au și un adevăr propriu, necunoscut oamenilor de dezvoltare superioară, iar aceștia din urmă, dacă au ajuns într-adevăr la cea mai înaltă dezvoltare, încearcă, ca Leibniz, să justifice teoretic această completare reciprocă a adevărurilor a personalităţilor individuale şi în numele conştiinţei sale propovăduiesc toleranţa Activitatea obscură, vagă a reprezentării a fost pentru Leibniz un sinonim pentru pasivitate, activitatea clară și distinctă Considerând capacitatea de a reprezenta ca principală funcție a monadei, Leibniz, ca toți gânditorii dinaintea lui Kant, vede în această activitate cognitivă baza principală a vieții mentale Voința nu este o forță fundamentală independentă, aspirațiile în monade se reduc doar la tendința activă de trecere a unei idei la alta Prin urmare, cea mai înaltă activitate este capacitatea de a experimenta ideile cele mai clare și distincte Această activitate cea mai înaltă îi aparține numai lui Dumnezeu Monadele inferioare, îmbrățișate de conceptul de materie, substanță, posedă, dimpotrivă, cea mai mare pasivitate, capacitatea de a experimenta doar ideile cele mai vagi și inconsecvente Între cele două extreme există un număr infinit de trepte de tranziție Sufletul uman este și o monadă, capabilă să experimenteze idei parțial vagi, parțial clare, în funcție de gradul de dezvoltare Astfel, viața monadei constă într-un flux constant și schimbare de idei Cum, deci, are loc corespondența între reprezentările lor condiționate intern, adică percepțiile asupra lucrurilor și judecățile despre ele și faptele percepute ale experienței, evenimentele din alte monade, datorită cărora   Căruia îi este posibil să avem iluzia interacțiunii monadelor și faptul existenței lor armonioase? Pentru a explica acest lucru, Leibniz recurge la celebra sa ipoteză a armoniei prestabilite de monade, ale căror stări interne (și externe) corespund mereu una cu cealaltă, ca un prieten independent al celuilalt cursul a două ceasuri, setate în

același cale de un mecanic Dumnezeu este, desigur, acel mecanic care a rânduit ființa interioară, care reprezintă activitatea tuturor monadelor și, împreună cu aceasta, armonia prestabilită a acțiunilor lor În locul eternului miracol al ocazionaliștilor, după a căror învățătură Dumnezeu intervine constant în interacțiunile substanțelor și coordonează acțiunile și percepțiile acestora între ele, după Leibniz, Dumnezeu, odată pentru totdeauna, prin actul său creator a predeterminat cursul mecanismului mondial , l-a aranjat și organizat Dar într-un astfel de caz, nimic nu poate perturba acest curs: totul în viața interioară a monadelor trebuie să fie prestabilit și strict necesar Asta crede Leibniz El este unul dintre cei mai consecvenți și stricti deterministi, el neagă liberul arbitru chiar și în ființele superioare și chiar și în Dumnezeu, așa cum vom vedea mai jos, îl limitează Dar determinismul lui este din nou ciudat, conciliant; în ea încearcă să împace un punct de vedere mecanic strict cu unul teleologic, recunoscând oportunitatea și sensul interior al procesului mondial, precum și necesitatea mecanică cu libertatea ca raționalitate Potrivit lui Leibniz, mecanismul procesului mondial este calea către realizarea scopurilor lui Dumnezeu de la început Toată această învățătură despre relația dintre monade și procesele care au loc în ele presupune, desigur, că fiecare monadă conține potențial toate ideile despre lucruri care rămân inconștiente pentru moment Această presupunere necesară îl conduce pe Leibniz, la rândul său, la importanta doctrină psihologică a activității psihice inconștiente, care a devenit de mare importanță în soarta noii psihologii, în special germană, și dezvoltată în detaliu în Noile Experiențe, în infirmarea unora puncte ale teoriei lui Locke a cunoașterii Iată cum explică Leibniz, în prefața la Noi experiențe, apariția acestei lucrări a lui: "Am decis Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" N GROT să facă o serie de observații asupra cărții celebrului englez - "An Essay on the Human Mind" - una dintre cele mai bune și mai apreciate lucrări ale timpului prezent Întrucât mă gândesc de mult timp la același subiect și la majoritatea întrebărilor pe care le abordează această lucrare, am ajuns la concluzia că ar fi o oportunitate convenabilă de a publica unele dintre propriile mele gânduri, sub titlu "Noi experimente asupra minții umane" în plus, le voi oferi o primire mai favorabilă, datorită unei comunități atât de minunate M-am gândit și că aș putea profita de opera altuia, nu doar pentru a le ușura pe a mea, căci, desigur, este mai ușor să merg pe urmele unui bun autor decât să lucrez cu totul din nou, dar și pentru a adăuga ceva la ceea ce ne-a dat, care iarăși este mai ușor decât să ne începem singur, căci mi se pare că am rezolvat unele dintre dificultățile pe care le-a lăsat în întregime "Adevărat, eu am adesea alte opinii decât Locke Dar nu numai că nu punem la îndoială meritele scriitorilor celebri, ci, dimpotrivă, depunem mărturie despre ele, indicând în ce și de ce ne deosebim de opiniile lor, întrucât considerăm că este necesar să împiedicăm autoritatea lor să prevaleze asupra rațiunii asupra unora puncte , care au o importanță semnificativă "Într-adevăr, deși autorul Experienței spune o mie de lucruri frumoase, pe care le aprob pe deplin, sistemele noastre sunt foarte diferite unele de altele Sistemul lui se apropie mai mult de Aristotel, al meu de Platon, deși ne deosebim în multe privințe de învățăturile ambilor filosofi antici Locke este mai public, în timp ce eu sunt obligat de mai multe ori să fiu ceva mai "acroamatic" și mai abstract, ceea ce, desigur, nu-mi oferă un avantaj, mai ales când trebuie să scriu într-o limbă vie Cred, totuși, că dacă îmi imaginez o conversație între două persoane, dintre care una expune

opinii din "Experiența" acestui autor, iar cealaltă le însoțește cu observațiile mele, atunci o astfel de comparație va fi mai plăcută pentru cititor decât replici complet seci, a căror lectură ar trebui întreruptă la fiecare pas, la nevoie, consultați cartea lui pentru a înțelege pe a mea Se construiește doctrina lui Leibniz despre percepția inconștientă Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII și prezentări pe baza criticii lui Locke cu privire la negarea ideilor înnăscute "Diferentele noastre", spune Leibniz, "se referă la subiecte destul de importante Ideea este că, într-adevăr, lidusha în sine este complet goală, ca o tablă pe care încă nu s-a scris nimic (tabula rasa), așa cum cred Aristotel și autorul Experienței, și că tot ceea ce este înscris pe ea provine numai din simțurile și din experiență, sau sufletul din timpuri imemoriale conține în sine principiile diferitelor concepte și poziții, care sunt trezite doar ocazional de obiectele exterioare - după cum cred, împreună cu Platon, scolastica și toți cei care (în acest sens)) a avut acel loc cu St Pavel (Rom II,), unde remarcă că legea lui Dumnezeu este scrisă în inimă? Stoicii numesc aceste principii προλήψεις, adică ipoteze de bază, sau ceea ce este considerat în prealabil ca de la sine înțeles Matematicienii le numesc concepte generale (κοιναί έννοιαι) Ultimii filozofi le dau diverse alte nume bune și, în special, Julius Scaliger le numește semințe de eternitate (semina aeternitatis) sau scântei de viață (zopyra), parcă focuri vii, lovituri strălucitoare ascunse în adâncul ființei noastre, care sunt aduse scos prin ciocnirea sentimentelor cu obiectele exterioare, la fel cum o lovitură declanșează scântei dintr-o armă; și nu fără motiv în această strălucire ei văd ceva divin și etern, manifestându-se mai ales în adevăruri necesare "Poate că opiniile autorului nostru înțelept nu sunt în totalitate în contradicție cu ale mele De fapt, folosind întreaga sa carte pentru a nega cunoștințele înnăscute luate într-un anumit sens, el afirmă, totuși, la începutul celei de-a doua și mai departe, că ideile a căror origine nu se află în senzație iau naștere din reflecție Dar, până la urmă, reflecția nu este altceva decât atenție la ceea ce este conținut în noi, în timp ce sentimentele nu ne oferă ceea ce purtăm deja cu noi Dacă este așa, atunci se poate nega că există o mare cantitate de înnăscut în spiritul nostru, de îndată ce suntem, ca să spunem așa, înnăscuți în noi înșine și că în noi există ființă, unitate, substanță, durată, schimbare, activitate, percepție, plăcere și alte o mie de subiecte ale ideilor noastre intelectuale? Dar din moment ce aceste obiecte sunt prezente direct și constant în mintea noastră (deși nu * Biblioteca "Runivers" I GRO t b sunt întotdeauna recunoscute ca urmare a distragerii noastre și a faptelor noastre), atunci de ce să fim surprinși dacă spunem că aceste idei ne sunt înnăscute cu tot ce depinde de ele? Și prefer să compar sufletul cu un bloc de marmură pe care curg vene, decât cu marmură fără vene sau cu ardezie curată, adică cu ceea ce filozofii numesc tabula rasa "Se pare că autorul nostru spiritual susține că nu există nimic potențial în noi și chiar nimic de care nu am fi întotdeauna conștienți în realitate (de fapt) Cu toate acestea, el nu poate avea o astfel de părere cu toată severitatea, altfel părerea lui ar fi prea paradoxală De fapt, obiceiurile și rezervele dobândite ale memoriei noastre nu sunt recunoscute constant de noi și nici măcar nu vin uneori în ajutor într-un moment de nevoie, deși le refacem cu ușurință în conștiință, cu ocazia unei întâmplări nesemnificative care ne amintește dintre ei, așa cum este suficient să auzim începutul cântecului pentru a ne aminti restul - La fel, în alte locuri, își limitează poziția, observând că nu

este nimic în noi ce am fi să nu fii conștient, cel puțin înainte Este posibil ca sufletul nostru însuși să fie atât de gol încât fără imagini împrumutate din afară să fie absolut nimic? După ce a stabilit dezacordul său fundamental cu Locke, Leibniz conturează apoi propria sa teorie a reprezentărilor inconștiente și infinit de mici, imperceptibile pentru percepțiile noastre conștiinței "Nu știu", spune el, "dacă va fi atât de ușor să fim de acord cu noi și cu cartezienii opinia autorului că sufletul nu gândește întotdeauna și că, în special, sufletul nu are idei în timpul somnului fără vise El spune că dacă corpurile pot fi fără mișcare, atunci sufletele pot fi și fără gândire La aceasta dau un răspuns oarecum neobișnuit Și anume, afirm că substanța nu poate fi fără activitate și că nu există nici măcar un corp fără mișcare* "În orice caz, există o mie de semne care ne permit să gândim că în fiecare moment în noi există un număr infinit de percepții, dar fără conștiință și fără reflecție, adică astfel de schimbări în sufletul însuși, de care nu suntem conștienți, întrucât aceste impresii sunt fie prea slabe și Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII prea multe, sau se contopesc prea mult între ele, astfel încât luate separat nu sunt suficient de vizibile, dar în combinație cu alte impresii își produc inevitabil efectul și se fac simțite în masa generală, cel puțin vag Astfel, din obișnuință, nu acordăm atenție mișcării unei mori sau a unei cascade atunci când locuim de ceva vreme foarte aproape de ele Acest lucru se întâmplă nu pentru că această mișcare încetează să acționeze asupra organelor noastre și pentru ca nimic corespunzător acesteia să nu se întâmple în suflet din cauza armoniei sufletului și trupului, ci pentru că impresiile care există în suflet și în trup, pierzându-și farmecul de noutate, nu sunt suficiente sunt deja suficient de puternice pentru a ne atrage atenția și memoria, care se îndreaptă doar către subiecte mai distractive Toată atenția presupune memorie și, atunci când nu suntem îndemnați, ca să spunem așa, să fim atenți la vreuna dintre percepțiile noastre reale, le lăsăm să treacă fără să ne oprim la ele sau chiar să le observăm; dar dacă cineva ne îndreaptă imediat atenția spre ei și ne face să ascultăm, de exemplu, un zgomot care tocmai s-a auzit, ne amintim de el și observăm că am primit deja de la el așa și cutare senzație Așadar, acestea au fost percepții pe care nu le-am observat imediat, iar conștiința lor a apărut doar pentru că le-a fost acordată atenția și, mai mult, abia după o anumită perioadă de timp, oricât de neînsemnată ar fi fost Pentru a înțelege și mai bine care sunt percepțiile mici, care nu diferă între noi în masă, de obicei citez ca exemplu vuietul sau zgomotul mării, pe care îl auzim când suntem pe țărm Pentru a auzi acest zgomot (și într-adevăr se aude), este necesar să auziți părțile care alcătuiesc acest întreg, adică zgomotul fiecărui val, deși fiecare dintre aceste zgomote se aude doar într-o masă vagă a tuturor celorlalte, adică chiar în acest vuiet și ar rămâne complet neobservat dacă valul care l-a produs ar fi singurul Este într-adevăr necesar să experimentăm un anumit efect din mișcarea acestei unde și să obținem o anumită percepție din fiecare dintre aceste zgomote, oricât de mici ar fi ele; altfel nu s-ar putea primi percepţii de la o sută de mii de valuri, întrucât o sută de mii nimic nu mai poate compune Biblioteca "Runivers" I GROT "ceva" În fine, niciodată nu dormim atât de adânc încât să nu avem măcar un sentiment vag și vag și nici nu ne-am fi trezit de cel mai mare zgomot din lume, dacă nu am primi o oarecare percepție de la începutul ei, foarte neînsemnată, așa cum nu ar fi imposibil să rupi frânghiile prin eforturi în lume, dacă nu ar fi încordate, măcar puțin, și nu întinse

prin eforturi mai puțin semnificative, deși ușoară tensiune produsă de acestea este insesizabilă După ce a stabilit activitatea inconștientă a sufletului, Leibniz, apoi, din punctul de vedere al acesteia, dezvoltă o teorie a cunoașterii, care în multe puncte esențiale este complet diferită de cea a lui Locke Din lipsă de spațiu, nu vom prezenta această teorie în detaliu Să observăm doar că îi oferă lui Leibniz posibilitatea de a fundamenta psihologic procesul pur intern (imanent) al cunoașterii în monade și conduce la o doctrină psihologică a subiectivității ideilor de spațiu și timp Aceste idei sunt doar fenomene ale experienței noastre, și nu realitatea metafizică Un punct și mai important în teoria sa a cunoașterii este celebra sa doctrină a "apercepției" sau percepției și reprezentării conștiente, în contrast cu "percepția" sau percepția inconștientă Conceptul de apercepție este încă de mare importanță în psihologia germană (Herbart, Wundt) Astfel, punctul cel mai important în noua revizuire a teoriei cunoașterii a lui Leibniz constă în recunoașterea activității potențiale inconștiente a sufletului Cu această învățătură, el creează primele fundații pentru învățătura fizică despre energiile vii și ascunse ale trupurilor și despre transformarea diferitelor energii unele în altele De aici rezultă pentru Leibniz posibilitatea unei fundamentari deosebite a ideii de nemurire a sufletului Dacă sufletul este o monadă substanțială activă, atunci, desigur, este indestructibil, nemuritor Dar Leibniz, desigur, recunoaște și indestructibilitatea monadelor sufletești ale animalelor și a tuturor monadelor în general Diferența dintre nemurirea sufletelor umane și a celor animale, în opinia sa, este că, după moartea animalului, sufletul animal se cufundă din nou într-o stare vagă de activitate complet inconștientă, iar sufletul uman păstrează pentru totdeauna claritatea și distincția reprezentare proprie Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII Personalitatea Din acest punct de vedere, Leibniz admite preexistenţa sufletelor, precum Platon şi adepţii săi Dar el consideră această preexistență nu cea mai înaltă, ci cea mai joasă formă de ființă Etica lui Leibniz nu putea fi suficient de adâncă în negarea liberului arbitru și în general în subordonarea completă a activității voinței față de activitatea de reprezentare în monade La fel ca la Descartes și Spinoza, înălțimea impulsurilor morale este determinată la Leibniz de înălțimea și claritatea ideilor care condiționează aspirațiile Libertatea este un concept relativ A fi liber înseamnă a fi determinat în activitatea cuiva nu de idei vagi și confuze, ci de rațiune, i e idei clare și distincte Diferența dintre comportamentul corect și cel greșit coincide cu diferența dintre adevărat și fals, adică idei unilaterale, înguste Prin urmare, nu este de mirare că Leibniz derivă oamenii, ca principiu al comportamentului moral, din ideea clară a sufletului despre armonia prestabilită a monadelor și despre identitatea superioară a substanțelor lor (cf Învățătura lui Schopenhauer despre baza metafizică a compasiunii) Prin urmare, scopul activității morale este de a-și lumina spiritul cu idei clare, distincte, cunoștințe Această cale este atât cea mai înaltă virtute, cât și o garanție pentru atingerea fericirii Cultura spirituală - cultura rațiunii - este cea mai înaltă sarcină morală a individului și a societății Windelband definește pe bună dreptate această doctrină drept raționalism etic, caracteristic oricărei noi filozofii dinaintea lui Kant, dar mai ales clar exprimat și realizat în mod consecvent de Leibniz În concluzie, să mai spunem câteva cuvinte despre filosofia religioasă a lui Leibniz Aici Leibniz, ca majoritatea scriitorilor secolului al XVII-lea, caută o reconciliere a rațiunii cu revelația El

consideră că cunoașterea și justificarea ideii lui Dumnezeu prin rațiune este sarcina cea mai înaltă a științei filozofiei și dă o formulare nouă, foarte valoroasă, diferitelor dovezi ale existenței lui Dumnezeu, ontologice, cosmologice și fizico-teologice, legând aceasta din urmă cu doctrina sa despre armonie prestabilită El admite revelația și miracolul, precum și actele providenței divine în crearea mecanismului universului Dar latura pozitivă a religiei, dogmelor și cultului, Leibniz acordă o importanță secundară și acționează, așa cum am văzut deja, în rolul de intermediar între diverse confesiuni creștine N GROT Cel mai important punct al filozofiei sale religioase este, însă, încercarea de a explica și justifica răul din lume Pentru Leibniz, o sarcină complet deosebită a apărut din faptul că a recunoscut întreaga viață a monadelor, adică univers, rezultatul unui mecanism prestabilit de Dumnezeu pentru scopuri cunoscute Din acest punct de vedere, se pune întrebarea de unde și de ce vine răul în lume și cât de real este el În "Teodicee" sau "Justificarea lui Dumnezeu" Leibniz încearcă să rezolve aceste întrebări El neagă realitatea metafizică, absolută, a răului și a păcatului, ca J Bruno El recunoaște realitatea negativă a răului și a păcatului, dar ca o manifestare a dezvoltării imperfecte a monadelor, dominația ideilor întunecate și false în locul celor clare și adevărate Astfel, răul este doar o lipsă de perfecțiune în viața spirituală a monadelor, adică, conceptul este negativ Acesta este unul dintre fundamentele optimismului metafizic al lui Leibniz Dar totuși, asta încă nu rezolvă întrebarea, de ce există răul în lume, cel puțin din acest punct de vedere relativ, de ce lumea este imperfectă dacă este produsul unui spirit perfect Din punct de vedere metafizic, Leibniz trebuie să admită și să admită că lumea existentă, ca urmare a actului creator al lui Dumnezeu, a ideii și cunoașterii lui clare, este doar una dintre lumile posibile, deoarece alte planuri și modalități de implementare a scopurilor divine sunt posibile și imaginabile Dar atunci de ce a creat Dumnezeu această lume particulară, departe de a fi perfectă? Leibniz răspunde la această întrebare subliniind că imperfecțiunea relativă și răul din lume sunt necesare pentru a pune în evidență perfecțiunea și bunătatea ei, ca mod și mijloc pentru atingerea și realizarea perfecțiunii, că păcatul este necesar ca o condiție pentru existența virtuții, suferința ca o condiție pentru posibilitatea contrastului, bucuriei sale Astfel, luarea în considerare logică a corelării conceptelor și a presupunerii lor reciproce necesare este o bază suficientă pentru ca Leibniz să recunoască lumea existentă ca fiind cea mai bună dintre lumi posibile, deși nu cea mai bună în mod absolut Este logic imposibil să ne imaginăm o lume absolut perfectă, bună, fără păcat, pentru că atunci n-ar fi nici perfectă, nici bună Această necesitate logică limitează și liberul arbitru al lui Dumnezeu, care la rândul său   este supusă rațiunii - înțelepciunea infinită a unei ființe divine Voința divină este fatal subordonată forței logice a ideilor eterne Astfel, adevărul logic este "fatum-ul lumii" Doctrina lui Leibniz despre relația lumii cu voința divină este impregnată, în expresia potrivită a lui Windelband, de "fatalism pascijd" Așa este, în trăsături esențiale, învățătura lui Leibniz Nu suntem în măsură să analizăm aici în detaliu activitățile succesorilor și succesorilor săi Cel mai important dintre ei a fost Chr Volf, nu atât un gânditor original, cât un încăpățânat lucrător de gândire și un sistematizator talentat, care a reușit să transforme filosofia lui Leibniz într-un sistem complex, elaborat până la cel mai mic detaliu,

de doctrine filozofice, pe care l-a curățat de câteva importante, îndrăznețe și ingenioase , dar pentru asta, ipoteze șocante ale lui Leibniz ; de exemplu, teoria monadelor și a armoniei prestabilite nu mai joacă un rol esențial în ea, iar întreaga filozofie a lui Leibniz a fost reelaborată sub forma reconcilierii și contopirii cu fundamentele filosofiei lui Aristotel Filosofia Leibniz-Wolphian a dominat Germania timp de aproape un secol, până în momentul în care autoritatea lui Leibniz a fost zdruncinată și apoi răsturnată de Kant Ea a avut o influență largă în afara Germaniei, de exemplu în şcolile noastre din secolul al XVIII-lea Știm cu toții și ce datora Wolf Lomonosov Printre reprezentanții filosofiei Leibniz-Wolffiene au fost însă destul de mulți gânditori mai mult sau mai puțin independenți care au contribuit cu multe lucruri esențiale și noi la dezvoltarea științelor filosofice individuale - logica, metafizica, psihologia, estetica (Baumgarten) Au existat și oponenți talentați ai ideilor lui Leibniz; astfel încât, în general, Leibniz a dat naștere în Germania, prin intermediul lui Wolff, unei mișcări filosofice vaste și fructuoase, care a pus bazele dezvoltării celui mai profund sistem filozofic al epocii moderne, cel al lui Kant Prin urmare, Leibniz este considerat pe bună dreptate fondatorul filosofiei germane independente și una dintre cele mai importante figuri în dezvoltarea filozofiei europene din ultimele trei secole N Grot Biblioteca "Runivers" Principii de bază ale monadologiei evolutive *) Mesajul meu constă din propoziții legate de o idee generală În ea, nu, sunt date motive complete, explicându-mi tezele Aceste motive sunt sub formă de scurte explicații și completări Această concizie s-a datorat faptului că nu am avut timp să furnizez aceste propoziții cu dovezi detaliate În plus, pentru o mai mare claritate, ar trebui să-mi prefațez propozițiile cu o critică a sistemelor filozofice anterioare Nu eu am Acest lucru a necesitat multă muncă și cunoștințe speciale Sistemul meu are o oarecare asemănare cu monadologia lui Leibniz sau cu monadologia armoniei prestabilite, precum și cu unele dintre teoriile monismului contemporan Cu toate acestea, diferă de ele prin multe caracteristici esențiale În interesul unei mai mari coerențe, îmi voi prezenta tezele într-o singură prezentare continuă Propozițiile mele sunt foarte abstracte și, prin urmare, lipsite de concretețe figurativă Acesta este defectul lor Concreția și imaginea acționează nu numai asupra minții, ci și asupra imaginației și sentimentului, nu doar dovedesc, ci și convinge Pozițiile mele sunt lipsite de aromă artistică Îmi pare extrem de rău pentru acest lucru și vă rog să-i iertați în avans pentru acest neajuns Monadologia evoluționistă se bazează pe doctrina monadei *) Rezumat citit la reuniunea Societății de Psihologie de la Moscova ( ) Biblioteca "Runivers" ÎNCEPUTURI DE BAZĂ ALE MONADOGIEI EVOLUȚIONARE Monada este o unitate vie, un element viu Este o persoană independentă și independentă Este viu în sensul că are un potențial conținut psihic Conținutul mental și psihismul nu sunt supuse observării în esență, ci doar în manifestări externe Ele sunt disponibile numai monadei în sine Conținutul mental în momentul său cinetic (activ) poate fi privit ca o concluzie directă (intuitivă), sinteza, propoziție, concluzie, interpretare de către monada a faptelor interne ale existenței sale și a relației sale cu alte monade Este ființa monadei pentru sine y Conținutul mental în momentul său potențial (tensionat) este posibilitatea de manifestare a conținutului cinetic într-o formă sau alta, în anumite circumstanțe Uneori înseamnă o combinație de capacități, abilități, obiceiuri și instincte Explicaţie Voi încerca să explic ce vreau să spun prin expresia "monada este o unitate vie" Prin

denumirea de măsură în matematică se înțelege o mărime cu care se compară alte mărimi de același fel Prin denumirea unei anumite unități matematice se înțelege o măsură constantă cu care se compară alte cantități de același fel Alegerea acestei unități depinde de tipul de cantități Această convenție este eliminată de îndată ce ne oprim la o unitate matematică abstractă O unitate matematică abstractă se caracterizează prin constanță și nu depinde de un anumit conținut Prin expresia "monada este o unitate" vreau să spun că este determinată de semnul permanenței Constanța indică imuabilitatea sa în unele privințe O monada este aceea care, printr-o serie de schimbări, rămâne neschimbată Este întregul, indivizibil, unic, neschimbător și egal cu sine care începe în toate relațiile posibile cu alte monade și cu sine însuși Așa rămâne pentru conștiința noastră în unele aspecte ale descoperirii sale Monada este un element În plus, monada este o unitate vie Ideea de schimbare este legată de conceptul de viață din mintea noastră Biblioteca "Runivers" N BUGAEV deniya Viața se poate manifesta doar sub masca unei schimbări reale sau potențiale Nu întotdeauna, însă, acolo unde este schimbare, există viață Pentru ca viața să aibă loc, este necesar ca schimbarea să aibă loc într-o anumită ordine, să urmeze o anumită lege, cel puțin pe o anumită perioadă a cursului ei Această ordine, această lege, această cale, această schimbare constantă și definitivă, ne oferă sensul care caracterizează viața Găsim baza acestei constante în direcția vieții într-o cauză sau scop Astfel, pentru noi, viața este în primul rând o ordine de schimbări cauzale sau oportune Cu toate acestea, nu orice ordine de astfel de schimbări numim viață Nu orice unitate concretă caracterizată de ele numim vie Distingem un mecanism de un organism, o mașină moartă de o ființă vie În conținutul viu, observăm mai mult de o manifestare a cauzelor externe și a obiectivelor străine Pentru conștiința noastră se cere ca influența cauzelor interne să fie relevată în activitatea principiului viu Cauza interioară este aceea care se notează, se diferențiază și se coordonează în cadrul unității active Într-un astfel de caz, unitatea activă o numim individualitate, organism Cauza interioară se distinge și se valorifică prin această unitate Ea este vizibilă pentru el Cauza externă este destul de accesibilă pentru observarea terților Totul se dezvăluie în activitatea exterioară, epuizat de ea și identic cu ea Cauza internă nu este în întregime accesibilă unei singure observații externe, nu este complet epuizată de activitatea externă și nu este egală cu aceasta Din activitatea externă nu putem deduce decât prin analogie o cauză internă, căutând corespondențe potrivite în fenomenele vieții noastre interne Această capacitate de a concluziona despre senzația și ființa interioară a unei alte monade, prin analogie, se bazează pe capacitatea de co-senzație sau simpatie Cauza externă este evaluată de noi cu ajutorul unor concepte intermediare, în timp ce cea internă primește o evaluare completă și imediată doar în activitatea internă a individului Biblioteca "Runivers" ÎNCEPUTURI DE BAZĂ ALE M EVOLUȚIONARĂ SHADOLOGIEP Această evaluare directă nu este pe deplin accesibilă observației externe Numim cauza internă motiv, rațiune, motivație, scop etc Numim evaluarea imediată sentiment, intuiție, conștiință și alte nume Cauza externă este caracterizată de obiectivitate și relativitate, subiectivitate internă și imediate Capacitatea de a evalua conținutul în propriile modificări, de a le face vizibile pentru sine, vom numi psihism, și potențialul său și obiectul intern al acestei evaluări, conținut psihic Astfel, conceptul de viață este în mod necesar legat de existența schimbărilor cauzale sau oportune, a psihismului și a individului ca unitate independentă

Numai o unitate definită, concretă, activă, care posedă cauzele interne și scopurile schimbărilor sale, capabilă să ofere acestor schimbări o evaluare internă, poate fi vie Unitatea vie introduce această evaluare în baza seriei ulterioare a modificărilor sale Din punct de vedere formal, viața unei monade este o serie constantă de schimbări în psihismul ei în momentul cinetic și potențial Viața unei monade este o serie de schimbări cauzale și oportune în organizarea ei Relația dintre conținutul psihic și relațiile și manifestările sale externe corespunzătoare depinde de legi mai presus și dincolo de înțelegerea deplină a monadioului Legile cărora le este supusă monada se numesc condiţiile monadei Aceste legi nu pot fi întotdeauna exprimate discursiv în termeni de cuvinte sau concepte Ele nu sunt uneori supuse unor relații cantitative O monada este o unitate în sensul că, dintr-un anumit punct de vedere, este indecompusa și este, parcă, ultima unitate (element) în condițiile date de considerare și ființă Monadele sunt foarte diverse Ele diferă în relația lor reciprocă între ele și sunt de ordine diferită Monadele sunt de ordinul întâi, al doilea, al treilea etc Biblioteca "Runivers" treizeci N BUGAEV Monadele de ordinul doi pot forma o monada de ordinul întâi În același timp, o monadă de ordinul întâi formează pentru ei acea lume, sau acea condiție, sau una dintre condițiile, dincolo de care nu trec deloc, atâta timp cât există monada de prim ordin IJ Monadele de ordinul doi, sau "submonadele", trec dincolo de limitele monadelor de ordinul întâi numai în cazuri excepționale În același timp, ei fie dobândesc un sens independent, fie continuă să intre în formarea altor monade de ordin superior Următoarele unități pot servi ca exemple simbolice de monade de diferite ordine: umanitatea, statul, o persoană este o monada socială, o celulă este o monada biologică, o particulă este o monadă chimică, un atom este o monada fizică, o atom eteric Dacă o persoană descrie simbolic o monada de ordinul întâi, o celulă va fi o monada de ordinul al doilea (submonadă), o particulă de ordinul al treilea, un atom de ordinul al patrulea Poporul sau statul va fi o monada de ordinul întâi (mai sus de monade) sau o monada minus de ordinul întâi Aceste exemple explică doar simbolic propoziția Ordinea monadelor urcă și coboară până la infinit Lumea exterioară accesibilă nouă poate fi considerată ca o monadă în raport cu alte monade Pentru înțelegerea noastră umană, corespunzătoare naturii noastre finite, poate fi suficient să ne limităm la monadele de ordinul întâi și la lume (o supermonadă de ordinul întâi) Aceasta înseamnă că nu avem abilități, sentimente și organe atât de subtile care să ne permită să observăm fenomene care depind de activitățile monadelor de ordinul doi și superior Monadele diferă și prin esența lor Esența lor este determinată de legile cărora se supun în interpretarea subiectivă a faptelor ființei lor interioare Esența lor este determinată de condițiile sau legile existenței lor Esența lor nu poate fi judecată Conținutul mental al monadelor de ordinul întâi în raport cu conținutul mental al monadelor de ordinul al doilea poate fi considerat uneori ca o sinteză (cu un Biblioteca "Runivers" ÎNCEPUTURI DE BAZĂ ALE MONADOLOGIEI EVOLUȚIONARE transformare), uneori ca o generalizare, alteori ca Această sinteză este supusă unor legi speciale și se obține ca produs al muncii independente a monadei Această sinteză apare sub formă de idee, sentiment, impuls și acțiune Munca în sens subiectiv este activitate însoțită de un sentiment de efort Fără efort, fără muncă în sens subiectiv Rezultatul muncii monadei este de o perfecțiune mai mare sau mai mică, supus unei transformări și prelucrări mai mari sau mai mici Această perfecțiune, completitudine și prelucrare depind de

perfecțiunea monadei de prim ordin în sine, sub-monadei și supra-monadei ei Monadele intră în relații reciproce Datorită acestor relații, lumea cunoașterii, sentimentelor și acțiunilor este în același timp lumea relațiilor reciproce ale monadelor, interpretate subiectiv De aici rezultă relativitatea și corelarea tuturor cunoștințelor, sentimentelor, impulsurilor și acțiunilor noastre Dezvoltarea și schimbarea conținutului mental este rezultatul relației reciproce dintre monade, submonade și supermonade Mai multe monade simple împreună pot forma o monadă complexă Cel mai simplu caz al unei monade complexe este combinarea a două monade sau a unei diade Diadele sunt foarte diverse - Se deosebesc* prin caracterul si forma monadelor care le compun Relația unui complex cu monadele sale simple constitutive diferă de relațiile unei monade la o submonadă și o supramonadă O monada complexă are omogenitate calitativă cu monada ei componentă O monadă poate diferi în esență atât calitativ, cât și cantitativ de o submonadă și o supramonadă De exemplu, un om și o celulă pot reprezenta o monada și o submonadă Familia și membrii ei sunt o monadă și monade complexe Notă Aceste explicații sunt simbolice O monada complexă poate fi descompusă în unele simple, nu acelea Biblioteca "Runivers" N BUGAEV ryaya calitatea sa O monadă se poate despărți în submonade numai în cazurile de ipoteze și presupuneri speciale care depășesc uneori limitele condițiilor disponibile și de înțeles pentru noi În diada (a, b), monadele a și b nu au întotdeauna același sens și același conținut În diada (a, b) este necesar să se facă distincția între momentul formării și dezintegrarii diadei, durata, forța și scopul existenței ei, relația diadei cu fiecare dintre monade și invers, relația reciprocă a monadelor sale, relația sa cu alte monade, simple și complexe, cu întreaga lume și înapoi Procesul mondial din punct de vedere extern duce la formarea și dezintegrarea secvențială a monadelor complexe de diverse ordine O relație de monade care are o oarecare putere se numește relație de monade Calitatea și detaliile elementelor de bază ale conexiunii reciproce a monadelor a și b determină însăși diada (ab) Acel lucru comun, pe care se bazează legătura reciprocă a monadelor într-o diade, constituie esența diadei Esența diadei este supusă schimbării și transformării continue în direcția determinată de circumstanțele diadei și monadelor sale Substanţa calitativă a diadei este cuprinsă în substanţa calitativă a monadelor ei constitutive Sufletul sau substanța sa interioară este conținută în sufletul monadelor sale și în acel comun sau acea legătură care unește monadele în diada Monadele diadei nu sunt identice și nu sunt egale între ele Ele nu reprezintă în mod egal diada J Acea monada care reprezintă mai pe deplin diada poate fi numită monada centrală Într-o diadă, uneori o altă monadă poate deveni temporar monada centrală Aceasta se întâmplă atunci când există condiții speciale care favorizează activitatea celei de-a doua monade Viața unei monade într-o diade și conținutul ei psihic sunt alcătuite din conținutul psihic care îi aparține personal (individual, personal) și conținutul psihic al diadei sau cel general, în măsura în care devine proprietatea această monada În diada, fiecare moment sau element de mentalitate Biblioteca "Runivers" ÎNCEPUTURI DE BAZĂ ALE MONADOLOGIEI EVOLUȚIONARE exploatațiile monadei pot fi făcute comune În acest caz, monada, așa cum ar fi, reprezintă diada Se poate explica unitatea psihică a diadei fie prin unitatea originii, fie prin unitatea naturii monadelor Monada, reprezentând pe deplin diada, renunță la conținutul psihic individual sau identifică individul cu generalul în viața sa Monada dezvoltării inferioare avansează de la legătura sa cu monada dezvoltării superioare Ea avansează, datorită

eforturilor de a se ridica în dezvoltarea sa la cel mai înalt ideal, care îi apare în legătură cu activitatea monadei dezvoltării superioare Efortul de a se ridica este însoțit de muncă, care în acest caz poate fi numită munca de ridicare Monada celei mai înalte dezvoltări se ridică în perfecțiunea sa, grație eforturilor de a ridica cealaltă monada a diadei la cel mai înalt ideal Efortul de a ridica este însoțit de muncă, care în acest caz poate fi numită munca de ridicare Ridicarea și ascensiunea pot fi realizate numai prin munca independentă sau activitatea activă a monadei Latura pasivă în activitate joacă un rol secundar Uneori nu se transformă în instinct și obicei, nu devine bogăția potențială a monadei Numai proporțional cu activitatea activă și participarea activă a monadei crește constant conținutul ei mental În relațiile reciproce ale monadelor, există două activități de ridicare și ridicare, căci simultan a două monade fiecare o depășește pe cealaltă într-o anumită privință În efortul constant autodirigit pentru înălțare și înălțare, în învățarea și predarea activă activă, se află lucrarea perfecțiunii Upliftul pare să fie pasiv, iar ridicarea activă; dar pare doar la început Ambele sunt roditoare atunci când au un caracter activ Creșterea fără caracter activ capătă aspectul unui antrenament, iar o ascensiune pasivă se va distinge prin formalism În diada, monada inferioară este pentru cea superioară, iar pentru diada un element de regresie și suferință temporară și aparentă Această regresie aparentă este totuși o condiție necesară pentru progres, prin rezistența sa la îmbunătățire despre Întrebări de filosofie, carte ° Biblioteca "Runivers" N BUGAEV o monadă ridică energia activă a alteia Această rezistență servește cauzei criticii și controlului Acțiunea și reacția în activitatea monadelor sunt cele două aspecte necesare ale perfecțiunii În diada, monada superioară este pentru elementul inferior al succesului și progresului real Diada pentru ambele monade este o condiție a progresului Monadele sau complexele complicate pot consta din trei, patru și orice număr de monade Complexele de trei monade pot fi numite triade Compoziția unui complex de trei monade poate fi destul de variată Triada, formată din trei monade a, b, c, se poate forma: a) din trei monade (a, b, c), având o existență independentă separată; b) din diada (ab) și monada c, th-is (ab, c); c) din diada ac și monada b, adică (ac, b); d) din diada fi și monada a, adică (bo, a) În ultimele trei cazuri, triada este în același timp și diada Diada (ab) poate diferi de diada [ab], în funcție de condițiile conexiunii reciproce a monadelor a și b Numărul celor complexe depășește infinit numărul monadelor simple Pentru η monade a parcurge întregul ciclu al relațiilor lor reciproce înseamnă a face o întorsătură completă a dezvoltării lor, sau a dobândi tot conținutul potențial posibil în anumite condiții ale existenței și relațiilor lor În relația reciprocă a monadelor se pot observa două legi: legea inerției (inerției) monadologice și legea solidarității monadologice Legea inerției monadologice este că o monada nu poate, prin propria activitate în afara relației cu alte monade, să-și schimbe întregul conținut mental Această lege se întemeiază pe următoarele considerente Monada este îmbunătățită în parte datorită relațiilor sale cu alte monade Dacă aceste relaţii nu există, nu găseşte o sursă pentru dezvoltarea acelor aspecte ale naturii sale pentru care asemenea relaţii sunt necesare Se poate dezvolta numai atunci din activitatea submonadelor sale, Biblioteca "Runivers" ÎNCEPUTURI DE BAZĂ ALE MONADOLOGIEI EVOLUȚIONARE acestea în direcţia armoniei interioare şi în prelucrarea materialului primit anterior /DESPRE Începutul sau legea solidarităţii monadoloice constă în faptul că monadele se dezvoltă după unele aspecte ale

existenţei lor, intrând în relaţii doar cu alte monade Perfecțiunea sa, care depinde în principal de acest început, poate fi numită extinsă Sub influența principiului solidarității, o monadă poate acționa asupra altei monade și, modificându-i conținutul mental, își poate schimba pe al său Legea solidarităţii reciproce a monadelor poate fi considerată: fie a) ca un atribut al esenţei lor, fie b) ca o lege dezvoltată de viaţa lor comună, fie c) ca stadiul cel mai înalt al evoluţiei În conținutul psihic al monadei, este necesar să se facă distincția între conținutul potențial și cel cinetic În conținut potențial, trebuie să se distingă: a) conținut care poate trece imediat în conținut cinetic și b) conținut care trece în conținut cinetic în condiții speciale care poate fi găsit în împrejurări în combinație cu monade de alt ordin, ființă sau dezvoltare Într-un complex, monadele desăvârşesc întregul proces de dezvoltare, graţie comuniunii lor cu alte monade ale complexului lor Relaţiile monadei cu monadele din afara complexului sunt refractate de relaţiile monadei cu monadele înrudite ale aceluiaşi complex Aceste relaţii sporesc psihismul complexului Monada fiecărui complex își trăiește propria viață individuală, viața celui mai apropiat complex, următorul complex superior etc În relațiile sale cu lumea, monada separă ceea ce are o importanță imediată pentru viața sa individuală, de ceea ce aduce la viață de complexul cel mai înalt imediat următor și după ea etc , de ceea ce aduce la viață întregul complex Tot ce aduce monada în viața complexului este prelucrat de acesta și, fiind perceput, se reflectă asupra monadei Monadele complexe se dezintegrează și intră în formarea de noi complexe * Biblioteca "Runivers" N BU GAE V b Monada centrală a unui complex poate continua viața unui complex într-un alt complex Monadele își valorifică trecutul și trecutul complexului în conținutul lor potențial, momentul potențial al psihismului (obiceiuri, germeni, abilități, instincte etc) Monadele nu dispar, dar nici complexele nu dispar Alături de legile mondiale de conservare a materiei și energiei, există o lege a conservării timpului, a trecutului Poate fi exprimat prin formula: trecutul nu dispare, ci se acumulează Odata cu aceasta, continutul psihic si energia potentiala sunt in continua crestere Psihismul crește Acest lucru se reflectă în faptul că perfecțiunea monadelor și complexelor este în continuă creștere Lupta reciprocă a monadelor complexe rezultă din strădania lor pentru idealurile unei dezvoltări mai înalte și mai perfecte Această luptă trebuie numită lupta pentru idealuri abstracte sau concrete Ceea ce aparține uneia, atunci potențial aparține tuturor monadelor și invers Aceasta înseamnă că dezvoltarea și conținutul mental al altor monade îi aparțin potențial și invers Într-adevăr, îmbunătățirea care aparține altor monade se poate reflecta, atunci când acestea intră în relație cu o anumită * monade, într-o schimbare a conținutului mental al acesteia și invers Lupta pentru existenţa monadelor complexe este doar una dintre manifestările legii solidarităţii reciproce a monadelor Atunci când, în condiții date, o monada complexă nu își poate continua existența în interesul dezvoltării ulterioare, se dezintegrează Se destramă atunci când într-un fel armonia interioară sau exterioară a existenței sale este perturbată Această dezintegrare a monadei complexe este doar o dezintegrare vizibilă Nici monadele care au intrat în ea, nici ea însăși nu dispar Monadele își păstrează conținutul potențial, care se desfăşoară sau trece în cinetică în circumstanţe favorabile Monada complexă își continuă existența în monada centrală și în toate celelalte Biblioteca "Runivers" ÎNCEPUTURI DE BAZĂ ALE MONADOGIEI EVOLUȚIONARE Una și aceeași monadă poate fi membră a mai multor monade

complexe · Dacă face parte din formarea unei laturi, iar pe alte laturi diferite este inclusă în formarea unei alte monade complexe, în acest caz nu poate exista ciocnire sau se întâmplă în cazuri rare Monada simplă în acest caz servește ca membru organic al mai multor monade complexe Dacă este un membru organic al mai multor monade complexe și intră în ele ca membru prin unele aspecte comune ale ființei sale, atunci poate avea loc o coliziune Monada în acest din urmă caz poate fi un membru temporar al acestor monade complexe și poate servi ca o legătură și un mediator viu între ele După dezintegrarea componentelor sale complexe, monadele simple intră uneori în formarea altor monade complexe și atrag de acolo elemente pentru dezvoltarea lor ulterioară prin ridicare și ridicare Rezultatul acestei dezvoltări va fi o altă înțelegere mai înaltă a lumii, un sentiment mai profund și o cantitate mai mare de potențial pentru activitatea sa pentru a realiza idealurile unui ordin superior Baza vieții și activității monadei este etică: a-i desăvârși și a perfecționa pe alții ιοί A îmbunătăți înseamnă a-ți crește parțial psihismul O monada mai perfectă este aceea în care a) părțile sau monadele sale exprimă cel mai bine ideea de întreg, b) în care relațiile interne corespund cel mai bine celor externe (submonadele monadelor), c) în care există mai multe monade în spațiu și timp aceste corespondențe sunt comune Prima perfecțiune se numește armonie interioară, a doua externă, a treia putere sau potență a monadei Prima perfecțiune se va numi intens intern, a doua intensiv extern, iar a treia extensivă Prin activitatea internă a submonadei, monada poate crește armonia interioară, armonia exterioară în limitele experienței și potențialului ei cunoscute numai până la o anumită limită Biblioteca "Runivers" U a ii) N BUGAEV 'f Scopul final al activității monadei este de a elimina diferența dintre umanoid și lume, ca totalitate a tuturor monadelor, pentru a atinge perfecțiunea infinită și a deveni deasupra lumii yur Viața unei monade decurge din efortul ei pentru satisfacție, descoperirea impulsului său inerent către dezvoltarea auto-activă, ca binele suprem iob Dezvoltarea monadei este de sine stătătoare, pentru că se realizează manifestarea energiei active, depășirea obstacolelor pentru \ dezvoltare - muncă) Viața și munca de auto-îmbunătățire sunt una și aceeași pentru Gonad u Monada își datorează dezvoltarea în mare parte Aceasta este demnitatea ei personală Întrucât viața sau lucrarea vieții duce la desăvârșirea monadei, atunci viața, munca, demnitatea monadei și perfecțiunea sunt concepte de aceeași ordine și despre Scopul imediat al vieții monadei este o altă monadă și lumea, iar în reflecție este ea însăși t; Scopul îndepărtat al vieții monadei este străduința de a deveni în interiorul lumii sau deasupra lumii, devenind mai întâi lume sau prin lume II Baza vieții monadelor este pur etică I Principiul solidarităţii monadelor este principiul de bază al relaţiilor lor reciproce ï Acest început pentru monade complexe și omogene se numește Dragoste ziij Iubirea de sine și de ceilalți se exprimă în viață în efortul independent și liber al monadelor pentru perfecțiunea proprie și a celorlalți, și Lumea și monada, viața lumii și monada coincid în această iubire Iubindu-se pe sine rațional, o monada trebuie să-i iubească pe ceilalți și invers Se păstrează întotdeauna individualitatea și nemurirea monadei Într-o asemenea viziune asupra lumii, știința și istoria spiritului și materiei, panteismul și individualismul, libertatea și necesitatea se împacă și se dobândește o viziune complet diferită despre așa-zisa suferință Biblioteca "Runivers" ÎNCEPUTURI DE BAZĂ ALE MONADOLOGIEI EVOLUȚIONARE Formele comune ale vieții lor sociale sunt elaborate de viața comună a monadelor ani Aceste forme se numesc legi, instincte,

obiceiuri, obiceiuri, instituții Cele mai simple și mai comune dintre ele sunt dezvoltate mai devreme decât cele mai complexe și mai puțin obișnuite Cele mai comune și mai simple dintre ele sunt numite legile fizice ale naturii Legile fizice sunt obiceiurile sau obiceiurile originare ale monadelor, formele originare ale comunității lor Se deosebesc prin cea mai mare constanță, deoarece s-au format mai devreme și au fost prelucrate mai mult timp Instinctele și cele mai simple forme de viață organică urmează așa-numitele legi ale naturii anorganice Cele mai simple forme sociale de viață preced formele sociale mai complexe În procesul vieții sociale a monadelor are loc o transformare constantă a obiceiurilor în obiceiuri, a obiceiurilor în instincte O monada își poate interpreta relațiile cu alte monade în două moduri: a) în termeni de schimbare externă, adică extensie și mișcare, și b) în ceea ce privește schimbarea internă în funcție de conținutul mental inerent (senzații, sentimente etc) Și în asemenea condiții, monada este un subiect-obiect concret Înainte de apariția lumii fenomenelor pentru ea, ea era un potențial subiect-obiect În prima interpretare îi apare o altă monada cu atributele materiei In a doua interpretare apare pentru ea o alta monada cu atributele dtjxa Materia și spiritul sunt concluzii care decurg din două forme de relație a unei monade cu alta Materia și spiritul sunt concepte corelative Dacă nu acordăm atenție vieții individuale interioare a ceva, este o chestiune pentru noi Dacă totuși acordăm atenție laturii subiective interioare a activității, materia se spiritualizează pentru noi Biblioteca "Runivers" N BUGAEV Obiceiurile și obiceiurile, permanente și lucrate de viața comună, întipăresc regularitatea și chiar necesitatea relațiilor reciproce ale monadelor Activitatea activă, mai liberă de obiceiurile dezvoltate și dependentă de alte scopuri superioare, este imprimată cu caracterul mai mult sau mai puțin întâmplător și arbitrar Tot ceea ce este potențial dat monadei din afară sau din* dinăuntru, pe baza unor relații reciproce constante și stabilite, are caracter de necesitate Tot ceea ce este procesat activ în interior de monada are caracterul cinetic al libertăţii; aceasta poartă pecetea muncii interioare auto-active, pentru că libertatea este dependența de relațiile interne ale monadei sau dependența monadei de ea însăși Suferința este o interpretare pur subiectivă a faptului că obstacolele sunt depășite și lucrarea vieții sau lucrarea perfecțiunii este avansată O astfel de suferință are un caracter pozitiv Este însoțită de un sentiment de mulțumire Suferința este și o interpretare subiectivă a faptului că măsura sau armonia este ruptă Ea, atingând o anumită limită, forțează în mod necesar voința să-și schimbe direcția Această suferință are un caracter negativ Contribuie în mod negativ la perfecțiunea monadei O astfel de suferință negativă însoțește uneori așa-numita moarte sau dizolvare a monadei complexe În acest caz, suferința este purificare Este însoțită, în condiții favorabile, de un sentiment de împăcare Perfecțiunea monadelor poate fi extinsă și intensivă Îmbunătățirea intensivă este de două feluri Reprezintă armonia interioară și exterioară Armonia interioară poate fi realizată prin activitatea submonadei, adică prin activitatea contemplativă a monadei Lupta submonadelor pentru dezvoltare duce la ameliorarea monadei sub forma armoniei interioare Viața unei monade se reflectă în schimbarea energiei sale potențiale, în extinderea ariei sale de posibilități Dintre toate binecuvântările, cel mai înalt lucru pentru o monadă este să fie desăvârșit printr-o muncă independentă Biblioteca "Runivers" ÎNCEPUTURI DE BAZĂ ALE MONADOGIEI EVOLUȚIONARE Din aceste propoziții generale rezultă o explicație a tuturor fenomenelor lumii și

sarcinilor vieții Să încercăm din punct de vedere al monadologiei evoluționiste să răspundem la întrebările, ce este lumea și ce este omul? Ce este pacea? Lumea este o colecție de un număr enorm de monade simple și complexe de diverse ordine Viața mondială constă într-un proces constant de formare și transformare a monadelor complexe sub influența efortului monadelor simple și complexe pentru îmbunătățirea reciprocă prin legile etice ale ridicării și ridicării Perfecțiunea monadelor și a lumii are ca scop ultim, pe de o parte, să ridice conținutul mental al monadei la conținutul mental al întregii lumi și, pe de altă parte, să facă din întreaga lume o monadă Aceste scopuri decurg din impulsul comun al monadelor de a elimina diferența dintre lume și monada și de a realiza un bine infinit pentru ambele În același timp, universul se străduiește să facă din monada întreaga lume, nemărginită și perfectă, iar monada încearcă să transforme lumea într-o monada Lumea crește potențialul monadei, încurajează îmbunătățirea sa extinsă, iar monada caută să crească îmbunătățirea intensivă a lumii Ea încearcă să aducă armonie interioară în lume, să o transforme într-o clădire artistică, în care întregul să corespundă părților, iar părțile întregului Din perfecțiunea lor reciprocă, extinsă și intensivă, se dezvoltă acordul și corespondența lor reciprocă În acest proces însă, individualitatea monadelor simple și complexe nu dispare Cu o astfel de viziune asupra vieții lumii, se obțin toate avantajele panteismului și individualismului și toate neajunsurile lor sunt eliminate Lumea nu este egală cu ea însăși, ci se îmbunătățește constant, deși ea și monada pot conține toate datele pentru dezvoltarea și binele lor nesfârșit La baza naturii monadei se află senzația sau voința activă, iar ea este inerentă prima formă de viață psihică - impulsul către ființă și spre bine prin dezvoltarea activă, independentă și liberă Biblioteca "Runivers" Ή BUGAEV, -Acest impuls primar se dezvăluie și trece de la un potențial la o stare cinetică sub influența coexistenței monadelor Formele convieţuirii lor sunt relevate şi complicate de munca independentă, activă și comună a monadelor O monada, înțeleasă în termeni de extindere și mișcare, poate fi pentru noi un atom, în termenii unui centru dinamic de forțe sau un vârtej al unei mișcări stabilite a mediului, în termenii unui spirit psihologic, voință sau centru potențial de senzație, sentiment, conștiință și motivație pentru a fi și a binelui Toate aceste definiții ale monadei explică doar simbolic esența ei Prin ea însăși, ea conține, potențial, doar posibilitatea de a o înțelege sub aceste definiții Esența și originea reală a monadelor se explică nu printr-un sistem filozofic, ci prin învățături profunde despre Necalificati Studiul formelor permanente dezvoltate ale comunității monadelor este subiectul științelor exacte ale naturii fizice Științele exacte ale naturii, cu legile lor, sunt astfel primele capitole ale științei sociale Probabilitatea și hazardul constituie o proprietate inerentă a vieții lumii Haosul, în care doar probabilitățile și șansele domnesc, este starea inițială a lumii imperfecte Odată cu dezvoltarea și îmbunătățirea, aceste accidente și probabilități trec treptat în legitimitate, formalitate și fiabilitate, ca un produs al muncii independente active a monadelor și al străduinței lor inerente pentru bine sub forma armoniei interioare și a acordului reciproc Accidentele și probabilitățile, în scădere în relațiile inițiale ale monadelor, sunt proprietatea unor forme mai complexe ale vieții lor sociale Pe măsură ce șansa și probabilitatea se dezvoltă, ele trec de la acestea la alte forme și mai complexe și mai înalte de viață socială Legile etice decurg din monadele inerente conform Biblioteca "Runivers" ÎNCEPUTURI DE BAZĂ ALE MONADOGIEI

EVOLUȚIONARE trezirea la ființă, activitate, bunătate și perfecțiune, ca binele suprem Ele sunt rezultatele legilor inerției și solidarității monadologice, ale acțiunii și reacției în legătură cu procesele de ridicare și ridicare succesivă a monadelor Moartea este unul dintre procesele de transformare a monadelor complexe și are doar o semnificație relativă Monadele simple nu se vor naște și nu vor muri niciodată Monadele complexe, în continuă schimbare și transformare, își păstrează și ele existența potențială în noi forme monadologice Diverse forme de animare și spiritualizare a monadelor sunt doar diferite forme ale desăvârșirii lor Lumea reală din punct de vedere antropologic este doar o proiecție sau umbră, sub care procesul lumii apare pentru conștiința noastră la momentul dat În înțelegerea noastră obișnuită, observăm slab doar fragmente din acest proces În esența sa, prezentul lumii este legat de trecutul și viitorul ei prin acea conexiune internă care se află în însăși esența monadelor Din punct de vedere monadologic, lumea nu este doar un fenomen natural, ci istoric, etic și social Se poate înțelege cursul principal al acestui proces doar în tabloul general, dar nu se poate prevedea cursul complet în detaliu Perfecțiunea monadelor este avansată prin experiență și observație Inducția joacă un rol foarte important în acest sens Ĭ Odată cu dezvoltarea monadelor, li se vor dezvălui din ce în ce mai multe forme de viață monadologică, dar în același timp se vor pune un număr infinit de noi probleme nerezolvate Infinitul este singura expresie a caracteristicii reale a acestui proces Viziunea monadologică asupra lumii nu contrazice știința, se bazează pe ea și merge mână în mână cu sarcinile ideale ale eticii, sociologiei și cu toate cele mai profunde învățături despre Necondiționat Biblioteca "Runivers" N BUGAEV, Ce este o persoană din punctul de vedere al mono-ului evolutiv lung? / Pe de o parte, omul este un individ, pe de altă parte, un sistem social de monade, mai mult sau mai puțin legat nu doar de unitatea organică, ci de unitatea scopurilor și sarcinilor ideale Își îndeplinește aceste sarcini și obiective cu cea mai bună putere, mijloace și abilități El este o verigă activă necesară în lumea ființelor sau a altor sisteme sociale Este format din elemente vii impregnate de sarcini și scopuri corespunzătoare scopului și dezvoltării lor , i *y Semnificația omului și îndatoririle sale în raport cu lumea-rr-și "alte monade" urmează ca simple consecințe ale demnității sale și ale marii sale numiri în sistemul mondial general al monadelor Imaginea sa concretă și întruchipată, dintr-un asemenea punct de vedere, nu constă într-o colecție aleatorie de atomi, ca niște pietre fără suflet, ci este o clădire artistică impregnată în toate părțile ei cu viață și spirit Omul, din acest punct de vedere, este un templu viu în care cele mai înalte scopuri și sarcini principale ale vieții lumii sunt în mod activ realizate Iată răspunsurile monadologiei evoluționiste la întrebările: ce este lumea și ce este omul? ,N Bugaev Biblioteca "Runivers" Ochiul și iluziile vederii A existat de multă vreme o dispută în psihologie dacă retina însăși poate percepe spațiul sau nu Unii au vorbit în sensul că însăși retina ochiului poate percepe doar culori care nu sunt spațiale, ci intense, adică au mai mult sau mai puțină intensitate Pentru ca senzațiile de culoare să capete o formă spațială, acestea trebuie să fie unite de senzații motorii derivate din activitatea mușchilor oculari Senzații motorii într-un mod special cu senzații de culoare scheniyami, iar din această fuziune se obține aranjarea spațială a acestuia din urmă Acest grup de psihologi a citat o mulțime de date pentru a-și confirma opinia și au extras cea mai importantă dovadă din fenomenele iluziilor vizuale Le vom lua în considerare în

acest articol Considerăm că nu este de prisos să amintim unele informații elementare din optica fiziologică Organul nostru vizual, ochiul, după cum știți, este format din așa-numitul glob ocular, care comunică cu creierul prin nervul optic Principalele componente ale globului ocular: cristalinul, care are capacitatea de a refracta razele de lumină, retina, constând în stratul său superior din așa-numitele tije și conuri, care reprezintă elementele sensibile de lumină În acele locuri ale retinei, unde există puține dintre aceste elemente sensibile la lumină, susceptibilitatea este mult mai slabă Există un loc în mijlocul retinei, numit pată galbenă, care este mult mai sensibil Biblioteca Runiverse E CHELPANOV mai mult corp decât părțile laterale Despre acele obiecte ale căror imagini sunt obținute pe macula, se spune că sunt vizibile direct, iar despre obiectele ale căror imagini sunt obținute pe părțile laterale ale retinei, spun că nu sunt direct vizibile Cel al punctelor direct vizibile ale obiectului, a cărui imagine se află chiar în mijlocul petei galbene, se numește punct de fixare sau punct de vedere Fasciculul corespunzător punctului de fixare se numește linie de vedere Pentru a vedea obiectele, trebuie să le reparăm, adică să le referim la centrul câmpului vizual Când un obiect se îndepărtează sau se apropie în timp ce ochiul rămâne în aceeași poziție, imaginea obiectului trebuie să devină obscură, deoarece în primul caz se află în fața retinei, iar în al doilea caz în spatele retinei Pentru ca imaginea să cadă mereu pe retină, există un mușchi special numit mușchi acomodativ, care, prin tensiunea și slăbirea sa, schimbă forma cristalinului într-un mod adecvat și, prin urmare, face ca imaginea să cadă pe retină Globul ocular este condus de șase mușchi și anume: rectul inferior, rectul superior, rectul medial și rectul extern și, în final, oblicul inferior și oblicul superior Mușchiul extern direct rotește ochiul spre exterior, rectul intern spre interior; ambii acești mușchi diferă puțin în volum unul de celălalt, drept urmare senzațiile motorii cu aceeași rotație a ochiului spre interior și spre exterior sunt aproximativ aceleași Ochiul se mișcă în sus în principal prin linia dreaptă superioară, dar oblicul inferior îl ajută în acest sens, în jos ochiul este condus de linia dreaptă inferioară, care este ajutată de oblicul superior Există o diferență între distribuția forțelor acelor mușchi care mișcă ochiul înăuntru și în afară și cei care îl mișcă în sus și în jos,* și tensiunea necesară pentru a produce mișcarea ochiului în sus și în jos este cea care este în general mai mare decât tensiunea necesară pentru aceeaşi mişcare spre interior sau spre exterior Ce se întâmplă cu organul nostru vizual când vrem să percepem o linie sau vreo două puncte separate? După cum am văzut, ochiul trebuie să trimită unul dintre aceste puncte către câmpul de vedere clar sau către un punct de fixare, apoi trebuie să facă același lucru cu Biblioteca "Runivers" VEDEREA OCHIULUI II ILUZII DE VEDERE o alta Pentru simplitate, vom presupune că unul dintre puncte cade în pata galbenă, iar pentru a-l percepe pe celălalt, globul ocular trebuie să se întoarcă într-un anumit unghi sau trebuie să facă o anumită mișcare, Tslya Pentru a produce această mișcare, desigur, este nevoie de o anumită masă musculară și cu cât linia pe care dorim să o percepem este mai mare, cu atât această mișcare trebuie să fie mai mare, adică această mișcare este alcătuită dintr-un număr mare de solicitări individuale, iar cantitatea de stres este un indicator al distanței dintre două puncte După cum am spus, senzația de mișcare se contopește cu senzația de lumină și dă ceea ce numim extensie, distanță etc În timp ce percepem orice extensie, nu suntem complet conștienți de orice senzație motrică Cum putem spune că aceste senzații produc faptul

că senzațiile de culoare sunt aranjate într-o ordine spațială, dacă noi nu le cunoaștem deloc? La această obiecție se poate răspunde că două fenomene diferite nu trebuie confundate: cel de care nu suntem conștienți de existență poate să nu fie complet inconștient Nu putem percepe o senzație motorie separat de alte senzații, dar aceasta nu servește drept bază pentru a o nega complet Într-adevăr, același lucru se întâmplă cu fiecare senzație complexă: este alcătuită din elemente; fiecare dintre elemente, luate separat, nu este recunoscut, dar prin prezența lui influențează întregul într-un fel sau altul; la fel este și cu senzațiile motorii: ele nu sunt conștiente de ele însele, dar exercită una sau alta influență asupra întregului Deoarece nu putem determina direct, prin conștiință, dacă senzațiile motorii participă sau nu la percepția spațiului, putem folosi o metodă indirectă: noi suntem cei care vom încerca să stabilim dacă percepția spațiului nu se schimbă atunci când calitatea motorului schimbari de senzatie Dacă arătăm că există o anumită legătură între unul și celălalt fenomen, atunci acesta va fi un motiv pentru a presupune că senzațiile motorii joacă acel rol important în percepția spațiului, despre care am vorbit Susținătorii acestei din urmă teorii citează două categorii de fenomene Biblioteca "Runivers" E CHELPANOV leneș, în opinia lor dovedind-o, și anume ochiul și iluziile vizuale Ochiul se numește capacitatea de a estima distanțe De exemplu, este dată o linie de o anumită lungime și este necesar să se deseneze o alta egală cu ea; acuratețea estimării indică acuratețea ochiului Au fost făcute experimente pentru a determina dacă legea lui Weber are aplicare în regiunea ochiului Legea lui Weber, după cum știm, este următoarea: să presupunem că percepem o senzație de o intensitate cunoscută și dorim să stabilim câtă intensitate a senzației trebuie să adăugăm acestei senzații pentru a crește senzația anterioară în mod greu perceptibil Din cercetări a reieșit că această senzație suplimentară trebuie să fie într-o anumită relație cu cea deja existentă Pentru a determina aplicabilitatea legii lui Weber la ochi, să desenăm două linii drepte orizontale egale și să punem observatorul, care nu cunoaște raportul dintre mărimile liniilor, să stabilească dacă cele două linii par a fi egale sau nu Să creștem treptat una dintre linii; putem ajunge la un punct în care începem să percepem linia mare doar puțin mai mult În acest moment ne oprim și măsurăm diferența dintre cele două linii Acționând astfel cu valori diferite ale liniilor comparate, vom constata că pentru a percepe diferența este necesar ca această diferență să fie într-o anumită relație cu întreaga linie, de exemplu dacă luăm ambele linii la început egale cu un decimetru și creștem treptat una dintre ele, atunci diferența se va observa în momentul în care ajunge la decimetri; dacă luăm liniile egale cu jumătate de decimetru, atunci cu o creștere treptată vom observați diferența când ajunge până la / dec Astfel, pentru ca o diferență să fie observată, aceasta trebuie să fie constant de aproximativ de ori mai mică decât întreaga linie Aceasta înseamnă că legea lui Weber are o aplicație în domeniul ochiului Legea lui Weber se aplică calităților intensive, iar extensia nu este ceva intensiv, ca de exemplu calitatea culorii; de aceea pare dificil de explicat legea lui Weber în domeniul ochiului Pentru a explica aplicabilitatea sa, ar trebui să recurgem fie la proprietăți Biblioteca "Runivers" OCHI ȘI ILUZII DE VEDERE imagini de pe retină sau la proprietățile condensatoarelor bidimensionale Potrivit lui Wundt, totul vorbește în favoarea acestuia din urmă Ochiul poate fi mai mult sau mai puțin precis doar cu mișcarea ochilor, iar acest lucru este dovedit de faptul că, de exemplu atunci când mișcările sunt excluse (cu iluminare

instantanee de către o scânteie electrică), estimarea distanței devine mai puțin precisă Se știe că lumina unei scântei electrice durează un timp extrem de scurt (aprox V^oooo secunde), iar într-o perioadă atât de scurtă nu este de imaginat nicio mișcare În plus, participarea senzațiilor motorii este dovedită prin observații privind acuratețea distingerii mișcărilor oculare Să privim printr-o fantă orizontală un perete alb în depărtare Între ochi și perete, lăsați un fir să se miște înainte și înapoi, suspendat vertical și întins de gravitație Lasă-l în fața ochilor, astfel încât ochii să aducă axele simetric Apoi, la diferite distanțe de ochi, prin intermediul celor mai mici mișcări ale firului, vom determina acea modificare a convergenței axelor, la care apropierea sau îndepărtarea cu greu se remarcă Studiile au arătat că atunci când firul se mișcă atât de mult încât abia putem observa această mișcare, atunci ochii noștri ar trebui să se întoarcă la un unghi care este aproximativ egal cu " Dacă comparăm raportul dintre distanța la care cu greu observăm mișcarea, la întreaga distanță , atunci obținem o cifră de aproximativ , iar această cifră a fost obținută și pentru diferențe abia vizibile ale ochiului În consecință, dacă percepția celei mai mici diferențe de lungime și percepția celei mai mici diferențe de tensiune motorie sunt în același raport, atunci putem concluziona că tensiunea motorie are influență asupra percepției extensiei, iar de vreme ce știm despre tensiunea motorie doar din senzația motrică, aceasta dovedește și influența acesteia din urmă asupra percepției extensiei *) Când se compară distanțe în direcții diferite, precizia ochiului este mult redusă Acest lucru poate fi văzut dintr-o comparație a direcțiilor verticale și orizontale Bertie- ♦) Vezi Wundt Vorlesùngen über die Meuschen- und Thicr- Seele a -a ed pagina Întrebări Filpsofip, carte Biblioteca "Runivers" E CHEL P ANO V b Distanțele Kalnye ni se par întotdeauna mai mari decât orizontale egale Dacă desenați o figură corectă cu ochiul, de exemplu cruce pătrată, isoscelă, atunci dimensiunea verticală iese întotdeauna mai mică decât cea orizontală, în timp ce pătratul real pare a fi un dreptunghi cu o înălțime mai mare decât baza Cum poate fi explicat acest lucru? Potrivit lui Wundt, aceste erori depind de diferitele grade de tensiune musculară necesare pentru ca ochiul să se miște în diferite direcții ale câmpului vizual Întoarcerea ochiului în sus sau în jos, după cum am văzut, necesită mai multă tensiune musculară decât întoarcerea spre exterior sau spre interior Dar, deoarece tensiunea musculară este măsura traseului parcurs în timpul mișcării, distanța verticală ni se pare mai mare decât distanța sa orizontală, deoarece este necesară o cantitate mai mare de tensiune pentru a măsura mișcarea acesteia Erori similare apar la compararea unor astfel de distanțe, dintre care una se află în partea superioară, cealaltă în partea inferioară a câmpului vizual: în acest caz, avem tendința de a crește distanța superioară Când împărțim o linie verticală în jumătate cu ochiul, partea superioară iese de obicei mai puțin Acest fenomen se explică și prin distribuția forțelor musculare pe globul ocular Cu aceeași lungime, diametrul mușchiului drept inferior este mai mare decât diametrul dreptului superior Prin urmare, se poate presupune că pentru aceeași mișcare a ochiului, mușchiul drept superior are nevoie de o tensiune puțin mai puternică decât rectul inferior O creștere a părții superioare a câmpului vizual în raport cu dimensiunea verticală se observă și în următoarele cazuri În litera S, sau în cifra de tipar obișnuit, ambele jumătăți, atât superioară, cât și inferioară, par a avea aproape aceeași dimensiune, dar dacă sunt puse cu susul în jos, diferența va fi foarte vizibilă Din același principiu se explică

următoarea iluzie Dacă o perpendiculară este plasată pe o linie orizontală, atunci când este privită cu un ochi nu pare să fie complet verticală, dar pentru ochiul drept pare că capătul superior este înclinat spre stânga, pentru ochiul stâng spre dreapta Unghiul exterior pe care verticala îl formează cu orizontală, prin urmare, pare mai mare, cel interior este ceva mai mic de °   G ¡ α, ZZ , g o' 'db Orez i Deci (fig i) ab este verticala aparentă pentru ochiul drept, cd pentru ochiul stâng; direcțiile liniilor verticale reale către orizontală AB în punctul r și I sunt indicate prin curse scurte αβ și γδ Această iluzie vine din faptul că, atunci când dorim să ne coborâm privirea, ochiul se întoarce oarecum spre interior, destul de involuntar; când dorim să-l ridicăm, ochiul se întoarce involuntar spre exterior Când vrem să o mișcăm în direcție verticală de sus în jos, atunci privirea în acest caz deviază involuntar spre interior Așadar, o mișcare făcută de noi în acest fel ni se pare verticală, iar dacă ni se oferă una cu adevărat verticală, atunci ar trebui să pară oarecum înclinată în sens invers Ni se pare că distanțele care sunt măsurate de ochi prin fixare continuă, adică sunt mari în care sunt date o serie de puncte de fixare pentru ochi - decât distanțe fără astfel de puncte Să luăm, de exemplu, o linie dreaptă și, în continuarea ei, un punct aflat la distanță de un capăt al dreptei, I f I H Í II i ' i I i I III R Orez Fig egală cu lungimea întregii linii (Fig) Distanța punctului de la linie va apărea mai mică decât lungimea liniei Dacă luați o linie împărțită în jumătate, împărțiți o jumătate în părți mici și lăsați-o pe cealaltă neîmpărțită (Fig h), * E £ L P AZOV atunci prima jumătate va părea mai mare decât cealaltă Dacă planul unui pătrat este împărțit cu linii orizontale, & L V Orez Fig celălalt - vertical (Fig), apoi în primul caz dimensiunea verticală a figurii va apărea mai mare, în al doilea - orizontală Prin urmare, linia oblică ab, la intrarea în pătrat și la ieșirea din acesta, pare a fi oarecum curbată Dacă, din două unghiuri de aceeași dimensiune, unul este împărțit prin linii în mai multe unghiuri mai mici, "atunci acesta din urmă va apărea mai mare decât primul unghi neîmpărțit" Dintre cele două unghiuri drepte, unghiul divizat pare să fie mai mare decât cel nedivizat, iar linia dreaptă orizontală pare să fie oarecum întreruptă în vârful unghiurilor, de parcă ambele unghiuri împreună ar fi mai mari de o ° (Fig) Acest lucru este confirmat de multe exemple din viața de zi cu zi De exemplu, o cameră goală pare mai mică decât o cameră plină cu mobilier; un perete acoperit cu tapet pare mai mare decât unul vopsit uniform; hainele de damă cu dungi transversale fac ca silueta să pară înaltă Cum să explic toate aceste fenomene? Potrivit lui Wundt, dependența ochiului de îndeplinirea distanțelor prin linii și puncte de fixare se explică cel mai simplu prin senzații motorii S-ar părea că nu contează dacă urmărim ochiul de-a lungul unei linii, de-a lungul unei serii de puncte sau ne conducem ochii de-a lungul unui gol, deoarece tensiunea musculară pentru o anumită distanță este întotdeauna aceeași Cu toate acestea, când comparăm aceste cazuri diferite, simțim diferența Trebuie gândit că, aparent, este dificil să-l fixați pe Liniyug cu o privire în spatele ei, să acoperiți aceeași ridicare cu o singură privire, motivul pentru care, cu o privire liberă de mișcare, ochii sunt făcuți de-a lungul potecilor , cel mai convenabil în relațiile mecanice, în timp ce fețele lenjeriei de-a lungul lungimii lor este asociată cu unele   efort Dacă în loc de o linie de fixare, este dată o serie de puncte separate, atunci întreaga mișcare, așa cum ar fi, este alcătuită dintr-o serie de mișcări

nesemnificative separate, iar o astfel de mișcare sacadată, desigur, necesită mai multă tensiune decât mișcarea continuă a ochiului de fixare Din faptul că golurile umplute par mai mari decât golurile neumplute, sunt explicate o serie de alte iluzii Deci, de exemplu, un unghi ascuțit, în comparație cu unul plictisitor, este, parcă, ceva mai umplut, deoarece într-un unghi obtuz ochiul trebuie să treacă de un spațiu gol mai mare; de aceea, potrivit lui Wundt, un unghi ascuțit pare mai mare decât acesta există în - deystvppielnosti Să dăm câteva exemple, explicate prin fapt că considerăm unghiurile obtuze ca fiind mai mici și unghiurile acute mai mari decât sunt în realitate La naiba , datorită faptului că unghiurile formate de laturile pătratului înscris din această figură și arcele de cerc par a fi mai mari decât cele reale, fiecare dintre cele patru arce de cerc apare puternic curbat, ca dacă aparțineau unui cerc de rază mai mică; în același timp, laturile pătratului apar oarecum concave spre interior • În fig , din cauza exagerării unghiurilor ascuțite ace și bei drepte ab Orez apare oarecum rupt la punctul c, astfel încât • Fig y Părțile ac și toate par să formeze un unghi puțin mai mic de o° Iluzia inversă este prezentată în Fig , unde Orez S "Ordinea creșterii aparente a unghiurilor a și b este o reprezentare directă as Biblioteca "Runivers" x E CHELPANOV nu este deloc rupt la punctul de sus Iluzia este sporită dacă luăm o altă linie, egală și paralelă cu cea principală, apoi desenăm o linie simetrică pe partea dreaptă și stângă Orez linii paralele înclinate rial; în fig linii paralele ab și cd sunt divergente în mijloc, în fig io Orez Yu apropiindu-se de mijloc Iluzia de aici este cu atât mai semnificativă, cu cât unghiurile sunt mai clare Evident, iluzia provine din exagerarea unghiurilor ascuțite formate de razele divergente de la mijloc cu linii paralele (vezi și Fig) E Chelpanov (Va urma) Biblioteca "Runivers" Despre modificări ale fizionomiei în bolile nervoase și psihice (Cititi în reuniunea anuală a Societății Neurologilor și Psihiatrilor, care este afiliată Universității Imperiale din Moscova) Mm gg Acea mică bucată a corpului nostru, care se numește față, a atras de multă vreme atenția nu numai a filozofilor, moraliștilor și esteticienilor, ci și a medicilor Această semnificație a feței nu este surprinzătoare, deoarece pe acest teritoriu sunt adunate toate acele organe cele mai fine și mai remarcabile, prin care, pe de o parte, percepem și cunoaștem lumea exterioară, iar pe de altă parte, ne exprimăm acestei lumi , comunicați cu el La aceasta se adaugă faptul că un număr mare dintre cele mai importante funcții îndeplinite de organele feței noastre au determinat involuntar o persoană să mențină această parte a corpului, precum și mâinile, cât mai deschise posibil, ceea ce, în legătură cu poziția sa deasupra corpului, a făcut-o cea mai accesibilă pentru observare și cercetare Datorită unor astfel de observații, medicii a devenit cunoscut încă de la temelia medicinei ca știință că fața unei persoane reflectă nu numai mintea și pasiunile sale, ci și sănătatea și boala, și aceasta nu numai în general, semne nedefinite, dar și în privat, specific unei singure boli Prin urmare, în descrierile bolilor, medicii au dat de mult o descriere și o fizionomie, dacă o astfel de boală dată părea caracteristică Cea mai groaznică față în sensul ei, chipul unui bărbat Biblioteca "Runivers" L M II N O R y agonia, a fost deja descrisă clasic de părintele medicinei noastre, Hipocrate, iar așa-zisul chip hipocratic este chiar primul și, poate, cel mai elocvent fapt din domeniul fizionomiei patologice Lăsând deoparte bolile externe, bolile pielii, chirurgicale, oculare etc și atingând doar zona bolilor interne, întâlnim o masă de fizionomii caracteristice, de exemplu, cu defecte cardiace, cu consum; ca să nu

mai vorbim de boli, unde culoarea feței dă un diagnostic, de exemplu galben în icter, bronz în boala Addison, ardezie în otrăvirea cu argint etc Cu toate acestea, numărul acestor fizionomii pato-gnomonice este extrem de limitat în comparație cu numărul și dezvoltarea științifică a bolilor interne Pentru aceasta, un loc cu totul excepțional în dezvoltarea fizionomiei patologice este ocupat de departamentul de boli nervoase care ne interesează De fapt, toate organele care se află pe față și servesc pentru percepția noastră a impresiilor din lumea exterioară și, în plus, a impresiilor de cel mai înalt nivel - toate aceste organe prin care comunicăm cu lumea, toate provin din sistemul nervos , toți își poartă experiența, prada în adâncurile centrilor noștri nervoși Și întrucât sistemul nostru nervos ne acoperă întreg corpul cu o rețea densă, iar toate aceste fire, celule, aparate terminale sunt supuse acelorași legi generale și, în același timp, sunt strâns legate anatomic și funcțional între ele, este clar că pe fața unei persoane alături de o viață nervoasă neobișnuit de intensă și variată, trebuie să trăiască și o clinică nervoasă neobișnuit de diversă, iar datorită celei mai strânse legături a organelor feței cu restul sistemului nervos, această clinică a feței se va dovedi nu numai independent, ci și mai des o verigă dintr-un întreg lanț de suferințe nervoase care a încurcat întregul corp De aceea, în patologia nervoasă, mai des decât în orice altă ramură a medicinei, este posibil să recunoaștem printr-o singură privire pe față cea mai complexă boală nervoasă, dintr-o singură privire pe față, nu doar să spunem că o persoană cu aceasta fața este bolnavă, dar și ce este bolnav, de ce este bolnav, cât timp, aproximativ, este bolnav și ce îl așteaptă înainte; - iar această divinație pe țesuturile feței este cea mai de încredere, pentru ea Biblioteca "Runivers" VOLUMUL MODIFICĂRII ÎN FIZIOMIE ÎN VEREN ȘI DUȘ BOL Oi bazate pe date care adesea se limitează la matematică în acuratețe Pentru a fi succint și clar, mă voi limita la cele mai tipice exemple de fizionomii nervoase patologice, voi distribui aceste fizionomii în funcție de trăsături pur externe, fizionomice și doar parțial voi adera la clasificarea patologică A Față cu paralizie cerebrală (hemiplegie) Cea mai vulgară modificare a feței este o leziune a nervului facial cu paralizie semilongitudinală a întregului corp, din cauza hemoragiei sau a înmuiării într-una din regiunile uneia dintre emisferele cerebrale Așa-numitul pliu nazolabial este netezit, dacă doriți să pronunțați cuvântul, pacientul își trage gura în partea sănătoasă Fisura bucală este deplasată în totalitate către partea sănătoasă, este deschisă incorect și are forma unui semn de exclamare situat orizontal, al cărui capăt gros se află pe partea sănătoasă, iar capătul ascuțit pe partea bolnavă Din acest capăt ascuțit al semnului exclamării, în primele zile de paralizie, aerul scapă în timpul respirației, iar mâncarea se revarsă Privind mai atent în fața unui astfel de pacient, vedem că nu toți mușchii controlați de nervul personal sunt afectați aici: mușchii frunții și fisura palpebrală sunt la fel pe ambele părți În fața noastră, așadar, este înfrângerea ramurii inferioare a lui n singură facialis, care se găsește cel mai adesea în paralizia cerebrală a unei jumătăți a corpului și, dimpotrivă, dacă spunem dintr-un tip de astfel de față că pacientul probabil nu acționează pe aceeași parte în care fața este paralizată, iar braț și picior, suntem în majoritatea cazurilor nu ne vom înșela Trebuie să adaug imediat că o astfel de paralizie a feței este în același timp musculară, simplă și mimică, adică dacă pacientul râde, atunci și atunci fața lui va fi foarte distorsionată spre partea sănătoasă Există, totuși, cazuri de afectare a unor astfel de părți ale

creierului - prof Bekhterev le vede în regiunea talamusului - unde, în repaus și mișcări simple ale feței, nu se observă nicio dizarmonie specială în trăsăturile sale, dar fața este brusc distorsionată atunci când plânge, râde și apoi atrasă de partea sănătoasă Biblioteca "Runivers" l minor b În astfel de cazuri, prin urmare, este posibil, pe baza simptomului, să se localizeze și mai precis sursa bolii în creier B Paralizie din leziuni ale medulei oblongate (Paralysîs bulbaris) Departe de paralizia facială în ceea ce privește căptușeala anatomică, severitatea simptomelor și predicția, paralizia facială se observă cu afectarea nucleilor medulei oblongate Dar aici, ca și în paralizia anterioară, este caracteristic că doar ramurile inferioare ale nervului personal sunt afectate, dar cu singura diferență că acest lucru are loc pe ambele părți simultan Pliurile nazolabiale se adâncesc cu această suferință pe ambele părți, mișcările buzelor devin extrem de limitate, fisura bucală este întinsă în lățime, mușchii obrajilor par leneși, buza inferioară atârnă puțin în jos și toată fața capătă o formă expresie foarte ciudată - plângătoare și în același timp parcă surprinsă; surprins, pentru că alături de mimica moartă a jumătății inferioare a feței există o mimica superioară plină de viață, iar fruntea și ochii încearcă cu mișcările lor să înlocuiască mimica lipsă a jumătății inferioare a feței și vorbirea stricat a pacientului Vai de pacientul în care vedem o astfel de față - boala lui nu va dura mult; dacă nu acum, atunci în curând îi va deveni greu să mănânce, să mestece, să înghită; în curând va trebui, ca o pasăre, să-și arunce capul pe spate pentru a trece chiar și o picătură de hrană lichidă în stomac, iar apoi, după - ani de la debutul bolii, pacientul va muri literalmente de foame sau pneumonie, datorită bucăților de alimente care au căzut în trahee (așa-numita Schluckpneuinonie) Paralizia periferică a nervului personal (Paralysie η Facialis peripherica) Cu paralizia periferică a nervului personal, pe lângă imaginea deja familiară a suferinței ramurilor inferioare ale acestui nerv (punct de exclamare situat pe orizontală), se observă și paralizia ramurilor superioare ale aceluiași nerv Când forțăm pacientul să închidă strâns ambii ochi, ochiul de pe partea paralizată va rămâne aproape complet deschis Prin asta Biblioteca "Runivers" VOLUMUL MODIFICĂRII FIZIONOMII ÎN NERV ȘI DUȘ BOL & fisura palpebrala veti vedea globul ocular si va voi acorda o atentie deosebita faptului ca atunci cand pacientul face un efort sa inchida ochiul, acesta din urma ne va aparea nu ca pupila lui, ci ca o proteina, deoarece pupilă răsărită, ascunsă în spatele pleoapei Afectarea nervului personal de origine periferică este foarte frecventă și, în ciuda aspectului său mai formidabil decât precedentul, este adesea o suferință foarte nevinovată, care de obicei se termină cu recuperarea completă în - săptămâni de la debutul suferinței Leziunile periferice ale nervului personal sunt uneori bilaterale Foarte asemănătoare ca aspect cu ultima suferință pare a fi o leziune primară bilaterală a unor mușchi ai feței Acesta este așa-numitul Landouzy-Tipul Dejerine de miopatie primară sau Typus fació-humer o-scapularis Aici problema începe cu atrofia și inactivitatea mușchilor feței, gura este întinsă, ca în paralizia bulbară, lată, obrajii se scufundă; la aceasta se adaugă încetul cu încetul slăbiciunea mușchilor superiori ai feței, se dezvoltă, ca și la o leziune periferică a nervului personal, imposibilitatea închiderii ochilor, iar prin fisura palpebrală și aici se vede, cu un efort de a închide ochiul, nu pupila, ci albul ochiului, sclera Fața pacientului își pierde orice expresie, pare somnoros, indiferent Evoluție ulterioară a bolii: atrofie în mușchii așa-numitei centuri scapulare Paralizie nervoasă personală bilaterală La fel de

rar, din fericire, ca și forma feței în miopatia Landouzy-Dejerine, există și o fizionomie corespunzătoare unei leziuni bilaterale a nervului facial Eu personal am văzut această suferință doar în cazurile cele mai severe, de exemplu zilele trecute într-un alt caz de paralizie ascendentă a lui Landry, unde mai întâi picioarele, apoi brațele și în final, care este descris extrem de rar în paralizia lui Landry, și ambii nervi personali, au fost paralizați, după care pacientul a mai trăit încă două zile Biblioteca "Runivers" L MINOR Nervii periferici, inclusiv ambii nervi personali prelevați la ieșire, s-au dovedit a fi normali microscopic Măduva spinării acestui caz nu a fost încă investigată În aceste cazuri, ca și în tipul Landouzy-Déjérine, veți vedea moartea completă a expresiilor faciale: trăsăturile feței sunt nemișcate, iar cu cel mai mare efort al pacientului de a închide ochii, veți vedea o fisură palpebrală întredeschisă și prin ea , din nou, vei vedea nu pupile, ci albul ochilor Vă atrag atenția în special asupra acestui ultim fenomen, pentru că arată ce rol joacă asociațiile de oportunități în mișcările noastre și cum pentru același scop util în organismul nostru există, alături de cele principale, și mișcări de rezervă Într-adevăr, recunoaștem de regulă că pleoapa superioară, când se uită undeva, urmează mișcarea ochiului; protejează acele părți ale ochiului care vor fi deschise fără țintă, dar în același timp nu împiedică privirea să meargă oriunde îi place, plecând imediat de la pupila care se apropie de marginea ei Dar aici o persoană are scopul opus: să izoleze ochiul de lumină, nu să privească; atunci comunitatea de mișcări menționată mai sus este distrusă imediat și nu numai că se apropie de pleoapă, ci ochiul, ca și cum ar fi întâlnit dorința pleoapei de a o închide, se rostogolește în sine Același lucru se observă în somnul normal O asociere utilă poate merge și mai departe: pacientul lucrează inconștient mușchii gâtului, aplecând capul înainte, de parcă ar dori să-și ajute pleoapele Că toate aceste mișcări nu sunt întâmplătoare, ci strict calculate de natură, pentru a compensa neajunsurile în curs de dezvoltare, se poate observa într-o altă boală în care s-a întâmplat exact opusul nenorocire a pleoapelor superioare Vorbesc despre așa-numitele: Paralizia progresiva a muschilor principali externi (Oftalmo-plegia externa) În aceste cazuri, ne lovește acea expresie caracteristică, extrem de somnolentă a feței, care se obține din cauza faptului că pleoapa superioară și-a pierdut capacitatea de a se deschide complet și, prin urmare, ca în boala anterioară, dar numai din cauza efect invers Biblioteca "Runivers" VOLUMUL MODIFICĂRII ÎN FIZIOMIE ȘI ÎN NERVI ȘI DUȘ BOL (de rânduri, fisura palpebrală s-a dovedit a fi pe jumătate închisă Cu această boală, adică cu căderea dureroasă a pleoapelor, pacientul încearcă să deschidă ochii, vrea să vadă - și, ca urmare, următoarea asociere utilă este obţinut: capul se lasă pe spate, ochii nu se mişcă în sus, ci în jos: iar partea văzătoare a ochiului, pupila, se întoarce spre lumea exterioară Astfel, conform poziţiei generale a pupilei în palpebral semiînchis fisura, se va putea decide dacă nervul personal sau nervul oculomotor este afectat într-un caz dat, ceea ce, desigur, are o semnificație clinică extraordinară Daca in aceste cazuri fisura palpebrala apare pe jumatate deschisa, atunci in alte cazuri, si anume cu paralizia completa a nervului oculomotor, un (cel mai des) ochi apare complet inchis (Ptoza) Dimpotrivă, cu așa-numita boală Basedow (Morbus Basedowii), ochii apar adesea foarte proeminenti și, prin urmare, foarte deschiși Alături de acesta, există și așa-numitul simptom Grefevsky, adică întârzierea pleoapei superioare la o mișcare bruscă în jos a ochilor, care deschide pentru o clipă partea superioară

a globului ocular și conferă feței o expresie deosebit de sălbatică, neplăcută Pentru a completa această listă a principalelor modificări ale ochilor, afectând deci fizionomia unei persoane, voi aminti și paralizia mușchilor individuali care controlează mișcarea ochilor, așa-zișii strabism, si imobilitatea completa a ochilor in boala descrisa aici, Oftalmoplegia externa, datorita paraliziei tuturor muschilor care misca globii oculari Revenind la fenomenele de iritație motrică, întâlnim o diversitate nu mai puțin, dacă nu mai mult, de fizionomie Ce ar putea fi mai tipic, mai caracteristic decât acea față amorțită care se observă în timpul așa-numitului Paralizie tremuroasă (Paralysis agitans), unde, într-un anumit stadiu al bolii, toți mușchii sunt amorțiți, partea din spate a capului este imobilă și parcă s-ar pune o mască pe față Doar un ochi și-a păstrat viața și expresivitatea Tulburarea fizionomiei este de asemenea extrem de tipică într-una dintre cele mai curioase boli nervoase, așa-numita Biblioteca "Runivers" L M II N o R y boala lui Thomsen, care se caracterizează prin faptul că pacienţii de la naştere până la moarte nu pot face o singură mişcare fără ca această mişcare să îngheţe sub forma unui spasm tonic timp de câteva secunde sau mai mult Uneori, o astfel de crampe este cauzată, de exemplu, de frig și alte cauze Delprat are o fotografie frumoasă a unui astfel de pacient în momentul în care, din cauza frigului, o expresie de râs a înghețat pe fața acestuia din urmă timp de câteva ore În alte cazuri, pe față, și alături de ea în alte părți ale corpului, are loc o schimbare constantă a mișcărilor lente, care, împotriva voinței pacientului, dau chipului său una sau alta fizionomie O astfel de schimbare de expresie este izbitoare mai ales în așa-numita atetoză (i i Athetosîs), unde letargia extremă și rigiditatea mișcărilor facilitează foarte mult diagnosticul și deosebesc boala de schimbarea mult mai frecventă a fizionomiei în timpul așa-numitului dans de St Witt (i Coreea), unde mișcările în sine sunt mult mai voluminoase și apar mult mai repede decât cu atetoza Alături de aceste suferințe pur fizice ale mișcărilor faciale, în patologia nervoasă există o serie nesfârșită de convulsii de origine fără îndoială psihică, cel mai adesea la isterici În unele cazuri, aceste convulsii sunt tonice, de exemplu așa-zisul jumătate de spasm al feței și al limbii (colțul gurii și al limbii sunt trase într-o direcție), în altele, sunt trecătoare, dând loc repausului temporar Aș include aici câteva tipuri din acel spasm, care, în funcție de viteza de observație odata cu ea, miscarile au primit numele de Chorea electrica, iar acele modificari ale fizionomiei, care se observa uneori in timpul asa-zisului Coreea ritmică Uneori, un ușor spasm, repetat uniform într-un grup mic de mușchi faciali, constituie întreaga boală a subiectului - și atunci numim această suferință "tic" (Tic convulsiv) În cele din urmă, în patologia nervoasă, se observă o serie neobișnuit de interesantă de modificări ale țesuturilor, datorită nutriției lor alterate Bolile asociate sunt în majoritatea cazurilor doar recent descoperite și foarte puțin studiate Dar ceea ce se știe deja despre ele oferă o bogată hrană de gândire Biblioteca "Runivers" VOLUMUL MODIFICĂRII FIZIONOMII ÎN NERV ȘI DUȘ BOL Așa-numita atrofie a jumătate a feței (Hemiatrophiafaciei) este cel mai bine cunoscută medicilor nervoși, în care nu numai mușchii unei jumătăți a feței pierd progresiv în greutate, ci și pielea, țesutul subcutanat și oasele, astfel încât din partea de jumătate bolnavă a feței, o persoană pare mult mai în vârstă decât pe jumătatea sănătoasă Printre astfel de pacienți se numără și faimosul originar din Hamburg, Schwan, care este angajat în faptul că călătorește la universități și își arată fața pentru bani

În , englezii Gull și Orc au fost descriși pentru prima dată o boală remarcabilă a feței, căreia i-au dat numele de "edem mucos al feței" (Muhoedema), și care se exprimă prin faptul că sub pielea întregul corp are o dezvoltare a unui edem dens complet deosebit, din care atât fața, cât și scalpul și partea din spate a capului devin mult mai groase decât de obicei, limba și buzele se umflă, în timp ce fizionomia capătă aspectul unei nemișcate , senil, în expresie foarte apropiată de idiot Într-adevăr, alături de această schimbare corporală la astfel de pacienți, există și o scădere a activității mentale, mare letargie, apatie Pentru noi, medicii, este încă interesant faptul că studiile atente au arătat că această boală depinde de dispariția, atrofia așa-numitei glande tiroide de pe gât și, deși încă nu știm dacă boala depinde de cauzele unei cauze pur fizice natură, sau pe cauze chimice, totuși faptul de a dezvolta boli nervoase din suferința glandelor este un fapt semnificativ, care va duce probabil la noi descoperiri similare În medicina internă, o astfel de descoperire a fost deja făcută: este dezvoltarea dovedită a diabetului zaharat la persoanele slabe din cauza atrofiei pancreasului Ar trebui să adaug la aceasta încă un fapt, nu mai puțin surprinzător și aparent capabil să fie deja considerat plauzibil, că mixedemul se ameliorează și poate dispare complet, de exemplu, de la injectarea subcutanată sau ingestia glandei tiroide razuite a unui animal vițel, iar diabetul zaharat se spune de către Minkowsk'oMy că dă aceleași rezultate cu utilizarea pancreasului Chiar mai interesant decat in mixedemul este fata intr-o alta boala descrisa de Dr Marie in , numita: akromegalia ( ) Această boală constă în Biblioteca "Runivers" l m i 'n despre în ъ o persoană anterior sănătoasă începe să crească treptat dimensiunea extremităților, brațelor, picioarelor și oaselor craniului Brațele și picioarele ating proporții enorme, bărbia se lungește, pomeții ies în față, craniul crește în dimensiune, urechile, nasul, buzele și limba devin mai mari Și, în același timp, pacienții devin din ce în ce mai neputincioși și adesea pierd din cauza epuizării generale În cele din urmă, copilul din ultimele zile este eromorfismul, (Géromorphisme cutané), o boală descoperită de fiul lui Charcot și tovarășul său Souques Se exprimă prin faptul că, după diferite fenomene nervoase de durată nelimitată, și uneori, așa cum a fost cazul Charcot, după dezvoltarea unei erupții cutanate pe corp, foarte asemănătoare ca aspect cu variola, pielea începe să se ofilească și să se întindă , formând pungi imense pe tot corpul, dând fiecărui subiect aspect senil la vârsta cea mai mică Fotografia pacientului lor, plasată în descrierea lui Charcot și Suk, a fost făcută în momentul celei mai mari dezvoltări a bolii, când avea de ani ^ și pentru a-și face o idee despre ce înfățișare senilă pe care o avea chipul ei la acea vârstă, este suficient să menționăm, pe lângă faptul că ne uităm la fotografie, că atunci când era l , spuneau despre ea: ah, quelle jolie fille! iar pictorul care a trăit vis-a-vis o admira; când, însoțită de tatăl ei, a venit la Salpêtrière să-l consulte pe Charcot, la început a fost confundată cu mama tatălui ei Recent, la Berlin, au arătat deja o remarcă, un subiect gol, cu eroomorfism, care își ridică toată pielea de pe o jumătate a feței sub formă de pungă și o aruncă înapoi în cealaltă jumătate a feței Orice altceva, cu excepția acestei tulburări trofice a pielii, s-a dovedit a fi normal în sistemul nervos al unor astfel de subiecți Prin aceasta voi permite ca aceasta să se încheie această prezentare extrem de comprimată a sinusului fizinomicului patologic al sistemului nervos, dar cred că a fost suficient să spun rolul pe care îl joacă fața în durerile nervoase care uimesc întregul organism și cum cunoașterea

multă a eșapamentelor dureroase poate servi ca ajutor în diagnosticarea bolilor nervoase în general L Minor (Va urma) Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Revizuirea revistelor Clasificarea personajelor lui Ribot Cartea din noiembrie "Revue Philosophique" conține un articol interesant al cunoscutului profesor de psihologie experimentală și comparată T Ribot De acord cu cei care consideră oportun să se angajeze într-o sinteză psihologică, ca o completare necesară la lucrările analitice remarcabile care au dat rezultate atât de importante în domeniul psihologiei științifice, Ribot găsește nevoia unei astfel de sinteze în psihologie mai urgentă decât oriunde altfel "Ce nu s-a spus despre unitatea și identitatea l-ului nostru, ridicat la o esență simplă și indestructibilă? Autorul nu va fi suspectat că ar fi înclinat către o asemenea viziune Dar trebuie să recunoaștem că în ultimii ani oamenii au fost atât de intens angajați în răsturnări, schimbări, transformări și distrugeri ale personalității, încât analiza a triumfat complet, iar latura sintetică a subiectului a fost abandonată "Sarcina principală a psihologiei sintetice este de a determina tipurile de bază de individualitate prin acțiunile lor active și reactive, a căror sursă se află în sentimente și dorințe, care este numită printr-un termen oarecum vag, dar consacrat prin obicei: caracter " Semne de caracter: unitate și constanță, i e unitate continuă Dacă nu există unitate și constanță în nimic, atunci nu există nici caracter, acesta este un semn al oamenilor fără caracter care pot Questions of Philosophy, KN Biblioteca "Runivers" N ABRIKOSOV să fie împărțit în grupe: i) amorfe, i e fără formă, luând caracterul mediului, impersonal, şi) I ^ " şi tab £, complet nedefinite, acţionând diferit în aceleaşi împrejurări şi la fel în împrejurări diferite Dacă excludem persoanele fără caracter, atunci personajele pot fi clasificate în felul următor, respectând regulile clasificărilor din științele naturii, i e trecerea de la grupuri generale, generice, la grupuri din ce în ce mai particulare, la specii, la soiuri și, în sfârșit, la indivizi i) Nulă i) Sensibilă ", o antiteză la fel de cunoscută şi general recunoscută ca vulgar eronată P Mokievsky Rosenbakh P Ya -Misticismul modern Eseul critic SPb pagini Acest articol al dr Rosenbach a fost publicat pentru prima dată în Buletinul de psihiatrie clinică și criminalistică, apoi Nr Revue philosophique pentru , dar acum a apărut în rusă și separat Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți broşură Autorul indică creșterea misticismului în secolul dezvoltării științei, iar manifestările misticismului includ spiritismul, mesmerismul, odismul, mayus-ismul cu clarviziune și toate încercările de cercetare experimentală în domeniul psihologiei suprasensibile și telepatice, ca precum și teosofie În opinia sa, masa de muncă depusă de "Societatea pentru Cercetări Psihice" din Londra pentru studiul halucinațiilor telepatice a fost cheltuită neproductiv și chiar și în cele mai bine dotate experimente (Sedgwick, C Richet) s-au pierdut din vedere multe condiții pentru demonstrativitatea lor de; în plus, au fost studiate halucinațiile unui singur grup relativ mic de oameni Teoriile lui Myers și ale altora sunt complet nesatisfăcătoare După ce a vorbit în continuare despre isprăvile teosofice ale doamnei Blavatsky și ale adepților săi, autoarea trece la "psihologia mistică" și își pune întrebarea de ce, mai ales în Germania, misticismul a intrat în contact strâns cu psihologia, așa cum se vede clar din numele societăților și reviste (de exemplu, psychische Studien), predicând în diverse forme de învățături mistice, și de la apariția psihologiei mistice budiste originale a baronului Du Prel, unul dintre angajații revistei Sfinx, care ridică absurdul în principiu Baronul Du Prel

recunoaște un "corp astral al sufletului" special, capabil să se separe de o persoană în timpul vieții sale Într-un astfel de caz vedem un om deodată în două locuri diferite; după moarte, "corpul astral" apare la chemarea unui medium etc Curios este că Du Prel, referindu-se la anumite expresii dintr-un tratat uitat al lui Kant, asigură, contrar tuturor dovezilor, că Kant ar fi devenit spiritist dacă ar fi trăit ceva mai târziu G Rosenbach vede motivul dezvoltării acestei "psihologii mistice" în acea atracție metafizică primordială, care în vremurile trecute era jucată pe baza filozofiei; acum, când psihologia a apărut ca o știință specială, independentă, cu care și metafizica trebuie să ia în calcul, vechile tendințe metafizico-mistice încearcă să păstreze cu orice preț diferite învățături despre esența sufletului, adaptându-le doar la terminologia modernă și furnizându-le termeni științifici : experiență, critică etc Aceasta este originea și sensul psihologiei mistice experimentale, care încearcă să recâștige domeniul de la cel științific , Întrebări de filosofie, KN b Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CĂRȚI În No io Revue philosophique pentru a apărut răspunsul lui LLL Richet la acest articol Richet distinge complet de alte încercări, cu adevărat mistice, studiile societăților de psihologie experimentală din Londra și Paris și apără caracterul concludent al propriilor experimente Dacă, deocamdată, nu există nimic despre aceste fenomene în scrierile clasice despre psihologie, atunci în curând și acest domeniu va deveni necontroversat, mulțumită, printre altele, acelor lucrări pe care, în opinia lui Richet, doctorul Rosenbach le condamnă nemeritat V Ivanovski Berthold Hartmann Die Analyse des kindlichen Ge-dankenkreises, als die naturgemâsse Grundlage des ersten Schul-unterrichts Ein Beitrag zur Volksschulpraxis vernier ehrte Auflage Ana-berg (Analiza cercului de gânduri al copiilor ca bază naturală pentru școala primară) Pamfletul doctorului Hartmann a făcut o anumită impresie în literatura pedagogică germană, astfel încât a fost nevoie de o a doua ediție și într-adevăr este de un interes considerabil Este bine cunoscută dorința pedagogiei de a sta pe terenul ferm al psihologiei Dar nu se poate spune că a primit deja, în orice măsură, o soluție satisfăcătoare Există mai multe motive pentru aceasta, dar principalul este că psihologia, în orice caz, este încă în plină dezvoltare Numai un număr nesemnificativ, comparativ, al prevederilor sale poate avea pretenție de indiscutibilitate completă și, în plus, doar dispozițiile cele mai generale Între timp, pedagogia necesită instrucțiuni absolut certe și practic fezabile Prin urmare, aproape toate încercările de fundamentare psihologică a metodelor pedagogice, mai ales în prezentarea populară, sunt un fel de petirio principii Psiholog-educatorii cer să acționeze într-un anumit mod, pe baza unor legi psihologice cunoscute; dar la urma urmei, aceste legi înseși sunt doar observații generalizate ale acelor fapte, care, spun ei, ar trebui să fie îndreptate conform legilor lor Sau, traduse în limbaj pedagogic, aceste propoziții psihologice sunt atât de vagi încât permit interpretarea cât mai variată Merită să ne amintim ce fel de contradicție se găsește în pedagogie în aplicare practică Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți b o regulă atât de clară aparent ca regula binecunoscută de a trece de la cel mai apropiat la cel mai îndepărtat Mai mult, trebuie să fim de acord în general că pedagogia, căutându-și fundamentul solid în psihologie, poate pierde tocmai în fermitate; căci diversitatea sistemelor psihologice nu poate decât să conducă la aceeaşi diversitate a sistemelor pedagogice Dar există o altă modalitate de fundamentare psihologică a cerințelor pedagogice Aceasta este calea observațiilor mici, individuale, care, fiind prelucrate

psihologic, dau la fel de mici, imediat și în cazuri particulare, indicații aplicabile Cartea lui Hartmann conține o astfel de încercare Prima parte a acesteia este consacrata unei scurte, dar foarte precise si clare expunere a pedagogiei Herbarto-Zilleriene, a carei sustinatoare autorul este un fervent Acest eseu nu este în întregime complet, dar nu este important, căci interesul cărții se află în altă parte, în acel studiu al volumului stocului de reprezentări și concepte al copilului, care constituie conținutul părții a doua a acesteia Autorul susține pe bună dreptate că pentru a învăța (și trebuie să adaug: indiferent de sistemul psihologic sau pedagogic care stă la baza acesteia), pentru ca învățarea să nu se transforme în "verbalism", în ocuparea cuvintelor lipsite de sens, este necesar să se cunoască cu siguranță acel stoc de informații, cu ceea ce elevii introduc profesorului Practicanții știu că în nicio privință educația, în special educația școlară, face mai multe gafe de neiertat decât tocmai în aceasta Dacă este prea ușor, prin întrebări puse stângaci, să obții de la un copil, printr-un fel de sugestie, o mărturisire a unor fapte necomite de el, atunci este și mai ușor să auzi de la el o asigurare că înțelege ceva, de fapt, infinit de departe de conștiința lui Și odată ce auzi o astfel de asigurare, este la fel de ușor să cazi în următoarea greșeală, începând să construiești o predare ulterioară pe o bază inexistentă Asemenea neînțelegeri sunt mai ales frecvente în școli, unde, din cauza inevitabilei grabii de a lucra cu fiecare elev în parte, se obține o anumită ființă colectivă, o clasă Hartmann descrie experimente în studierea stocului de informații ale copiilor Prima a fost făcută de celebrul Stoem peste elevii școlii exemplare de la Seminarul Profesorilor din Jena (în presă nu s-au relatat detalii despre aceasta), a doua - peste cele * Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE porecle ale școlilor elementare din Berlin, a treia - în școlile rurale din districtul Plaun și a patra - de către Hartmann însuși în școlile elementare din orașul Annaberg subordonate acestuia Studiul a fost realizat în așa fel încât au fost întocmite liste cu unele dintre cele mai simple informații, și cei care intră în școală, adică Copiii de ani au fost întrebați dacă au această informație În Plauen, au fost propuse întrebări (și cu ramificații de) La Berlin și Annaberg, listele constau din Ioo No , care diferă unele de altele în funcție de condițiile locale Rezultate detaliate sunt raportate în cartea lui Hartmann doar asupra cercetărilor proprii, efectuate pe o perioadă de ani, pe copii Lista se încadra în următoarele rubrici: animale, plante, minerale, fenomene naturale, împărțirea timpului, munți Annaberg, poze cu natura nativă, informații suplimentare despre orașul Annaberg, activitatea umană, concepte de spațiu și cantitate, concepte religioase, concepte sociale (Sociales) și probleme individuale Apoi o rubrica, de exemplu "Animale" conțineau întrebări: un iepure care alergă liber, o veveriță pe un copac, o turmă de oi la păscut etc , întrebări în total Au fost întrebări despre împărțirea timpului: capacitatea de a recunoaște orele, zilele săptămânii, anotimpurile Activități umane: călărie cu trăsura, căruță, muncă pe câmp și muncă în grădină Probleme publice: nume, titlul tatălui, rege, monede etc Rezultatele au fost interesante din multe puncte de vedere După cum era de așteptat, niciun copil nu a avut toate notificările Cele mai obișnuite erau reprezentările: piața principală, iazul, locul de reședință, balul (acesta din urmă era familiar pentru de copii) Dintre animale, cel mai cunoscut a fost fluturele (copii) Dar doar copii cunoșteau țările lumii, iar unele dintre poveștile din St povești - doar de copii Pe grupe, grupa informaţiei publice a fost cea mai

cunoscută (%), apoi au fost grupe de activitate umană şi informaţii despre spaţiu şi cantitate (% fiecare); conceptele de împărțire a timpului s-au dovedit a fi în cel mai mic număr de copii (%) Datele obținute de autor i-au permis să tragă mai multe concluzii Deci, pe baza diferenței extreme dintre cantitatea de informații disponibile copiilor, mai educați Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE nyh și clasele inferioare, el a găsit posibil să se pronunțe împotriva școlii generale (de toate moșiile), așa apărată în ultima vreme în Germania, în special de Dittes Comparația dintre băieți și fete este curioasă În informațiile deținute în general în rândul copiilor, fetele sunt superioare băieților; iar, invers, băieții se dovedesc a fi mai bogați în idei și mai rari Din biografiile școlare ale copiilor individuali, este clar că în viitor fetele încep să rămână în urmă, iar în cele din urmă băieții le depășesc Comparând stocul de informații cu succesele elevilor, autorul găsește o paralelă completă între ele; copiii mai informați au mai mult succes Nu voi da alte concluzii făcute de autor Scopul meu a fost să subliniez doar posibilitatea unor astfel de investigații și importanța lor neîndoielnică Dar, în același timp, trebuie făcute câteva observații Chiar și aceste date, în ciuda acurateței lor relative, nu pot fi încă utilizate direct pentru a construi întregi sisteme educaționale Hartmann oferă la sfârșitul cărții un program detaliat pentru primul an universitar, construit pe baza datelor pe care le-a primit Dar, în realitate, legătura dintre rezultatele studiului și programul se dovedește a fi foarte îndoielnică Prin presupunere, aceasta din urmă ar trebui să provină din informațiile cele mai comune în rândul copiilor Cu toate acestea, este suficient să luăm în considerare conținutul primei săptămâni pentru a vedea cât de nesemnificativ a jucat gradul de prevalență a acestei informații sau a altora în determinarea acesteia Luarea în considerare a întregului program, împărțit în de săptămâni academice, nu face decât să confirme absența unei legături clare între rezultatele studiului și componența acestuia Acest lucru este firesc, pentru că curriculumul trebuie să îndeplinească atât de multe și variate condiții și cerințe, încât considerentele psihologice să fie ușor retrogradate în plan secundar Dar, crede el, dacă studii ca cel descris ar fi efectuate la scară mai mare și ar intra, ca să spunem așa, în viața de zi cu zi a școlii, ele ar afecta totuși semnificativ programele Este nevoie doar de unele modificări În lista Annaberg (precum și în Berlin) se poate observa un amestec clar al celor mai diverse elemente Cash sau nu Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE unele informații indică gradul de atenție al copilului (un mesteacăn în pădure), altele, dimpotrivă, necesită mai mult, nu numai atenție, ci o capacitate mai subtilă de observare (fazele lunii) Alaturi de aceste informatii, care sunt la indemana fiecarui copil si care pot da unele caracteristici psihologice ale acestuia, in lista sunt incluse astfel de informatii care depind evident de situatia familiala, de exemplu capacitatea de a recunoaște ceasul, de a număra până la io În cele din urmă, în ambele liste găsim o serie de întrebări pur întâmplătoare, și anume despre diferite părți ale orașelor respective: unul sau altul răspuns la aceste întrebări indică exclusiv locul de reședință, iar un copil care nu cunoaște nicio stradă cunoaște alta, necunoscut celui care trăiește pe primul Ar fi interesant să existe o listă de întrebări care să fie întocmită pe baza unor considerații monotone și, prin urmare, să ofere material pentru concluzii mai corecte Lista întocmită la Plauen îndeplinește mai mult această condiție, dar suferă de concizie Oricum ar fi, experiența descrisă de Hartmann este extrem de interesantă, și câteva dintre

concluziile sale, de exemplu despre școala all-state și despre diferența dintre băieți și fete, iar acum deja te pun pe gânduri Având în vedere acest lucru, am considerat util să-l prezint unor persoane interesate de pedagogie și psihologie N Gorbov Gnostische Sehriften în Koptischer Sprache aus dem Kodex Bruciami heraus v C Schmidt Leipzig Lucrarea în cauză este al optulea volum al unei ediții interesante care poartă titlul: Texte und Untersuchungen zur Geschi-chte der Altchristlichen Literatur herausg vo Gebhardt şi A Harnack Importanța acestei ediții pentru istoria bisericii creștine este fără îndoială Volumul de față este important pentru istoria filozofiei și anume pentru înțelegerea gnosticismului Apariția operei lui Schmidt a fost precedată de o dezbatere aprinsă între Schmidt și prof Amélipo, autor al unei istorii a gnosticismului, care a publicat ceva mai devreme același text copt în Notices extraits des manuscrits de la Bibliothèque nationale et autres bibliothèques tom XXIX Lucrarea domnului Schmidt conține textul a două lucrări copte, traducerea acestora și un studiu detaliat al conținutului lor Primul gnostic copt Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Lucrarea se intitulează: Cartea Marelui λόγος κατά μυστήριον și constă din două cărți separate care au ajuns la noi cu omisiuni Forma cărților este dialogică: după înviere, Isus a vorbit cu apostolii și vrea să-i conducă la cunoașterea Dumnezeului invizibil Conținutul nu este o descriere completă a gnozei ca sistem; avem de-a face cu luarea în considerare a unor întrebări separate care nu au o legătură directă între ele Același lucru pe care l-a spus Kestlin despre Pistis Sophia poate b aplicat și la actuala compoziție gnostică, adică avem de-a face cu pasaje de literatură gnostică, presupunând o serie întreagă de scrieri, în care au o poziţie şi o semnificaţie hotărâtă În prima carte, Isus explică întreaga secvență a emanației din primul principiu Al doilea vorbește despre reunificarea universului cu primul principiu A doua carte este mai interesantă și mai importantă pentru înțelegerea gnosticismului Isus și-a adunat în jurul Lui pe cei mai apropiați ucenici ai săi și le explică misterul învățăturii sale, menționând în repetate rânduri necesitatea păstrării secrete a acestei învățături Isus îi recunoaște ca ucenici vrednici doar pe cei care au disprețuit toate binecuvântările lumii și pe zei și au devenit membri ai împărăției luminii El consideră discipolii săi ca fiind astfel și îi informează despre misterele celor eoni Dar înainte de aceasta, Isus îi supune pe ucenicii săi la trei botezuri: botezul cu apă, botezul cu foc și botezul cu Duhul Sfânt și îi introduce în taina eliberării de răutatea (κακία) a arhonților, eoni, care au căzut din împărăția luminii și omenirea înrobită înainte de a veni decât Mântuitorul Schmidt încearcă să demonstreze că a doua carte a textului copt pe care l-a publicat are multe în comun cu cartea a -a a Pistis Sophia și că ambele lucrări își au originea în aceeași sectă care era răspândită în Egipt Textul copt este, după toate probabilitățile, o traducere din greacă Cercetătorii scrierilor gnostice se confruntă cu o dificultate extraordinară: text fragmentar, traducere slabă din originalul grecesc, în sfârșit, ciudat, deloc lipsit de grandiozitate, conținut; nu degeaba Peterman în prefața la Pistis Sophia spune: Argumentan libri tam arduum tamque abstrusum est, ut saepius mihi iterum omnia perle-gente vertigine, quasi laborare viderer ~ b Ί E Radlov Biblioteca "Runivers" Pliant bibliografic *) I Cărţi noi legate de filozofie Abramov, Ya V - Pestalozzi, viața și activitatea sa pedagogică Cu un portret Spo p exemplare cop (Viața oamenilor remarcabili Biblioteca biografică a lui F Pavlenkov) Averkiev, D V - Despre dramă Discurs critic Cu anexa articolului "Trei scrisori despre Pușkin" Ediția este atent revizuită

și completată semnificativ Sankt Petersburg XIП + -|- + IV + de exemplare p cod Nou Timp" nr (decembrie) -"Rus Greutate " ss Alelekov, A H -Bătrânețe Cercetări clinice în domeniul sistemului nervos și psihofiziologiei Teza pentru gradul de doctor în medicină (De la clinica Prof Ya P Merzheevsky) Sankt Petersburg de exemplare p Astafiev, P E - Credință și cunoaștere în unitatea viziunii asupra lumii (Experiența începuturilor monadologiei critice) M YI-f- de exemplare frecare cop · Balmashev, V - Teoria progresului "Ajutor" Colecția literară Vologda în favoarea celor afectați de eșecul recoltei Sankt Petersburg ' * Beabrazo^a, M V - Studii filozofice "Greutate Ebr " , (copertă) *Blackie, J St - Autoeducatie - E R "Imagine " , - , p - M S "Școala Rusă" , , ss Botkin, Ya A , Dr - Nebunia morală în medicina legală Din prelegerile susținute studenților liceului juridic Demidov și studenților de la facultatea juridică și medicală *) Vezi cartea al -lea În cazul în care anul nu este marcat, trebuie luat în considerare anul curent Un asterisc indică faptul că cartea corespunzătoare are principalele indicații bibliografice ale tributului din foile anterioare Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Facultățile Qing ale Universității din Moscova Kazan p exemplare cop Bron-fon-Brenner, I Ya - Hipnotismul și semnificația sa eseu popular Vsh I Tiflis pagini, exemplare cop Vvedensky, A I , Despre limitele și semnele animației Noua lege psihofiziologică în legătură cu problema posibilității metafizicii SPb pagini E Radlov Metafizic nefericit "Greutate Ebr* , - -En S Trubetskoy La întrebarea semnelor de conștiință "Încercare Phil * carte , p - "Rus Gând* s ***** Wentzel K -Relație reciprocă între principiile armoniei și libertatea morală "Ajutor* Colecția Vologda în favoarea victimelor eșecului recoltei SPb Probleme de filosofie -Rus Gând* , ss - M J [rotopov - Scrisori despre literatură Ibid , p - , - L Tihomirov Cronica presei Lupta idealurilor "Rus Ob y , - Wundt, V - Hipnotism și sugestie Traducere cu el N Golubovskoy Ed revista "Întrebări de filosofie și psihologie* M p exemplare cop Elpe Scrisori științifice Wundt despre hipnotism și sugestie Nou Ora* Nr și (și februarie) ♦Henneken, E, -Fundamentele rațiunii științifice -I I Ivanov "" Lumea lui Dumnezeu * , , - Godet -Despre viaţă Din "Études Bibliques* Godet SPb pagini, exemplare ♦Golovin, K - Socialism - R Sementkovsky "Istoric Greutatea " , , p - - "Rus Gând* , , cj Goltsev, V - Întrebări ale zilei și ale vieții M p k "Greutate Ebr " (copertă) - A A Isaev "Rus Viața * , nr Gorbatov, I A - Echilibrul în masa pământului sub teoria unității și continuității materiei SPb pagini, exemplare k Nou Time" nr (aprilie) Grigorie, ieromonah - Compoziţia Fericitului Augustin "Despre cetatea lui Dumnezeu* (De civitate Dei), ca experienţă a filosofiei şi istoriei creştine Harkov UU D "Rătăcitor" * , , - Drummond -Cel mai mare lucru din lume Pacea fie cu tine Viață transformată Trei discursuri Din engleza I K K M p exemplare Dühring, E - Istoria critică a principiilor generale ale mecanicii Cu aplicarea unui capitol didactic privind studiul științelor fizice și matematice Din ediția a III-a germană, mărită și parțial revizuită, tradusă de N Iarakuev M XX - de exemplare frecați Biblioteca "Runivers" I KOLUBOVSKII Dühring, E - Un curs de economie națională și socială, cu o introducere în studiul și critica teoriei economiei naționale și socialismului Tradus din ed a III-a Spo "Rus Gând" ss VG Renașterea statului "Ned " Aθ , - - "Vs Evr " (copertă) ^Kazansky, A P - Învățăturile lui Aristotel despre semnificația experienței -Rusek Gând" , , Bolee Repede (Repede) - Reformatorii educației Traducere și modificare pe alocuri din engleză Pepper (Tipărire separată din "Buletinul Educaţiei") M IIn- de exemplare ruble Nou Bp " As

(februarie) - II G Mizhuev Eseu despre dezvoltarea ideilor pedagogice în lucrările lui Quick și Comper "Rus Shk " Și, - ; , - ♦Collins, Howard - Filosofia lui Herbert Spencer - K B "Bibl Zap " , , B -N V "Obrazov" , se ♦Korelyn, M - Umanismul italian timpuriu "- Eβι Soloviev "Pacea lui Dumnezeu" , , - Koropchevskii, D A - Psihologia războinicului Eseu Sp st de exemplare de copeici (Știința modernă, numărul I) Korsakov, S S - Curs de psihiatrie M V+ de exemplare frecați Note critice la cartea arhimandritului Boris "Istoria iluminismului creștin în relația sa cu educația antică greco-romană Perioada " Kazan pagini de exemplare Krylov, A - În memoria răposatului Arhiepiscop Nicanor în Dumnezeu (Tipărire separată din Gazeta Diocezană Don pentru -) Novocherkassk, pagini de exemplare K-sky, M -Viktor Dimitrievici Kudryavtsev M pagini Kudryavtsev-Platonov, V D - Lucrări, vol II Cercetare și articol despre teologia naturală Emisiune I - II Serghiev Posad + p p k pentru eliberare Nou Vr "Nr (decembrie) -K M "Mosk Vd" , nr -A I Vvedensky Despre filozofia religioasă VD Kudryavg^ev "Credința și Raz " Nr , - ; Nr , - Kudryavtsev-Platonov, V D - Introducere în filosofie Ed al -lea Serghiev Posad pagini Eulakovski, K> -Biserica creştină şi dreptul roman în timpul primelor două secole Răspuns la "Câteva observaţii" plasate în Proceedings of the Kiev Theological Academy (Retipărire din "University News") Kiev pagini, exemplare cop Küller, Dr , Nervozitate și nervozitate Igiena persoanelor nervoase Nerevod, ed femeie doctor M M Volkova, cu prefață particular - conf univ S II Danilo Si b X\'ψ de exemplare p cop Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Lange, H N - Sufletul unui copil în primii ani de viață Două prelegeri publice Publicarea revistei "Școala Rusă* SPb pagini copeici A I "Rus Dumnezeu * , , - - E "Rus Vd "Nr -" Nou A D * Xo (iunie) Letourneau, Sh -Progresul moralei (L'évolution de la morale) Spo Ed F Pavlenkova rub (Cartea, din cauza unor circumstanțe independente de controlul editorului, nu a fost pusă în vânzare) "Rus Gând * , , p Litvinova, E O - John Locke, viața și activitatea sa filozofică Eseul biografic Cu un portret SPb pagini exemplare cop (Viața este observată de oamenii 'lnyh Biblioteca biografică a lui F Pavlenkov) * Lyubimov, N A - Istoria fizicii - "Rus Greutate " , , - - "Corect Primavara " , nr -" Nou * , nr - "Mosk Ved * , X - \ Noua lucrare a prof N A Lyubimova, ibid , X Manaseina, M I - Somnul ca o treime din viața umană, sau fiziologia, patologia, igiena și psihologia somnului M "Rus Gând* , ss - "Nou Ora" Nr (ianuarie) Mantegazza, P - Igiena simţurilor Tradus din italiană de Dr N Leinenberg M p exemplare Nou Ora* Nr (ianuarie) Martynovsky, V O - Despre comentarea scrierilor filozofice ale autorilor antici citite în gimnazii Tiflis, pagini, exemplare Olesnitsky, M -Teologia morală sau doctrina creștină a moralității Întocmit în raport cu programul seminariilor teologice Kiev X - frecare cop A Yelitin "Foșura bibliografică teologică* Supliment la "Orientările pentru păstorii rurali" * , nr - , - Despre învățăturile filozofice ale contelui L N Tolstoi conform volumului XIII al lucrărilor sale Studii critice B IÓ Kiev p exemplare de copeici Despre educație, ereditate și pregătire ■ Kazan? copeici "Rus Viaţa * , nr - "Fiul Ot * , nr -" Rus Scoala * , , ss Potebnya, A -Gândire și limbaj Ed al -lea Harkov L Astafiev Moscova Vd " , Nr Platon Emisiune I Apologia lui Socrate Introducere, traducere și note de A L Yakimakh SPb p exemplare cop (Colecție de clasici romani și greci în traducere rusă cu note) Sărbătorirea a de ani de la nașterea marelui profesor Ya -A Yeomenskaya la gimnaziul a -a din Tiflis Tiflis + + Procesele-verbale ale ședințelor Societății Neurologilor și Psihiatrilor, co- Biblioteca "Runivers" I KOLUBOVSKII

situat la Universitatea din Moscova Pentru - de ani M + IV de exemplare Purits, K N Dr -Doctrina eredității (eseu biologic) (Extras din revista Societății Ruse pentru Protecția Sănătății Poporului) SPb pagini de exemplare k ^ Rând - Adevărurile evidente ale creștinismului în relația lor cu gândirea modernă Prelegeri de apologetic la Universitatea Oxford Pe din engleza preot M Tiveiskago M pagini exemplare "Fiul Tatălui" , nr Sarakhanov, K K - Procesul creativității "Ajutor" Culegere literară Vologda în favoarea celor afectaţi de eşecul recoltei SPb Skvortsov, I P - Care este puterea vieții și a întregii naturi? Discurs despre actul Universității din Harkov Harkov, pagini, exemplare Elpe Scrisori științifice Nu o luptă pentru existență, ci o unire a vieții pentru viață Nou Ora " Nr (ianuarie) Slovinsky, A I -Principii de bază ale "Marei Didactici" de Jan Amos Yeomensky Tiflis p Sloushch, N D - Mnemonică sau arta de a întări memoria Un ghid practic pentru a asimila ușor și rapid și a păstra pentru totdeauna în memorie numere, nume, serii de cuvinte, poezii, limbi străine, logaritmi, contabilitate, date, hărți, șah etc Alcătuit după cele mai recente ghiduri străine Ed al -lea completat Odesa p de exemplare cop Snegirev, V -Psihologie Curs sistematic de citire pe psi chologie Harkov, pagini, exemplare p cop "Fiul patriei" , nr Solov'ev, T -Teoria voinței prezentată Relația sa cu speciația și elevația lumii organice St Petersburg II + ruble "Nov Vr " nr (august) "Aprox " , - Stolypin, D - Adevărul și fantomatologia în măsura ideilor și conceptelor publice Unificarea filozofiei cu știința M p exemplare copeici Stolypin, D - Despre necesitatea unei baze științifice pentru problemele publice Obligațiile proprietarului terenului Teoria chiriei a lui Ricardo Câteva cuvinte despre filosofia pozitivă a lui Ront Clasificarea Științelor Pe unele probleme sociale contemporane M pagini exemplare e politist Strahov, N -Memorii și extrase SPb II+ exemplare frecare Y Nikolaev Note literare Opinia unui scriitor laic despre monahism Moscova Vd " , nr - "Rus Ob " , , - Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ * Strahov, N -The World as a Whole - S ξρ-vb Moscova Vd " , nr -A Vvedensky "Imagini" , I, ss Strahov, I - Eseu despre istoria filozofiei din cele mai vechi timpuri ale filosofiei până în prezent Harkov d k Tard, G - Crima tonului Kazan cod * Tard - Legile imitaţiei - "Jour Min Nar Proev " , s - "Imagine " , - , YuZss Timofeev, A V și Ignatiev I V - Fundamentele examinării psihiatrice SPb p k Tikhomirov, L -Clerul și societatea în mișcarea religioasă modernă M Y Nikolaev Note literare Mișcare religioasă sau ferment religios? "Mos Vd " , nr - Preot I Fu del, ibid , nr - A STmshoyag În Canossu! "Cetăţeni" , nr şi -Vl Solovyov Întrebarea "gândirii arbitrare" "Ves ebr " , , - -La acest L Tihomirov Două cuvinte despre domnul Vladimir Solovyov "Mos Vd " , nr , precum şi: Răspunsul meu către domnul Vladimir Solovyov "Rus Ob" , - - L Tihomirov Cronica presei La controversa mișcării religioase moderne "Rus Ob " , - Trubetskoy, E , carte - Idealul religios și social al creștinismului occidental în secolul Y Partea I Privire asupra lumii Bl Augustin M VSHKh de exemplare p cop Nou Bp " Nr (octombrie) Filippov, M M - Leonardo da Vinci, viața și opera sa Cu un portret și fotografii din lucrările sale SPb pagini, exemplare cop (Viața unor oameni remarcabili Biblioteca biografică a lui F Pavlenkov) Biserica creștină și dreptul roman în primele două secole (Câteva observații despre prelegerea publică pe această temă susținută de domnul Yulian Kulakovskim) Kiev p rub L£ "Bibliogr teologic foaia" , nr , - , în anexa la "Indrumare pentru pastorii rurali" Chelpanov, G I - La problema priorității și a nașterii în filosofia modernă Prelegerea introductivă la Universitatea St Vladimir Kiev p exemplare (Din "Știri universitare") * Chemei, I A -

Darwin -Rus Gând", , * Chicherin, B N -Filosofie pozitivă -b "Bibl Zap " , , (Chernyshevsky, N G) - Estetică și poezie (Relaţiile estetice ale artei cu realitatea "Despre poezie" de Aristotel Cântece Biblioteca "Runivers" i to about l in about in with to ï d diferite popoare etc) (Sovremennik * -) Ed Jf N Cernîşevski SPb pagini de exemplare frecați "Greutate Evr * , ss -b-b-b "Rus Ved nr IPevich, V - Mesaj către domnii psihologilor moderni M Schopenhauer, A - Aforisme și maxime (Gânduri despre fizionomie Despre suferinţele lumii etc) Din Parerla nnd Paralipomena Pe F JB Cernigoveți SPb Ed T I al -lea Vf- de exemplare frecați T II Ed al -lea p exemplare p cop Yarom, K N - Sarcini moderne ale educației morale Harkov "Greutate Ebr " , (reg) - Yu L "Rus Viața* , nr II Articole din periodice legate de FILOZOFIE Note Bibliografice Notă de pamflet: Das Genie Vortrag von Fr Brentano" , c Buletinul de schimb Igiena memoriei, mai ales la copii , nr (supliment) Frica de moarte (dintr-o prelegere publică II D Boborykin) " , nr (anexă) Buletinul Teologic Antonie, arhimandrit, - Ideea morală a dogmei Sfintei Treimi - , I, - Belyaev, A D - Adevăratul creștinism și umanism , , - ; , - (sfârșit) Belyaev, A D - Declinarea ateismului modern spre declin , - Necunoscut Din viața de zi cu zi Reacția religioasă a zilelor noastre "Cetăţean" nr Vvedensky, AI - Realitatea occidentală și idealurile rusești (Scrisori din străinătate) , , - (sfârşit) Vvedensky, A I - În memoria lui V D Kudryavtsev , - (discurs în ziua morții anuale), Vvedensky, A I - Starea modernă a filosofiei în Germania și Franța , , - ; , - Glagolev, S S - Despre relația dintre filozofie și științele naturii cu știința introducerii în teologie , , - Glagolev, S S - Despre condițiile apariției credinței religioase , , - Biblioteca "Runivers " FIȘA BIBLIOGRAFICĂ Õ Murtov, M D - Hegelianismul, noua ortodoxie și predecesorii lui Strauss , , - Murtov, M D -Ernest Renan și viața lui Isus (caracterizare, expunere și critică) , , - ; , , - Strunnikov, A - Convingerea și condițiile pentru formarea ei , , - Credință și Rațiune Ambrozie, Arhiepiscop - Despre cel mai înalt început al educației creștine Cuvânt despre sfințirea templului în școala adevărată din Harkov , nr , - Vvedensky, A I - Sokrat (caracteristici) , nr , - Vertelovsky, A -Misticismul medieval occidental și relația sa cu catolicismul Nr , - (continuare) Vechtomov, A -Doctrina lui Hartmann despre sărăcia vieții umane și critica acestei doctrine Nr , - ; Nr , - Istomin, K - O nouă înțelegere a filozofiei lui Leibniz în literatura contemporană , nr , - Korsunsky, I - Viziunea religioasă asupra lumii a istoricilor greci: Herodot, Tucidide și Xenofon în raport cu ideea unei zeități, în comparație cu aceeași viziune asupra lumii a altor istorici greci antici , nr , - ; Nr , - ; Nr , - (continuare) Kudryavtsev-Platon despre V, V - Din lecturi despre cosmologie , nr , - ; Nr , - ; Nr , - (sfârşit) Leibniz -Monadologie Traducere și note de K I-na , nr , - Leibniz -Principii ale naturii și grației bazate pe rațiune Traducere și note X Și-na , nr , - Leibniz, o nouă experiență despre mintea umană Traducere și note de K I-na , nr , - ; , nr , - Linitsky, P - Literatură și filosofie grațioasă , nr , - ; Nr , - ; Nr , - ; , nr , - (continuare) Svetlov, P - Omul și animalul în relațiile psihice , nr , - ; Nr , - Snegirev, V -Inima și viața lui , nr , - (sfârşit) Strahov, N - Eseu despre istoria filozofiei , nr , - ; Nr , - ; Nr , - (sfârşit) Buletinul Educaţiei Brinkman, E - Despre imagini individuale , nr - nr , - (tradus din germană) Siegert, G - Periodicitatea dezvoltării naturii copiilor Noi puncte de vedere pentru studiul copiilor și educația tineretului Traducere X Zinc , nr , - ; Nr , - Repede -Reformatori ai educaţiei , nr - (sfârşit) Biblioteca "Runivers " I K O L U B O V S K I și Perfiliev, M -Fiziologia somnului

la vârste mari și copii Despre lipsa cronică de somn în special la copii , nr , - : nr , - Buletinul Europei Baziner, -Fragment din cartea a cincea a lui Lucretius De re rum natura, Y, - , - Brandt, G θ - Sistemul nostru nervos Eseu , , ¿- Vasiliev, I -Legile aleatorii și ale statisticii matematice eseuri , , - Slonimsky, L -Drame filozofice de Renan , - Slonimsky, L - Ernest Renan , , - ; , - Solovyov, Vl - Măsuri imaginare și reale pentru îmbunătățirea bunăstării naționale , , - M Sud Feuilleton literar-critic Despre "adevărul" din Vl Solovyov "Cetăţean " , nr - D Ilovaisky Uniunea logicii antinaţionale şi misiunii pseudo-culturale "Mos Vѣd " , nr - Zh Yuzhny Feuilleton literar şi critic Despre populiști și populism " , nr Trubetskoy, S N , Prinț - Slavofili dezamăgiți (G Leontiev Vostok, Rusia și slavi) , , - Y Nikolaev Note literare Noua critică a slavofilismului , Mosk Vd " , No p (vezi şi Rus Ob " , p Din ziare şi reviste) -J de sud Feuilleton literar și critic Critica liberală a lui K N Leontiev "Cetăţean" , nr (vezi şi "Mosk Ved " , nr Jurnalul presei) -L Tihomirov Cronica presei Slavofili și occidentali în ecourile moderne "Rus Review " , , - ; , - Gimnazial Kuznetsov, N - Caracteristicile lui Socrate , - , - (după Zeller) Zi Igiena memoriei, mai ales la copii , nr (decembrie) Kalashnikov, N - Din lumea miracolelor Premoniții Suplimente pentru septembrie , p - , Polonsky, Ya - Despre legile creativității Suplimente pentru septembrie , p - (retipărire din Rus Vs) Spiritualiştii şi "a patra dimensiune" nr (noiembrie) Biblioteca "Runivers" FIȘA BIBLIOGRAFICĂ lectură plină de suflet, Lebedev, I - Scrisoare către editor (despre "Prospectul bibliografic *, plasat în "Întrebări de filosofie*) Vezi și "Mos Ved * , No (jurnal de presa) Revista de drept civil si penal Zakrevskiy, I - Despre învățăturile școlii antropologice criminale Nr , - Obninskiy, P -Moral de contagiune și revolte de holeră Nr , - Jurnalul Ministerului Educaţiei Publice Aristotel -Retorică Traducere de N N Platonova , - ; , - (continuare) Karinskiy, M I - Despre adevăruri evidente , - Pokrovsky, M,-Despre întrebarea autorului tratatului nou descoperit Αθηναίων πολιτεία , , - ; , - Raddov, E - S A Bershadsky Eseu despre istoria filozofiei dreptului Ext I - , - Fortinsky, O - Lupta Universității din Paris cu călugării cerșetori în jumătatea secolului al XIII-lea , , - Buletinul Crimeei A P D - Vrăjitorii secolului al XVII-lea (schițe istorice și psihologice) , nr , , (după Jadame din Revue de G Hypnotisme) Pacea lui Dumnezeu J V -Somn și clarviziune (Eseu de psihologie) , , - Morozov, I -Problems of Art (Arta Guiot din punctul de vedere al sopiologiei) , , - Semenov, D D -Yan Amos Eomensky* , , - Sinyavsky, V D -Socrate și timpul lui , - ; , - Chelpanov, G - Ce este frământarea și cum se întărește? , , - ; : - Shtenged', A A -Originea limbii Traducere de L D , , - E - Cum funcționează influențele psihice? Eseu despre psihologie , - Știrile de la Moscova Ambrozie, arhiepiscop - Un cuvânt despre principiile superioare ale educației creștine , nr Întrebări de filosofie, KN io si cu premiul - jumatatea ramasa neeliberata din prima initiala, i e i ooo freacă Societatea a participat la sărbătorirea a de ani de activitate științifică și didactică a Dr Societate, merit prof Universitatea din Moscova V I Guerrier, care a avut loc pe ianuarie ; felicitările eroului zilei au fost aduse în numele Societății de o deputație formată din N Ya Grot, N A Zverev, L M Lopatin și V P Preobrazhensky Pe noiembrie, președintele Societății, împreună cu câțiva membri ai acesteia, a depus o coroană de flori pe sicriul lui A A Fet-Shenshin A declarat ordinea de citire a rezumatelor în În următoarea întâlnire, dr D P Koni cu si read up to Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Comoara despre filozoful chinez Laosi

(Laotse) În cea de-a suta întâlnire solemnă vor citi: O P Gerasimov "Despre influența educației asupra dezvoltării pesimismului în societatea noastră", G I Rossolimo "Despre organul cerebral al abilității muzicale " " N Ya Grot promite în viitorul apropiat un eseu: "Despre cum studiem sufletul altcuiva" Ei și-au exprimat dorința de a citi rapoartele în următoarele întâlniri: V A Goltsev "Somn, conștiință și creativitate", V M Mikhailovsky "Despre psihologia popoarelor primitive" · În plus, E I Chelpanov a trimis spre lectură un rezumat "Despre natura timpului" și N A Ivantsov "Despre prelegerea lui Haeckel" H) Citim raportul trezorierului Societății de Psihologie din Moscova din ianuarie până în ianuarie A rămas la ianuarie - - Primit: Contribuțiile sunt valabile membri - " Membrii concurenti tu - Indemnizatie de la Universitate - Din vânzarea lucrării Societății % din capitalul Societății - Total Emis: La adunările Societății Pentru cărți și reviste Pentru imprimare broșuri și premii D A Stolypin Publicaţii în ziare Pentru papetărie, corespondență, premii și prieten, rasx - Adăugat la curent Conturi I W Junker și K ' Cu excepția celor luate la controale - - Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ A contribuit la contribuția la Moscova Contabilitate Banca (numărul biletului) I ° - - o Sold la ianuarie Statul capitalei Societății Psihologice din Moscova la ianuarie : La ianuarie , semnificativ capital de elan Vino pentru anul conform raportului Cheltuieli anuale conform raportului Din ianuarie , capitalul total este format din · care se afla: Despre contribuția Moscovei Banca de Contabilitate (biletul nr adresat Societății Psihologice din Moscova) - Pentru curent relatarea lui I W Junker și K La Trezorierul Societăţii • În capitala premiului D A Stolypin la contribuția Moscovei Banca de Contabilitate (biletul nr în numele Societății Psihologice din Moscova) -) Având în vedere starea foarte satisfăcătoare a casieriei societății, la propunerea domnului președinte, au discutat problema remunerației persoanelor care își publică traducerile în Proceedings of Society, iar domnul editor de lucrări, care poartă datoria foarte grea de a corecta şi a aduce la unitate toate traducerile propuse Hotărât: să se determine pentru remunerația traducătorilor și editorului % din profitul net din vânzarea lucrărilor după acoperirea tuturor costurilor de publicare În cazul în care președintele consideră că este necesar, acesta are dreptul de a emite până la dvs anticipat Repartizarea imediată a remunerației între traducător și editor este supusă la discreția consiliului societății Întrebări de filosofie, carte θ Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ) S-a discutat problema membrilor concurenți; hotărât în baza § din statut: în explicarea § , persoanele care doresc să fie membri competitori, la propunerea a cel puțin valide membrii să fie supuși unui vot închis în ședințele societății) ales în unanimitate ca membru profesor de teologie la Universitatea din Moscova N A Eleonsky) Propus: în concursul de membri (N V Bugaev și V A Goltsev) A A Andreeva; în orele academice (S S Korsakov și N Ya Grotom) D Sergi, profesor de antropologie la Roma Întâlnirea a fost închisă la ora XCIX Procesul-verbal al ședinței din ianuarie Întâlnirea este deschisă la ora ora seara, sub conducerea tovarășului președinte L M Lopatin, cu secretarul Yu membru al Vl S Solovyov şi d membru A V Adolf, P E Astafieva, H N Bazhenova, N V Bugaeva, K N Venttselya, O P Gerasimova, V E Giatsintova, V A Goltseva, V N Ivanovskago, P A Kalenova, D P Konissi, S S V Korsakov I A Mamuny, I F Ognev, A G Petrovsky, P V Preobrazhensky, N I Rzhondkovsky, V P Serbsky, A A Tokarsky, Prinț S N Trubedkago, N I Shishkina, E A Schmidt, gg membru-sor A S Goncharova, A O Hartwig, A V Pavlova, θ D

Selivachev și un număr semnificativ de vizitatori terți Înainte de începerea întâlnirii, P V Preobrazhensky a făcut o fotografie celor prezenți În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele:) ales ca membru prof Sergi (-) si in-s member-sor A A Andreeva (-)) D H L P Konissi a făcut un raport despre filozoful chinez Laosi) La dezbaterea despre rezumat au participat: A A Tokar-sky, Prinț S N Trubetskoy, H N Bazhenov, P A Kalenov, L M Lopatin A A Tokharsky, subliniind că învățătura din Laos este redusă la trei puncte: i) o singură zeitate supremă,) autocunoaștere,) fraternitate, a dorit să știe cum au apărut aceste idei Tradiţie Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Se spune că Laosi a călătorit mult, de parcă ar fi ajuns până în Tracia; au existat încercări de a aduce cuvântul Tao mai aproape de grec θεός Oare Laosi nu a împrumutat și din afară învățăturile fraternității? Se deosebește printre chinezi, a fost uitat în timpul vieții și puțin înțeles, deoarece natura filozofiei chineze este predominant practică Nu indică toate acestea că filosofia lui L era străină de spiritul poporului chinez?- Koshissy a răspuns că, pe baza surselor primare, se poate afirma fără îndoială că înainte de a scrie cartea despre Tao, L nu a călătorit, ci a trăit tot timpul în China și s-a gândit cum să-și salveze patria și cum să-și ajute contemporanii După ce a scris cartea, s-a retras, dar nu avem date care să sugereze rătăciri pe distanțe lungi Toharsky Dar există o diferență puternică între viziunile despre lume ale lui L și ale lui Confucius ^ K&nissi a declarat că Confucius a avut o influență dezastruoasă asupra dezvoltării poporului chinez și, în acest sens, nu poate merita simpatie K nu a recunoscut nimic suprasensibil- • nagor "Când a fost întrebat dacă Zeitatea există, el a răspuns - "poate" La întrebarea "există o viață de apoi"? cum am putea ști despre asta>? - Această afirmație a stârnit din partea celor prezenți dorința de a afla ce i-a ruinat de fapt pe chinezi - utilitarismul sau asceza, dar întrucât analiza acestei probleme nu a avut nicio legătură directă cu subiectul, a fost respinsă Carte S N Trubetsky i-a subliniat lui Tokarsky că L putea fi doar în India, și nu în Grecia, dar acolo învățătura religioasă era de un cu totul alt fel; prin urmare, nu poate fi vorba de împrumut H N Bazhenov a spus în ce măsură laoismul a fost combinat în mod arbitrar cu alte învățături, de exemplu Iezuiții l-au adus pe Tao mai aproape de Iehova Nu se poate susține că L sub Tao a înțeles ființa unică supremă Tao este un concept foarte vag, - Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ limbi ciudate Fiecare traducător își folosește propria nuanță și adesea traducerile nu au nimic în comun între ele / Concepţiile etice ale Laosului sunt interesante: el este, parcă, predecesorul lui Rousseau; pentru el, totul primitiv este bun Uneori este anarhist și deseori nihilist Konissi a declarat că nu a fost de acord cu această caracterizare: există multe trăsături pozitive în învățăturile etice ale lui L / P A Kalenov l-a întrebat pe vorbitor cum consideră L că este posibil să servească societatea El însuși a fost arhivar de palat Înțeleptul, conform învățăturii sale, ar trebui să fie inactiv și smerit Conissi L vedea virtutea în munca smerită Lopatin i-a cerut vorbitorului data viitoare să dezvolte mai detaliat învățăturile lui L despre înțelepciune și smerenie și a încheiat ședința la ora seara C Procesul-verbal al ședinței solemne (a suta) a societății din februarie Întâlnirea a avut loc în sala de adunări a Universității cu o mare adunare a publicului și a fost deschisă la ora : sub președinte N Ya Grot, cu secretarul Yu P Bartenev, în prezența Dr A A și N A Abrikosovykh, A V Adolf, П E Astafieva, N N Bazhenova, N V Bugaeva, K N Wentzelya, P G Vinogradova, O P Gerasimova,

V A Goltsev, H M Gorbova, N A Eleonsky, N A Zvereva, V N Ivanovsky, P A Kalenova, D P Konissi, A A Kornilova, θ S Korobkina, O V Leonova, L M Lopatin, gr A I Mamuny, V P Preobrazhensky, G A Rachinsky, N I Rzhond-kovsky, G I Rossolimo, θ A Savvei-Mogilevici, θ A Smirnova, N I Timkovsky, N I Shishkin, E A Schmidt, G G membru sor : A t Hartwig, A S Goncharova, S D Selivachev, V N Tominskaya În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: i) N Ya Grot a ținut un discurs introductiv, în care a prezentat istoria societății psihologice din perioada trecută și a subliniat importanța societății pentru dezvoltarea gândirii filosofice în Rusia Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ) G I Rossolimo a citit eseul "Despre organul cerebral al abilității muzicale" (care va fi publicat în jurnal),) O P Gerasimov a citit un discurs "Despre influența educației asupra dezvoltării pesimismului în societatea noastră", care a stârnit o vioaie aprobare din partea publicului (care urmează să fie publicată în cartea următoare) Întâlnirea a fost închisă la orele - Discursul președintelui N Ya Grot: Mm gg , Anul acesta, ședința publică a Societății de Psihologie, legată de aniversarea înființării acesteia, din cauza unor accidente, a coincis cu cea de-a -a ședință a Societății A suta întâlnire a Societății învățate nu este o aniversare foarte importantă - aproape la fel ca cea de-a suta zi din viața unui copil, adică, desigur, un semn de mare tinerețe Unii oameni observă cât de semnificative în viața și activitățile lor sunt aniversările de și de ani Instituțiile publice și de stat, dacă sunt oportune și durabile, sărbătoresc secole și cinci sute de ani în existența lor Ce sens poate avea cea de-a suta întâlnire a Societății de Psihologie? Vom înțelege acest lucru dacă ne gândim la ce domeniu de cunoaștere sunt dedicate ocupațiilor Societății noastre și dacă ne amintim în legătură cu aceasta de soarta filosofiei și psihologiei în Rusia O oarecare neînțelegere fatală a cântărit întotdeauna în țara noastră asupra soartei acestor științe în Universități Într-adevăr, care sunt principalele și cele mai remarcabile etape ale dezvoltării științelor noastre filozofice? Să ne amintim de soarta profesorului Galich, primul independent după părerile sale și, fără îndoială, talentat psiholog rus, forțat în anii să schimbe departamentul de filosofie a Universității din Sankt Petersburg cu serviciul în comisariat Să ne amintim sfârșitul anilor și începutul anilor , când predarea seculară a filozofiei a fost distrusă la universități, iar M N Katkov însuși, după o scurtă predare la Universitatea din Moscova, a trebuit să-și cedeze catedra unui duhovnic și apucă-te de jurnalism Să ne amintim, în sfârșit, complet neașteptat și din fericire Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ o scurtă revoluție trăită de predarea filozofiei în de ani, când conform Noului Univ Statutul cursurilor de citire în psihologie, logică și istoria filosofiei a fost recunoscut ca fiind de prisos în universitățile ruse, iar profesorilor de filozofie li sa cerut să se limiteze la expunerea sistemelor filosofilor greci Platon și Aristotel În urmă cu trei ani - în urmă cu doar un an - s-a restabilit în Universități predarea la facultățile istorice și filologice de logică, psihologie și istoria filosofiei, ca discipline obligatorii și de învățământ general Și pentru a realiza importanța predării psihologiei pentru avocați și oameni de știință a naturii, a logicii pentru matematicieni și a istoriei filozofiei, care este în același timp istoria științei, pentru studenții tuturor facultăților, noi, aparent, nu vom face curând a ajunge Comparați cu aceste fapte, inexplicabile, decât ca o profundă neînțelegere, persecuția de către o parte influentă a presei, pe care Societatea de Psihologie a trăit-o acum un an, și veți recunoaște ce

înseamnă a -a întâlnire și începutul celui de-al -lea an de existență în istoria Societăţii Psihologice Aceasta este o anumită victorie a gândirii și a spiritului asupra rutinei, ignoranței și negării bunului simț Au trecut o sută de întâlniri Societatea, care, prin însăși ideea ei, nu urmărește niciun scop practic, nu poate servi nici răutății zilei, nici intereselor momentului, ci are doar serviciul altruist și liber al idealului și adevărul ca sarcină! Și se dovedește că un astfel de serviciu gratuit la adevăr, deși nu fără unele dificultăți, necazuri și întârzieri, este deja posibil în Rusia, că dreptul la cetățenie este recunoscut în spatele filosofiei, că chiar și publicarea (anul) a unui jurnalul este posibil Toate acestea sunt într-o oarecare măsură legate de activitățile anterioare ale Societății de Psihologie, care și-a urmat drumul în mod deschis și constant, fără să-i pese de consecințe, fără să se ocupe de petreceri, curente aleatorii și influențe și, în principiu, excluzând orice tendință în activitatea lor Și poate doar această imparțialitate și sinceritate - meritam că am trăit până la a -a întâlnire și am putut risipi intrigile oponenților gândirii filosofice libere din țara noastră Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Mi-a revenit, desigur, nu prin merit, ci prin postul de profesor de filozofie la Universitatea din Moscova, timp de ani să conduc studiile tinerei Societăți Am pus multă energie și sănătate în această afacere și mă veți scuza, sper că dacă voi dedica câteva minute trecerii în revistă a rezultatelor pe care le-am obținut în ultimii ani, care sunt încă foarte modeste, dar, sper, rezultate de durată Activitatea Societății a fost exprimată în patru moduri: I În citirea și discutarea rezumatelor filozofice, II În acordarea de premii pentru eseuri filozofice, III În publicarea lucrărilor IV În participarea pe care a avut-o la înființarea și dezvoltarea revistei filozofice În propriile ședințe, Societatea a ascultat și a discutat de rezumate, care pot fi distribuite în felul următor în funcție de subiectele speciale ale studiilor Societății: i) de rezumate pot fi alocate domeniului Psihologie) "Istoria filosofiei" Ib ") "Metafizică" IO ") "Etică" ") "Teoria cunoașterii" ") "Estetica" ") "Psihopatologie" ") "Filosofia istoriei (și alte științe /") "Logice" - - În desfășurarea activității Societății se remarcă un lucru curios fenomen În primul rând, numărul de întâlniri și rezumate crește Și asta a continuat până în anul inclusiv Apoi se observă o oarecare scădere a acestui număr · În , întâlniri, rezumate " " " " " "i " " " "i " " Scăderea ulterioară a rezumatelor și sesiunilor se datorează probabil apariției, în acest an, a unui nou organ de gândire filosofică - jurnalul Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ În au avut loc întâlniri și rezumate " "" "ib" " "" " " În perioada menționată au avut loc ședințe publice solemne, dintre care ședințe anuale ordinare și au fost dedicate memoriei lui J Bruno și Schopenhauer II Acordarea de către Societate a unui premiu pentru un eseu savant a avut loc o singură dată În , D A Stolypin a donat un capital de de ruble concursului pentru un premiu în științe filozofice pe tema: "O revizuire critică a poziției lui Og Comte despre coincidența naturală a legilor primitive ale naturii anorganice cu legile de bază ale vieții organice și despre strădania tuturor cunoștințelor umane către unitatea logică și științifică La începutul anului au fost depuse eseuri pe această temă, dintre care unul sub titlul "Filosofia pozitivă și unitatea științei" (op de B N Chicherin) a primit jumătate din Premiul Stolypin, iar cealaltă jumătate a fost stabilită pentru al doilea subiect, iar termenul limită pentru depunerea eseurilor era ianuarie Până acum, aceasta este singura donație de capital pentru premiile

primite de societate Este de sperat că în viitor vor apărea noi contribuții de acest gen și că societatea va putea să dezvolte considerabil cel de-al doilea domeniu de activitate tocmai indicat Mai ales de dorit este numirea de premii pentru scrieri originale și manuale bune de psihologie și etică, deoarece literatura rusă despre aceste subiecte este foarte puțin dezvoltată A treia latură a activităților societății a constat în publicarea Actelor Societății Această afacere este strâns legată de creșterea bunăstării sale economice Inițial, singurul venit al societății au fost cotizațiile de membru, care nu depășeau niciodată - de ruble pe an (și în primii ani chiar grădina zoologică-) și o alocație de la universitate, care a fost eliberată pentru prima dată în valoare de de ruble un an, apoi din - de ruble Cu cheltuieli curente pentru, întâlniri, extrase din reviste etc , în casa de marcat nu era prea mult, - de ruble Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ În asemenea condiții, nu numai că era imposibil să ne gândim la formarea capitalului, ci și la activitatea editorială serioasă a societății În , s-a decis să se încerce publicarea, parțial pe credit, a ediției I a Proceedings of the Society - rezumate despre Schopenhauer citite într-o ședință solemnă Cu oarecare efort și concesiune din partea proprietarului tipografiei, membru cu drepturi depline al A A Gatsuk, a cărui amintire ne vom aminti cu o vorbă bună, am reușit să plătim tipografia; dar pentru a plăti paznicii pentru iluminarea sălii și pentru ceai, la următoarea ședință a fost nevoie de căutare și cu greu a reușit să găsească mai mulți membri care au acceptat să-și plătească cotizația în avans Publicarea, însă, a mers atât de bine încât în mai puțin de un an a dat roade și a devenit posibil să se treacă la a -a și apoi la a -a ediție În au fost publicate două volume: "Despre liberul arbitru" și "Prolegomenele lui Kant", în traducerea lui Solovyov, cu adăugarea unei traduceri a Op Kuno-Fischer despre Kant (N A Ivantsova) Întrucât publicațiile au continuat să diverge perfect, în am publicat Leibniz, tradus de membrii societății, editat de V P Preobrazhensky, iar în Etica lui Spinoza, tradus de N A Ivantsov Acum se pregătește pentru publicare Critica rațiunii practice a lui Kant, tradusă de studenții Universității din Moscova, ediția a II-a a Prolegomenelor lui Kant tradusă de Solovyov și câteva lucrări alese ale lui Schelling Totodată, de menționat că toate edițiile de traduceri ale operelor clasice sunt dotate cu portrete fototip ale filozofilor, donate cu amabilitate societății de către membrul acesteia Vlad I Stein, care are propria sa fototip și tipografie în Sankt Petersburg Venitul companiei din publicațiile sale ajunge deja la de ruble pe an Capitalul societății, cu excepția premiului Stolypin rămas de de ruble, este de aproximativ de ruble, iar activitatea de publicare ulterioară a societății este atât de asigurată încât societatea a decis să deducă jumătate din venitul net din publicațiile ulterioare ale societății societatea în favoarea traducătorilor și editorilor IV Revista "Probleme de filosofie și psihologie" a fost fondată în , datorită donației lui Stolypin de de ruble și pregătirii unui membru al Societății A A Abrikosov de a suporta costurile publicării Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ În noiembrie a fost publicată cartea I a revistei, care s-a vândut atât de repede încât a fost nevoie să se facă o a doua ediție de de exemplare Din ianuarie , revista a fost tipărită în de exemplare Abonamentul a fost: În anul I de exemplare (până în I noiembrie) " al doilea" " " al treilea" " " th" "(până la februarie), mai mult, s-a dovedit a fi necesar să se procedeze cu ediția a II-a a cărții i-a (i) ianuarie, întrucât abonamentul la februarie Г· era cu de persoane mai

mult decât anul trecut la aceleași date Deficitul în al -lea an a ajuns la de ruble, din care de ruble au fost acoperite de donația Stolypin În al -lea an, ca urmare a organizării biroului revistei, deficitul a ajuns la de ruble, în al -lea a fost o rublă, iar numerarul cărților rămase asumat de editor nu este luat în considerare Dar revista a continuat să diverge pentru anii precedenți, astfel încât exemplarele întregi ale anului I nu mai sunt la vânzare, pe erau de exemplare Pe , aproximativ Trebuie să sperăm că anul acesta, dacă simpatia societății ruse pentru jurnal nu va slăbi, va fi posibil pentru prima dată să încheiem un an fără deficit În orice caz, comisia economică a decis pentru a i-a oară să mărească numărul de exemplare ale revistelor la (acesta este numărul de abonați la care jurnalul va plăti cu adevărat) Până la de autori au luat parte permanent la reviste, dintre care doar aproximativ jumătate sunt angajați în mod specific în filozofie De anul trecut, jurnalul, la rândul său, a început să publice traduceri ale unor lucrări din literatura filozofică actuală și încă mai publică, sub redacția Ya În viitorul apropiat, publicarea unei traduceri a Op Kuno-Fischer pe Schopenhauer Acestea sunt rezultatele obținute de Societate pe parcursul celor ani de activitate Consiliul Societății a fost reînnoit de ori și urmează să aibă loc noi alegeri în ianuarie În primul trieniu, președintele a fost fondatorul societății, M M Troitsky, vicepreședinte V A Legonin, secretar Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Rem N A Zverev, secretar adjunct D N Anuchin, trezorier N A Abrikosov În al -lea trieniu, din cauza refuzului prof Troitsky și Legonin, care au fost aleși membri de onoare ai Societății, Grot a fost ales președinte, Zverev ca vicepreședinte, Preobrazhensky ca secretar, Wulfert ca secretar, Abrikosov ca trezorier, Korsakov ca candidat la trezorier și Lopatin ca bibliotecar În al -lea trieniu, președintele și colegul președinte, trezorierul și candidatul la trezorier au rămas neschimbați Lopatin a fost ales ca candidat pentru vicepreședinte, Ivantsov ca secretar, Kolubovsky ca secretar adjunct, VP Preobrazhensky ca bibliotecar și redactor al Proceedings of Society În ultimul an au avut loc următoarele schimbări în componența Biroului Societății Din cauza refuzului postului din cauza circumstanțelor interne și a bolii tovarășului președinte N A Zverev, L M Lopatin a devenit tovarăș președinte, iar prinț S N Trubetskoy; ca urmare a plecării lui Ivantsov în străinătate și la Sankt Petersburg Kolubovsky, au fost aleși secretar Iu P Bartenev, secretar adjunct H M Gorbov Numărul membrilor Societății a crescut rapid În , erau În prezent, după ce au fost excluși din Societate în temeiul § din Carta persoanelor care nu au plătit niciun ban de mai mult de doi ani, precum și membrii decedați ai Societății, sunt membri de onoare (ruși: Troitsky, Legonin, Solovyov, Cicherin, Kozlov, Sechenov; Redkin a murit), membri activi, concurenți și membri corespondenți Total Să sperăm că activitatea Societății va continua să se dezvolte în aceeași direcție pe care a urmat-o până acum, că în viitor va întâlni în poporul rus aceeași simpatie și sprijin de care s-a bucurat până acum Societatea și că acele neînțelegeri triste, pe care Societatea de Psihologie, nemeritat, le-a îndurat în trecut, nu și-a propus niciodată alte scopuri decât acela de a contribui cu modestie și cât mai mult posibil la iluminarea patriei, la ascensiunea spiritului rus, la dezvoltarea a gândirii și conștiinței de sine rusești Biblioteca "Runivers" Lista membrilor Societăţii Psihologice de pe lângă Universitatea Imperială din Moscova, datată ianuarie *) Membri de onoare: Troitsky, Matvey Mikhailovici, Onorat Profesorul M U Legonin, Viktor Alekseevici, a meritat prof M W Solovyov, Vladimir Sergheevici Cicherin, Boris

Nikolaevici y Secenov, Ivan Mihailovici Kozlov, Aleksandrovici Wen, Alexander (Anglia) Wundt, Wilhelm (Germania) - Helmholtz, (Germania) Dubois Raymond (Germania) Ribault, Thomas (Franţa) Richet, Charles (Franţa) Sedgwick, Henry (Anglia) Zeller, Eduard (Germania) Membri fondatori: Anuchin, Dmitri Nikolaevici Bogdanov, Anatoli Petrovici Bugaev, Nikolai Vasilievici Zverev, Nikolai Andreevici Kovalevski, Maksim Maksimovici Гί́ , λΛ· " 'd ¥Profesor Mo- Kozhevnikov, Alexey Yakovlevici G " ' la Universitatea din Moscova- Kolokolov, Gheorghi Bvgrafovich g g " site Miller, Vsevolod Fedorovich Muromtsev, Serghei Andreevici Storojenko, Nikolai Ilici Fortunatov, Filipp Fedorovich (Chunrov, Alexandru Ivanovici *) Componența Consiliului Societății, vezi mai sus la pagina io Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Membri activi *): Abrikosov, Alexei Alekseevici Abrikosov, Nikolai Alekseevici Adolf, Andrey Vykentyevich, profesor Gimnazii * Astafiev, Petr Evgenievici, priv conf univ Moscova Univ Arhimandritul Antonia, rectorul Moscovei Academia Teologică Bazhenov, Nikolai Nikolaevici, medic-psihiatru Bartenev, Iurii Petrovici Basistov, Aleksey Pavlovici Bezobrazova, Maria Vladimirovna Bezobrazov, Pavel Vladimirovici, priv conf univ Moscova Univ Bobrov, Evgheni Aleksandrovici Bogolѣpov, Nikolai Pavlovici, prof și rect Moscova Univ Boborykin, Petr Dmitrievici, scriitor * Belkin, Alexey Sergeevich, priv conf univ Moscova Univ Vrun, Mihail Isakievici, adj crede Budke, Victor Romanovych, medic-psihiatru Bykovsky, Konstantin Mihailovici, arhitect * Vvedensky, Alexandru Ivanovici, prof C -Pet Univ * Vvedensky, Alexey Ivanovici, prof Moscova Spirit Acad Wentzel, Konstantin Nikolaevici Veselovsky, Alexey Nikolaevici, prof Moscova Univ Viktorski, Serghei Ivanovici, prez întoarce Vinogradov, Pavel Gavrilovici, prof Moscova Univ Vyrubov, Hryhoriy Nikolaevich, scriitor Wolfert, Anton Karlovych, prof Liceul Demidov Gambarov, Yuriy Stepanovici, prof Moscova Univ Gerasimov, Osip Petrovici, profesor, gimnaziu Gerye, Vladimir Ivanovici, prof Moscova Univ Hyatsintov, Vladimir Egorovici, profesor, gimnaziu * Gilyarov, Alexey Nikytych, prof de la Kiev Univ Goltsev, Viktor Aleksandrovici, scriitor Golitsyn, Prinț, Boris Borisovici, priv conf univ Moscova Univ Gorbov, Nikolai Mihailovici * Grot, Nikolai Yakovlevici, profesor De-Roberty, Evgeniy Valentinovich, scriitor *) Numele profesorilor de științe filozofice sunt marcate cu asteriscuri Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ • Deryuzhynskyi, Vladimir θedorovici, prof Derpt Univ Drill, Dmitri Andreevici, scriitor Durdufy, Hryhoriy Nikolaevich, Ph D Miere Eleonsky, Mykola Alexandrovici, preot, prof Moscova Univ Jukovski, Mykola Yegorovici, prof Moscova Univ - * Zelenogorskyi, θedorъ Aleksѣevichъ, prof Ascultă Univ Zernov, Dmitri Nikolaevici, prof Moscova Univ Zograf, Nikolay Yurievici, prof Moscova Univ * Zverev, Nikolai Andreevici, prof Moscova Univ Ivanovski, Vladimir Nikolaevici Ivantsov, Nikolai Alexandrovici, priv conf univ Moscova Univ Ivaniukov, Ivan Ivanovici, profesor * Kazansky, Alexander Pavlovich, pr Conf univ Novor Univ Karev, Nikolay Ivanovici, prof St Petersburg univers * Karnsky, Mihail Ivanovici, prof St Petersburg Academia spirituală Kalenov, Petr Alexandrovici, profesor, gimnaziu Komarovsky, gr , Leonid Alekseevici, prof Moscova Univ Kapnist, gr , Pavel Alekseevich, administrator al Moscovei Proc Districte Kliucevski, Vasily Osipovich, prof Moscova Univ * Kolubovski, Iakov Nikolaevici, profesor, cursuri superioare pentru femei la Sankt Petersburg Konyssy, Daniil Pavlovich (japonez) Korelin, Mihail Sergheevici, prof Moscova Univ Kornylov, Aleksandr Aleksandrovici, medic neurolog ' j Korobkin, θedorъ Semenovych, profesor, gimnaziu Korsakov, Serghei Sergheevici, prof Moscova Univ Korsh, θedorъ Evgenievichъ, prof Moscova Univ Kuzmin,

Vasiliy Ivanovici, prof Moscova Univ * Lange, Nikolai Nikolaevici, priv conf univ Novoross Univ Lann, Ferdinand, scriitor (francez) Leonova, Olga Vasilievna Lesevici, Vladimir Viktorovich, scriitor * Lopatin, Lev Mihailovici, prof Moscova Univ * Lutoslavsky, Vik Franceză, bine ai venit conf univ Kazan Univ Maklakov, Alexey Nikolaevici, prof Moscova Univ Mamuna, gr , Ivan Andreevici, doctor Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Menzbir, Mihail Alexandrovici, prof Moscova Univ Mintslov, Rudolf Rudolfovich Mitrofanov, Pavel Ilici Mihailovski, Nikolai Konstantinovici, scriitor, ioo Mihailovski, Viktor Mihailovici, profesor, gimnaziu, ιοί Mlodzeevski, Boleslav Kornelievici, prof Moscova Univ Mokievskiy, Pavel Vasilievici, dr Miere Morokhovets, Lev Zakharovici, prof Moscova Univ Nekrasov, Pavel Alekseevici, prof Moscova Univ Nersesov, Nerses Iosifovich, prof Moscova Univ Obolensky, Leonid Egorovici, scriitor Ognev, Ivan Florovici, prof Moscova Univ u Okhorovich, Yul , scriitor (polonez) Pavlov, Alexey Stepanovici, prof Moscova Univ dar Petrovsky, Alexander Hryhorevich, doctor ii Plevako, θedorъ Nikyforovychъ, adj district · Polivanov, Lev Ivanovici, directorul gimnaziului Pospѣkhov, Dmitri Vasilevici Preobrazhenskyi, Vasily Petrovici, scriitor Preobrazhenskyi, Piotr Vasilevici, profesor, gimnaziu * Radlov, Ernest Lvovych, bibliot Imp Publ Librăria si profesor, in Pravovedenia · Rachynsky, Hryhoriy Aleksѣevici Rzhondkovskyi, Nikolai Ivanovici, adj district Roth, Vladimir Karlovych, doctor în neurologie Rossolimo, Hryhoriy Ivanovich, doctor în neurologie Rutkovsky, L V Savvey-Mohylevych, θedorъ Andreevichъ, medic-psihiatru Serbskyi, Vladimir Petrovici, doctor în psihiatrie Serji, prof de psihologie (italiană) Sikorsky, I A , prof Kiev univ * Smirnov, Apollon Ivanovici, prof Kaz Univ Smirnov, Fedor Alexandrovici, profesor, imn Sobolevsky, Vasily Mihailovici, redactor ziar Stoletov, Alexandru Grigorievici, prof Moscova Univ Strahov, Nikolai Nikolaevici, scriitor Struve, Genrikh Egorovici, prof Varşovia Univ Tanѣev, Vladimir Ivanovici, adj district Tymyryazev, Klementiy Arkadievici, prof Moscova Univ Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Timkovski, Nikolai Ivanovici, scriitor Tokarskyi, Ardalion Ardalionovich, doctor în psihiatru Tolstoi, c Lev Nikolaevici / Trubetskoi, carte Evgheniei Nikolaevici, priv conf univ Kiev Univ * Trubetskoy, Prinț Serghei Nikolaevici, priv conf univ Moscova Univ Ulianitsky, Vladimir Antonovici Uspensky, Serghei Nikolaevici, doctor în psihologie Tavorsky, Andrey Evgrafovich, prez pov Filippov, Alexander Nikitich, prof Derptsk Univ Fon-Tesh, Pavel Pavlovici Cevetaev, Ivan Vladimirovici, prof Moscova Univ Tsertelev, carte Dmitri Nikolaevici, scriitor Tsinger, Vasiliy Yakovlevich, prof Moscova Univ * Chelpanov, Egor Ivanovici, priv conf univ Kiev Univ Chizh, Vladimir Edorovici, prof Derpt Univ i TIPvarts', Aleksandr' Nikolaevici', prof Moscova Univ IJO Shervinskyi, Vasiliy Dmitrievich, prof Moscova Univ Sișkin, Nikolay Ivanovici, profesor, imn Shmidt, Yevhenii Aleksandrovici, profesor, internet Shtein, Vladimir Ivanovici, scriitor Yarosh, Kipriyan Nikolaevici, prof Novoross Univ Yakoby, Pavel Ivanovici, doctor în psihiatrie Membrii concurenti: Abrikosova, Maria Filippovna Abrikosova, Glafira Aleksѣevna Andreeva, Alexandra Alexѣevna Bobrov, A N Bryukhatov, A D Hannenfeld, Alexander Pavlovici Goldenweiser, Moisei Solomonovych Hartvyg, Andrey θedorovych Goncharova, Anna Sergheevna Dolgyntsev, Vasiliy θedorovych Kandaurov, Dmitri Petrovici Kolobașkin, Nikolai Nikolaevici Lazarev, Ivan θedorovici Lyubenkova, Iulia Lvovna Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Lvov, carte D P Malakova, Lydia Filippovna Malkovskaia, Sofia Alexandrovna Mamontov, M A Mazarovnch, Nikolai Ivanovici Novozhilov, Ivan Mihailovici Pavlov,

Alexandru Vladimirovici Rachinsky, Nikolai Ivanovici Remezov, Ivan Dmitrievici Rzhanntsyn, Aleksey Rufovich Rjevskii, Vladimir Alexevici Selivaciov, O D Stahovici, Mihail Aleksandrovici Stolpovskii, Petru Adamovici Ugrimova, Maria Pavlovna Ugrimov, Ivan Aleksandrovici Fominskyi, Vasiliy Neofitovici Khodolei, N Yu Membri corespondenți: Geler von Ravenburg, prez Berlin, psiholog societate Max Deosuar, semn secretar societate A Weiersderfer, prez München, psiholog societate Schrenk von Notzing, secretarul său Notă Cotizația de membru membrii se pot adresa biroului revistei "Întrebări de filosofie și psihologie" în numele trezorierului Societății N A Abrikosov Până la ianuarie , Г··>, în conformitate cu § din Cartă, va fi considerat retras din Societatea în vigoare membrii și membrii concurenți care nu au plătit cotizații de mai mult de doi ani, cu excepția celor care participă la publicațiile Societății Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" Controversă Scrisoare catre editor*) dragă Nikolai Yakovlevici! După o pauză foarte lungă în relațiile noastre, mi-am dorit, după ce am citit nota ta "Idealele morale ale timpului nostru*, să schimb cu tine gândurile provocate de această lectură Din primele pagini m-a impresionat ceva foarte familiar și nu am mai citit lucrările tale de mult După arhitectura unei note, poți afla că este a ta Teza, antiteza și, în concluzie, sinteza ambelor este maniera ta obișnuită Și aici: teza (păgânismul - Nietzsche), antiteza (creștinismul - contele L Tolstoi) și sinteza realismului, păgânismului, Democrit, Aristotel, Nietzsche - pe de o parte, și idealismului, creștinismului, Socrate, Platon, Tolstoi - pe de alta * *) După ce ai caracterizat concepția morală a lui Nietzsche și Tolstoi, în opoziție cu unilateralitatea a exteriorului și a interiorului, a materialului și a spiritualului, a păgânului și a creștinului, te întrebi: "Unde este idealul moral real?" și răspunzi : în sinteza ambelor Credeți că filosofia va face această sinteză, va crea o nouă învățătură a moralității, o nouă fundație, sistem și practică a moralității, două *) Pentru a clarifica chestiunea idealurilor morale, atinsă în ultima carte a revistei, consider că este util din numeroasele scrisori pe care le-am primit să tipărim următoarele, tocmai primite, scrise cu ardoare și seriozitate și, fără îndoială, servind la lumina problema dintr-un nou punct de vedere Îi voi răspunde în cartea următoare I Grot **) Voi face o rezervare că eu personal nu am avut în vedere o astfel de metodă hegeliană de construcție în articolul meu și nu știam că aceasta este în special arhitectura mea (?) N G Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ în cuvinte, o morală nouă, mai perfectă decât morala păgână și creștină, fiecare separat *) Spuneți: "Extremele viziunii etice asupra lumii a timpului nostru reprezintă o nouă sarcină pentru filozofie (cursivele voastre), ca acea ^știință a științelor* de reconciliere care revizuiește și testează fundamentul tuturor cunoașterii, generalizării, sintezei " Deoarece considerați că această problemă nu este încă rezolvată, înseamnă că nici etica lui Comte, nici etica lui Spencer, nici punctele de vedere etice ale lui Renan nu vă satisfac și indicați "posedarea unui profund simț al perspectivei" ca o proprietate necesară a acel "gânditor care acest vechi va arăta un loc nou și va concilia cunoașterea de sine îmbunătățită cu o înțelegere revizuită a legilor lucrurilor În orice caz, crearea unei noi etici este treaba filosofului Această afirmație a ta este cea care m-a făcut să-mi iau stiloul pentru a-ți exprima îndoielile cu privire la corectitudinea ei Din câte ne învață istoria, munca de reînnoire a ideilor morale ale omenirii s-a desfășurat cu participarea principală nu a filosofiei, ci a unui alt factor, căruia i-aș da numele de jurnalism, luând aici acest cuvânt în

sensul său cel mai larg Pentru a pune o idee în practică, pentru a face din ea un centru în jurul căruia să fie grupați adepții, care să realizeze această idee cu viața lor și să o facă o sursă de noi sentimente și relații reciproce între oameni - pentru aceasta, o înțelegere filozofică a viata nu este suficienta, dar este necesara si o intelegere pasionala a vietii atitudine fata de aceasta viata, dragoste pentru bunatatea ei si ura pentru raul ei Este necesar ca predicatorul unei noi idei morale să sufere pentru ea în viață, precum avarul lui Pușkin pentru bogăția sa, este necesar ca el să fie impregnat de spiritul vremii și a oamenilor (sau popoarelor - umanitatea unei epoci date) și, împreună, ar deveni mai sus decât ei; pentru ca el, "ca al lui pe trup", să suporte "toate ulcerele patriei sale", - atunci numai el ar putea "arde inimile oamenilor cu un verb" Aceștia au fost tocmai predicatorii noilor idei morale: Moise, profeții, Hristos, Gus și alții Nu neg nici elementul filozofic din ele, dar nu a fost motivul apariției "poporului sfânt", esenieni, creștini, huși etc *) O astfel de interpretare a gândirii mele nu este în întregime exactă, cf pp - din articolul meu Biblioteca "Runivers" Cu ku; prezența la vot subliniezi că un filozof trebuie să-și sufere și viziunea asupra lumii, dar nu aceasta este suferința care face din persoană un exponent al aspirațiilor oamenilor și, prin urmare, creatorul unei noi vieți ? noua moralitate Aceasta este o suferință foarte valoroasă, deoarece vorbește despre puterea, valoarea unei persoane, a unui caracter, dar totuși această suferință este o boală personală - între timp, boala "ulcerelor patriei" - este boala lume, Weltschmerz · ¡Suferiți de nevoia de a "smulge caietele prețuite" ale sufletului, de îndoieli în fostele fundamente ale viziunii asupra lumii, de dualitatea spirituală - și egoiștii pot Dar să sufere de asuprire, sclavie, chin, sărăcie, ignoranță, exploatare a păturilor inferioare ale poporului" - poate doar o persoană care "arde de focul iubirii sfinte" pentru oameni*) Și așa, când o astfel de iubire se transformă într-o dorință pătimașă de a se da în slujba acestui popor, sprijinit de alte forțe ale unui suflet mare - și când, pe de altă parte, se revarsă paharul suferinței poporului - atunci noi temelii a relaţiilor interumane apar Pe bună dreptate, după părerea mea, sublinieزi existența a două fundații opuse care au călăuzit și îndrumat oamenii în relațiile lor reciproce sau în relațiile lor cu Dumnezeu "Unul este lux ca natura, precum cerul este sfânt celălalt", se poate spune despre ei în cuvintele unui tânăr - poet și filosof (Venevitinov) Aceste două fundamente, cele două principii ale moralității, pot fi definite cel mai exact și pe scurt, numindu-l pe unul principiul plăcerii, pe celălalt principiul datoriei Cu siguranță și sistematic ele sunt exprimate în personalități; În ceea ce privește asocierea lor cu grupuri întregi de indivizi în funcție de religie, naționalitate, moșie, viziune asupra lumii, educație etc , aceste asociații trebuie întotdeauna înțelese cu restricțiile necesare, întrucât însuși conceptul de grup este un concept colectiv în care indivizii sunt adunate după semne, în care principiile noastre nu erau incluse Grupurile în care putem colecta aceiași indivizi sunt variate, în funcție de semnul pe care îl luăm ca bază a colecției Așadar, Turgheniev împarte toți oamenii în "Cătune" și "Don Quijote", luând ca bază gradul de dezvoltare al centrelor de arestare; *) Dar de ce nu poate un filozof să ardă de atâta dragoste pentru oameni? Nu este bărbat? N G Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ Heine grupează aceiași oameni în "evrei" și "eleni", nu după naționalitate, ci după temperament Heine se plasează, desigur, printre eleni Această grupare,

sub rezerva rezervei de mai sus, poate servi și la desemnarea sistemelor morale opuse: sistemul epicureismului (eleni) și sistemul datoriei, tăgăduirii de sine (evrei) Elinii, în gruparea dumneavoastră, includ păgâni: Democrit, Aristotel, Nietzsche; la evrei - monoteiști (nu creștini): Socrate, Platon, gr L Tolstoi Desigur, ați include și creștinii în acest grup, deoarece sunt așezați împreună cu Socrate etc , astfel încât să considerați ca sarcina noului sistem de moralitate să fie sinteza moralității păgâne și creștine Cred că creștinismul, ca învățătură morală, este această sinteză și că progresul moral ulterioar al omenirii va consta doar într-o aplicare mai largă la viață a fundamentelor creștine, compatibile cu cea mai înaltă formă de dezvoltare a comunității umane Morala creștină este un ideal, în direcția căruia omenirea călătorește la întâmplare Și, împreună, este o sinteză a elenismului vesel cu evreia severă Pentru a privi corect această definiție a moralității creștine a mea, trebuie să înțelegem corect esența ei și, prin urmare, consider necesar să precizez aici cum o înțeleg Nu ați indicat cum sinteza filozofică va desăvârși cele două porunci de bază ale lui Hristos; mie mi se par perfecte și, prin urmare, ideale, adică cerând nu îmbunătățire, ci clarificare din ce în ce mai completă a sensului și implementarea lor în viață Dar poate că ți se va părea ciudat cum consider creștinismul ca fiind o sinteză a principiilor plăcerii și datoriei, ale elenismului vesel și mozaicismului sever Vezi tu, veselia este, după părerea mea, un element esențial al datoriei creștine "Jugul meu este dulce și povara mea este ușoară" Și într-adevăr, așa a fost și pentru cei care l-au primit "Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi odihni", a strigat Hristos, iar cei care au venit au găsit cu adevărat această odihnă Hristos a binecuvântat bucuriile vieții și a cerut doar o participare comună la ele Adversarii lui Îl numeau "otravă" și "bere" și Biblioteca "Runivers" S K U L I B K A urlă în părtășie și în tovărășie de băut cu păcătoșii și vameșii Slăbiciunilor oamenilor, dacă nu le-au dezvăluit cruzimea, ipocrizia, aroganța, lăcomia și ura umană, El ia tratat cu îngăduință și i-a iertat pe păcătoșii pocăiți Legea aspră a evreilor, care l-a înrobit pe om și i-a distrus umanitatea, El l-a supus pe om; compasiune, umanitate El a pus deasupra legii "Nu Sabatul este stăpânul omului, ci omul Sabatului" Hristos a înțeles profund natura umană și nu a cerut imposibil de la ea Acest lucru pare să fie contrazis de cerința Lui de iubire față de dușmani, dar această contradicție este doar aparentă, deoarece aici ar trebui să se înțeleagă dușmanii care "nu știu ce fac" Pentru acești dușmani, adică pentru poporul Ierusalimului, care striga, la instigarea fariseilor și a marilor preoți: "Răstignește-L! răstignește-l!" și s-a rugat pe Hristos pe cruce Aceștia sunt doar dușmani aparenti, nu dușmani ai binelui, ci sauda simplicitas, care crede că face bine ucigând dușmanul aparent al lui Dumnezeu Dușmanii conștienți ai poporului, progresul lor, exploatatorii neștiinței, neputinței, nesiguranței materiale și patimilor lor, Hristos urât din toată inima, dedicat în întregime slujirii bunătății și "arzând cu focul iubirii sfinte" pentru om; i-a urât pe acei farisei, pe cărturarii vicleni și pe marii preoți puternici, pe acei purtători morți ai literei moarte a Legii și pe marii păcătoși "împotriva Duhului", și sfântă era ura Lui, căci este doar un alt fel de iubire față de bun Hristos nu i-a lăsat în pace pe acești dușmani; dimpotrivă, i-a atacat, le-a reproșat cu pasiune, i-a certat și chiar i-a bătut (negustorii din templu) Și aceasta este complet în spiritul creștinismului; introducerea aici a ideii de "nerezistență la rău", cel puțin în alte cazuri prin forță,

este dialectică și, împreună, o calomnie la adresa moralei creștine, care este socială și progresivă în cel mai înalt grad (adică favorabilă) la progresul oamenilor, al omenirii), și deci și rodnic în viața oamenilor Am avut ocazia să exprim această părere despre mine asupra concepției creștine de dușman în tipărit, în "Revista școlară" din , nr Ieri este dușmanul meu, care a provocat ura mea profundă față de a lui Biblioteca "Runivers" II O L E M II K A Prin persecuția lor sângeroasă a purtătorilor ideii de iubire față de om, tâlharul Saul, astăzi, ars ca fulgerul de tocmai această idee, reînviat de dragostea pătimașă, devine idealul meu, ca apostol al unei mari idei Deci, morala creștină este atât de umană încât nu poate deveni învechită, dar acele forme în care se obișnuiește să-și recunoască existența la un moment dat pot deveni învechite; dar formele nu sunt esența, nu spiritul doctrinei și de foarte multe ori el părăsește complet templul unde este bătut în cuie semnul său Punctele principale ale progresului popoarelor creștine, în cea mai mare parte, coincid cu convertirea oamenilor de la aceste forme la spiritul moralei creștine Și de fiecare dată când o astfel de mișcare introduce în viața socială a oamenilor o asemenea doză din acest spirit pe care oamenii o pot conține în ei înșiși în funcție de stocul general al conceptelor și sentimentelor lor Și acum suntem în ajunul, sau, mai bine zis, în perioada premergătoarei noii chemări a "tuturor celor care suferă și sunt împovărați" la liniște, la acceptarea "jugului dulce" și a "povara uşoară", la forme noi a vieții comunitare, în care porunca creștină ar fi mai pe deplin revelată dragostea față de o persoană, mai deplin, din nou, în măsura în care starea mentală și morală modernă a oamenilor o permite Arăți și proximitatea unei astfel de mișcări, doar crezi că va fi cauzată de filozofie Dar cred că marea cauză a renașterii morale a omenirii prin morala creștină se va realiza, pe măsură ce toate faptele progresiste ale oamenilor mari se vor îndeplini, printr-o nouă chemare imperioasă a "toți cei care suferă și sunt împovărați" atunci când măsura suferinței, munca și povara vor fi revărsate Filosoful-publicistul Lange găsește multe analogii ale timpului prezent cu starea lumii antice înainte de descompunerea ei și vede în "ideile creștinismului" unul dintre cele mai vindecatoare mijloace împotriva "furtunilor crizei de tranziție" și "răsturnării" în praful ruinelor perioadei lumii trecute", ioni de victime "Ideile și sacrificiile", spune el ("Istoria materialismului", tradus de N N Strakhov, vol , p), "pot încă salva cultura noastră și pot transforma calea revoluției distructive în calea reformelor binefăcătoare", cu "răsturnarea în timp util a materialismului și vindecarea rupturii din viața noastră națională care are loc Biblioteca "Runivers" S K U L I B K A de la separarea oamenilor educați de oameni și de nevoile lor spirituale"; și "cea mai bună recompensă pentru forțele mentale obosite" Lange ar lua în considerare oportunitatea (dacă ar exista) "și acum, într-o anumită măsură, să pregătească o cale ușoară pentru inevitabil, prevenind sacrificiile teribile și păstrând intacte comorile culturii" (ibid , p) Dar cine vrea să lucreze pentru această cauză trebuie să-și amintească că "noul timp va învinge doar sub steagul unei idei mărețe, care mătură egoismul deoparte și stabilește perfecțiunea umană în comunicarea umană ca un nou scop în locul muncii neobosite, care a în minte singurul beneficiu personal " (ibid) Acestea este necesar să predicăm morala creștină, cu organizarea corespunzătoare a unui cămin în care să nu fie ocolit Și un astfel de predicator poate să nu fie un filozof calm *), ci un publicist pasionat care a suferit prin suferințele poporului, suferințele timpului său, "ulcerele patriei sale", și în acest cuptor

și-a temperat inima cu patimă dragoste pentru oameni, pentru om în general Astfel de oameni, probabil, vor putea vindeca principalul ulcer al timpului nostru, mai ales ascuțit în Rusia - "decalajul" dintre oamenii educați și oameni - prin implementarea mai deplină a moralității creștine în viața publică Desigur, aceasta va fi deja sarcina secolului al XX-lea, dar diversele încercări ale secolului al XIX-lea în această direcție, atât în teorie, cât și în viață, arată că munca începe și că conștiința că este imposibil să trăiești mai mult în acest fel crește Acum aceasta devine următoarea întrebare cea mai importantă din istoria popoarelor avansate Las până la următoarea scrisoare dezvoltarea ulterioară a subiectului schițat aici, dacă își găsește un loc în jurnalul pe care îl editați și vă cheamă la o conversație pe tema acestei scrisori a mea Vă rugăm să acceptați asigurarea respectului și devotamentului sincer S Kulyabka *) Calmul nu este o proprietate indispensabilă și o trăsătură esențială a unui filozof În orice moment au existat două tipuri de filozofi, ca oamenii în general, calmi și pasionați (cum ar fi, de exemplu, Platon, J Bruno, Leibniz, Schopenhauer și alții) Dar fundamentarea "filosofică" a moralității este în vremea noastră o condiție necesară pentru o reformă morală fermă N G